

ਗਹਿਤਨਾਮੇ

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ 'ਪਦਮ'

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ-

ਭਾ. ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਰ ਹਿ ਤ ਨਾ ਮੇ

Amara Singh

ਹੱਕ ਕਰਤਾ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ।

ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ, ਕਲਮ ਮੰਦਿਰ, ਲੋਯਰ ਮਾਲ, ਪਟਿਆਲਾ ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1974

6 ਵਾਰ 1991 |

ਡਾ. ਚਤਰਸਿੰਘ ਜੀਵਨਸਿੰਘ

ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

30-00

ਛਾਪਕ- ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ ਨੰ: 43478

ਪਾਲ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ ਐਂਡ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਬਾਜ਼ਾਰ ਧੋਬੀਆਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਮਰਪਣ

ਸਿਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਸਾਕਾਰ-ਮੂਰਤਿ

ਖਾਲਸਾ-ਪੰਚਾਇਣ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ, ਅਕਾਲੀ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ

ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ; ਗਿ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂ ਤੇ

ਜਥੇਦਾਰ ਸ਼ਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਆਦਿ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਸਤਾਰ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਖ-ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸਰਬਪੱਖੀ ਅਧਿਐਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ੧੮ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੁਗਲ ਹਾਕਮਾਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ-ਸੰਗ੍ਰਾਮੀਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਘਰ-ਬਾਰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸਾਹਿਤ ਸਾਡਿਆ ਫੂਕਿਆ ਗਿਆ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ੫੦-੬੦ ਸਾਲ ਸਿੱਖ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਅਜੇਹੀ ਬਨਵਾਸੀ ਸੰਗ੍ਰਾਮੀਆ ਕੌਮ ਜੇਕਰ ਤੇਗ ਨਾਲ ਕਲਮ ਵੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਬਾਰੇ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਕਮਾਲ ਮੰਨਣ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਲਗਭਗ ਇਸੇ ਸੰਕਟ-ਕਾਲ ਦੀ ਉਪਜ ਹਨ।

ਮੈਂ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਖ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਬਾਰੇ — 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸ਼ਨ' ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਚਿਰੰਕੀ ਇਛਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਇਕ ਦਰਜਨ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ। ੧੮੯੮ ਵਿਚ ਭਾ: ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਧਾਕਰ' ਵਿਚ ਕੁਝ ਰਹਿਤ-ਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਬਚਨ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤੇ ੧੯੦੮ ਵਿਚ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਵਿਚ ਫਹਿਤ ਬਾਰੇ ਨਿਖਰਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਦਿਤੇ। ੧੯੧੪ ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਰਾਮ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਰਨਾ ਨਾਲ ਭਾ: ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਹੀਰੀਏ ਨੇ 'ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (428 ਪੰਨੇ) ਲਿਖ ਕੇ ਰਹਿਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ੧੯੩੨ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਧਾਰਮਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੁੱਦਦ ਨਾਲ ਇਕ ਟ੍ਰੈਕਟ ਛਪਾਇਆ ਤੇ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਉਦਮ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਿੰ: ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਰਹਿਤ ਨੰਬਰ ਕਵਿਆ ਜੋ ਇਕ ਚੰਗਾ ਜਤਨ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਢਲੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੂਲ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸ ਹੈ; ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ, ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਹੋਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਗਰ ਦਾ ਉਤਰ ਦੇਣਗੇ।

ਕਲਮ ਮੰਦਰ ਪਟਿਆਲਾ }
੧ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੭੩

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ

ਦੂਜੀ ਛਾਪ ਦੀ ਬੇਨਤੀ

ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ ਸਮੇਂ ਬਾਰਾਂ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੋ ਹੋਰ ਵਧਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰੀ ਰਚਿਤ 'ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ੨੫ ਚੋਣਵੇਂ ਛੋਟੇ 'ਖਾਲਸਾ ਉਸਤਤਿ' ਨਾਂ ਹੇਠ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਵਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪਟਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ 'ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਸਿਕਾ' ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ 1863 ਈ: ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਬਨਾਰਸ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੋਪ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਦੁਰਲਭ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਈ ਪੁਰਾਤਨ ਰਹਿਤ-ਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਸੁੱਧ ਖਰੜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਕਈ ਐਸੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਉਤਾਰਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਸੂਰੇ ਪਾਠ ਪਰੇ ਕਦੇ ਤੇ ਹਰ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਧ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਹਰ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ-ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਨਣਾ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਕਈ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਆਪਣੀ ਮਨ ਦੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਨਮਤੀ ਅਸਰ ਹੇਠ ਕੁਝ ਅਜੇਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਖੋਜ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਇਹ ਵੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਟ-ਛਾਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।

[ਅਕਤੂਬਰ, 1978

ਤੀਜੀ ਛਾਪ

ਤੀਸਰੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਣ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ 'ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਤਕ' ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ 15 ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸੰਚੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤਤਿ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

13 ਅਪਰੈਲ 1984 }

ਚੌਥੀ ਛਾਪ

ਅਪਰੈਲ 1989

ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਕੇ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਤਤਕਰਾ

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ	9
1 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ	54
2 ਤਨਖਾਹਨਾਮਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ	56
3 ਸਾਖੀ ਰਹਿਤ ਕੀ (ਭਾ. ਨੰਦ ਲਾਲ)	60
4 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ	65
5 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ	69
6 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਹਜ਼ੂਰੀ, ਭਾਈ ਚਤੁਪਾ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ	80
7 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਪਰਮ ਸੁਮਾਰਗ (ਅਗਿਆਤ)	134
8 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ	146
9 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ	158
10 ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ	162
11 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ ਕਾ (ਵਾਜਬੁਲਅਰਜ਼)	166
12 'ਸਰਬਲੋਹ' ਵਿਚੋਂ 'ਖਾਲਸਾ ਮਹਿਮਾ'	168
13 'ਖਾਲਸਾ ਉਸਤਤਿ'—ਪੰ: ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰੀ	172
14 ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਸਿਕਾ—ਬਾਵਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ	181
15 ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਤਕ—ਭਾਈ ਬੁਧ ਸਿੰਘ	185
16, ਅੰਤਿਕਾ—ਭੱਟ ਵਹੀ ਦਾ ਰਹਿਤ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਲੇਖ	194

ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ—ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ—ਸੋਪਤੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਵਾਸੀ ਲਾਹੌਰ

ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ—ਜਵੰਦਾ ਜੱਟ, ਵਾਸੀ ਹਸਤਨਾਪੁਰ

ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ—ਭੀਵਰ, ਵਾਸੀ ਜਗਨਨਾਥ

ਭਾਈ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ—ਛੀਂਬਾ, ਵਾਸੀ ਦਵਾਰਕਾ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ—ਨਾਈ, ਵਾਸੀ ਬਿਦਰ

ਪੰਜ ਮੁਕਤੇ—ਭਾਈ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ, ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ

ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ—ਜਪੁ, ਜਾਪੁ, ਸ੍ਰੋਯੇ, ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ

ਪੰਜ ਕਕਾਰ—ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਕੜਾ, ਕਛਹਿਰਾ, ਕੰਘਾ, ਕੇਸ

ਪੰਜ ਹਥਿਆਰ—ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਤੀਰ ਕਮਾਣ, ਕਟਾਰ, ਬਰਛਾ ਤੇ ਬੰਦੂਕ

ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਸਿਖੀ—ਧੰਦੇ ਕੀ, ਦੇਖਾ ਦੇਈ, ਹਿਰਸੀ, ਸਿਦਕੀ, ਭਾਉ ਕੀ

ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ—ਘਿਉ, ਮੈਦਾ, ਖੰਡ, ਜਲ, ਅਗਨੀ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ

ਪੰਜ ਤਖਤ—ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, (ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ)

ਪੰਜ ਕੁਰਹਿਤਾਂ—ਭੱਦਣ, ਤੰਬਾਕੂ, ਕੁੱਠਾ, ਮੁਸਲੀ-ਯੁੱਧ
ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ

ਪੰਜ ਮੇਲ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਵਰਜਿਤ ਹੈ—
ਮੀਣੇ, ਧੀਰਮੱਲੀਏ, ਰਾਮਰਾਈਏ, ਮਸੰਦ, ਸਿਰਗੁੰਮ

ਇਸੇ ਕਲਮ ਤੋਂ—

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸਨ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸ਼ਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੋਸ਼, ਸੰਖੇਪ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੇਵ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਗਰ, ਵਾਰਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਆਂ, ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਨਾਨਕ ਸਾਇਰੁ ਏਵ ਕਹਤੁ ਹੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ, ਰਬਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਰਤਨ, ਪੰਜ ਦਰਿਆ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਰਾਂਮਾਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਝਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਜੰਵਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਝਗੜੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਿੱਸੇ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਦ, ਹਾਸਮ ਰਚਨਾਵਲੀ, ਹੁਸੈਨ ਰਚਨਾਵਲੀ ਸਾਈਂ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ, ਪ੍ਰਸਿਧ ਪੰਜਾਬੀ, ਪ੍ਰਸਪਾਸ਼ਲੀ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਲਾ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਵਿਤਾ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਵੀ, ਬਾਬਾ ਸਾਧੂਜਨ, ਸਾਧੂ ਈਸ਼ਰਦਾਸ, ਮਿਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਸੱਦਾਂ ਬਾਬਾ ਵਜੀਦ, ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਸੰਤਰੋਣ, ਦਰਸ਼ਨ ਭਗਤ, ਜੰਗਨਾਮਾ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਫਿਰੰਗੀਆਂ, ਬਚਨ ਸਾਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ, ਕਲਮ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ, ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੌ ਸਾਖੀ, ਖਾਲੀਲ ਜਿਬਰਾਨ ਦੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ, ਮਾਲੀ, ਪੰਛੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ।

ਸਿਖ ਸੰਕੇਤਾਵਲੀ ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵਨ-ਮਰਯਾਦਾ, ਚਾਲ-ਢਾਲ ਜਾਂ ਚੱਜ-ਅਚਾਰ 'ਰਹਿਤ' ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਅਥਵਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਹੈ। 'ਸਿਖ' ਦਾ ਲਛਜ਼ੀ ਮਾਅਨਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿਖੀ ਉਹ ਆਤਮਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਰਹੁਰੀਤ, ਸੰਜਮ ਯਾ ਜ਼ਬਤ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਢਲਣਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੀ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ—

ਸੌ ਸਿਖੁ ਸਖਾ ਬੰਧਪੁ ਹੈ ਭਾਈ, ਜੋ ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੈ ਵਿਚਿ ਆਵੈ

ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਜੋ ਚਲੈ ਭਾਈ ਵਿਛੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ । [ਵਾਰ ਸੋਰਠਿ ੩

ਇਹ ਸਿਖਿਆ, ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਜਾਂ ਚੱਜ-ਅਚਾਰ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿਖ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਕੀਤੀਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੀਵਨ-ਮਰਯਾਦਾ ਲਈ 'ਰਹਤ' ਪਦ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਭਗਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਸੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜੀ (1398-1495 ਈ.) ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸੌ ਗੁਰੂ ਕਰਹੁ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਕਰਨਾ । ਸੌ ਪਦੁ ਰਵਹੁ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਰਵਨਾ
ਸੌ ਧਿਆਨ ਧਰਹੁ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਧਰਨਾ । ਐਸੇ ਮਰਹੁ ਜੋ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ ।
ਅਪੁ ਤੇਜੁ ਬਾਇ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਅਕਾਸਾ । ਐਸੀ 'ਰਹਤ' ਰਹਉ ਹਰਿ ਪਾਸਾ
ਕਹੈ ਕਬੀਰ ਨਿਰੰਜਨ ਧਿਆਵਉ । ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਜਾਉ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵਉ ।

[ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕੇਤ ਦੀ ਕਾਫੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ—

ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰਿ । ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੁ ਜਾ ਸਬਦੁ ਬਣਾਏ । ਸਚੀ ਰਹਤ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ।

[ਪ੍ਰਭਾਤੀ ੧

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭ ਗੁਰ ਤੇ ਹੋਈ । ਸਾਚੀ ਰਹਤ ਸਾਚਾ ਮਨਿ ਸੋਈ
ਮਨਮੁਖਿ ਕਥਨੀ ਹੈ ਪਰ ਰਹਤ ਨ ਹੋਈ । ਨਾਵਉ ਭੂਲੇ ਥਾਉਂ ਨ ਕੋਈ ।

[ਬਿਲਾਵਲ ੧

ਕਰਨੀ ਝੂਠੀ ਜਗ ਭਵੈ, ਰਹਣੀ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ । [ਸਿਰੀ ੧

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ —:

ਰਹਤ ਅਵਰ ਕਛੁ ਅਵਰ ਕਮਾਵਤ । ਮਨ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮੁਖਹੁ ਗੰਢ ਲਾਵਤ ।
ਜਾਨਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਥੀਨ । ਬਾਹਰਿ ਭੇਖ ਨ ਕਾਹੂੰ ਭੀਨ । [ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ੫
ਸੁਚੱਜੇ ਮਨੁਖ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਨੂੰ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੋ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ—
ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਤੇ ਬਾਹਰਲੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ।

ਅੰਦਰਲੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਭਾਵ ਮਾਨਸਿਕ ਰਹਿਣੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਹਰਲੀ ਮਰਯਾਦਾ
ਦਾ ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਹੈ । ਪਹਿਲੇ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ-
ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।

(੧) ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ

'ਸਭ ਕਿਛ ਜਾਨੈ ਆਤਮ ਕੀ ਰਹਤ' ਦਾ ਭਾਵ ਅੰਦਰਲੀ ਜੀਵਨ-ਮਰਯਾਦਾ
ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਸਲ ਆਧਾਰ ਹੈ । ਬਾਹਰਲੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ
ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ
ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਤੇ
ਮਨ ਪਵਿਤਰ ਹੋ ਕੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ।
ਇਹ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ-ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਸਵਾਸ (ਸਿਮਰਨ ਸਿਦਕ) ਅਤੇ ਨੌਕੀ ਤੇ ਚੰਗਿਆਈ
ਹੈ, ਮਨ ਬਾਣੀ ਤੇ ਅਮਲਾਂ ਕਰਕੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਪੱਲਾ ਬਚਾ
ਕੇ ਚਲਣਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਣੀ ਲਈ
ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੁਰ (Formulas) ਲਿਖ ਦਿਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਧਰਮ
ਕਰਮ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਬੋਲ-ਚਾਲ, ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ, ਖਾਣ ਪੀਣ, ਪਹਿਨਣ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਚੱਜਾ
ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਰਹੇ । ਮਿਸਾਲ ਲਈ ਕੁਝ

ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਧਿਆਨ-ਗੋਚਰੇ ਕਰਨੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।

- 1 ਜਾਲਉ ਐਸੀ ਰੀਤਿ, ਜਿਤੁ ਮੈਂ ਪਿਆਰਾ ਵੀਸਰੈ
ਨਾਨਕ ਸਾਈ ਭਲੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਿਤੁ ਸਾਹਿਬ ਸੇਤੀ ਪਤ ਰਹੈ ।
- 2 ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੋਡੀਐ ਜਿਤੁ ਦਰਗਹਿ ਗਇਆਂ ਹਾਰੀਐ ।
- 3 ਜਿਨੀ ਕੰਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ ਤੇ ਕੰਮੜੇ ਵਿਸਾਰਿ
- 4 ਐਸਾ ਕੰਮ ਮੂਲੇ ਨਾ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੁਤਾਈਐ ।
- 5 ਸਾਈ ਕੰਮ ਕਰਾਇ ਜਿਤੁ ਮੁਖ ਉਜਲਾ ।
- 6 ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸ, ਸੂਅਰੁ ਉਸ ਗਾਇ ।
- 7 ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਆਰ
ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨਿ ਪੀੜੀਐ, ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ।
- 8 ਬਾਬਾ ਹੋਰ ਪਹਨਣੁ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਆਰੁ
ਜਿਤੁ ਪੈਧੈ ਤਨਿ ਪੀੜੀਐ, ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ।
- 9 ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਮਤਿ ਦੂਰ ਹੋਇ, ਬਰਲੁ ਪਵੈ ਵਿਚਿ ਆਇ.....
ਝੂਠਾ ਮਦ ਮੂਲਿ ਨ ਪੀਚਈ, ਜੇਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ ।
- 10 ਸਾਂਝ ਕਰੀਜੈ ਗੁਣਹੁ ਕੋਰੀ, ਛੋਡਿ ਅਵਗੁਣ ਚਲੀਐ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਨੇ ਉਹੋ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ
ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਆਤਮਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ । ਜੇ ਕਿਸੇ
ਗੱਲ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਰੋਕ ਪੈਂਦੀ ਯਾ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਨਾਸ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸਦਾ ਬਚ ਕੇ ਚਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਨਾਮ ਤੇ ਸੇਵਾ— ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਖ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ
ਭਾਗ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ, ਉਥੇ ਤਿੰਨ ਮੁਖ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸਨ —

1 ਨਾਮ ਜਪਣਾ 2 ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ 3 ਵੰਡ ਛਕਣਾ ।

ਨਾਮ ਜਾਪ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਸੁਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ
ਦੀ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਮਨ ਸੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ
ਆਤਮਕ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ ਸਰੀਰਕ ਰਹਿਤ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣਾ ਮਾਨਸਿਕ

ਰਹਿਤ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਸੁਭਾ ਹੀ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਦਾਰ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਨ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਦਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਦਾਤਾ, ਇਕ ਪਰਾਧੀਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੂਜਾ ਮਾਲਕ, ਪਰੰਤੂ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦਾ ਗੁਣ ਸਮਾਨਤਾ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਭਾਵ ਪਰਿਪੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੱਖ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਨੁਕਤੇ ਇਸੇ ਕਥਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ। ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾਅਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਖੀ ਦੇ ਦੋ ਮੂਲ ਆਦਰਸ਼-ਨਾਮ ਤੇ ਸੇਵਾ-ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਗੁੰਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਖੀ ਮਹੱਲ ਦੇ ਦੋ ਥੰਮ੍ਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਸਰੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਖੜੀ ਹੈ। ਸਿਖ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਸਾਂਝ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਾਉਣਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਧਰਮ ਹੈ ਹੀ ਉਹ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਰੱਬ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸੁਰਜੀਤ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪਰਿਪੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਰੱਬ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬੱਝਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦਾ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਸੇ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, 'ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਮੁੱਖ ਕਸੌਟੀ ਹੈ।

ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤਿ

ਤੁਮ ਕਉ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਮੀਤ। [ਆਸਾ ਪ]

ਪੁਰਾਤਨ ਮਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸੁਮੇਲ ਦਾ ਕੁਝ ਅਭਾਵ ਸੀ ਜੋ ਲੋਕ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮੇਲਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਰਖਦੇ ਸਨ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਬਨ-ਵਾਸ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਮਾਤਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਰੋਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਅਧਾਰਮਿਕ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਯਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਰੱਖਣਾ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦੇ। ਸੰਨਿਆਸੀ, ਤਿਆਗੀ, ਵੈਰਾਗੀ, ਸਿੱਧ, ਜੋਗੀ ਸਭ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਮਤ ਐਸੇ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੰਢਣਾ ਉੱਕਾ

ਹੀ ਬੇਲੋੜਾ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜੀਵਨ - ਮਨੋਰਥ ਬਣਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨ ਕਰਨਾ—'ਅਹਿੰਸਾ' ਹੀ ਪਰਮ ਧਰਮ ਸੀ। ਇਹ ਬੋਧੀ ਤੇ ਜੈਨੀ ਆਦਿ ਆਚਾਰਵਾਦੀ ਸਨ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ-ਵਾਦ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਮੰਦਾ ਅਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਇਹ ਪਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਇਹ ਉੱਜ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਤਿਆਗ ਕੇ ਬਨਵਾਸ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭਿੱਖੂ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਸਮਝੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾਂ ਜੋਗੇ ਵੀ ਨਾ ਰਹੇ। ਇਹ ਆਤਮਕ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਮੁੱਦਖੀ, ਕੰਮ ਕਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਸਰੀਰਕ ਨਿਰਬਾਹ ਲਈ ਜੇ ਰੋਟੀ ਕਪੜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਬਣਦੀ ਤਾਂ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਧਰਮ-ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਸਿਟਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਵੈਰਾਗੀ, ਜੋਗੀ, ਸਿੱਧ, ਬੋਧੀ ਭਿੱਖੂ ਤੇ ਜੈਨੀ ਮਹਾਤਮਾ ਸਭ ਸਮਾਜ ਲਈ ਬੋਝ ਬਣ ਗਏ। ਸਮਾਜਕ ਉਧਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਚਾਰਿਆਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਪਲ ਕੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਔਖਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਏਕਾਂਤ ਦਾ ਜਪ ਤਪ ਹੀ ਉਚੇਰੀ ਕਿਰਤ ਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਕਾਰਵਿਹਾਰ ਇਕ ਨਿਖਿੱਧ ਗੱਲ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗ੍ਰਿਸ਼ਤੀ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰਕ ਪੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਖਚਤ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਆਤਮਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਯਾ ਹੋਰ ਉਚੇਰਾ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੱਢ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਸਮੁੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਯਾ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਿਸ਼ਤੀ, ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਮਾਉਂਦੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਕਿਰਤ ਦੋਵੇਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦੀ ਰਹੁ ਰੀਤ ਬਣਾ ਕੇ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਟਾ ਇਹ ਕਿ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਨੇਮਾਵਲੀ ਦਾ ਗੌਰਵਮਈ ਅੰਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਕ੍ਰਾਂਤਿਕਾਰੀ

ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ-ਮਰਯਾਦਾ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗੁੰਝਲਾਂ ਸੁਲਝਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਨਾਮ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਆਤਮਾ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਆਤਮਾ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਾਂਝ ਦਾ ਨਗਮਾ ਛੇੜ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦੁਆਰਾ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਤਤਪਰ ਹੋ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਉਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਿਖੀ ਦੀ ਮੂਲ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਨਾਮ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੰਗਮ ਰਚਿਆ।

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ। ਤੇ ਦਰਗਹਿ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ। [ਵਾਰ ਆਸਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ—ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਆਚਾਰਵਾਦੀ। ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਪਰਾਇਣ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਚਾਰਵਾਦੀ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਸ਼ਟਾਚਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ, ਰੱਬੀ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸੁਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਕੀਤਾ—

ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖ ਪਾਈਐ, ਸੋ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾ ਸਮਾਲੀਐ
ਜਿਤੁ ਕੀਤਾ ਪਾਈਐ ਆਪਣਾ ਸਾ ਘਾਲ ਬੁਰੀ ਕਿਉ ਘਾਲੀਐ। (ਵਾਰ ਆਸਾ ੧
ਭਗਤੀ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਆਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਆਚਾਰ ਵਾਲੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦੇ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪਛਾਣਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਤੀ, ਆਚਾਰ ਬਿਨਾਂ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ —

ਸਭ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਨਾ ਹੀ ਕੋਇ। ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ। (ਜਪੁ ਪਿਛਲੇ ਲੋਕੀ, ਪਰਲੋਕ ਸੰਵਾਰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲੌਕਿਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

ਜਿਸ ਨੇ ਲੌਕਿਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਹੀ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਮਰਯਾਦਾ ਪਾਲਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੁਚੱਜੇ ਵਰਤਾਉ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ, ਧੀਰਜਵਾਨ ਤੇ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਗੁਣ ਹਨ ਪਰ ਜਿਸ ਨੇ ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਮੌਨ ਧਾਰ ਕੇ ਬਣਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਮੌਕਾ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ! ਨ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਖਤ ਯਾ ਕੌੜੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨੀ ਹੈ ਤੇ ਨ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਣ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਮੱਲ-ਜੋਲ ਵਿਚ

ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਇਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਆਪ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਪਲਾਇਨਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੱਧ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਹਿਤ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ। ਨਾਮ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਪਾਠ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਰਹਿਕੇ ਜਾਂ ਗਿਆਨ-ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਕੇ ਨ ਆ ਸਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ ਸਿਰਮੌਰ ਕਰਮ ਦਸਿਆ ਹੈ।

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਹੈ, ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੇ ਕਰਮਾ। (ਸੋਰਠਿ ੫
ਸਤਿਸੰਗ ਇਕ ਅਜੇਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਟਕਸਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਤੇ ਔਗੁਣਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦੀ ਜਾਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਇਥੇ ਸਾਮੂਹਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਖੇਤਰ ਵੀ ਇਹੋ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਤਸੰਗੀ, ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਸੰਥਾ ਸਿਖਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਪੁਛੇ, ਸਤਸੰਗ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਾਧਨਾ-ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਧਨੀ ਨਿਰਧਨ, ਗਿਆਨੀ, ਅਗਿਆਨੀ, ਛੋਟੇ ਵਡੇ ਸਭ, ਕੁਝ ਨ ਕੁਝ ਪਾ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ —

‘ਆਵਹਿ ਭੈਣੇ ਗਲਿ ਮਿਲਹਿ, ਮੇਰੀ ਅੰਕ ਸਹੋਲੜੀਆਹੁ

ਮਿਲਕੈ ਕਰਹਿ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਸੰਮ੍ਰਥ ਕੰਤੁ ਕੀਆਹੁ। (ਸਿਰੀ ੧

ਸੋ ਸਿਖ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਮਰ ਭਰ ਅਜੇਹੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਿਮਰਨ ਸੇਵਾ, ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਗਿਆਨ, ਦਯਾ, ਸੰਜਮ, ਧੀਰਜ, ਖਿਮਾਂ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਤਿਆਗ ਪਰਉਪਕਾਰ ਤੇ ਰਜਾ ਭਾਣਾ ਆਦਿ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੰਹ ਅਹੰਕਾਰ, ਹਉਮੈ, ਮਮਤਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਈਰਖਾ, ਬਖੀਲੀ, ਨਿੰਦਾ, ਚੁਗਲੀ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਆਦਿ ਔਗੁਣ ਨ ਰਹਿਣ। ਸਾਰੇ ਧਰਮ-ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹੋ ਹੈ। ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵੰਨਗੀ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਨਾਨਕ ਅਉਗਣ ਜੋਤੜੇ ਤੇਤੇ ਗਲੀਂ ਜੰਜੀਰ
ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਨਿ ਤ ਕਟੀਅਨਿ ਸੇ ਭਾਈ ਸੇ ਵੀਰ (ਸਿਰੀ ੧
ਗੁਣਾਂ ਕੀ ਰਾਸਿ ਸੰਗੂ ਹੈ, ਅਵਗੁਣ ਕਢੇ ਵਿਡਾਰਿ
ਨਾਨਕ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਜਾਣੀਐ, ਗੁਰੂ ਨ ਛੋਡੈ ਆਪਣਾ ਦੂਜੈ ਨ ਧਰੈ ਪਿਆਰੁ।

(ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੩)

ਅਉਗੁਣ ਸਭ ਮਿਟਾਇਕੈ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰੇਇ। (ਗਉੜੀ ੫
ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ, ਕਰਿ ਪੁੰਨਹੁ ਨੀਚੁ ਸਦਾਈਐ। (ਵਾਰ ਆਸਾ ੧
ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ। [ਵਾਰ ਆਸਾ ੧
ਉਸਤਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਕਰਿ ਨਿਰੰਕਾਰੁ। ਕਰ ਮਨ ਮੇਰੇ ਸਤਿ ਬਿਉਹਾਰ।

(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ੫)

ਰੋਸ ਨ ਕਾਹੂੰ ਸੰਗਿ ਕਰਹੁ, ਆਪਨ ਆਪ ਬੀਚਾਰਿ।
ਹੋਇ ਨਿਮਾਣਾ ਜਗਿ ਰਹਹੁ, ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਰਿ। (ਗਉੜੀ ੫
ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ. ਗੁਸਾ ਮੁਨਿ ਨ ਹੰਢਾਇ। (ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ
ਦੁਖੁ ਨ ਦੇਈ ਕਿਸੈ ਜੀਅ, ਪਤਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਵਉ (ਵਾਰ ਗਉੜੀ ੫
ਭਉ ਭੁਇੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਣੀ, ਸਤੁ, ਸੰਤੋਖ ਬਲੇਦ।
ਹਲੁ ਹਲੇਮੀ ਹਾਲੀ ਚਿਤੁ, ਵਤ੍ਰ, ਵਖਤ ਸੰਜੋਗੁ। (ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ੧।
ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਰਹਹੁ ਜਨ ਭਾਈ। ਖਿਮਾ ਗਹਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ।
ਆਤਮ ਚੀਨਿ ਪਰਾਤਮ ਚੀਨਹੁ ਗੁਰਸੰਗਤਿ ਇਹੁ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੇ। (ਮਾਰੂ ੧
ਸਚੁ ਵਰਤੁ ਸੰਤੋਖ ਝੀਰਬੁ, ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਇਸਨਾਨੁ
ਦਇਆ ਦੇਵਤਾ ਖਿਮਾ ਜਪਮਾਲੀ, ਤੇ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨ। (ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ ੧
ਮੋਹੁ ਅਰੁ ਭਰਮੁ ਤਜਹੁ ਤੁਮ ਬੀਰ। ਸਾਚੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਰਵੈ ਸਰੀਰ

(ਆਸਾ ੧)

ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਜਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਬਹੁਤ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ।

(ਰਾਮਕਲੀ ੩)

ਬਿਖੈ ਬਨ ਫੀਕਾ ਤਿਆਗਿ ਰੀ ਸਖੀਏ, ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਰਸ ਪੀਉ। (ਬਿਲਾਵਲ ੫)

ਪਰਧਨ ਪਰਦਾਰੀ ਪਰਨਿੰਦਾ, ਇਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਵਾਰ [ਆਸਾ ੫
ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਤਿਆਗਹੁ ਹਰਿਜਨ ਹੁਕਮ ਬੁਝਿ ਸੁਖ ਪਾਈਐ [ਗਉੜੀ ੫
ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੀਐ ਭਲਾ ਕਹੀਐ, ਝੋਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਜੈ। [ਸੂਹੀ ੧
ਉਚਾ ਨਹੀਂ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹਿਣਾ, ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਕਰੈ।

ਕੋਮਲ ਬਾਣੀ ਸਭ ਕੋ ਸੰਤੋਖੈ। [ਗਉੜੀ ੫ [ਰਾਮਕਲੀ ੧
ਮੰਦਾ ਕਿਸੈ ਨ ਆਖੀਐ, ਪੜਿ ਅਖਰੁ ਏਹੋ ਬੁਝੀਐ। [ਵਾਰ ਆਸਾ ੧
ਬੋਲੀਐ ਸਚੁ ਧਰਮ, ਬੂਠ ਨ ਬੋਲੀਐ। [ਆਸਾ ਫਰੀਦ
ਬਾਦੁ ਬਿਬਾਦੁ ਕਾਹੂ ਨਿਉ ਨ ਕੀਜੈ। ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਰਸਾਇਣੁ ਪੀਜੈ।

ਗੁਰਸਿਖ-ਰਹਿਣੀ—

[ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖ ਅਖਾਏ, ਸੋ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਰਕੇ ਪਰਭਾਤੀ, ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਾਵੈ
ਉਪਦੇਸ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ, ਸਭਿ ਕਿਲ ਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ
ਫਿਰਿ ਚੜੇ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ, ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ
ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ, ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣਾਵੈ
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਪੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ, ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ।

ਸੰਤ-ਰਹਿਤ—

[ਵਾਰ ਗਉੜੀ ੪

ਆਨ ਪਹਰ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਜਾਨੈ। ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਕੀਆ ਮੀਨਾ ਮਾਨੈ
ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਆਧਾਰੁ। ਹੋਇ ਰਹੇ ਸਭ ਪਗ ਕੀ ਛਾਰੁ। ੧।
ਸੰਤ ਰਹਤ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ। ਉਆ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ। ੧ ਰਹਾਉ।
ਵਰਤਣਿ ਜਾਕੈ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ। ਅਨਦ ਰੂਪ ਕੀਰਤਨ ਬਿਸ਼ਾਮ
ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਜਾਕੈ ਏਕ ਸਮਾਨੈ। ਪ੍ਰਭੁ ਅਪੁਨੇ ਬਿਨ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਨੈ। ੨।
ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਅਘ ਕਾਟਨਹਾਰਾ। ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਜੀਅ ਕੇ ਦਾਤਾਰਾ।
ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ। ਕਉਲਾ ਬਪੁਰੀ ਸੰਤੀ ਛਲੀ। ੩।
ਤਾਂ ਕਾ ਸੰਗ ਬਾਛਹਿ ਸੁਰ ਦੇਵ। ਅਮੋਘ ਦਰਸੁ ਸਫਲ ਜਾਕੀ ਸੇਵ।
ਕਰ ਜੋੜਿ ਨਾਨਕ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ। ਮੋਹਿ ਸੰਤਹ ਟਹਲ ਦੀਜੈ ਗੁਣਤਾਸ। ੪।

ਆਸਾ ੫

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ

ਜੋ ਨਹੁ ਦੁਖ ਮਹਿ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ
 ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾਕੈ, ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ।
 ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾਕੈ, ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ।
 ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ, ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ।
 ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ
 ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਜਿਸ ਪਰਸੈ ਨਾਹਿਨ ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਵਾਸਾ
 ਗੁਹ ਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰ ਕਉ ਕੀਨੀ, ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ
 ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ, ਜਿਉਂ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ ।
 ਰੇ ਮਨ ! ਐਸੇ ਕਰ ਸੰਨਿਆਸਾ । [ਸੋਰਠਿ ਪ
 ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਬੰ ਕਰਿ ਸਮਝਹੁ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ । ੧। ਰਹਾਉ ।
 ਜਤ ਕੀ ਜਟਾ ਜੋਗ ਕੋ ਮਜਨੁ, ਨੇਮ ਕੇ ਨਖਨ ਬਢਾਰਿ
 ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸਹੁ, ਨਾਮ ਬਿਭੂਤਿ ਲਗਾਓ । ੧
 ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ
 ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਹਬੋ, ਹੈ ਬੋ ਤਿਗੁਣ ਅਤੀਤ । ੨ ।
 ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰ ਲੋਭ ਹਠ, ਮੋਹ ਨ ਮਨ ਸਿਉ ਲਿਆਵੈ
 ਤਬਹੀ ਆਤਮ ਤਤ ਕੋ ਦਰਸੈ, ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਹ ਪਾਵੈ । ੩। [ਰਾਮਕਲੀ ੧੦
 'ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ ਭੇਸ ਸੰਜਮ ਕੋ, ਜਾਪ ਸੁ ਅਜਪਾ ਜਾਪੈ,
 ਸਦਾ ਰਹੈ ਕੰਚਨ ਸੀ ਕਾਇਆ, ਕਾਲ ਨ ਕਬਹੂੰ ਬਿਆਪੈ । [ਰਾਮਕਲੀ ੧੦

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸੇ ਰਹਿਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—
 ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾ ਪਿਛਲਿ ਰਾਤੀ ਉਠਿ ਬਹਿੰਦੇ ।
 ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਰਿ ਨੁਵੰਦੇ ।
 ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਇਕ ਮਨਿ ਹੋਇ ਗੁਰ ਜਾਪੁ ਜਪੰਦੇ ।
 ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਚਲਿ ਜਾਇ ਜੁੜੰਦੇ ।
 ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਿਤਿ ਗਾਇ ਸੁਣੰਦੇ ।

ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਮਨ ਮੋਲੀ ਕਰਿ ਮੋਲਿ ਮਿਲੰਦੇ ।
 ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਖ ਕਰੰਦੇ ।
 ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਸੁਫਲੁ ਫਲੰਦੇ । ੨ ।
 ਹਉ ਤਿਸੁ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਇਆ ਗੁਰਮਤਿ ਰਿਦੈ ਗਰੀਬੀ ਆਵੈ ।
 ਹਉ ਤਿਸੁ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਇਆ ਪਰ ਨਾਰੀ ਦੇ ਨੇੜਿ ਨ ਜਾਵੈ ।
 ਹਉ ਤਿਸੁ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਇਆ ਪਰਦਰਬੈ ਨੋ ਹਥੁ ਨ ਲਾਵੈ ।
 ਹਉ ਤਿਸੁ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਇਆ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣਿ ਆਪ ਹਟਾਵੈ ।
 ਹਉ ਤਿਸੁ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸੁ ਕਮਾਵੈ ।
 ਹਉ ਤਿਸੁ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਇਆ ਬੋਝਾ ਸਵੈ ਬੋਝਾ ਹੀ ਖਾਵੈ ।
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋਈ ਸਹਿਜਿ ਸਮਾਵੈ । ੪ । [ਵਾਰ ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ, ੧੨ਵੀਂ ਵਾਰ
 ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਆਖੇ ਵਾਰਤਕ ਬਚਨ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਪੈਰੋ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਾਲੀ—ਅਜ ਕੱਲ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ 'ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਕੀ ਮਹਲਾਂ ੩' ਲਿਖ ਕੇ ਇਹ ਸ਼ੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਰਜ ਹੈ—
 'ਗੁਰੂ ਕਾ ਆਖਣਾ ਹੈ, ਅੰਨ ਬਹੁਤੀ ਭੁਖੇ ਲਗੀ ਜੇਵਣਾ, ਭਰੇ ਤੇ ਭਰਣਾ ਨਾਹੀ, ਅੰਨ ਛਡਨਾ ਭੀ ਨਾਹੀ । ਸਵਣਾ ਤਾਂ ਜਾਂ ਬਹੁਤੀ ਨੀਂਦ ਆਵੈ, ਨੀਂਦ ਬਗੈਰ ਸਵਣਾ ਨਾਹੀ, ਗਾਫਲਾਈ ਹੈ । ਦੇਹੀ ਕਉ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਬੀ ਨਾਹੀ ਦੇਵਣਾ ਅਕੈ ਬਾਣੀ ਗਾਵਣੀ, ਅਕੈ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੋਲਣੀਆਂ, ਅਕੈ ਕਿਸੇ ਦਿਆਂ ਬੁਲਾਇਆਂ ਬੋਲਣਾਂ, ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਣਾ, ਕੂੜ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾਂ । ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਮਨੇ ਨਾਲ ਰਖੰਗਾ, ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਤਾ ਲੇਖਾ ਸਗਲਾ ਨਿਬੜੇਗਾ । ਓਸ ਕੀ ਕੁਲ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਕੇ ਸੰਗੀ ਸਗਲੇ ਤਰਹਿੰਗੇ, ਸਤਿ ਕਰਿ ਮੰਨਣਾ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ।
 ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਾਲਹੁ ਭੁਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝਾਵਣਾ, ਆਪਣੀਅਹੁ ਧਿਰਹੁ ਆਖਣਾ ! ਜੇ ਮਨੇ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਓਹ ਜਾਣੈ, ਏਹ ਆਖਣਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੈ ।

ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਖ ਉਦਾਸੀ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸਕਾ ਬੁਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ! ਜੇ ਸਿਖਹੁ !
ਗ੍ਰਿਸਤੈ ਵਿਚਿ ਅਰਾਧੈਗਾ, ਤਿਸ ਪਰਮੇਸਰ ਗੁਰੂ ਸੁਖੀ ਰਖੇਗਾ । ਧਰਮ ਕੀ ਕਿਰਤ
ਕਰਨਾ, ਦੇਵਣਹਾਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹੈ, ਸਿਖਾਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣੀ। ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਕਿਛੁ
ਨਾਹੀ ਜਣਾਵਣਾ, ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਉਂਪਣੇ, ਅਲਿਪਤੁ ਰਹਣਾ, ਗੁਰੂ ਕਾ
ਆਖਣਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲਾ ਚਿਟਗਾਂਵ ਨਗਰ ਬਣਿਗ੍ਰਾਮ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੇ ਵਾਧੂ
ਪੱਤਰਿਆਂ ਉਤੇ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਿਖਿਆ-ਬਚਨ ਦਰਜ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ
ਬੀੜ ਵਿਚ ਵੀ ਪੱਤਰਾਂ ੧੨੬੦ ਤੇ 'ਸਾਖੀ ਮਹਲਾ ੫' ਹੇਠ ਇਉਂ ਆਏ ਹਨ ।

‘ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ ਜੁ ਪੰਜਿ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੈ
ਪੰਜ ਕੰਮ ਕਰੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਰਾਵੈ । ਨ ਕਰੈ ਪੰਜਿ ਕੰਮ—

ਪਰਦਰਬ ਨ ਹਿਰੈ । ੧ । ਪਰ ਇਸਤਰੀ ਨ ਰਵੈ । ੨। ਪਰਨਿੰਦਾ ਨ ਕਰੈ ੩
ਜੂਆ ਨ ਖੇਲੈ । ੪। ਮਦੁ ਮਾਸ ਨ ਖਾਇ । ੫ ।

ਪੰਜਿ ਕੰਮ ਕਰੈ ਸੁ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੁ ਹੈ —

ਸੰਗਤਿ ਨਿਤ ਜਾਇ, ਕਿਛੁ ਮੁਹ ਪਾਵਣੈ ਨੋ ਲੈ ਜਾਇ
ਅਤੇ ਆਰਤੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿ ਸਵੈ । ੧।

ਅਰਥੀ ਤੇ ਦੁਖੀਐ ਨਿਮਾਣੈ ਕਉ ਮਾਨੁ ਦੇਇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਣੈ ਲੋਚੈ ੨ ।
ਜਿਸਕੋ ਕੁੜਮਾਈ ਕੋਈ ਨ ਕਰੈ ਤਿਸ ਕੋ ਪੁਨਾ ਅਰਥ ਲੋਚਿ ਕਰਿ ਕਰਾਵੈ, ਅਕੈ
ਆਪਿ ਕਰੈ । ੩ । ਮਨਮੁਖਿ ਤੇ ਜਿਉਂ ਸਿਖ ਹੋਵੈ ਤਿਉਂ ਲੋਚਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਕਰੈ
ਜੀਉਦਾਨੁ ਏਹੋ ਹੈ । ੪ । ਸਭਨਾ ਜੀਆਂ ਕਾ ਭਲਾ ਮਨਾਵੈ, ਕੋਈ ਦੁਖੈ ਨਾਹੀ,
ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਣੈ, ਵੱਡੀ ਪੂਜਾ ਏਹਾ ਹੈ ।

ਬੀਬੀ ਰੂਪ ਕੋਰ ਵਾਲੀ ਪੋਥੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਪਈ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਬਾਣੀਆਂ
ਦਰਜ ਕਰਨ ਉਪਰਤ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਹਿੰਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ
ਹਨ । ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਆਖੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ

ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਸਿਖਿਆ-ਬਚਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ । ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ —

‘ਸਾਖੀ—‘ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਨਾਨਕ ! ਪਰਮੇਸਰ ਨੋ ਅਰਾਧੁ
ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ—‘ਜੀਉ ! ਤੁਧਨੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਅਰਾਧਾ? ਆਗਿਆ ਹੋਈ ‘ਸਭਨਾ
ਜੀਆ ਕਾ ਭਲਾ ਮਨਾਇ, ਏਹੋ ਅਰਾਧਣੁ ਹੈ । ੯ ।

ਸਾਖੀ—ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ—ਪਰਦਰਬੁ ਨਾਹੀ ਹਿਰਣਾ, ਜੂਐ ਨਾਹੀ ਖੇਲਣਾ
ਪਰਗ੍ਰਿਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ, ਮਛੀ ਮਾਸੁ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ,
ਮਦੁ ਨਾਹੀ ਪੀਵਣਾ, ਇਤਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਮੁਸਕਲ ਹੈਨਿ । ੧੦ ।’

‘ਗੁਰੂ ਅਰਜਣ ਬੋਲਿਆ, ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਸਭ ਕੋਈ ਕਰੇ, ਏਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ
ਨੋ ਖੁਸ਼ੀ ਆਵਦੀ ਹੈ ਪਰ ਭੈ ਵਿਚਿ ਕਾਰ ਕਰਣੀ । ਇਉਂ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ ਖੁਸ਼ਿ ਖੋਹਿ
ਅੰਦਰਿ ਆਣਿ ਵਾਤਨੀ, ਧਰਮ ਕਿਰਤਿ ਕਰਣੀ ਦੇਵਣਹਾਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹੈ । ੧੨।

ਜਾ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਾਵੈ, ਦੁਆਰੇ ਜਾਇਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸਨ ਬਾਝੁ ਚਿਤੁ
ਹੋਰਥੈ ਰਖੈ ਨਾਹੀ, ਲੋਚਾ ਆਪਣੀ ਦਰਸਨ ਵਿਚਿ ਰਖੈ, ਦਰਸਨੁ ਅਘਾਇ ਦੇਖੈ
ਅਤੇ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣੈ ਅਤੇ ਪਰਸਾਦੁ ਪਾਇ ਅਤੇ ਸਹਜੈ ਦੇ ਘਰਿ ਵਿਦਿਆ ਹੋਵੈ ਤਾਂ
ਉਸ ਸਿਖ ਦੇ ਕੰਮ ਸਪੂਰਨੁ ਹੋਵਨਿ । ੩੦ ।*

‘ਸੰਗਤਿ’ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੋ ਵੀ ਆਦੇਸ਼
ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰੰਸ਼ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਤੇ ਔਗੁਣਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ
ਬੁਨਿਆਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ, ਇਹੋ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਇਹ ਰਹਿਤ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸਿਖੀ
ਤੇ ਕਮਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਰਹਿਤ ਦਾ ਮੁਖ ਅੰਗ
ਮੰਨਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ‘ਸੰਗਤ’ ਸਿਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਰੂਪ ਸੀ ਜੋ
ਗੁਰੂਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ‘ਵਿਚਿ ਸੰਗਤ
ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੈ ਜੀਉ’ ਕਹਿਕੇ ਤੇ ‘ਗੁਰੂ ਵੀਹ ਵਿਸਵੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਇੱਕੀ ਵਿਸਵੇ’
ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇ ਵਡਿਆਉਂਦੇ ਸਨ । ਜੋਤਿ ‘ਗੁਰਸ਼ਬਦ’ ਵਿਚ ਤੇ ਜੁਗਤਿ ‘ਸੰਗਤਿ
ਵਿਚ ਵਰਤਦੀ ਸੀ ।

ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਜਾਂ ਅਗਵਾਈ ਕਈ ਵਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ-ਮਸੰਦ ਵੀ
ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮਸੰਦ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ

*ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਮੇਰੀ ਪੁਸਤਕ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਦ ਪੰਨਾ ੬੬

ਛੇਤੀ ਮਲੀਨ ਹੋ ਗਈ। ਕਈ ਸੁਆਰਥੀ ਮਸੰਦ ਆਪਾ-ਧਾਪੀ ਕਰਕੇ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਮਾਇਆ ਨਿਜੀ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਲਗ ਪਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਚਰਣ ਵੀ ਇਤਨੇ ਉਚੇ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾ ਰਹੇ ਜਿਤਨੇ ਕਿ ਆਗੂ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਸੰਗਤ' ਨੂੰ 'ਖਾਲਸਾ' ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਆਪਣੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲੈ ਲਿਆ। ਮੁਗਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ 'ਖਾਲਸਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਲਕੀ ਹੇਠ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਮਦਨ ਸਿੱਧੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਲੋਕ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਾਹੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਆਪ ਵਰਤਦੇ ਸਨ।

ਲੇਕਿਨ 'ਖਾਲਸਾ' ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅਜ ਵੀ ਮਹਿਕਮਾ ਮਾਲ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ 'ਖਾਲਸਾ' ਦਾ ਭਾਵ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਅਰਬੀ ਪਦ 'ਖਾਲਸ' ਦਾ ਅਰਥ ਨਿਰੋਲ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਪਰ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਨ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹੋ ਭਾਵ ਹੈ।

ਕਾਰਨ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਹਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਸੰਦ ਨੀਅਤ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਆਗੂ ਉਹੋ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਚਾਰ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਧਨ ਨਿਜੀ ਸੁਆਰਥ ਲਈ ਵਰਤਣ ਲਗ ਪਏ ਤਾਂ ਸਿਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੰਦੀ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਚੇਚਾ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਹਰ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸਿੱਧੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਖਾਲਸਾ' ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ' ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 'ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਕੇਤ ਦੀ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਪਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਵਰਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਭਾਵ ਅਪਣੱਤ ਪਰਗਟ ਕਰਨਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਹੈ—

‘ਪੂਰਬ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਹਇ—

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਂਵੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਤਰ ਹੈ—

‘ਪਟਨ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ।’

ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ‘ਸੰਗਤਿ ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ।’ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ੧੭੬੪ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚ ‘ਸਰਬਤਿ ਸੰਗਤਿ ਬਨਾਰਸ ਦੀ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਖਾਲਸਾ।’ ਅੰਕਿਤ ਹੈ।

ਇਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਸੰਦਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਈ ਅਣਜਾਣ ਸਿਖ ਵੀ ਭੁਲੇਖੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਸੰਦਾਂ ਤੇ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੱਗਾਂ—ਮਸੰਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਨਮਿਲਵਰਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਸਾਨੂੰ ੧੭੫੫-੫੬ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਨ ਲਗੇ ਤੇ ਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਤਾਕੀਦੀ ਹੁਕਮ ਸਪਸ਼ਟ ਸਨ—

‘ਮਸੰਦਾਂ ਨੋ ਮੰਨਣਾ ਨਾਹੀ, ਗੁਰੂ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਬਾਹੁੜੀ ਕਰੋਗਾ।’

‘ਮਸੰਦ ਮਸਦੀਏ ਦੇ ਮਰਣੇ ਪਰਣੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਨਾਹੀ ਬੈਠਣਾ।

ਮਸੰਦ ਅਰੁ ਮਸਦੀਏ ਨਾਲਿ ਮਿਲਾਪੁ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ ਹੋਰ ਵਧੀਕ ਦਿਕਿਤ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ, ਪਿਆਰੁ ਕਰਣਾ। ਜੋ ਸਿਖ ਮਿਲੈ ਸੋ ਮੇਲਿ ਲੈਣਾ।’

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਸੰਕੇਤ ਕਿਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਸਰੇ ਕਵੀ ਸੈਣਾ ਸਿੰਘ ਕਿੱਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸ਼ੋਭਾਵੀ ਸਮਕਾਲੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੈਣਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ—

ਦੋਹਰਾ—‘ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਕਾ ਖਾਲਸਾ’, ਕਹਤ ਸਕਲ ਮਿਲਿ ਸੋਇ

ਪੂਛਉ ਇਨੈ ਸੁਚੇਤ ਕਰਿ, ਜੋ ਤੁਮਰੇ ਮਨ ਹੋਇ। ੨੩।

ਚੌਧਈ—ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਸੋਈ। ਕਹਤ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਤਾਂ ਕੋ ਹੋਈ

ਤੁਮਰੇ ਖਾਲਸਾ ਕਿਸ ਮਤ ਧਾਰਾ ? ਸੋ ਬਿਧਿ ਕਹੀਐ ਸੋਚੁ ਵਿਚਾਰਾ। ੨੪।

ਤਬ ਸਿਖਨ ਯਹ ਬਾਤ ਬਤਾਈ । ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਮਹਾਂ ਸੁਖਦਾਈ
ਆਗੈ ਜਿਨ ਕੋ 'ਨਾਇਬ' ਹੋਤੇ । ਨਾਂਵ 'ਮਸੰਦ' ਸਗਲ ਥੇ ਜੋਤੇ । ੨੫ ।
ਦੋਹਰਾ—ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਏ ਦੂਰ .ਸਬ, ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਨਿਜ ਧਾਰਿ
ਸਕਲ ਸਿਖ ਭਏ 'ਖਾਲਸਾ' ਸੁਨੀਐ ਸਾਚ ਬਿਚਾਰ । ੨੬ ।

(ਅਧਿਆ ਸੱਤਵਾਂ)

ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਚੂੰਕਿ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿਧੀ ਅਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈ
ਲਈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਖਾਲਸਾ' ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ
ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸਿਖ ਪੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਚੀ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਖਾਲਸੇ ਲਈ ਜੋ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ ਸੰਖਿਪਤ ਕਰਕੇ
ਦੱਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਸੀ—

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸਰ, ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨਿ ਨੈਕੁ ਨ ਆਨੇ
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਜੇ, ਬ੍ਰਤ, ਗੋਰ ਮੜੀ ਮਠ ਭੂਲਿ ਨ ਮਾਨੇ
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਯਾ ਤਪ ਸੰਜਮ, ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕੁ ਪਛਾਨੇ
ਪੂਰਨ ਜੋਤਿ ਜਗੈ ਘਟ ਮਹਿ ਤਬ, ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੇ ।

ਖਾਲਸਾ ਜਥੇਬੰਦੀ —

ਸਿਖ ਲਹਿਰ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਜੋ ਦੂਸਰਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ
ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸੀ । ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਲੰਮੀ ਘਾਲ
ਨਾਲ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਚੇ ਸੁਚੇ ਜੀਵਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਜੀਵਨ
ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ 'ਸੰਗਤ' ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਇਸ 'ਸੰਗਤ' ਨੂੰ
ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ 'ਖਾਲਸਾ' ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਸੋ ਹੁਣ ਖਾਲਸਾ ਜਥੇਬੰਦੀ
ਲਈ ਬਾਹਰਲੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨਿਸਚਤ ਕਰਨਾ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ । ਇਹ
ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਹੈ, ਭੇਖ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟਿੱਕੋ, ਜਨੇਊ ਦਾ, ਮੁੰਦਾ ਬਿਭੂਤਿ

ਸਿੰਛੀ ਦਾ ਤੇ ਸੁੰਨਤ ਦਾ । ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਧਰਮ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ
ਰਹਿਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ
ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾ ਰਹੇ ਤੇ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੀ ਧਾਰੇ ਜਾਣ
ਤਾਂ ਉਹ ਭੇਖ ਮਾਤਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਤੇ ਜੋਗ ਮਤ ਵਿਚ ਜੋ ਬਾਹਲਾ
ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ, ਨਾਂ ਮਾਤਰ ਵੀ
ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ —

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ, ਕਿਆ ਟਿਕਾ ਕਿਆ ਤਗੁ । (ਵਾਰ ਆਸਾ ੧

ਯਾ ਜੋਗੁ ਨ ਖਿੰਬਾ ਨ ਭੰਡੈ, ਜੋਗੁ ਨ ਭਸਮ ਚੜਾਈਐ ।

ਜੋਗ ਨ ਮੁੰਦੀ ਮੁੰਡ ਮੁੰਡਾਇਐ, ਜੋਗੁ ਨ ਸਿੰਛੀ ਵਾਈਐ । (ਸੂਹੀ ੧
ਵਧੇਰੇ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਲਈ ਭਾਈ ਜੱਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਹਨ—

'ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਜੋ ਇਅਤਰਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ
ਇਸ ਬਿਨਾਂ ਪੁਰ ਹਨ ਕਿ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤਾਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਜੀਵਨ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਿਰੇ ਭੇਖ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ
ਨਿਰੇ ਭੇਖ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿੰਦਨੀਯ ਕਹਿਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਸਿਖ ਨੇ ਨਿਰਾ ਖਾਲਸੇ
ਦਾ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਖਾਲਸਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰ
ਰਹਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਰਹਿਤਨਾਮੋ' ਕਰੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਪੰਜ ਕਕਾਰ
ਪੁਰ ਇਅਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰਾ ਪੰਜ ਕਕਾਰ
ਰੱਖਣੇ ਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਖਾਲਸੇ ਦਾ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਰਹਿਤ । ਉਹ ਕਿਸੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਜੀਵਨ ਦੇ
ਲਖਾਇਕ ਹਨ ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਬਾਹਰਲੇ
ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕ ਜੀਵਨ ਵਲ
ਥੋੜੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨੀ ਪਏਗੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭਾਵ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ
ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਸ਼ਕਲ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਬੋਲੀ, ਲਿਖਤ, ਰਾਗ, ਚਿਤ੍ਰ
ਆਦਿ ਇਹ ਸਭ ਮਾਨਸਿਕ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਰੂਪ ਹਨ । ਧਾਰਮਕ ਵਲਵਲੇ
ਵੀ ਇਕੁਰ ਹੀ ਜਦੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਰੂਪ ਧਾਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ

ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਰਿਵਾਜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਕ੍ਰ ਬੀਜ ਬੀਜ ਦੇਵੀਏ ਤਾਂ ਪੱਤ ਫੁਲ ਟਾਹਣ ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਕਲ ਆਵਦੇ ਹਨ: ਇਕ੍ਰ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਮਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੇ ਕਿਸੇ ਅੰਤੀਵ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਹਨ, ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਇਕ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਵਾੜ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਪਜਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ। ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭਾਵ ਚਿਰ ਤੀਕ ਸੰਬੰਧਤ ਰਹੇ, ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਭਾਵ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੱਕ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਭਾਵ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭਾਵ ਯਾ ਜਜ਼ਬੇ ਸੰਬੰਧਤ ਨ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਿਰਾ ਭੇਖ ਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ।*।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਿਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਹਰਲੀ ਰਹਿਤ, ਨਿਸਚਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਿਖ ਲਹਿਰ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਿਸਾਲ ਲਈ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਜਪੁ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਣਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਾਮ ਸੋਦਰ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਸੌਹਲਾ, ਆਰਤੀ ਗਾਉਣਾ, ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਦਸਵੰਧ ਦੇਣਾ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਰਮ ਕਰਮ ਸਨ। ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਨ ਯਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਿਪੱਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਖ ਲਹਿਰ ਸੰਕਟ ਵਿਚਦੀ ਲੰਘ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਹਰ ਸਿਖ ਲਈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨਾ ਵੀ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ 'ਜੋ ਸਿਖ ਹਥੀਆਰ ਬੰਨਿ ਕੇ ਦਰਸਨ ਆਵਗੁ, ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਹੋਗੁ।'

'ਸੰਗਤ ਹਥੀਆਰ ਬੰਨਿ ਕੇ ਦਰਸਨ ਆਵਣਾ।'

'ਜੋ ਸਿਖ ਹਥੀਆਰ ਬੰਧਿਕੈ ਦਰਸਨਿ ਆਵੈਗਾ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਹੋਗੁ, ਹੁਕਮ ਹੈ।'

* ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ, ਪੰਨਾ ੨੬੩-੬੪

ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ

ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦੇ ਬਚਨ ਹੈ—

ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਮ ਸਿਖ ਹੈਂ, ਸਹਜੀ, ਚਰਣੀ, ਖੰਡੇ।

ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਸਹਿਜਪਾਰੀ, ਚਰਣਧਾਰੀ ਤੇ ਖੰਡੇਧਾਰੀ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਿਖ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਸਿਖ ਬਣਨ ਦੀ ਰੀਤਿ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਣ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਜਲ ਛੁਹਾ ਕੇ ਪਿਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਚਰਣ ਪਾਹੁਲ' ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗੁਰੂ, ਗੱਦੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣਾ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੂਰੰਦੇਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਇਸ 'ਚਰਣ ਪਾਹੁਲ' ਨੂੰ 'ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ' ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਜਲ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਵਿਚ ਖੰਡਾ ਫੇਰ ਕੇ ਤੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਈ। ਇਸ ਪਾਹੁਲ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਪਾਹੁਲ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾ ਕੇ ਪਰਮਾਰਥਕ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪਾਹੁਲ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਾ ਰਹੇ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਚੋਲੇ ਦਾ ਅਨੌਖਾ ਕੋਂਤਕ ਸੀ—

'ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ. ਹੋਵਹਿ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਗੁਰਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ, ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਆਪੇ ਗੁਰਚੇਲਾ।' [ਭਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਦੂਜਾ]

ਪਾਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਧੇਰੇ ੧੭੫੬ ਬਿ. ਵਿਸਾਖੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਡਨ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚ ੧੭੫੨ ਬਿ. ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੇਗੂ ਕਿਰਤ ਗੁਰਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਕੋਸ਼ਸ ਕਿਰਤ 'ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਹੋ ਸੰਮਤ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਤੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਨਸੂਬ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਰਚਨਾ-ਕਾਲ ਦਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ—

ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰਹ ਸੁ ਬਾਵਨ । ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ ਨੰਮੀ ਸੁਖਦਾਵਨ
ਸੁਰਗੁਰ ਵਾਰ ਸਤ੍ਰਦ੍ਰਵ ਤੀਰ । ਬਚਨ ਕਹੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਸੁ ਬੀਰ ।
[ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾ. ਨੰਦ ਲਾਲ

ਸੰਬਤ ਸਤ੍ਰਹ ਸੈ ਭਏ, ਬਰਖ ਬਵੰਜਾ ਨਿਹਾਰ ।
ਮਾਘ ਵਦੀ ਬਿਤ ਪੰਚਮੀ, ਰਵਿਵਾਰ ਸੁਭ ਵਾਰ । ੩੮ ।
[ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾ. ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਨੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ
ਸਮਾ ੧੭੫੪ ਬਿ. ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

‘ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੈ ਚਉਰੰਜਾ ਗਏ । ਦਿਨ ਚੇਤ੍ਰ ਦੇ ਅਠਾਈ ਬਾਕੀ ਰਹੇ ।
ਦਿਨ, ਤ੍ਰੈ ਗੁਜਰੇ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਬੁਲਾਇਆ । ਦਰਬਾਰ ਲਗਾ ਹੋਯਾ,
ਦੀਵਾਨ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸ ਬਹਾਇਆ । ੩੧੬ ।
ਬਚਨ ਕੀਤਾ ‘ਕਟੋਰਾਂ ਜਲ ਦਾ ਸੁਚੇਤ ਕਰਿ ਲੈ ਆਉ ।
ਲੈ ਆਇਆ, ਦਿਤੀ ਕਰਦ, ਕਹਿਆ, ਹਿਲਾਉ ।
ਜਪੁ ਅਤੇ ਅਨੰਦੁ ਰਸਨੀਂ ਕਰਿ ਉਚਾਰੁ ।
ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਸਾਹਬਚੰਦ ਹਥ ਜੋੜਿ ਖਲੋਤਾ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ । ੩੧੭
ਕਹਿਆ, ਗਰੀਬਨਿਵਾਜ ! ਵਿਚ ਮਿੱਠਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਬਣੇ ਸੁਆਦ ।
ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ‘ਲੈ ਆਉ ਧਰਮਚੰਦਾ! ਪਤਾਸੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ।’
ਪਤਾਸੇ ਪਵਾਏ ਅਤੇ ਕਰਦ ਹਿਲਾਈ । ਨਾਉ ਧਰਿਆ, ਪਾਹੁਲ ।
ਇਹ ਪਾਹੁ ਲਗਾਈ । ੩੧੮ । [ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮਾ, ਚਰਣ ੧੦ ਵਾਂ

* ਸਾਲ ਬਾਵਨ ਪਰ ਸਤ੍ਰੈ ਸਈ । ਬੁਧਵਾਰ ਬਿਸਾਖੇ ਪੰਥ ਉਤਪਤਿ ਭਈ । ੨੨ ।
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਸਤ੍ਰਹ ਸੈ ਬਾਵਨ ਬਿਖੇ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜ ।
ਵੈਸਾਖੀ ਕੇ ਦਿਵਸ ਮੈਂ ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ । ੬੮ ।
[ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ

ਕਰਤਾ, ਪਰਮ ਸੁਮਾਰਗ * ਨੇ ੧੭੫੫ ਬਿ. ਸੰਮਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ਬਾਦ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ
੧੭੫੬ ਬਿ. ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਸਾਡਾ ਇਥੇ ਸੰਮਤ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ
ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਗੱਲ ਛੇੜਨੀ ਪਈ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕਿ ਕਈ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ
ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ੧੭੫੨ ਬਿ. ਸੰਮਤ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਤਿਹਾਸਾਂ
ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ । ਫਿਰ ੧੭੫੬ ਬਿ. ਕਿਉਂ ਪਰਚਲਤ ਹੋਇਆ ? ਇਸ ਦਾ ਸੰਖਾ
ਸਮਾਧਾਨ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ‘ਚਰਣ-ਪਾਹੁਲਾ ਢੀ ਬਾਂ
‘ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ’ ਦੀ ਰੀਤਿ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ੧੭੫੨ ਬਿ. ਵਿਚ ਹੀ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿਤੀ
ਸੀ ਤੇ ੧੭੫੬ ਬਿ. ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕੌਤਕ ਤੇ ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਸਲਾਨਾ
ਏਕੱਠ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਚਲਾਈ ਗਈ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ
ਸ਼ੇਸਧਾਰੀ ਤੇ ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਮ ‘ਸਿੰਘ’ ਰੱਖੇ ਗਏ । ਇਸ
ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਣ ਦਾ ਸਾਲ ੧੭੫੬ ਬਿ. ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਨਿਰਾਲਾ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੋ
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਕੇ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਥਾਰ ਸਕੇ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ
ਨੂੰ ਸੰਘਾਰ ਸਕੇ ਤੇ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਾਰ ਸਕੇ । ਸੰਭਵ ਹੈ
ਅਜੇਹੇ ਕੁਝ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੂਜੇ ਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਵਣ ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਾ
ਆਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਸੇਵਕ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲੇ ਦਿਸਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਵਿਲੱਖਣ ਹਸਤੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਲਗੱਭ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਇਸੇ ਮੰਤਵ ਲਈ ਖਾਲਸੇ ਦੀ
ਬਾਹਰਲੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਵਾਰੀ ਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ਭਈ ।

(2) ਬਾਹਰਲੀ ਰਹਿਤ-ਮਰਯਾਦਾ

ਬਾਹਰਲੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਦੇ ਦੋ ਮੁਖ ਅੰਗ ਹਨ, ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਕੁਝ
ਕਰਨਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਵਿਧਿ ਨਿਖੇਧ’
ਕਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨ ਵਿਧਿ-ਕਰਨ ਯੋਗ ਤੇ ਨਿਖੇਧ-ਨ ਕਰਨ ਯੋਗ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਯੋਗ ਮਤ ਵਿਚ ਯਮ-ਕਰਨ ਯੋਗ ਤੇ ਨਿਯਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਦੀ ਵੰਡ ਹੈ ।

ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ—‘ਰਹਿਤ’ ਤੇ ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ
‘ਕੁਰਹਿਤ’ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਰਹਿਤ ਇਹ ਹੈ —

(ੳ) ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲੈਕੇ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਕੌਰ (ਕੰਵਰ) ਸਜਣਾ।

1. ਪੰਜ ਕਰਾਰੀ ਰਹਿਤ ਧਾਰਨਾ
2. ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਹੋਣਾ
3. ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ
4. ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ
5. ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਵੰਡ ਛਕਣਾ
6. ਗੁਰੂ ਨਮਿਤ ਦਸਵੰਧ ਦੇਣਾ।
7. ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜਾਣਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
8. ਹਰ ਕਾਰਜ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ
9. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਚਲਣਾ

(ਅ) ਕੁਰਹਿਤ ਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ ਇਹ ਹਨ. ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ ਦੇ ਕਰਨ

ਤੇ ਸਿਖ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ —:

1 ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ (ਭੱਦਣ)

2 ਤੰਮਾਕੂ ਪਾਨ

3. ਕੁੱਠਾ

4 ਮੁਸਲੀ-ਯੁੱਧ

5 ਮੀਣੇ, ਮਸੰਦ, ਧੀਰਮੱਲੀਏ, ਰਾਮਰਾਈਏ, ਨੜੀਮਾਰ. ਕੁੜੀਮਾਰ
ਸਿਰਗੁੰਮ ਤੇ ਪਤਿਤ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ

6 ਟੋਪੀ ਜਾਂ ਟੋਪ ਪਹਿਨਣਾ

7 ਚੋਰੀ, ਯਾਰੀ ਜੁਆ ਆਦਿ ਕੁਕਰਮ

8 ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ

9 ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ, ਅਵਤਾਰ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਾ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ਮਠ ਪੂਜਾ, ਸ਼ਗਨ ਅਪਸ਼ਗਨ. ਤੀਰਥ ਬ੍ਰਤ, ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ, ਫੂਤ-ਛਾਤ ਸਰਾਧ, ਛਾਇਆ, ਪੁੱਛਿਆ, ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਆਦਿ ਭਰਮ-ਕਰਮ।

ਸਿਖਾਂ ਲਈ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਵਿਵਹਿਤ ਹਨ. ਲਗਭਗ ਅਜ ਦੀ ਬਾਕੀ

ਦੁਨੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮੀ ਕਰਦੀ ਹੈ—

ੳ) ਸਿਖ ਕੇਸਧਾਰੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕੇਸ ਮੰਡਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

੨) ਸਿਖ ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਟੋਪੀ ਜਾਂ ਟੋਪਧਾਰੀ ਹੈ

੩) ਸਿਖ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ 'ਬਿਖਿਆ' ਯਾ 'ਜਗਤ ਜੂਠ' ਕਹਿ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭੈੜੀ ਵਾਦੀ ਜਾਂ ਫੈਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ।

੪) ਸਿਖ ਵਿਭਚਾਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਅਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੱਸ ਕੇ ਸਿਨਮੇ ਰਾਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਬੇਹੱਯਾਈ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਦੀ ਹੈ।

੫) ਸਿਖ ਅਕਾਲੀ ਵਿਸਵਾਸ ਵਾਲਾ ਆਸਤਿਕ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਨਾਸਤਕਤਾ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੰਨਕੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੱਚ ਵਾਡ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਖੀ ਰਹਿਤ ਧਾਰਨਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਜੋਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

(ੳ) ਪੰਜ ਕਰਾਰੀ ਰਹਿਤ —

ਕੇਸ—ਸਿੰਘ-ਰਹਿਤ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੇਸ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਧਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਸ਼, ਦਾੜ੍ਹੀ ਕੇਸਧਾਰੀ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਟੈਗੋਰ, ਅਰਬਿੰਦ ਤਕ ਸਭ ਪੁਰਤਨ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਜਟਾਜੂਟ ਸਨ ਤੇ ਕੇਸ ਕੱਟਣਾ ਇਕ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਦੰਡ ਸੀ। ਮਨੂ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਦਾ (ਅਧਿਆਇ ੮, ੩੭੯) ਸਲੋਕ ਹੈ, 'ਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੇਦ-ਕਰਮ ਕਾਰਣ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜੂਤਾ ਕੱਟ ਦੇਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਜੋਧਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕੱਟ ਛੱਡੇ।'

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਤਾਕੀਦ ਹੈ 'ਸੀਸ ਮੰਡਨ ਨ ਕਰੋ' ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਰ ਦਾ ਸੁਹੱਣਪ ਹੈ। ਬਾਇਬਲ ਵਿਚ ਆਈ ਸੈਂਪਸਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸਧਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਅਜਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਖੀਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੀ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਰੀਰਕ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਸ ਜਾਂ ਵਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ੪-੫

* ਲਾ ਤਾਲਕਵਾ ਮਰਉ ਸਕਮ ਕੁਦ ਜੀ ਵਹ ਅੱਲ੍ਹਾ ਬਿਲ ਸੁਅਰ।

ਇੰਚ ਡੂੰਘੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਰੀਕ ਨਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ੨੮ ਹਿੱਸੇ ਔਕਸੀਜਨ, ੫੦ ਹਿੱਸੇ ਕਾਰਬਨ, ੬ ਹਿੱਸੇ ਹਾਈਡਰੋਜਨ, ੧੧ ਹਿੱਸੇ ਨਾਇਟਰੋਜਨ ਤੇ ੫ ਹਿੱਸੇ ਸਲਫਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਕਟਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਹਥ ਧੋਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਜੋ ਵਾਲ ਉਗਮਦੇ ਹਨ ਉਤਨੀ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਜੂਦ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਬਰਟ ਪਿਲਗ੍ਰਿਨ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਹੇਗਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਮਰਦ, ਬਜ਼ੁਰਗ, ਦਰਸ਼ਨੀ, ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ, ਸਾਹਸੀ, ਉਦਾਰ, ਅਡੋਲ ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਹੋਵੇਗਾ। *

ਮਾਲੂਮ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਰਮਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਲੋਕ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੁੰਡਨ ਕਰਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਜੈਨੀ ਬੋਧੀ ਭਿੱਖੂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਭੱਦਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ, ਜੋਕਿ ਇਕ ਸੋਗ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਇਉਂ ਘੋਨ ਮੌਨ ਜਾਂ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਜੋਗੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਮਲਾਵਰ ਆਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਬੀ ਤੁਰਕੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਾੜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੌਰਵ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਗੌਰਵ ਉਹ ਗੁਲਾਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਿਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਉਚੇਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਦਾੜੀ ਮੁਨਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਪੱਗ ਦੀ ਦੀ ਥਾਂ ਟੋਪੀ ਲੈਣ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਨ ਕਰਨ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨ ਰੱਖਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਉਚੇਰੀ ਗੱਲੇ ਮੌਮਨਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨ ਕਰਨ। ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਇਜੇਹੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। 'ਮੁਆਸਰਿ ਆਲਮਗੀਰੀ' ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ੧੬ ਵੱਗਣ ੧੭੫੧ ਬਿ,

* 'There seems to be a positive relation between the amount of hair on the person's face and the perception of him as masculine, mature, good-looking, self-confident, courageous, liberal, nonconformist and industrious.'

The Tribune Daily, Chandigarh
(July 10, 1973)

(1694 ਈ) ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹਥਿਆਰ ਨ ਰੱਖੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਾਲਕੀ, ਹਾਥੀ ਜਾਂ ਅਰਬੀ ਇਰਾਕੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਵੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਨੇ (1712 ਈ.) ਲਾਹੌਰ ਆ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੇਸ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤਮਾਮ ਹਿੰਦੂ ਮੁਨਸੀ ਮੁਸੱਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾੜੀ ਕੇਸ ਮੁਨਾ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੇਸਧਾਰੀ ਹੋਣ ਤੇ ਉਚੇਚਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਟੋਪੀ ਲੁਹਾ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧਾਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰੱਖਣ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਨਗਾਰਾ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਭੂ-ਸੱਤਾ (Sovereignty) ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਨ। ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਰਾਣਾ ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨਾ ਇਹ ਰਾਜ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖ ਸਕਦਾ, ਕਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਲੋਹ ਗੜ੍ਹ ਬਣਾਉਣ ਝੰਡੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੁਲਾਉਣ, ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰ-ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਰਾਜ ਭਾਗ ਤੇ ਗੌਰਵ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਗੁਲਾਮ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਤੋਰਨ ਲਈ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧਾਰਨ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ। ਨਿਕੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘ 'ਕੇਸਕੀ' ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤੇ ਭੱਟ ਵਹੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਣਿਆ ਹੈ। (ਦੇਖੋ, ਭੱਟ ਵਹੀ ਪਰਗਣਾ ਥਾਨੇਸਰ)।

ਸਰਥਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 'ਕੱਛ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇਸ ਤ੍ਰੈ ਮੁਦਾ' ਦਾ ਚਰਚਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕੁਦਰਤੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੁਰਖਿਆ ਦਾ ਸਾਧਨ ਤੇ ਕਛਹਿਰਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਕ ਸੀ। ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੇੜ ਦੇ ਦੌ ਹੀ ਕਪੜੇ ਹਨ—ਲੰਗੋਟੀ ਤੇ ਧੋਤੀ। ਲੰਗੋਟੀ ਅਧੂਰਾ ਅਧਨੰਗਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਸੀ, ਧੋਤੀ ਪਾ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਜੋਧੇ ਵਾਲਾ ਕਤਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਛਹਿਰਾ ਰਹਿਤ ਦਾ ਅੰਗ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿਖ ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਸਜ ਸਕੇ। ਅਜ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁਕੀ ਹੈ।

ਕੜਾ ਭਾਵੇਂ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਤੇਗ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਲਈ ਇਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸਿਖ ਦਾ ਸਰਬਲੋਹੀ ਗੱਠਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਕਿਆ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਅਜ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗ਼ੈਰਸਿਖਾਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੰਘਾ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਫਾਈ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਰਹਿਤ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਇਹ ਪੰਜ-ਕਕਾਰੀ ਰਹਿਤ ਕਰਮ-ਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਲਖਾਇਕ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਤਿ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਅਜ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਕਕਾਰ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਾਸ ਗ਼ੌਰਵ ਜੋੜ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਉੱਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਫਾਰਸੀਦਾਨ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਸੀਹਤ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤੀ ਸੀ —

‘ਨਿਸ਼ਾਨਿ ਸਿਖੀ ਈਂ ਪੰਜ ਹਰਫ਼ਿ ਕਾਫ਼ : ਹਰਗਿਜ਼ ਨ ਬਾਸਦ ਈਂ ਪੰਜ ਮੁਆਫ਼
ਕੜਾ ਕਾਰਦੋ ਕੱਛ ਕੰਘਾ ਬਿਦਾਂ। ਬਿਲਾ ਕੇਸ ਹੇਚ ‘ਅਸਤ ਜੁਮਲਾ ਨਿਸ਼ਾਂ।’

ਭਾ: ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ‘ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ’ (੧੯੩੨) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀਂਦ ਪਾਸ ਪਈ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਪਰ ਗੱਲ ਇਹ ਨਹੀਂ। ਨ ਇਹ ਇਸ ਬੀੜ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ੇਅਰ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਹੱਦ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਡਿਗ ਪਿਆ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੱਢ ਲਿਆ।

(ਅ) ਕੁਰਹਿਤਾਂ —

ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਸਿੰਘ-ਜੀਵਨ ਲਈ ਬਿਵਰਜਿਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਮੁਖ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਇਹ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤਿਆਂ ਸਿਖ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੧ ਕੇਸ ਮੁੰਡਨ ੨ ਤੰਬਾਕੂ ਪਾਨ ੩ ਕੁੱਠਾ ੪ ਮੁਸਲੀ ਯੁੱਧ

(੧) ਕੇਸ ਮੁੰਡਨ-ਜਿਥੇ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਤੋਂ

ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੇਸਾਂ ਜਾਂ ਰੋਮਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨੂੰ ਕੁਰਹਿਤ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੇਸ ਕੱਟਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਨਿਆਰਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੇਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਮੰਦ-ਕਰਮ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਇਹ ਦੋਹਰੀ ਹਦਾਇਤ ਕਿ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਰਹਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਮਤ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ‘ਸਿਖੀ ਕੇਸਾਂ ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭੇ।’ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੋਪਰੀ ਉਤਰਵਾ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਕੇਸ ਉਤਰਵਾਉਣੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੇ।

(੨) ਤੰਬਾਕੂ ਪਾਨ—ਤੰਬਾਕੂ ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਹਰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ। ਬੀਰ ਜੋਧਾਂ ਜੀਵਨ ਲਈ ਇਹ ਸਖਤ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਚੀਜ਼ ਸੀ। ਗੁਰੂਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਬਿਖਿਆ’ (ਜ਼ਹਿਰ) ਤੇ ‘ਜਗਤਜੂਠ’ ਕਹਿ ਕੇ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ।

ਸਿਆਣੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਇਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਬਾਰੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਸਲੋਕ ਲਿਖ ਦਿਤੇ ਕਿ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਧੂਮ੍-ਪਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੂਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ‘ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣੇ’ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂਪੀਣੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਵਜੂਦ ਅਜੇਹੀਆਂ ਸਖਤ ਤਾੜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤੀ ਇਸ ਰੋਗ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਜ਼ਬੀ ਰਸਮਾਂ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਕਿਆ ਤੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਹੁੱਕਾ ਲਿਜਾਣ ਤਕ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਬਾਰੂਵੇਂ ਪੋਪ ਇਨਸੈਂਟ ਨੇ ਤਮਾਕੂਨੋਸ਼ ਈਸਾਈਆਂ ਨਾਲ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਡਾਕਟਰ ਇਸਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਸਦੇ ਨਹੀਂ ਬੱਕਦੇ ਪਰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਧੂਮ੍-ਪਾਨ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੈ। ੪੦ ਅਰਬ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਸਿਗਰਟਾਂ ਪੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਦੱਸ ਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹਦ ਤਕ ਸਿਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਹੈ।

(੩) ਮੁਸਲੀ ਯੁੱਧ—ਭਾਵੇਂ ਸਿਖ ਆਜ਼ਾਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪਰ-ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਬਚਨ ਹੈ —

ਜੈਸਾ ਸੰਗਿ ਬਿਸੀਅਰੁ ਸਿਉ ਹੈ ਰੇ ਤੇਸੇ ਹੀ ਇਹੁ ਪਰਗ੍ਰਿਹੁ ।

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੇਸ਼ਵਾ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਆਮ ਸੀ ਤੇ ਵੇਸ਼ਵਾਵਾਂ ਵਧੇਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜੋਧੇ ਸਿਪਾਹੀ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਡਿਗ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੂਸਰੇ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਆਮ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਰਾਈਆਂ (ਹਿੰਦੂ) ਚੰਨਾਨੀਆਂ ਚੁਕ ਲਿਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਸਮਝਦੇ। ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਰੋਹ ਚੜ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮ ਔਰਤਾਂ ਚੁਕ ਲਿਆਈਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਜੇਹੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਅਨੁਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਅਸੀਂ' ਸਿਖ ਪੰਥ ਉਚੇਰੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਾਜਿਆ ਹੈ, ਇਜੇਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। *

ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਤੁਰਕਣੀ ਸੰਗ ਨੂੰ ਕੁਰਹਿਤ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿਖ ਇਸ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨ ਹੋਣ।

(੪) ਕੁੱਠਾ—ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੌਹ ਕੌਹ ਕੇ ਮਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ 'ਕੁੱਠਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹੋ ਹਲਾਲ ਹੈ, ਥਾਕੀ ਹਰਾਮ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਗ਼ੈਰ ਮੁਸਲਮ, ਸੁਤੰਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਬੇਗ਼ੈਰਤੀ ਦਾ ਸੂਚਕ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੀ 'ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁੱਠਾ ਬਕਰਾ ਖਾਣਾ' ਦਾ ਵਿਅੰਗ

* ਪੁਨ ਸਿੰਘਨ ਬੁਝੈ ਗੁਨਖਾਨੀ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਤੁਰਕ ਭੋਗੈ ਹਿੰਦਵਾਨੀ
ਸਿਖ ਬਦਲਾ ਲੇ ਭਲਾ ਜਨਾਏ। ਕਿਉਂ ਗੁਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਰਜਿ ਹਟਾਏ।

ਸੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ। ਹਮ ਲੇ ਜਾਨੇ ਪੰਥ ਉਚੇਰੇ
ਨਹੀਂ ਅਧੋਗਤਿ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਚਾਵਹਿ। ਯਾ ਤੇ ਕਲਮਲ ਕਰਨ ਹਟਾਵਹਿ।

(ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ, ਰੁਤ ੬, ਅੰਸੂ ੨੦)

ਕਸ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਤਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ 'ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੁੰਮਾਨ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਤੇ ਜਾਲਮ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਗਲੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ 'ਕੁੱਠਾ' ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ। ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਰਕ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਵਲੋਂ ਲਾਈ ਪਾਬੰਦੀ ਮਿਟ ਗਈ ਤੇ ਲੋਕ ਝਟਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ। ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਕੱਢਕੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵਲ ਲਿਜਾਣਾ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸੀ।

ਇਹ ਚਾਰੇ ਕੁਰਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣਾ ਪੰਜਵੀਂ ਕੁਰਹਿਤ ਆਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਸਿਖ ਦਾ ਜਤਨ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇਹੀ ਕੁਸੰਗਤ ਤੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਮਨੋਰਥ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਗੁਲਾਮੀ, ਦਾਬਾ, ਭੈ, ਸਹਮ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਦੁਸਟਾਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਲੈ ਸਕਣ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕਣ। ਦੂਜਾ ਮਨੋਰਥ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿੰਘ ਨਿਰਾਲੇ ਦਿਸਣ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਤਾਰੀਖੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੇ ਉੱਤਮ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਚੰਗੀ ਸੰਗਠਨ ਸਕਤੀ ਬਿਨਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਖੁਦ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸੰਕਟ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਿਖ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੰਥ (ਸੰਗਠਨ) ਦੇਗ ਤੇਗਦਾ ਵਾਲੀ ਹੋ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ (ਸਿਧਾਂਤ) ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਕ ਸਿਖ ਕਵੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ —

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ! ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ ਕਹੂੰ,
ਆਪ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਉਨ ਮਾਨੈ ਗੋ।
'ਰਾਜ ਕਰੇ ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਆਕੀ ਨ ਰਹੈ'ਗੇ ਕੋਊ,
ਖੁਾਰ ਹੋਇ ਮਿਲੈ ਬਚੈ ਸਰਨ ਜੋ ਪਛਾਨੈ ਗੋ।
ਸੋ ਤੋ ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ ਨਜ਼ੀਕ ਅਬ ਆਈ ਬਾਤ,
ਚਿੜੀਆਂ ਸੋਂ ਬਾਜ ਮੈਂ ਤੁੜਾਉਂ ਸਾਚ ਠਾਨੈ ਗੋ।
ਪੰਥ ਕੀ ਰਖੋ ਤਉ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਰਹਿਗੀ ਨਾਥ !
ਰਾਖਉ ਜੋ ਨ ਪੰਥ ਕੀ ਤੋ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਨ ਮਾਨੈ ਗੋ।

ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੇ ਅਯੋਗ ਅਹਿੰਸਾ ਤੇ ਅਯੋਗ ਬਿਰਕਤੀ ਕਾਰਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਪੁੰਸਕ ਤੇ ਬਲਹੀਣ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਜੀਵਨ ਵਿਧੀ ਦੱਸ ਕੇ ਸਾਥਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਮੰਤਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ, ਇਸ ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਰਹਿਤ ਤੇ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਹਿਤਾਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਿਖ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਰਹਿਤ

ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੱਖਰੀ, ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਰਹੁ ਰੀਤ ਸਿਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਈ ੧੮ ਵੀਂ, ੧੯ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਲਿਖਤਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ—

1 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਾ ਸੋਭਾ	ਸੈਣਾ ਸਿੰਘ	1741 ਈ.
2 ਗੁਰਰਤਨਮਾਲ (ਸੌ ਸਾਖੀ)	ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ	1734 ਈ.
3 ਗੁਰਬਿਲਾਸ	ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ	1751 ਈ.
4 ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ	ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ	1769 ਈ.
5 ਮਰਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਚੰਦ ਭੱਲਾ	1776 ਈ.
6 ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ	ਸਰੂਪ ਕੋਸ਼ਲ	1790 ਈ.
7 ਗੁਰਬਿਲਾਸ	ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ	1797 ਈ.
8 ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ	ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਕੋਸ਼ਲ	1803 ਈ.
9 ਸਿੰਘ ਸਾਗਰ	ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਲ	1827 ਈ.
10 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ	1841 ਈ.
11 ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ	1843 ਈ.
12 ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ	ਪੰ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ	1877 ਈ.
13 ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	ਜ਼ਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ	1878 ਈ.
14 ਗੁਰਪਦ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	ਬਾਵਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ	1882 ਈ.

ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਟੁਕਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

1 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋਭਾ (ਸੈਣਾ ਸਿੰਘ) —

ਕੀਏ ਜਬ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾਰਨ ਕਰਨ
‘ਸਰਬ ਸੰਗਤ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ।
ਮਾਨੈਗਾ ਹੁਕਮ ਸੋ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਸਿਖ ਸਹੀ,
ਨ ਮਾਨੈਗਾ ਹੁਕਮ ਸੋ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਬਿਹਾਲਸਾ।
ਪਾਂਚ ਕੀ ਕੁਸੰਗਤਿ ਤਜਿ ਸੰਗਤ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰੈ।
ਦਯਾ ਔਰ ਧਰਮ ਧਾਰਿ ਤਿਆਗੈ ਸਬ ਲਾਲਸਾ।
ਹੁੱਕਾ ਨ ਪੀਵੈ ਸੀਸ ਦਾੜੀ ਨ ਮੁੰਡਾਵੈ, ਸੋ ਤੋਂ
ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ। ੬੦।

[ਅਧਿਆਇ ਪੰਚਮ]

2 ਗੁਰਬਿਲਾਸ (ਭਾ. ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ) —

ਝੂਠੇ ਸਰਬ ਉਪਾਵ ਤਿਆਗੋ। ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਗੋ
ਪੱਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਹੁ ਸਦ ਨੀਤਾ। ਜਪੁ, ਰਹਿਰਾਸ, ਕੀਰਤਨ ਨੀਤਾ। ੬੮।

ਦੋਹਰਾ—ਸਸਤ੍ਰ ਮੇਲ, ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੋਂ, ਕਛ, ਕੇਸਨ ਸਦ ਪ੍ਰੇਮ
ਕਰਦ ਰਾਖਨੀ ਪੰਚ ਏ, ਤਜੈ ਨ ਕਬਹੀ ਨੇਮ। ੪੦।

ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ—ਦਿਜੈ ਦਾਨ ਭੂਖੇ, ਲਹੋਂ ਜਾਹਿ ਪਿਆਰੇ।
ਦਿਵਾਨੈ ਲਗਾਵੈ ਸੁਨੈ ਸ਼ਬਦ ਸਾਰੇ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਨੈ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗੇ। ਸੁਨੈ ਗਾਥ ਪੁਰਾਨ ਕੀ ਚੀਤ ਰੰਗੇ। ੪੪।
ਜਹਾਂ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਤਹਾਂ ਨੀਤ ਜੇਯੇ। ਗੁਰੂ ਦਰਸ ਕੀਜੈ ਮਹਾਂ ਸੂਖ ਪੈਯੇ
ਜਪੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਪ ਚੀਤੇ ਸਦਾ ਹੀ, ਸਦਾ ਨਾਮ ਲੀਜੈ, ਗੁਰੂ ਗੀਤ ਗਾਹੀ
। ੪੫।

3 ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ (ਭਾ. ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ)

ਨਾਈ ਦਾ ਹਥ ਸੀਸ ਚਿਹਰੇ ਨ [ਲਗਣਾ ਪਾਵੈ। ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਥ ਕਹਾਵੈ
ਪਾਹ ਲਾਇਕੇ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਪਾਹੁ ਬਣੀ ਪਾਹੁਲ, ਰੰਗ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ। ੩੨।
ਰਹਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦਿਤੀ ਸਮਝਾਇ। ‘ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਮੰਦੇ ਕਰਮੁ ਨ ਕਮਾਇ

ਤਤੇ * ਸਿਉਂ ਹੋਤੁ ਨ ਲਾਵੈ ਤਤਾ ਘਰੀਂ ਨ ਵਾੜੇ
ਧਰਮ ਦਾ ਕਰੇ ਜੁਧ ਨ ਗਊਆਂ ਦੇਹ ਕੇ ਧਾਰੈ । ੩੨੬ ।
ਗਨਿਕਾ ਦਾ ਸੰਗ ਨ ਕਰੇ ਸੰਗ ਕੀਤੇ ਤਤਾ ਹੋਵੈ
ਬੀਰਜ ਹੋਵੈ ਸਿਖ ਦਾ ਘਰਿ ਤਤਿਆਂ ਕਰ ਨਿਵਾਸੁ । ੩੨੭ ।
ਸਿਖ ਹੋਵੈ ਗੁਰੂ ਕਾ ਅੰਗ ਨ ਲਾਏ ਪਾਸ ।
ਸ਼ਰਾਬ ਤੰਬਾਕੂ ਜੁਆ ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਇਨ ਸੋ ਹੋਤ ਨ ਕਰੇ । ਸਗਤ ਖੋਟੀ ਸਭ
ਪਰਹਰ । ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤ, ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਵੈ । ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਸੋ
ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਵੈ । ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਵੈ । ੩੨੮ ।
ਸਿਖ ਸਿਖ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੁਸਟ ਸੋ ਨੇਹੁ ਨ ਲਾਵੈ । ਕ੍ਰਿਪਣੁ ਹੋਇ ਨ ਦਬੇ ਜਥਾ
ਸਥਾ ਵੰਡ ਖਾਵੈ । ਅਪਨਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਤਜੇ ਬਿਰਾਗ ਨਹੀਂ ਲੇਵੈ ।
ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਖੇ ਗੁਰ ਅਪਨੇ ਉਪਰਿ, ਸਿਖ ਸਾਧ, ਸੰਤ ਨ ਸੇਵੈ । ੩੨੯ ।
ਜੋ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਅੰਸੇ ਕਰਮ ਨਿਤ ਕਮਾਵੈ
ਅਣ-ਪੁਛਿਆ ਸੋ ਮੁਕਤਾ, ਅਪੜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਜਾਵੈ ।
ਜੋ ਕੋਈ ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੈ ਆਇਆ । ਸੋ ਆਪ ਤਰਿਆ ਕੁਲ ਸਗਲ ਤਰਾਇਆ ।
। ੩੩੦ ।

‘ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਭ ਕੋਈ ਆਖੈ, ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਣਾ ਅਉਖਾ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਇ ਮੁਰਦਾਰ ਨ ਖਾਏ, ਨਹੀਂ ਸਿੰਘ ਸਦਾਵਨ ਸਉਖਾ ।’

੪ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਬਾਵਾ ਸ੍ਰਗੁਪ ਚੰਦ ਭੱਲਾ)—
ਤਵ ਮਨ ਪੰਥ ਮਿਰਜਾਦ ਕਰ, ‘ਸਿੰਘ’ ਸੰਛਿਆ ਤੇਜ ਨਿਵਾਸ । ੧ ।
ਸਭ ਦੇਸਨ ਮੋ ਹੁਕਮ ਪਠਾਇਆ । ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਫੁਰਮਾਯਾ
‘ਸਿੰਘ’ ਸੰਛਿਆ ਕਰਿ ਨਾਮ ਬੁਲਾਵੈ । ਜਪੋ ਅਕਾਲ ਸਦਾ ਸੁਖ ਪਾਵੈ । ੧੩ ।
ਅਚਰਜ ਬੀਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀਆ । ਦੇਗ ਤੇਗ ਦੋਨੋ ਤਿਨ ਦੀਆਂ
ਕਾਹੂੰ ਕਾ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਮਾਨੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਆਗਿਆ ਮਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਠਾਨੈ । ੧੫ ।

* ‘ਤਤਾ, ਤੁਰਕ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ।

੫ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ (ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ)
ਪਾਚਨ ਸੋ ਕਥ ਮੇਲ ਨ ਕਰੀਯੈ । ਨਾਮ ਦਾਨ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਰ ਧਰੀਯੋ
ਮੀਣਾ ਔਰ ਮਸੰਦੀਆ ਜਾਣ । ਧੀਰਮੱਲ ਰਾਮਰਾਈ ਜੁ ਆਨ । ੪੮
ਪੰਚਮ * ਕੋ ਜਾਨਤ ਤੁਮ ਭ੍ਰਾਤ । ਛਪੀ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਯਾ ਮੈਂ ਬਾਤ
ਇਨ ਸੋ ਮੇਲ ਨ ਕਰੀਯੋ ਭਾਈ । ਕਰਣਾਨਿਧਿ ਇਹ ਬਿਧਿ ਫੁਰਮਾਈ । ੪੯
ਮੋਰ ਬਚਨ ਸੋ ਕਰਹੁ ਪਯਾਰਾ । ਖੜਗ ਕੇਤੁ ਹੈ ਰੱਛਕ ਥਾਰਾ
ਝੂਠੇ ਸਰਬ ਉਧਾਵ ਤਿਆਗਹੁ ਿਸ਼ੀ ਅਸਿਧੁਜ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਹੁ । ੫੦
ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਲ ਦਸ ਬਾਨੀ । ਸੋਧ ਲਹੋ ਪਦ ਜੋ ਨਿਰਬਾਨੀ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਸਿਮਰਹੁ ਬਰ ਬੁਧਾ । ਖਲ ਦਲ ਸਾਥ ਕਰਹੁ ਨਿਤ ਜੁੱਧਾ । ੫੧
ਰਾਜ ਜੋਗ ਤੁਮ ਕਹਿੰ ਮੈਂ ਦੀਨਾ । ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਸੰਗ ਪਰਚੋਂ ਕੀਨਾ
ਸੰਤ ਸਮੂਹਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦੀਯੈ । ਅਚਲ ਰਾਜ ਧਰਨੀ ਮਹਿ ਕੀਜੈ । ੫੨
ਬਿਖਯਾ, ਕਿਰਿਆ ਭੱਦਨ ਤਯਾਗਹੁ । ਜਟਾਜੂਟ ਰਹਿਬੋ ਅਨੁਰਾਗਹੁ
ਸ਼ਬਦ ਬਿਨਾ ਅਨਜਾ ਨਹਿੰ ਮੇਲਾ । ਨਿਸ ਦਿਨ ਸਾਧਸੰਗਤ ਸੋ ਕੇਲਾ । ੧੦੯
(੧੧ ਵਾਂ ਅਧਿਆ)

ਪੁਨੇਂ ਸੰਗ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੁਨਾਈ । ਬਿਨਾ ਤੇਗ ਤੀਰੇ ਰਹੋ ਨਾਂਹ ਭਾਈ ।
ਬਿਨਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੇਸ ਨਰੰ ਭੇਡ ਜਾਨੈਂ ਗਹੇ ਕਾਨ ਤਾਂ ਕੋ ਕਿਤੇ ਲੈ ਸਿਧਾਨੋ
ਇਹੈ ਮੋਰ ਆਗਯਾ ਸੁਨੋ ਲੈ ਪਿਆਰੇ । ਬਿਨਾ ਤੇਗ, ਕੇਸ ਦਿਵ ਨ ਦਿਦਾਰੇ
ਇਹੈ ਮੋਰ ਬੈਨਾ ਮੰਨੈਗਾ ਸੁ ਜੋਈ । ਤਿਸੈ ਇਛ ਪੂਰੇ ਸਭੇ ਜਾਨ ਸੋਈ ।’

੬ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ)
ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਉਨ ਸਿਛਯਾ ਦਈ । ਮੀਣੇ ਮਸੰਦਨ ਬਰਤਯੋ ਨਹੀਂ
ਕੁੜੀਮਾਰ ਰਮਰਈ ਨੜੀਮਾਰ । ਜੋ ਇਨ ਮਿਲੈ ਸੁ ਹੁਇ ਹੈ ਖ੍ਰਾਤ । ੧੩
ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਗੁਰ ਗੋਲਕ ਪਾਯੋ । ਕੜਾਹ ਕਰਾਇ ਖਾਲਸੇ ਛਕਾਯੋ
ਪਹਿਰ ਕਛਹਿਰੇ ਸਿਰ ਬੰਧਯੋ ਪਾਗ । ਗੁਰਗ੍ਰੰਥ ਬਚਨ ਪਰ ਰਹਯੋ ਲਾਗ । ੧੮

* ਸਿਰਗੁਮਿ—ਜੋ ਸਿਖ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਸ ਕਟਾ ਲਵੇ ।

ਦੋਹਰਾ—ਯੋਂ ਕਹ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗਲ ਤੇਗੋ ਦੀਨੋ ਪਾਇ
 ਕਰਦ ਚਕ੍ਰ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੈਂ. ਮੁਖਹੁ ਅਕਾਲ ਜਪਾਇ । ੧੫
 ਔਰ ਕਹੀ—ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੈਯੋ । ਜਪੁ ਜਾਪੁ ਦੁਇ ਵੇਲੇ ਜਪੈਯੋ
 ਔਰ ਅਨੰਦ ਰਹਿਰਾਸ ਜਪਯੋ, ਚੰਡੀ ਬਾਣੀ ਖੜੇ ਪੜ੍ਹੈਯੋ । ੧੬
 ਦੁਇ ਵੇਲੇ ਉਠ ਬੰਧਯੋ ਦਸਤਾਰੰ । ਪਹਰ ਆਠ ਰਖਯੋ ਸੰਭਾਰੰ । ੧੭
 ਪੀਓ ਸੁਧਾ ਔਰ ਖੇਲਹੁ ਸਿਕਾਰ । ਸਸਤ੍ਰ ਵਿਦਯਾ ਜਿਮ ਹੋਇ ਸੰਭਾਰ । ੧੮
 ਕਰ ਝਟਕੇ ਬੱਕਰਨ ਕੋ ਖੈਯੋ । ਮੁਰਦੈ ਕੁੰਠੈ ਨਿਕਟ ਨ ਜੈਯੋ
 ਕੇਸ਼ਨ ਕੀ ਕੀਜਹੁ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ । ਨ ਉਸਤਰਨ ਸੇ ਕਟਯੋ ਬਾਲ । ੧੯
 ਪਿਤ੍ਰਨ ਕਰਮ ਸੁ ਛੋਰਨ ਕਰਨੋ । ਰਖਯੋ ਧਯਾਨ ਸੁ ਮੱਧ ਗੁਰ ਚਰਨੋ
 ਪਰੈ ਔਰ ਜੋ ਖੋਟੇ ਰਾਹਿ । ਤਿਨ ਕੋ ਲਾਯੋ ਜ਼ਰੂਰ ਤਨਖਾਹ । ੧੯।

੭ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ—

- ਭਾਈ ਸਿਖੋ ! ਚਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣੇ ਯੋਗ ਹਨ ।
 (ੳ) ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਸ਼ੁਪ ਤਪ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
 (ਅ) ਬਚਨ ਸੇ ਨਹੀਂ ਫਿਰਨਾ ।
 (ੲ) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸੇ ਵਧ ਕੇ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਔਰ ਕਿਸੀ ਪੁਸਤਕ
 ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਣਨਾ ।
 (ਸ) ਖਿਮਾ ਕਰਨੀ, ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਬਡੇ ਹੋਣਾ, ਤਿਯੋਂ ਤਿਯੋਂ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਰੱਖਣੀ,
 ਨਿਰਧਨ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇਣਾ । ਭਾਈ ਸਿਖੋ! ਚਾਰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੱਡੀ ਹੈ—
 (ੳ) ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ
 (ਅ) ਤਮਾਕੂ ਵਰਤਨਾ
 (ੲ) ਮੁਸਲੀ ਸੇ ਭੋਗ ਕਰਨਾ ।
 (ਸ) ਕੁੱਠਾ ਖਾਣਾ ।

ਇਨ ਤਨਖਾਹੀਓਂ ਕੇ ਹਾਥ ਕਾ ਜਲ ਨਹੀਂ ਛਕਣਾ, ਨਮੇ ਸਿਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ
 ਕਰ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ।*

*ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਧਾਕਰ, ਪੰਨਾ ੫੩੬-੩੭

ਰਹਿਤਨਾਮੇ

ਜੇਸਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਕਹਿ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਿਖ ਦੀ ਅੰਦਰਲ ਰਹਿਤ-ਮਰਯਾਦਾ
 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਤੇ ਬਾਹਰਲੀ ਰਹਿਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਬਿਉਰਾ
 ਵਧੇਰੇ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ । ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਪਦ 'ਰਹਤ'-ਦੇਸੀ ਤੇ 'ਨਾਮਾ'
 ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਸਮਾਸ ਹੈ । ਨਾਮਾ ਦਾ ਅਰਥ ਲਿਖਤ ਹੈ । ਅਜੇਹੇ ਹੋਰ ਪਦ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਤ
 ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਰਣੀਨਾਮਾ, ਫਤਿਹਨਾਮਾ, ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਆਦਿ । ਇਹ ਰਹਿਤਨਾਮੇ
 ਕਦੋਂ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖੇ, ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਡੂੰਘੀ ਖੋਜ ਵਿਚਾਰ
 ਦਾ ਮੁਬਾਜ਼ ਹੈ । ਇਕ ਗਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਜਾ
 ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ-ਰਚਿਤ ਨਹੀਂ ਜੇ ਅਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ
 ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਹੁੰਦਾ । ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ
 ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਬੁਧਿਮਾਨ ਸਿਖ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
 ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਿਖਾਂ ਨਾਲ
 ਸਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ
 ਭਾਈ ਚੌਧਾ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ
 ਦਾ ਕੁਝ ਹਿਸਾ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੋ ਵੇਰਵਾ
 ਵਿਸਤਾਰ, ਹਵਾਲੇ ਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਹੁਣ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ
 ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ੧੭੨੦ ਈ. ਤੋਂ ਬਾਦ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ
 ਭਾਈ ਦਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਜ਼ਰੂਰ ਅਪਣਾ ਹੈ ਬਾਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਨਿਸਚੇ
 ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੈ ।

ਕੁਝ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਅੰਕਿਤ ਹਨ, ਜੋ
 ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਈ ਥਾਂ ਪੰਡਿਤ ਸਿਖ ਲੇਖਕਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ
 ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੁਰਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਤਿ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ, ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ
 ਪੜ੍ਹਨੀ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ —

‘ਰੱਤੀ ਅਛੀਮ ਜੁ ਮਾਸਾ ਭੰਗ । ਇਨ ਕੋ ਖਾਵਹਿ ਸਦਾ ਨਿਸੰਗ
 ਇਸ ਤੇ ਅਧਿਕ ਨ ਅਮਲ ਕਮਾਵੇ । ਵਧੈ ਅਮਲ ਤਉ ਨਰ ਦੁਖ ਪਾਵੇ ।’ ੩੨

ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਥਾਂ ਲੇਖ ਹੈ—

‘ਰਣ ਮੋਂ ਚਲੇ ਤੋਂ ਮਦਰਾ ਸੇਵੇ । ਅਵਰ ਦਿਵਸ ਕਹੂੰ ਨਾਮ ਨ ਲੇਵੇ । ੪੫।

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਵੀ ਹੋਵਣ ਪਰ ਸਿਖ ਸਿਧਾਂਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਵੀ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰ, ਸਮਝਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਰਕ ਹਾਕਮ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਬੀ ਨਾਸ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਵਜੋਂ ਸਿਖੀ ਦਾ ਰਵੇਈਆ ਕਰੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ, ਇਸ ਨਵੇਂ ਕੋਸ਼ਾਹੀ ਪੰਥ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਤੇ ਤੁਰਕਵਾਦ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਖਤ ਹਦਾਯਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—‘ਸਿਖ ਹੋਇ ਸਿਰ ਟੋਪੀ ਧਰੇ । ਸਾਤ ਜਨਮ ਕੁਸ਼ਟੀ ਹੋਇ ਮਰੇ ।’

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹਰਗਿਜ਼ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਟੋਪੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੁਖੀ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਯ ਇਤਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਖ ਹੋ ਕੇ ਟੋਪੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋੜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਜੋ ਕਥਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਖ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਵਾਣ ਕਰੇ। ਅੰਤਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਬਚਨ ਹੀ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਿਹ’ (੧੮੮੪ ਈ.) ਵਿਚ ਪਰਸਿੱਧ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਚਰਚਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਜੋ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਬੁਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੇਕ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਸੇ ਯਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਆਦਿ ਨਾਮ ਰਖ, ਨਾਨਾ ਪਰਕਾਰ ਕੀ ਕਥਾ-ਮਿਸਰਤ ਵਾ ਕੇਵਲ ਬਡੇ ਛੋਟੇ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਸੋ ਲਿਖਤੇ ਹੈ—

1. 2, 3 ਤੀਨ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਕੇ

4 ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾ

5 ਪਾਂਚਵਾਂ ਦਸਾ ਸਿੰਘ ਕਾ

6 ਛਟਾ ਹਾਜ਼ਰਨਾਮਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾ

7 ਸਾਤਵਾਂ ‘ਗੁਰੂ ਜੋਭਾ’ ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਕਵਿ-ਸੈਨਾਪਤਿ ਕਾ

8 ਆਠਵਾਂ ‘ਗੁਰੂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੈਂ ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ, ਭਾ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾ

9 ਨਵਮਾ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਮੈਂ ਭਾਈ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਕਾ

10 ਦਸਵਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ ਗ੍ਰੰਥ’ ਮੈਂ

11 ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ‘ਸਰਬ ਲੋਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ

12 ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ ਕੇਸਰਾਂ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਕੀ ਸਾਖੀ ਮੈਂ

13 ਤੇਰ੍ਹਵਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਕੀ ਟੀਕਾ ਮੈਂ ‘ਵਾਜਬੁਲ ਅਰਜ਼’ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾ

14 ਚੌਧਵਾਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਜੀ ਕੇ ਖਿਲਾਵੇ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾ. ਇਸਨੇ ਬੀਚ ਮੈਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਲਿਖੀ ਹੈ।

15 ਪੰਦ੍ਰਵਾਂ ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਚੰਦ ਭੱਲੇ ਜੀ ਕਾ

16 ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਧੀ ਮੈਂ ਕਾਹੂੰ ਔਰ ਕਾ

17 ਸਤਾਰਵਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਗੀਤਾ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ

18 ਅਠਾਰਵਾਂ ਗੋਰਖ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਕਾ ਸੰਬਾਦ ਰੂਪ ਕਾਹੂੰ ਕਾ

19 ਉਨੀਸਵਾਂ ਮੁਕਤੇ ਸਿਖਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ

20 ਬੀਸਵਾਂ ਸੌ ਸਾਖੀ ਮੈਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾ

21 ਇਕੀਸਵਾਂ ‘ਮੁਕਤਿ ਮਾਰਗ’ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ

[ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਿਹ, ਪੰਨਾ 120-121 (1884 ਈ.)

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਾਵਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪਟਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਰਹਿਤਨਾਮੀਏ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ 37, ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਕਰ ਕੇ ‘ਬਰ ਬਿਮਲ ਬਿਬੇਕ ਬਾਰਧਿ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾਇਆ ! ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਇਕ 'ਰਹਿਤ ਦਰਪਣ' ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ 9 ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਯਾ ਕਾਂਡ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਰਹਿਤਾਂ ਉਤੇ ਟੀਕਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 37 ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ—

1 ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ	20 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਸਾਖੀ ਕਾ
2 ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ	21 ਗੋਰਖ ਦਤਾਤ੍ਰੇਯ ਸੰਵਾਦ
3 ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ	22 —
4 ਸਰਬਲੋਹ	23 ਗੋਸ਼ਿਟ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
5 ਤਨਖਾਹਨਾਮਾ ਨੰਦ ਲਾਲ	24 ਭਾ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
6 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ
(1024 ਰਹਤਾਂ)	25 ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਵਨ ਅਰ
ਛਕਨੇ ਕੀ ਲੀਲਾ
7 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ	26 ਗੋਬਿੰਦ ਗੀਤਾ
8 ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ	27 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
9 ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਤਕ	28 ਗੁਰਬਿਲਾਸ-ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ
10 ਖਾਲਸਾ ਪਚਾਸਾ	29 ਮਾਲਵਾ ਦੇਸ ਰਟਨ ਕੀ ਸਾਖੀ
11 ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ ਨੰਦ ਲਾਲ	30 ਗੁਰਬਿਲਾਸ-ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਾ
12 ਬਿਕੇਕ ਅਸਟਕ (ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ)	31 ਬਿਬੇਕਬੋਧਿਨ ਸੁਪਤਸ਼ਤੀ
13 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਦਯਾ ਸਿੰਘ	32 ਚਕ੍ਰਧਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਾਰੁ ਚੰਦ੍ਰਕਾ
14 ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	33 ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
15 ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ	34 ਮੁਕਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾ ੧੦
16 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਸ਼ੋਭਾ	35 ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੁਕਤੋਂ ਕਾ
17 ਸਾਖੀ ਰਹਤ ਕੀ (ਨੰਦ ਲਾਲ)	36 ਚਾਲੀਸ ਚਾਰ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਕੇ
ਮੁਕਤੋਂ ਕੇ ਨਾਮ
18 ਰਤਨਮਾਲ	
19 ਵਾਸਬੁਲ ਅਰਜ਼	37 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬੰਸਾਵਲੀ (ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦ੍ਰਿਜ)
- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਡਿਤ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਤੇ ਸਿਖ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਹਿਤ ਬਾਰੇ ਚੋਣਵੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੰਕਲਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ

ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਉਤਾਰਾ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੇ ਭਰਾਤਾ ਭਾ. ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 1901 ਈ. ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਭਾ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਉਤਾਰਾ ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਭਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਰਹਿਨਾਮੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ—

(1,2,3.) ਭਾ. ਨੰਦ ਲਾਲ—ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ (1612-1715 ਈ.) ਇਕ ਚੰਗੇ ਆਲਮ ਫਾਜ਼ਲ ਸ਼ਾਇਰ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਰੂਹਾਂਨੀ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ - ਦੀਵਾਨਿ ਗੋਯਾ, ਜ਼ਿੰਦਗੀਨਾਮਾ, ਗੰਜ ਨਾਮਾ ਤੌਸੀਫੋਂ ਸਨਾ. ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਤਿੰਨ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਦੋ ਛੰਦਾਂਬੰਦੀ ਵਿਚ, ਇਕ ਗੱਦ ਵਿਚ। ਪਹਿਲਾ ਰਹਿਤਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਤਨਖਾਹ ਨਾਮਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਹ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕਮਾਉਂਦਾ, ਉਹ ਕਿਸ ਕਿਸ ਦੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੈ। ਖਾਲਸਈ ਬੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮ-ਦੰਡ ਨੂੰ 'ਤਨਖਾਹ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅਰਸਾ ਬਾਦ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਿਖਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ।

(4) ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ—ਇਹ ਫ਼ਾਰਸੀਦਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿਖ, ਦਰਬਾਰੀ ਲੇਖਕ ਸੀ ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਦਾਰਾਸ਼ਕੋਹ ਵਲੋਂ ਕਰਾਏ 50 ਉਪਨਿਸ਼ਧਾਂ ਦੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਤਰਜਮੇ ਦਾ ਭਾਖਾਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਇਸ ਦੀ ਕਿਰਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਬਚਲ ਨਗਰ (ਨਦੇੜ) ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰਹਿਤ ਦੱਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ 1765 ਬਿ: ਵਿਚ ਪੁਜੇ ਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ। ਢੇਰ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਂ 'ਅਬਚਲ ਨਗਰ' ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਕਾਲ 1752 ਬਿ: ਦਿਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸਨ।

(5) **ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ**—ਇਹ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਖੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਖ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਸੋਪਤੀ ਖਤ੍ਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਤੇ ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਰਖਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖਤ 'ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ' ਦੇਣ ਲਈ ਅਹਿਮਦ ਨਗਰ ਘੱਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਾਣਾ 1765 ਬਿ: ਨਾਦੜ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਕਈ ਹਵਾਲੇ ਹਨ—'ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਔਰ ਦੁਆਰੇ ਜਾਇ ਜਗਨਨਾਥਾਇ, ਪਿਛੇ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਜਾਵੈ ਉਥੇ ਪਚੀਸ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਲਗਾਵੈ।' 'ਜੇ ਮੁਕਤਸਰ ਨਾਵੈ ਤਾਂ ਮੁਕਤ ਹੋ।' ਆਦਿ

(6) **ਭਾਈ ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ**—ਇਹ ਕੜਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਹਲਮ ਦਾ ਰਹਿਣ-ਵਾਲਾ ਛਿੱਬਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਖਿਡਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ 'ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਖਿਡਾਵਾ' ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮੇ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿਲਾਈ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾ 'ਰਹਿਤਨਾਮਾ' ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕ ਲਿਖਿਆ। ਇਹ ਕਈ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮੁਕਤੇ ਸਿਖਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਖੂਬੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਰਹਿਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਮੁਕਤੇ ਕੌਣ ਸਨ, ਇਹ ਮੋਹਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਖ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਧਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਭਾ: ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਣਤੀ 14 ਦਸੀ ਹੈ, ਭਾਈ ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਝੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਪਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਵਿਚ ਪੰਜ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ, ਈਸਰ ਸਿੰਘ, ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ। ਦਸਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਐਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਲੰਮੀ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਰਹਿਤ-ਨਾਮੇ ਦਾ ਖਰੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ। ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ 1800 ਰਹਿਤ ਦਰਜ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀਆਂ।

ਹੁਣ ਜੋ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਇਤਨੀ ਨਵੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੰਨਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਤਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਹੀਦ 1780 ਬਿ:) ਨੇ 'ਰਹਿਤਨਾਮਾ' ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਤਨਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਅਤ ਵਿਚ ਆਈ ਟੁਕ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਈ ਗਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਜੋ ਕਿ ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ—

'ਬੁਧਿ ਦਾਤ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਬਲਾਕ' ਸਿੰਘ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ, ਪਰਵਾਨਗੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਨਾਲਿ ਅਤੇ ਏਹ ਕਾਗਜ਼ ਰਹਤਨਾਮੇ ਦਾ ਚਿੱਠਾ ਲਿਖਾਇਆ, ਧਰਮ ਚੰਦ ਛਿੱਬਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਤਿਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਲਿਖਾਇਆ ਹੈ।'

ਬਾਦ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੋੜ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਸੰਮਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਹਨ।

(7) **ਕਰਤਾ ਪਰਮ ਸੁਮਾਰਗ**—ਇਸ ਦਾ 'ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ' ਨਾਂ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਪਰ ਸਹੀ 'ਪਰਮਸੁਮਾਰਗ' ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਖ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦਸ ਅਧਿਆ, 112 ਬਚਨ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਖੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਦੇ ਹਰ ਸੰਸਕਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਵਿਧੀ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਅੱਠਵੇਂ ਨੰਬੇ ਅਧਿਆ ਵਿਚ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਨਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਹਣੇ ਸੂਚੱਜੇ ਨੇਮ ਦੱਸੇ ਹਨ ਇਸ ਤੋਂ ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਸਿਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ-ਵੇਲ਼ੇ 1765 ਈ: ਦੇ ਲਾਗੇ ਚਾਗੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰਾ ਅੱਗੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਜੀਵਨ ਜੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਅੱਛੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਚ ਹੋਰ ਰਲਾਵਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਈ।

(8) **ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ**—ਭੱਟ ਵਹੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਸ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਹੈ ਮੈਂ ਕੁਝ ਚਿਝ ਮਰਾਣੀ ਵਾਲੇ ਬੁਝੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਠਹਿਰਿਆ ਸਾਂ ਜਿਥੇ

ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ ਵੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਸ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ 1783 ਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਦੋਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ।

(9, 10) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ—ਇਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਦੱਸੀਆਂ, ਇਹ ਲਿਖਦਾ ਗਿਆ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਦਾ ਲਿਖਣ ਕਾਲ 1791 ਬਿ: ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਹੋਏ। ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ 'ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਤੇ 'ਮੁਕਤਨਾਮਾ' ਦੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖ-ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੈ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸ਼ਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਕੁਝ ਸੋਧਕੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ, ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਹੈ।

(11) ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ ਕਾ—ਇਹ ਨਾਂ ਅਸਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਰਚਨਾ ਭਗਤ ਰਤਨਾਵਲੀ ਵਿਚ 'ਵਾਜਬੁਲ' ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਅੰਕਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਕੌਣ ਸੀ, ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 'ਭਗਤ ਰਤਨਾਵਲੀ' ਦਾ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਈ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ।

(12) ਕਰਤਾ 'ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ'—ਇਹ 'ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਗ੍ਰੰਥ' ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਮਨਸੂਬ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਅਧਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਾਂਕਾਲ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਰਬਲੋਹ ਦੀ ਵਿਜਯਕਥਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਭੀਮਨਾਦ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ ਆਦਿ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪਾਈ। ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂ ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। 'ਗੁਰਗਾਦੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਦਸਨ ਚਤੁਰ ਬੰਸ।' ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

'ਚਤੁਰ ਬੰਸ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨੀਕਾ। ਸੁਭ ਬੰਸਨ ਬਰਨਤ ਜਸ ਟੀਕਾ
ਬੇਦੀ ਤ੍ਰੇਹਣ, ਭੱਲੇ, ਸੋਢੀ ਭਨ। ਚਤੁਰ ਬੰਸ ਗੁਰਬੰਸ ਸਿਰੋਮਣਿ।'
'ਦਸਕੁ ਰੂਪ ਧਰਿ ਆਪ ਪਰਮੇਸਰ, ਰਾਜ ਯੋਗ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਮਾਏ।'
'ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਏਕ ਕਰਿ ਜਾਨੈ। ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਰੂਪ ਬਖਾਨੈ।'

ਇਕ ਥਾਂ ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਬਾਰਾਂ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ 'ਗੁਰੂ ਅਪਨ ਪੋ ਖਾਲਸੇ ਦੀਨਾ ਦੁਤਿਯ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਾ ...

ਦੁਾਦਸ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਕਹੀਅਹਿ ਦੁਾਦਸ ਭਾਨੁ ਪ੍ਰਗਟ ਹਰਿ ਸੰਤਾ।'

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੈ, ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਆਪ ਅਜੇਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਖ ਦਾ ਹੀ ਬਿਆਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਮੰਗ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ—

'ਨਉਂ ਲਾਖ ਐਰਾਕੀ ਮਿਲੈ ਮਿਲੈ ਸ ਰਾਯਚ ਲਾਖ
ਸਵਾ ਲਾਖ ਹਾਥੀ ਮਿਲੈ, ਦੇਹੁ ਯਹੈ ਅਭਿਲਾਖ।
ਖਾਸ ਸੁਾਰੀ ਮੋਹ ਚਲੈ. ਨੇਜਾ ਲਾਖ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਜੀਤਹਿ ਸਤਰ ਚੌਗਾਨ
ਯਹਿ ਲਾਲਚ ਗੁਣ ਤ੍ਰ ਕਹਯੋ, ਦਾਸ ਗੁਬਿੰਦ ਸਮਾਜ
ਫਤਹਿ ਹੋਵੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ, ਉਦਯ ਅਸਤ ਲੈਂ ਰਾਜ।'

ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਬੀਰਰਸੀ ਸਿਖ ਕਵੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ: ਇਸ ਦੀ ਕਥਾਵਸਤੂ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਸ਼ੁਕ ਭਾਸ ਵਿਚੋਂ ਸਮੱਗਰੀ ਲੈਣ ਦਾ ਉਲੇਖ ਵੀ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ 'ਖਾਲਸਾ ਮਹਿਮਾ' ਦੇ ਛੰਦ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਸਪ੍ਰਿਟ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਉਹ ਸਚਮੁਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਰਨਾ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਜੇਹਾ ਨਹੀਂ।

(13) ਕਵੀ ਰਾਜ ਸੰਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰੀ ਬੜੇ ਉਚੇਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ ਜੋ ਸ਼ੇਰਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ' ਵਿਚ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਗਾਈ ਹੈ ਜੋ ਸਿਖ ਚਰਿਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(14) ਬਾਵਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹੰਤ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਸਿਕਾ' ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਬਨਾਰਸ 1863 ਈ: ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ।

(15) ਭਾਈ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ 'ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਤਕ' ਅਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੈ ਤੇ 1876 ਈ: ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਵਧੇਰੇ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਖਰੜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਤੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਅਸਾਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਲਾਗੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡੋਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਿਲੇ ਸਨ।

ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਅਸਾਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪਏ ਖਰੜੇ ਤੋਂ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ। ਹੋਰਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਨਕਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦਾ ਖਰੜਾ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਛਿੱਬਰ ਘਰਾਣੇ ਪਾਸ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ 1764 ਈ. ਦੀ ਨਕਲ ਸਿਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਨੰ: 6124) ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਇਕ ਕਾਪੀ ਗਿ: ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਸਾਂ ਇਹੋ ਪਾਠ ਵਰਤਿਆ ਹੈ 'ਧਰਮ ਸੁਮਾਰਗ (ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਸਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਅਧਿਆਇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ 'ਖਾਲਸਾ ਸ਼ੁਤਕ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਪਏ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਖਰੜੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਛਪੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਗੜੀਏ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜੇਹੀ ਧਰਮ ਖੋਬੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਕਿਰਤ 'ਸਿੰਘ ਮਤ ਸੰਸਕਾਰ ਗ੍ਰੰਥ' ਛੰਦਾਬੰਦੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਨਵੀਨ ਰਚਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਗਈ।

'ਰਹਿਤਨਾਮੇ', 'ਸਿਖ-ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਸਿੰਘ ਸਰੂਪ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਤਰ ਸੂਰਬੀਰ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੇਰ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਜਨਵਰੀ 1974]

,ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ

ਰਹਿਣੀ ਰਹਿ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ
ਵਹੁ ਠਾਕੁਰ ਮੇਂ ਫ੍ਰਿਸ ਕਾ ਚੇਰਾ।

(੧) ਗੀਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ

ਗੁਰਸਿਖ ਰਹਿਤ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤ । ਉਨਿ ਪ੍ਰਭਾਤ ਕਰੇ ਹਿਤ ਚੀਤ ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪੁਨ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁ ਜਾਪ । ਕਰ ਇਸਨਾਨ ਪੜ੍ਹੇ ਜਪੁ ਜਾਪੁ । ੧ ।
ਦਰਸਨ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਪੁਨ ਆਇ । ਅਦਬ ਸਿਉਂ ਬੈਠ ਰਹਿ ਚਿਤ ਲਾਇ ।
ਤੀਨ ਪਹਿਰ ਜਬ ਬੀਤੇ ਜਾਨ । ਕਥਾ ਸੁਨੇ ਗੁਰ ਹਿਤ ਚਿਤ ਠਾਨ । ੨ ।
ਸੰਧਿਆ ਸਮੇਂ ਸੁਨੇ ਰਹਿਰਾਸ । ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸੁਨੇ ਹਰਿ ਜਾਸ ।
ਇਨ ਪੈ ਨੇਮ ਜੁ ਏਕ ਕਰਾਇ । ਸੋ ਸਿਖ ਅਮਰਪੁਰੀ ਮਹਿ ਜਾਇ । ੩ ।
ਪਾਚ ਨੇਮ ਕਰ ਸਿਖ ਜੁ ਧਾਰਹਿ । ਇਕੀਸ ਕੁਲ ਕੁਟੰਬ ਕਉ ਤਾਰਹਿ ।
ਤਾਰੇ ਕੁਟੰਬ ਮੁਕਤ ਸੋ ਹੋਈ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਹਿ ਪਾਵਹਿ ਸੋਇ । ੪ ।

ਨੰਦਲਾਲਉਵਾਚ

ਤੁਮ ਜੁ ਕਹਾ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਮੁਹ ਆਇ ।
ਲਖੀਏ ਤੁਮਰਾ ਦਰਸ ਕਹਾਂ, ਕਹਹੁ ਮੋਹਿ ਸਮਝਾਇ । ੫ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਵਾਚ

ਤੀਨ ਰੂਪ ਹੈ ਮੋਹ ਕੇ, ਸੁਨਹੁ ਨੰਦ ! ਚਿਤ ਲਾਇ ।
ਨਿਰਗੁਣ, ਸਰਗੁਣ, ਗੁਰਸ਼ਬਦ, ਕਹਹੁ ਤੋਹਿ ਸਮਝਾਇ । ੬ ।

ਚੌਪਈ

ਏਕ ਰੂਪ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਪਰੇ । ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਜਿਹ ਨਿਗਮ ਉਚਰੇ ।
ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਿਆਪਕ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਪੂਰਿ ਰਹਯੋਂ ਜਿਉਂ ਜਲ ਘਟ ਭਾਨੀ । ੭ ।
ਦੂਸਰ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਜਾਨਹੁ । ਆਪਨ ਅੰਗ ਮੇਰੇ ਕਰ ਮਾਨਹੁ ।
ਰੋਮ ਰੋਮ ਅਛਰ ਸੋ ਲਹਹੁ । ਬਾਤ ਜਥਾਰਥ ਤੁਮ ਸੋਂ ਕਹਹੁ । ੮ ।
ਜੋ ਸਿਖ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਕੀ ਚਾਹਿ । ਦਰਸਨ ਕਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਆਹਿ ।
ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਮੇਂ ਕਰਕੈ ਇਸਨਾਨ । ਤੀਨ ਪ੍ਰਦੋਸ਼ਣਾ ਕਰੈ ਸੁਜਾਨ ੯ ।
ਸ਼ਬਦ ਸੁਨੇ ਗੁਰ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਇ । ਗਿਆਨ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰ ਸੁਨੈ ਸੁਨਾਇ ।
ਜੋ ਮਮ ਸਾਥ ਚਹੇ ਕਰਿ ਬਾਤ । ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪੜ੍ਹੈ ਬਿਚਾਰਹਿ ਸਾਥ । ੧੦ ।
ਜੋ ਮੁਝ ਬਚਨ ਸੁਨਨ ਕੀ ਚਾਹਿ । ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਾਰ ਸੁਨਹੁ ਚਿਤ ਲਾਇ ।
ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਜਾਨ । ਇਸ ਮੇਂ ਭੇਦ ਨ ਰਚਕ ਮਾਨ । ੧੧ ।

ਤੀਸਰ ਰੂਪ ਸਿਖ ਹੈ ਮੋਰ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਤਿ ਜਿਹ ਨਿਸ ਭੋਰ ।
ਵਿਸਾਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਜੁ ਧਰੇ । ਗੁਰ ਕਾ ਦਰਸਨ ਨਿਤ ਉਠ ਕਰੇ । ੧੨ ।
ਗਿਆਨ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸੁਣੇ ਸੁਣਾਇ । ਜਪੁਜੀ ਜਾਪੁ ਪੜ੍ਹੇ ਚਿਤ ਲਾਇ ।
ਗੁਰਦਵਾਰਨ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ । ਪਰਦਾਰਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਜੋ ਕਰਹਿ । ੧੩ ।
ਗੁਰ ਸਿਖ ਸੇਵ ਕਰੇ ਚਿਤ ਲਾਇ ਆਪਾ ਮਨ ਕਾ ਸਗਲ ਮਿਟਾਇ ।
ਇਨ ਕਰਮਨ ਮਹਿ ਜੋ ਪਰਧਾਨ । ਸੋ ਸਿਖ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਪਹਿਚਾਨ । ੧੪ ।

ਦੋਹਰਾ

ਐਸੇ ਗੁਰਸਿਖ ਮਾਨ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਜੋ ਕੋਇ ।
ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਪੁੰਨ ਅਰਪੜੇ, ਸੋ ਮੁਝ ਸੇਵਾ ਹੋਇ । ੧੫ ।
ਅਸੇ ਗੁਰਸਿਖ ਸੇਵ ਕੀ ਮੋਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ ।
ਸੁਨਹੁ ਨੰਦ ! ਚਿਤ ਦੇਇ ਕਰਿ, ਮੁਕਤਿ ਬੈਕੁੰਠੇ ਪਾਇ । ੧੬ ।

ਨੰਦ ਲਾਲ ਉਵਾਚ

ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ, ਕਹੇ ਰੂਪ ਤੁਮ ਤੀਨ ।
ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਏ, ਸਰਗੁਣ ਸਿਖ ਅਧੀਨ । ੧੭ ।

ਚੌਪਈ

ਤੁਮਰਾ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਅਪਾਰਾ । ਸੋ ਕਿਮ ਦੋਖੋਂ ਦੀਨ ਦਯਾਰਾ ।
ਜਗਤ ਰੂਪ ਤੁਮ ਕਹਹੁ ਸੁਆਮੀ । ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ ਅੰਤਰਯਾਮੀ । ੧੮ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਵਾਚ

ਸੁਨਹੁ ਸਿਖ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ । ਤੁਮਹਿ ਹਮਾਰੇ ਬਚਨ ਰਸਾਲ ।
ਗੁਰਮੁਖ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਸੁਜਾਨ । ਧ੍ਰਿਸਮ ਸੇਵ ਗੁਰ ਹਿਤ ਚਿਤ ਕਾਨ ! ੧੯ ।
ਗੁਰ ਸਿਖ ਸੇਵ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਗਹਹੁ । ਸ਼ਬਦ ਸਰੂਪ ਸੋ ਇਹ ਬਿਧਿ ਲਹਹੁ ।
ਸ਼ਬਦ ਸਰੂਪ ਵਾਕ ਜੋ ਧਾਰੇ । ਤਿਸ ਤੇ ਲਖੀਏ ਅਪਰ ਅਪਾਰੇ । ੨੦ ।
ਤੇ ਮੈਂ ਗੋਸ਼ਟਿ ਕਹੀ ਸੋ ਭਾਈ । ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਨੇ ਜੋ ਮਨ ਚਿਤ ਲਾਈ ।
ਤਿਸ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਹੁ ਬਖਾਨ । ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਮਿਲੈ ਮੋਹਿ ਆਨ । ੨੧ ।
ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰੁ ਸਹਸ ਸੁ ਬਾਵਨ । ਮੱਘਰ ਨੇਮੀ ਸੁਖ ਦਾਵਨ ।
ਸੁਰਗੁਰ ਵਾਹ ਸਤਦਰੁ ਤੀਰ । ਬਚਨ ਕਹੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਸੋ ਬੀਰ । ੨੨ ।

ਦੋਹਰਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਜਾਪਈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿ ਧਿਆਨ ।
ਮੁਕਤਿ ਲਾਭ ਮੋ ਹੋਇ ਹੈ, ਗੁਰਸਿਖ ਰਿਦਿ ਮਹਿ ਮਾਨ । ੨੩ ।

(੨) ਤਨਖਾਹਨਾਮਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ

ਪ੍ਰਸਨ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ
ਵਾਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦੋਹਰਾ

ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਆ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਤਾਈਐ ਮੋਹਿ
ਕਉਨ ਕਰਮ ਇਨ ਜੋਗ ਹੈ: ਕਉਨ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਸੋਹਿ । ੧ ।
ਨੰਦ ਲਾਲ ! ਤੁਮ ਬਚਨ ਸੁਨ, ਸਿਖ ਕਰਮ ਹੈ ਏਹੁ ।
ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਬਿਨ, ਕਰਹਿ ਨ ਅਨ ਸਿਉ ਨੇਹੁ । ੨ ।

ਚੌਪਈ

ਪ੍ਰਾਤਹ ਕਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਨ ਜਾਵਹਿ । ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਵਹ ਵਡਾ ਕਹਾਵਹਿ ।
ਸਤਿਸੰਗ ਜਾਇ ਕਰਿ ਚਿਤ ਡੁਲਾਵਹਿ । ਈਹਾ ਉਹਾ ਠਉਰ ਨ ਪਾਵਹਿ । ੩ ।
ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਨਤੇ ਬਾਤ ਚਲਾਵਹਿ । ਕਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਵਹਿ ।
ਨਿਰਧਨ ਦੇਖਿ ਨ ਪਾਸਿ ਬਹਾਵਹਿ । ਸੋ ਤਨਖਾਹੀ ਮੂਲ ਕਹਾਵਹਿ । ੪ ।
ਸਬਦ ਗਿਆਨ ਬਿਨ ਕਰਹਿ ਜੁ ਬਾਤ । ਤਾਂ ਕੇ ਕਛੁ ਨਾ ਆਵਹਿ ਹਾਥ ।
ਸਬਦ ਭੋਗ ਨ ਨਿਵਾਵੇ ਸੀਸ । ਭਾ ਕੋ ਮਿਲੈ ਨਾ ਪਰਮ ਜਗਦੀਸ਼ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੋ ਬਾਣ ਹੈ ਮਨ ਮਹਿ ਧਾਰਿ ਲੋਭ
ਕਿਸੇ ਥੋੜਾ ਕਿਸੇ ਅਗਲਾ, ਸਦਾ ਰਹਿ ਤਿਸ ਸੋਗ । ੩ ।
ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੀ ਵਿਧਿ ਸੁਨ ਲੀਜੈ । ਤੀਨ ਭਾਂਤ ਕੋ ਸਮਝ ਕੀਜੈ ।
ਲੋਪਨ ਆਗੇ ਬਹੁਕਰ ਦੀਜੈ । ਮਾਂਜਨ ਕਰ ਭਾਂਜਨ ਧੋਵੀਜੈ । ੭ ।
ਕਰਿ ਇਸਨਾਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੁਇ ਬਹਿ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਿਨ ਅਵਰ ਨ ਕਹਹਿ ।

ਨਵਤਨ * ਕ੍ਰੈਡ ਪੂਰਿ ਜਲ ਲੇਹੁ । ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਵਲ ਤਿਹ ਦੇਹੁ ।
ਕਰਿ ਤਿਆਰ ਚਉਂਕੀ ਪਰ ਧਰੈ । ਚਾਰ ਓਰ ਕੀਰਤਨ ਬਹਿ ਕਰੈ । ੮ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮੋਹਰ ਤੁਰਕ ਕੀ ਸਿਰ ਧਰੇ, ਲੋਹ ਲਗਾਵਹਿ ਚਰਨ ।
ਕਹੈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲਾਲ ਜੀ, ਫਿਰ ਫਿਰ ਹੁਇ ਤਿਸ ਮਰਨ । ੯ ।

ਚੌਪਈ

ਲਗੈ ਦੀਵਾਨ ਮੂਲ ਨਹਿ ਜਾਵਹਿ । ਰਹਿਤ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਾਵਹਿ ।
ਸੂਹਾ ਪਹਿਨ ਲਏ ਨਸਵਾਰ । ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਮ ਕਰੈ ਖੁਆਰ । ੧੦ ।
ਮਾਇ ਭੈਣ ਜੋ ਆਵਹਿ ਸੰਗਤਿ । ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬੁਰਿ ਦੇਖਹਿ ਤਿਸ ਪੰਗਤਿ ।
ਸਿਖ ਹੋਇ ਜੋ ਕਰਹਿ ਕ੍ਰੋਧ । ਕੰਨਿਆ ਮੂਲ ਨ ਦੇਵਹਿ ਸੋਧ ।
ਧੀ ਭੈਣ ਕਾ ਪੈਸਾ ਖਾਇ । ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਧੱਕੇ ਜਮ ਲਾਇ । ੧੧ ।
ਸਿਖ ਹੋਇ ਬਿਨ ਲੋਹੋ ਜੋ ਫਿਰਹਿ । ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਜਨਮੇ ਮਰੈ ।
ਮਾਲ ਅਤਿਥਿ ਕਾ ਬਲ ਕਰ ਛਲਹਿ । ਜਪ ਤਪ ਤਾਂ ਕੋ ਸਭ ਨਿਹਛਲਹਿ । ੧੨ ।

ਸੌਰਠਾ

ਕੰਘਾ ਦੋਨਉਂ ਵਕਤ ਕਰ, ਪਾਗ ਚੁਨਹਿ ਕਰ ਬਾਂਧਈ ।
ਦਾਤਨ ਨੀਤ ਕਰੇਇ, ਨ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿ ਲਾਲ ਜੀ । ੧੩ ।

ਦੋਹਰਾ

ਦਸਵੀਂ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਦੇਵਹੀ, ਬੂਠ ਬੋਲਿ ਜੋ ਖਾਇ ।
ਕਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲਾਲ ਜੀ, ਤਿਸ ਕਾ ਕਛੁ ਨ ਬਿਸਾਹੁ । ੧੪ ।

ਚੌਪਈ

ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਜੋ ਨਹੀਂ ਨੁਾਵੇ । ਬਿਨ ਜਪੁ ਪੜ੍ਹੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਜੁ ਖਾਵੇ ।
ਬਿਨ ਰਹਿਰਾਸ ਸੰਧਿਆ ਜੋ ਬੋਵਹਿ । ਕੀਰਤਨ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨ ਰੈਣ ਜੁ ਸੋਵਹਿ । ੧੫ ।
ਚੁਗਲੀ ਕਰਿ ਜੋ ਕਾਜ ਬਿਗਾਰਹਿ । ਪ੍ਰਿਥਾ ਤਿਸ ਜਨਮ ਸੁ ਧਰਮ ਬਿਸਾਰਹਿ
ਕਰੈ ਬਚਨ ਜੋ ਪਾਲਹਿ ਨਾਹੀ । ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਠਉਰ ਕਤ ਨਾਹੀ । ੧੬ ।

* ਪਾਠਾਂਤ-ਲੋਹਿਤ । ੦ ਭਾਵ ਸਸਤ੍ਰ ਤੋਂ ਹੈ

ਏ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਮਾਸ ਜੁ ਖਾਵਹਿ । ਬਿਨ ਗੁਰਸਬਦ ਬਚਨ ਜੋ ਗਾਵਹਿ ।
ਤ੍ਰਿਯਾ ਰਾਗ ਸੁਨਹਿ ਚਿਤ ਲਾਇ । ਸੁਨਹੁ ਲਾਲ ! ਸੋ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਇ । ੧੭ ।
ਅਰਦਾਸ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਕਾਜ ਸਿਧਾਵੈ । ਭੇਟ ਕੀਏ ਬਿਨੁ ਕਛੁ ਮੁਖ ਪਾਵੈ ।
ਤਿਆਗੀ ਵਸਤੂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਜੋ ਕਰੈ । ਬਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਆਪਨੀ ਸੇਜ ਜੋ ਧਰੈ । ੧੮ ।
ਅਤਿਥਿ ਦੇਖ ਨਹਿ ਦੇਵਹਿ ਦਾਨ । ਸੋ ਨਹਿ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨ ।
ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸਿਉਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਾਵਹਿ । ਸੰਤ ਸਿਖ ਕੋ ਬੁਰਾ ਅਲਾਵਹਿ । ੧੯ ।
ਨਿੰਦਾ ਜੂਆ ਹਿਰੈ ਜੁ ਮਾਲ । ਮਹਾਂ ਦੁਖਾਵਹਿ ਤਿਸ ਕੋ ਕਾਲ ।
ਗੁਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਨਹਿ ਨ ਕਾਨ । ਭੇਟਨ ਕਰੈ ਸੰਗਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ । ੨੦ ।

ਦੋਹਰਾ

ਗੋਲਕ ਰਾਖਹਿ ਨਾਹਿ ਜੋ ਛਲ ਕਾ ਕਰਹਿ ਵਪਾਰ ।
ਕਹੈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲਾਲ ਜੀ, ਭੋਗਹਿ ਨਰਕ ਹਜ਼ਾਰ । ੨੧
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਿਨ ਕਹੇ ਜੁ ਪਾਵਹਿ । ਵੇਸਵਾ ਦੁਆਰੇ ਸਿਖ ਜੋ ਜਾਵਹਿ
ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਲਗਾਵਹਿ । ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਹੁ ਸਿਖ ਨ ਭਾਵਹਿ । ੨੨ ।
ਗੁਰ ਤਲਪੀ * ਕਪਟੀ ਹੈ ਜੋਇ । ਬਡ ਤਨਖਾਹੀ ਜਾਨਹੁ ਸੋਇ
ਗੁਰ ਕੋ ਛੋਡਿ ਅਵਰ ਸਿਉ ਮਾਂਗਹਿ । ਰਾਤ੍ਰੀ ਸੋਇ ਤੇੜ ਹੋਇ ਨਾਂਗਹਿ । ੨੩ ।

ਦੋਹਰਾ

ਨਗਨ ਹੋਇ ਬਾਹਰ ਫਿਰਹਿ, ਨਗਨ ਸੀਸ ਜੋ ਖਾਇ
ਨਗਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਜੋ ਬਾਂਟਈ, ਤਨਖਾਹੀ ਬਡੋ ਕਹਾਇ । ੨੪ ।
ਸਵੈਯਾ
ਜੋ ਗੁਰ ਵਾਕਨ ਕੋ ਤਜ ਕੇ ਪੁਨ ਅਉਰਨ ਵਾਕ-ਰਿਦੈ ਜੁ ਲਿਆਵੈ ।
ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਮੈਂ ਠਉਰ ਨਹੀਂ ਤਿਨ, ਸੋ ਨਰਕਾਂਤਰ ਬੀਚ ਭ੍ਰਮਾਵੈ
ਤਾਂ ਨਰ ਸੋ ਯਮ ਧਾਮ ਭਰਉਂ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਮੇਸਹਿ ਸੋ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ।
ਆਵਨ ਜਾਵਨ ਬੀਚ ਫਿਰਹਿ, ਯਮ ਕੀ ਸਦਹੀ ਪੁਨ ਚੋਟਨ ਖਾਵੈ । ੨੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਖਲਕ ਖਾਲਕ** ਕੀ ਜਾਨ ਕੈ, ਖਲਕ ਦੁਖਾਵਹਿ ਨਾਹਿ ।
ਖਲਕ ਦੁਖਹਿ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ, ਖਾਲਕ ਕੋਪਹਿ ਤਾਹਿ । ੨੬ ।

*ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ **ਖਲਕਤ, ਜਨਤਾ

ਚੋਪਈ

ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਤਿਆਗੈ । ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਲੜੈ ਹੁਇ ਆਗੈ ।
ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਪੰਚ ਕਉ ਮਾਰੈ । ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਭਰਮ ਕਉ ਸਾੜੈ । ੨੭ ।
ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਮਾਨ ਜੋ ਤਿਆਗੈ । ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਪਰਤਿਆ ਤੇ ਭਾਗੈ ।
ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਪਰਦ੍ਰਿਸਟਿ ਤਿਆਗੈ । ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਨਾਮ ਰਤ ਲਾਗੈ । ੨੮ ।
ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਬਾਣੀ ਹਿਤ ਲਾਇ । ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਸਾਰ ਮੁਹਿ ਖਾਹਿ ।
ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਨਿਰਧਨ ਕੋ ਪਾਲੈ । ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਦੁਸਟ ਕੋ ਗਾਲੈ । ੨੯ ।
ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਨਾਮ ਜਪ ਕਰੈ । ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਮਲੇਛ ਪਰ ਚੜ੍ਹੈ ।
ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਨਾਮ ਸਿਉਂ ਜੋੜਹਿ । ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਬੰਧਨ ਕਉ ਤੋੜਹਿ । ੩੦ ।
ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਜੋ ਚੜ੍ਹਹਿ ਤੁਰੰਗ । ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਜੋ ਕਰੈ ਨਿਤ ਜੰਗ ।
ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਸਸਤ੍ਰ ਕਉ ਧਾਰੈ । ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ਦੁਸਟ ਕਉ ਮਾਰੈ । ੩੧ ।

ਦੋਹਰਾ

ਦੋਹੀ ਫਿਰੈ ਅਕਾਲ ਕੀ, ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਨ ਕੋਇ ।
ਬਨ ਪਰਬਤ ਸਭ ਭਜੈਂ ਗੇ, ਤ੍ਰਿਹੂ ਜਗਤ ਮੈਂ ਸੋਇ । ੩੨ ।

ਚੋਪਈ

ਸੁਨਹੁ ਨੰਦ ਲਾਲ ! ਇਹ ਸਾਚ ! ਪਰਗਟ ਕਰਾਉਂ ਆਪਨੋ ਰਾਜ ।
ਚਾਰ ਬਰਨ ਇਕ ਬਰਨ ਕਰਾਉਂ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਪ ਜਪਾਉਂ । ੩੩ ।
ਚਦਹਿ ਤੁਰੰਗ ਉਡਾਵਹਿ ਬਾਜ । ਤੁਰਕ ਦੇਖ ਕਰਿ ਜਾਵਹਿ ਭਾਜ ।
ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲੜਾਉਂ । ਚੜ੍ਹੈ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਂ । ੩੪ ।
ਝੂਲਣ ਨੇਜੇ ਹਸਤੀ ਸਾਜੇ । ਦੁਆਰ ਦੁਆਰ ਪਰ ਨਉਬਤ ਵਾਜੇ ।
ਸਵਾ ਲਾਖ ਜਬ ਧੁਖੇ ਪਲੀਤਾ । ਤਬ ਖਾਲਸਾ ਉਦੈ ਅਸਤ ਲਉ ਜੀਤਾ । ੩੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਰਾਂਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ, ਆਕੀ ਰਹਹਿ ਨ ਕੋਇ ।
ਖੁਆਰ ਹੋਇ ਸਭ ਮਿਲੈਂਗੇ, ਬਚਹਿ ਸ਼ਰਨ ਜੋ ਹੋਇ । ੩੬ ।
ਬਚਨ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਸਿਖ ਦਾ ਬੇਟਾ ਹੋਇ ਔਰ ਮੌਨਾ
ਹੋਇ ਜਾਵੇ, ਤਿਸ ਕੀ ਜੜ ਸੁੱਕੀ ਔਰ ਜੋ ਮੌਨਾ, ਸਿਖ ਹੋਇ ਜਾਵੇ ਤਿਸ ਕੀ
ਜੜ ਹਰੀ ।

(੩) ਸਾਖੀ ਰਹਿਤ ਕੀ (ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ)

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਬੋਲਿਆ, 'ਜੁ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ! ਸਿਖਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਕਉਣ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਜੋਗਿ ਹੈਨ ?'

ਤਬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ :- ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋ ਖਾਲਸੇ ਥੀਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰਥੇ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਨ ਕਰਸੀ। ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਸਬਦੁ ਹੋਵੇ ਤਿਥੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਹੋਰੁ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਵਣਾ। ਪੰਡਤ ਪਾਂਧੇ ਮੀਏਂ ਮਹਤੇ ਦੀ ਮਤ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਅਤੇ ਜੋ ਮੇਰਾ ਹੋਸੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਥੀਂ ਸਿਵਾਇ ਕਰਮ ਕਿਰਿਆ, ਭਦਨੁ, ਉਸਤਰਾ ਨਹੀਂ ਲਾਵਣਾ। ਗਾਇਤ੍ਰੀ, ਤਰਪਣੁ ਪੂਜਾ, ਅਰਚਾ, ਧੋਤੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਸਿਰੀ ਨੰਗ ਖਾਵਣਾ ਨਾਹੀ। ਨੰਗੀ ਬੇਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਗੈ ਬੈਠਣਾ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੋਸੀ ਸੋ ਇਤਨੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਵਸੀ।

ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੋਸੀ, ਸੋ ਉਸਤਰਾ ਨ ਲਾਵਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਨੋ ਜਿਹਾ ਉਸਤਰਾ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਮੁੰਨੀ ਤੇਹਾ ਧੀਅ ਨਾਲਿ ਸੰਗੁ ਕੀਤਾ। ਵਸਤਾਂ ਏਹੁ ਜੋ ਭਲੀ ਵਸਤੂ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬੁਰੀ ਨਿਕਲੇ ਤਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੀ ਬਿਖੁ ਹੋਇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੇਦੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ - ਜੋ ਸੰਤ ਪਰਸਾਦਿ ਪਸਰਿਓ ਪਸਾਰਿ।

'ਸੰਤ ਕਰੇ ਸੋ ਹੋਵੈ,' 'ਕੀਤਾ ਲੋੜੈ ਸੋ ਕਰੈ।'

ਹੁਕਮ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਆਖਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਖੁ ਮੇਰਾ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਤਮਾਕੂ ਪੀਵਣਾ ਅਤੇ ਨਸਵਾਰ ਚੜ੍ਹਾਵਣੀ ਅਜੇਹੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਮਾਸ ਖਾਇਆ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨੁ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਮੇਰਾ ਹੋਸੀ ਏਨਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਰਤੀਤਿ ਕਰਸੀ। ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਬੇਮੁਖੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੇਗਾ। ਜੋ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰ ਮੰਨੇਗਾ ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਤੇ ਜਨੇਊ ਪਾਵਣ ਦਾ ਅਰਥੁ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਸਿਆਣੀਐ। ਸੋ ਖਾਲਸੇ

ਨੂੰ ਏਹੁ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਗੀ ਹੈ। ਜੋ ਲੱਖ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਲੱਖ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਵਨਿ ਤਾਂ ਭੀ ਸਿਖੁ ਵਿਚ ਛਪਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਹੱਛਾ ਦਾੜ੍ਹਾ ਸਿਰ ਤੇ ਕੇਸ, ਸੋ ਕਿਥੋਂ ਛਪੇ !!

ਅਤੇ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਮਾਕੂ ਪੀਵੇ ਅਤੇ ਮਾਸ ਖਾਵੇ ਤਿਸ ਪਾਸੋਂ ਜੇਵੂ ਪਾਵਣਾ ਮਹਾਂ ਹਤਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਤਮਾਕੂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਾਸ ਖਾਵੇ, ਤੈਸਾ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਆਖਣਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੁਪਾਤ੍ਰੁ ਹੋਵੈ ਸੁਪਾਤ੍ਰੁ ਨਾ ਹੋਵੈ। ਅਰਥ ਏਹੁ ਜਨਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋ ਹੋਵੈ ਕਰਮ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਕਰੇ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕੇਹਾ, ਨ ਵੇਦੁ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਨ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਏਹੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਜੋਗੁ। ਤਿਸੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦਾਨੁ ਨਾ ਦੇਣਾ। ਦੇਵਣ ਵਾਲਾ ਕੁੱਤੇ ਕੀ ਜੂਨ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਹੋਛੀ ਜਾਗ੍ਰਾ ਦਾਨੁ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਕੁਹਤ੍ਰੁ ਜਾਗ੍ਰਾ ਵਸਤੁ ਪਾਈਦੀ ਹੈ, ਕੁਹਤ੍ਰੀ ਹੋਇ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ।

ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜ ਉਧੋ ! ਕੋਈ ਇਕਾਦਸੀ ਬ੍ਰਤ ਰਖੇ ਅਤੇ ਦੁਆਦਸੀ ਨੂੰ ਲੱਖ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖੁਆਏ ਅਤੇ ਲੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥ ਫਲੁ ਬਰਾਬਰਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਜੋ ਇਕਸੁ ਗੁਰਭਾਈ ਸਿਖ ਕੋ ਭਾਉ ਸਾਥ ਪ੍ਰਸਾਦ ਖਵਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਕਾ ਸਉ ਗੁਣਾਂ ਹੋਇ ਫਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਗੁਰਭਾਈ ਗੁਰੂ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹੈ ਸੋ ਸਿਖੁ ਹੈ, ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਸਮਾਨ ਹੈ।

'ਗੁਰੂ ਸੋ ਜੋ ਗੁਰਉਪਦੇਸ ਦਿੜ੍ਹਾਵੈ।'

'ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪ੍ਰਤਖ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੈ।'

ਜੋ ਕੋਈ ਗੁਰਭਾਈ ਥੀਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਆਖਣਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮੰਨਣਾ। ਮੰਨੇਗਾ ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਤੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਰ ਰਾਤਿ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਠੇ, ਉਨ ਕੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਜਪੁ ਤੇ ਜਾਪੁ ਪੜ੍ਹੇ ਦੋਵੇਂ ਅਤੇ ਦਾਤਣ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਣੇ, ਤਾਂ ਜਪੁ ਜਾਪੁ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹੇ। ਭਰਿਬਾਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਿਥੇ ਸਬਦ ਦੀਵਾਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ, ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ, ਸਬਦੁ ਸੁਣੇ ਪੜ੍ਹੇ ਅਰਦਾਸ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਜਾਵੇ। ਜਬ ਦੋ ਪਹਿਰ ਦਿਨੁ ਰਹੈ ਤਾਂ ਹਾਥ ਪੈਰ ਧੋਵੇ, ਧੋ ਕਰ ਜਪੁ ਤੇ ਜਾਪੁ ਦੋਵੇਂ ਪੜ੍ਹੇ। ਜਬ ਦੁਇ ਘੜੀ ਰਹੈ ਦਿਨੁ ਤਾਂ ਸੋ ਦਰੁ ਰਹਿਰਾਸ ਨਾਲ, ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਸਬਦਿ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ। ਜੇ ਕੋ ਏਹੁ ਰਹਤ ਕਮਾਵੇਗਾ, ਸੋ ਏਥੇ ਭੀ ਸੁਖ ਨਾਲਿ ਅਰੁ ਅਗੈ ਭੀ ਸੁਖ ਨਾਲਿ ਰਹੇਗਾ।

ਅਤੇ ਜੋ ਸਰਾਧ ਆਵਨ ਤਾਂ ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰੇ। ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਅਨੰਦ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ। ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਖਵਾਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਚਿਤਾ ਥਾਇੰ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਪਹੁੰਚੇ।

ਅਤੇ ਪੂਜਾ, ਅਰਚਾ, ਕਰਮ ਕਿਰਿਆ, ਧੋਤੀ ਬੰਨਣੀ, ਸਿਰਿ ਨੰਗੇ ਖਾਵਣਾ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਕਾ ਧਰਮੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਰੀਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ। ਜੁਗ ਜੁਗ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਵੇਦ ਹੈ, ਅਥਰਬਣ ਕਾ ਵਾਕੁ ਹੈ। ਜੋ ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨੁ ਮੰਨੇਗਾ ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਹੋਰਤੁ ਗਲਿ ਮਿਲੈਗਾ ਸੋ ਬੂਡੇਗਾ। ਸਾਸਤ੍ਰ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਪੜ੍ਹੇ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਪਿਆ।

ਗੁਰ ਬਿਨਾ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀ ਸੋਧ ਦੇਖਉ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ।

ਕਹੈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਕਲਿ ਮਹਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ।

ਅਤੇ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੀਆਂ ਕੁਲੀਂ ਨਰਕਿ ਜਾਤੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਕੋ ਛੋਡਿ ਮੀਏਂ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੇ ਸੇਵੇ, ਉਸ ਕਉ ਆਗੇ ਥਾਉਂ ਨਾ ਬੋਹ।

ਗੁਰੂ ਸੱਚਾ ਬੋਲਿਆ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਪੰਡਤ ਮੀਏਂ ਮਹਤੇ ਮੜੀ ਮਸਾਨ ਪੂਜੇਗਾ ਸੋ ਮੈਥੀਂ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਅਗੇ ਬਹਿ ਕਰਿ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰਿਵਾਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਪੰਥ ਕੇ ਕਰਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕਰਿ ਛੋਡੇ ਹੈਨਿ। ਜਦ ਇਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਿਘਨੁ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਿਖਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਭੀ ਕੀਤੀ ਇਕ ਕਰਮ ਕੀਆ ਕੋਟਿ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਹੋਵੇ। ਕਰਮ ਭੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਪਹੁੰਚਾ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੋਇਆ। ਮਣਸਣਾ ਮਣਿਸਾਵਣਾ ਏਹ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਭੇਡ ਚਾਲ ਹੈ। ਕਿਆ ਜੋ ਅਉਖੀ ਘਾਟੀ ਆਵਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭੇਡਾਂ ਦਾ ਇਯਤੁ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀ। ਏਕ ਭੇਡ ਗਈ ਤਾਂ ਸਭੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਤੋਸਾ ਏਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ, ਪੂਜਾ ਹੁੰਦਾ ਕੁਕਰਮੀ, ਸੋ ਏਹੁ-ਸਭ ਕਾਮ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਹੈਨਿ ਕਿਉਂ ਏਹੁ ਮਣਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਮਣਿਸਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਏਹੁ ਗੱਲਾਂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਰਿਆ ਸਭ। ਗਇਆ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਸਿਖ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਖਾਵਦੇ ਖਾਵਦੇ ਸਭ ਗੁਰੂ

ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਭ ਕਾਰਜੁ ਏਸ ਕੇ ਸਿਧ ਹੋਏ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਬਾਤ ਅੰਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖੀ ਬਾਤ ਅਉਰ ਬਹੁਤ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਆਖਣਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮੰਨਣਾ। ਮੰਨੇਗਾ ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ। ਨ ਮੰਨੇਗਾ ਸੋ ਗੋਤੇ ਖਾਵੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਚਾ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਕੀਤਾ ਲੋੜੇ ਸੋ ਕਰੇ, ਕਰੇ ਸੋ ਹੋਵੇ। ਹੁਕਮ ਮੰਨੇ ਸੋ ਹੋਵੇ। 'ਹੁਕਮ ਮੰਨੇ ਸੋ ਦਰਿ ਸਿਧੇ। ਹੁਕਮੁ ਨ ਮੰਨੇ ਸੋ ਜੂਨੀ ਦੜੇ।' ਮੰਨੇ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੋਲਿਆ, ਏਹੁ ਕਹਿਆ। 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋ ਸਬਦ ਥੀ ਸਿਵਾਇ ਹੋਰ ਥਾਇੰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਕਰਨੀ, ਸਬਦ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਰਕਿ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬਦੁ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੁਣਨਾ। ਸਬਦੁ ਕਮਾਵਣਾ

'ਸਬਦੁ ਬਾਝਹੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ। ਸਬਦੈ ਬਾਝਹੁ ਮੁਹਿ ਮੁਹਿ ਮੁਹਿ ਖਾਹਿ।

'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ।

ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪ੍ਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ।' (ਨਟ ਮ. ੪)

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਭਾਈ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੈ ਜੁ ਗ੍ਰਿਸਤਿ ਬੈਰਾਗ ਬੋਲਣਾ ਅਤੇ ਭਾਈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਜਾਮੇ ਤੇ ਵਿਸਾਹੁ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਅੰਤਹਿ ਦਾ ਲਾਹਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਉ ਨਹੀਂ ਦੇਵਣਾ। ਵੱਡੀ ਮਾਂ ਕਰਿ ਦੇਖਣੀ, ਹਾਣ ਦੀ ਭੈਣ ਕਰ ਦੇਖਣੀ। ਪਰਾਈ ਧੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ। ਪਰਾਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ ਚੁਰਾਣੀ। ਪਰਾਈ ਬਖੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸਭਨਾਂ ਰੋਗਾਂ ਕਾ ਦਾਰੂ ਨਾਮ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਿੰਦਕ ਦਾ ਦਾਰੂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਨਿੰਦਕ ਝੂਠਾ ਮਾਰੀਐ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰਿ।

ਨਿੰਦਕ ਖਲਾ ਹੋਰਾਨ ਹੂੰ ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੇ ਪ੍ਰਕਾਰ।

ਮਰ ਜਾਵਣਾ ਹੈ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਣਾ। ਗੁਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋਵਣਾ, ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਵਣਾ।

ਅਜੁ ਕਲਿ ਤਰੀ ਦੋਕ ਲਈਂਦੀ ਹੈ ਦੇਖੋ ਕਰ ਬੀਚਾਰੁ।

ਖਰਚੀ ਤੋਸਾ ਤੈਂ ਕੋਇ ਨ ਕੀਤੋ, ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਉਤਰੈ ਪਾਰ।

ਤੋਸਾ ਧਰਮ ਕਾ ਬਾਂਧਹੁ ਭਾਈ ।
ਹਰਿ ਦਰਗਹਿ ਮਹਿ ਹੋਇ ਸਹਾਈ ।
ਧਰਮ ਕਾ ਤੋਸਾ ਇਉਂ ਜਾਨੈ ।
ਭੂਖੇ ਨੰਗੇ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮਾਨੈ ।
ਸੇਵਾ ਭਾਉ ਕਰਿ ਸੁਖੀ ਬਹੀਜੈ ।
ਹਰਿ ਦਰਗਹਿ ਮਹਿ ਸੁਖੀ ਰਹੀਜੈ ।

ਸੇਵਾ ਕਰਣੀ ਸਿਖ ਕੀ ਅਰੁ ਅਥਿਤੀ ਕੀ । ਏਹੁ ਨਹੀਂ ਜਾਨਣਾ ਜੋ ਇਹ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਰੁ ਇਹ ਖਤਰੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਜੋਗੀ ਹੈ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੈ । ਭਗਵੇਂ ਕਪੜੇ
ਅਤੇ ਲਿਟਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉ ਅਥਿਤਿ ਨਾਹੀ । ਗੁਰਭਾਈ ਜਾਣਕੇ ਪੂਜਾ ਸੇਵਾ
ਕਰਨੀ ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾ ਵਾਕ ਹੈ ਜੈਸਾ ਗੁਰਭਾਈ ਕਾ ਫਲੁ ਤੈਸਾ ਹੋਰਸ ਕੋ
ਖਵਾਏ ਕਾ ਫਲੁ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ । ਜਿਤਨਾ ਧਨ ਵਧੇ ਸੋ ਗੁਰ ਭਾਈ ਕੀ ਸੇਵਾ ਬੀ
ਵਧੇ । ਭਾਈ ਜੀ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ! ਸੁਣਹੋ ਸਿਖੋ ਪੁੱਤੋ ਭਾਈਓ ! ਗੁਰੂ
ਕੇ ਵਾਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਕ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮੰਨਣੇ । ਦਰਗਹਿ ਨ ਹੋਵੇ ਠਾਕ ।

ਦਰਗਹਿ ਠਾਕ ਨ ਹੋਵਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਹੋਇ ਪ੍ਰਣਾਮ ।
ਗੁਰੂ ਕਾ ਵਾਕ ਹੈ ।

ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਹੋਵੇਗਾ । ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ, ਭੱਦ੍ਰ, ਉਸਤਰਾ, ਗਾਇਤਰੀ, ਤਰਪਣ
ਪਖੰਡ ਕਰ ਮੰਨੇਗਾ । ਜੋ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਸਬਦ ਮੰਨੇ ।

ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਇਸ ਥੀਂ ਸਿਵਾਇ ਹੋਰੁ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ । ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਤਿ
ਨਰਕਿ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ! ਵਾਹ ਗੁਰੂ !!
ਸਾਖੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ, ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਸੰਪੂਰਣ ।

(੪) ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ

ਹੁਕਮ ਹੋਆ ਸਿਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਪਾ: ੧੦ ਲਾਲ ਦਰਿਆਈ ਕੇ ਪ੍ਰਥਾਇ
ਦੋਹਰਾ

ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ, ਮਨਿ ਮਹਿ ਕੀਆ ਬੀਚਾਰ
ਬੋਲਿਆ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤਾਰ । ੧ ।
ਹੁਕਮੁ ਹੋਯਾ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਬਿਪ੍ਰ ਜਾਤਿ ਹੰਸਰਾਇ
ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਯਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਲੀਨਉ ਕੰਠ ਲਗਾਇ । ੨ ।
ਪੰਥ ਚਲਯੋ ਹੈ ਜਗਤ ਮੈਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
ਰਹਿਤ ਬਤਾਈਏ ਖਾਲਸੇ, ਸੁਣ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ । ੩ ।

ਚੋਪਈ

ਹੋਇ ਸਿਖ ਸਿਰ ਟੋਪੀ ਧਰੈ । ਸਾਤ ਜਨਮ ਕੁਸ਼ਟੀ ਹੁਇ ਮਰੈ
ਜੋ ਸਿਖ ਗਲ ਮਹਿ ਤਾਗਾ ਮੇਲੈ । ਚੋਪੜ ਬਾਜ਼ੀ ਗਨਿਕਾ ਖੇਲੈ । ੪ ।
ਜਨਮ ਸੁਆਨ ਪਾਵੈਗਾ ਕੋਟਿ । ਬੀਜਯੋ ਹਾਥ ਬੁਰਾ ਇਸ ਖੋਟ
ਪਾਗ ਉਤਾਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੋ ਖਾਵੈ । ਸੋ ਸਿਖ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਸਿਧਾਵੈ । ੫ ।

ਦੋਹਰਾ

ਮੀਣਾ ਔਰ ਮਸੰਦੀਆ, ਮੋਨਾ ਕੁੜੀ ਜੋ ਮਾਰ
ਹੋਇ ਸਿਖ ਵਰਤਨ ਕਰਹਿ ਅੰਤ ਕਰੇਗਾ ਖੁਆਰ । ੬ ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਨ ਜਪੇ ਅਉਰ ਕੋਈ ਜਾਪ
ਸੋ ਸਾਕਤ, ਸਿਖ ਮੂਲ ਨਹਿ, ਬਾਚਤ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਆਪ । ੭ ।
ਮੋਰਉ ਹੁਕਮ ਮਾਨਹਿ ਨਹੀਂ, ਕਰਹਿ ਨ ਸਿਖ ਕੀ ਸੇਵ
ਸੋ ਬੀਰਜ ਮਲੇਛ ਕੋ, ਪਰਗਟ ਪਛਾਨਹੁ ਭੇਵ । ੮ ।

ਚੋਪਈ

ਹੁਕਮ ਦੇਖਿ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਾਖੈ । ਗੋਲਕ ਗੋਪ ਮਿਥਿਆ ਮੁਖ ਭਾਖੈ
ਕਾਰ ਭੇਟ ਸੁੱਖ ਮੰਨਤ ਚੁਰਾਵੈ । ਐਸਾ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਨਹਿ ਭਾਵੈ । ੯ ।

ਤੂਟ ਪਰਿਓ ਮਾਇਆ ਕੀ ਫਾਸੀ । ਭ੍ਰਮਤਾ ਫਿਰੈ ਲਾਖ ਚਉਰਾਸੀ । ੧੦।
 ਸੋ ਬੀਰਜ ਮਲੇਛ ਕੋ ਜਾਨ । ਸੁਨ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸੁਜਾਨ । ੧੦।
 ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਆਇ ਲੋਧ ਜੋ ਪਾਲੈ ਜਗ ਮੋਹ
 ਸੋ ਸਾਕਤ ਨਰਕੀ ਸਦਾ, ਇਨ ਸੇ ਕਰੈ ਜੋ ਧ੍ਰੋਹ । ੧੧।
 ਸੂਹੇ ਅੰਬਰ ਪਹਿਨ ਕਰ, ਜੋ ਨਾਸੇ ਨਸਵਾਰ
 ਲਗੇ ਤਾੜਨਾ ਸੀਸ ਪਰ, ਸੁਨੀਏ ਨਰਕ ਮੰਝਾਰ । ੧੨।
 ਬਿਨਾ ਜਪੁ ਜਾਪੁ ਜਪੇ, ਜੋ ਜੇਵਹਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
 ਸੋ ਬਿਸਟਾ ਕਾ ਕਿਰਮ ਹੁਇ, ਜਨਮ ਗਵਾਵੈ ਬਾਦ । ੧੩।

ਚੌਪਈ

ਪ੍ਰਾਤਾ ਕਾਲ ਗੁਰ ਗੀਤ ਨ ਗਾਵੈ । ਰਹਿਰਾਸ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੋ ਖਾਵੈ
 ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਸਿਖ ਤਿਸ ਜਾਨੈ । ਸਭ ਬਰਤਨ ਮਿਥਿਆ ਤਿਸ ਮਾਨੈ । ੧੪।
 ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਭ੍ਰਮਤਾ ਫਿਰੈ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਗ ਜਨਮੈ ਮਰੈ
 ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਸਿਉ ਤੂਟਾ ਜਾਇ । ਦਰਗਹਿ ਤਾਕਉ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ । ੧੫।
 ਦੋਹਰਾ

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਉ ਛਾਡ ਕਰਿ, ਭਜੈ ਦੇਵ ਕੋਈ ਅਉਰ
 ਜਨਮ ਜਨਮ ਭ੍ਰਮਤਾ ਫਿਰਹਿ, ਲਹਹਿ ਨ ਸੁਖ ਕੀ ਠਉਰ । ੧੬।
 ਪਾਹਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੈ, ਸਿਖ ਨ ਨਿਵਾਵਹਿ ਸੀਸ
 ਸੋ ਸਾਕਤ ਨਿਗੁਰਾ ਸਦਾ, ਮਾਰਿਆ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ । ੧੭।
 ਕਰੀ ਬਾਪਨਾ ਜਾਸ ਕੀ, ਮੋਹ ਜੁ ਅਪਨੇ ਹਾਥਿ
 ਤਿਸ ਕੀ ਸਮਸਰ ਜੋ ਕਰੈ, ਜਰ ਜਾਵਹਿ ਕੁਲ ਸਾਥਿ । ੧੮।
 ਕਾਰ ਭੇਟ ਸੁਖ ਮੰਨਤ ਕਰ, ਜੋ ਸਿਖ ਚਿਤ ਭ੍ਰਮਾਇ
 ਸੋ ਸਾਕਤ ਪਾਪੀ ਸਦਾ, ਬਿਕਟ ਰੂਪ ਹੋਇ ਜਾਇ । ੧੯।
 ਕੁੜੀਮਾਰ ਮਸੰਦ ਜੋ, ਮੀਣੇ ਕਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
 ਲਏ ਜੁ ਇਨ ਕੇ ਹਾਥ ਕਾ, ਜਨਮ ਗਵਾਵਹਿ ਬਾਦ । ੨੦।
 ਛਾਡ ਸਿਖਨ ਕੇ ਚਰਨ ਕਉ, ਲਏ ਪੰਥ ਜੋ ਅਉਰ
 ਐਥਹਿ ਓਥਹਿ ਦੁਖ ਲਹੈ, ਗੁਰ ਸਿਖਨ ਕੋ ਚੋਰ । ੨੧।

ਚੌਪਈ

ਮੜ੍ਹੀ ਗੋਰ ਦੇਵਲ ਜੋ ਮਾਨੈ, ਪਰ ਪੰਥਨ ਕੋ ਉਚ ਬਖਾਨੈ
 ਸੋ ਸੋ ਸਾਕਤ ਗੁਰ ਕਾ ਸਿਖ ਨਾਹੀ । ਫਾਸਿ ਪਰਯੋ ਜਮ ਕੰਕਰ ਪ੍ਰਾਹੀ । ੨੨।
 ਟੋਪੀ ਦੇਖਿ ਨਿਵਾਵਹਿ ਸੀਸ । ਸੋ ਸਿਖ ਨਰਕੀ ਬਿਸ੍ਵੈ ਬੀਸ
 ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ । ਸੋ ਸਿਖ ਬੰਸ ਮਗਲ ਲੇ ਤਰੈ । ੨੩।

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਮਾਨੀਅਹਿ, ਪਰਗਟ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੇਹ
 ਜੋ ਸਿਖ ਮੇ ਮਿਲਬੇ ਚਹਿਹ, ਖੋਜ ਇਨਹੁ ਮਹਿ ਲੇਹੁ । ੨੪।
 ਕਾਨ ਕਟੇ ਅਰ ਤੁਰਕ ਕਾ, ਕਰੈ ਨ ਮੂਲ ਵਿਸਾਹੁ
 ਜੋ ਸਿਖ ਸੋਂ ਹਿਤ ਨ ਕਰਹਿ, ਸੋ ਨਰਕੇ ਪਰਿ ਜਾਹੁ । ੨੫।
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾ, ਰਸਨਾ ਰਟਹਿ ਜੋ ਹੋਰ
 ਸੋ ਮਾਰਿਆ ਕਰਤਾਰ ਕਾ, ਪੜਾ ਨਰਕਿ ਮਧ ਘੋਰ । ੨੬।

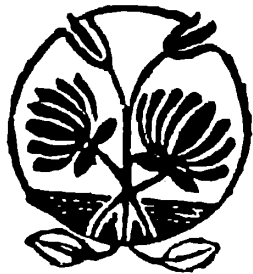
ਚੌਪਈ

ਛੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਜੋ ਮਤ ਧਾਰੈ । ਕੁਲ ਸੰਬੂਹ ਲੈ ਨਰਕ ਸਿਧਾਰੈ
 ਬਾਝਹੁ ਗੁਰ ਸਿਖਨ ਕਰੇ ਸੇਵਾ । ਮਿਥਿਆ ਮਾਨੈ ਸੁਰ ਨਰ ਦੇਵਾ । ੨੭।
 ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਏਹ । ਪਰਗਟ ਅਕਾਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇਵ
 ਯਾਮੋਂ ਰੰਚ ਮਿਥਿਆ ਨਹਿ ਭਾਖੀ । ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਸਾਖੀ । ੨੮।

ਦੋਹਰਾ

ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਖਾਲਸੇ, ਆਨ ਦੇਵ ਸਭ ਬੂਠ
 ਅਉਰ ਦੇਵ ਇਵ ਮਾਨੀਏ, ਜਿਉਂ ਬਾਰੂ ਕੀ ਮੂਠ । ੨੯।
 ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਚਨ ਸਿਉ, ਪ੍ਰਗਟ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ
 ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਬਚਨ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਅਹੁ ਗ੍ਰੰਥ । ੩੦।
 ਬਾਪ ਚਲਾਯੋ ਜੋ ਜਗਤ ਮਾਂ ਤਿਨਹਿ ਨਿਵਾਵਉ ਮਾਥ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਨ, ਮਿਥਿਆ ਸਾਰੀ ਗਾਥ । ੩੧।

ਸਿਖ ਕਉ ਸਿਖ ਜਉ ਅੰਬਰ ਦੀਨਾ । ਕੋਟਿ ਅਸੁਮੈਧ ਜੋਗ ਫਲ ਕੀਨਾ
 ਜੋ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਿਖ ਗਾਵੇ । ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ ਪਾਵੇ । ੩੨ ।
 ਚਾਪੀ ਕਰੋ ਮਲਹਿ ਸਿਖ ਚਰਨਾ । ਤਿਸ ਸਿਖ ਕੋ ਮੈਂ ਲੀਨੋ ਸਰਨਾ
 ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਿਖ ਮੁਖ ਪਾਵੇ । ਤਿਸ ਸਿਖ ਪੈ ਗੁਰ ਵਾਰਨੇ ਜਾਵੇ । ੩੩ ।
 ਰਹਿਰਾਸ ਸਮੇ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਕੋ, ਪਵਹਿ ਪ੍ਰੀਤ ਸਤ ਭਾਉ
 ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਰਸਨਾ ਰਟਹਿ, ਪ੍ਰਗਟ ਮਿਲਹਿ ਮੁਹਿ ਆਉ । ੩੪
 ਬਚਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰਖਹਿ ਸਿਖ ਜੋਈ । ਤੈਸੇ ਹੀ ਫਲ ਪਹਾਪਤ ਹੋਈ
 ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੂਰਤਿ, ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਵਰ ਸਾਚੇ ਪੂਰਤ । ੩੫ ।
 ਰਹਿਣੀ ਰਹਹਿ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ, ਵਹ ਠਾਕੁਰ ਮੈਂ ਉਸ ਕਾ ਚੇਰਾ
 ਕਰਹਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਸਾ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟ ਡਾਰੈ ਫਾਸਾ । ੩੬ ।
 ਸਤਿ ਅਕਾਲ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਧਰਮ ਬੀਜ ਯਹ ਮੰਤ
 ਸਰਬ ਜਾਪ ਕਉ ਜਾਪੁ ਇਹ, ਕਹਿਓ ਆਦਿ ਅਰ ਅੰਤ । ੩੭ ।
 ਸੰਬਤ ਸਤ੍ਹ ਸੈ ਭਏ, ਬਰਖ ਬਵੰਜਾ ਨਿਹਾਰ
 ਮਾਘ ਵਦੀ ਬਿਤਿ ਪੰਚਮੀ, ਰਵਿਵਾਰ ਸੁਭ ਵਾਰ । ੩੮ ।

(੫) ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਮੈਂ ਬੰਨੇ ਥੇ, ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
 ਕੀਆ 'ਜੁ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਕਹੀਏ ਜਿਸ ਕੇ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਮੁਕਤ ਹੋਇ ।'

ਉਤਰ—ਜਬ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਔਰ ਪਾਂਚ ਪਯਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁਏ,
 ਤਬ ਸਬ ਦੇਵਤਾ ਆਏ । 'ੴ ਸਤਿਨਾਮ' ਉਪਦੇਸ਼ ਮੰਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ
 ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨੇ ਦੀਆ, ਔਰ ਜੰਤ੍ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੋਹਨ ਬਸੀਕਰਨ ਨੇ ਦੀਆ,
 ਤੰਤ੍ਰ ਜਲ ਅਮਰ ਬਰੁਣ ਵਾਸਤੇ ਚਿਤ ਦਿਕਤਾ ਦੇ ਦੀਆ, ਮਿਸਟਾਨ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ
 ਦੀਆ, ਬੁਧੀ ਮੀਨੀ ਰਹਨ ਨਮਿਤ ਅਰ ਲੋਹ ਪਾਤਰ ਯਮਰਾਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਵਣੇ
 ਨਿਮਿਤ ਦੀਆ, ਸਰਬਲੋਹ ਕੀ ਕਰਦ ਕਾਲ ਜੀ, ਦਈ, ਯੁਧ ਕੇ ਵਾਸਤੇ, ਕੇਸ
 ਚੰਡੀ ਜੀ ਦਏ, ਬਾਹਨੀ ਕੱਛ ਹਨੂ ਜੀ, ਦਈ, ਜਪੁਜੀ ਮੁਕਤ ਕੋ ਧਾਠ ਦੀਆ,
 ਅਨੰਦ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤ ਲੀਏ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਜੀ ਦੀਨਾ, ਚੋਪਈ, ਸ੍ਰੀਯੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ
 ਦ੍ਰਿੜ ਚਿਤ ਤੇ ਜੁਧ ਨਿਮਿਤ । ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਤੇ ਦੀਏ ਸਿਖੋਂ ਕੋ
 ਸਰਕਰ ਬਿਸ਼ਨੂ ਜੀ ਦੀਨੀ, ਮੈਦਾ ਮਹਾਦੇਵ ਜੀ ਦੀਨਾ, ਘੀਵ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨੇ ਦੀਆ
 ਤ੍ਰਿਭਾਵ ਕਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੀਆ, ਜੇ ਤੀਨ ਭਾਵ ਤੇ ਘਟ ਕਰੇ ਤੋ ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਕੋ ਨ ਪਹੁੰਚੇ ਔਰ ਜਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਨਾ ਹੋ ਤਬ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੁੜ ਕਾ ਨ ਕਰੇ ।
 ਇਸ ਬਿਧਿ ਸੇਂ ਸਬ ਦੇਵਤਾ ਅੰਸ ਦੇਤ ਭਈ ਔਰ ਜੋ ਚਾਰ ਬਰਨ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਪਾਨ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਮੁਕਤ ਹੋਗਾ ਔਰ ਨੀਚਾਦਿ ਭੀ ਗਤੀ ਕੋ ਪਾਵਹਿਗੇ । ਜਹਾਂ
 ਸਰਬਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਹੋ ਤਹਾਂ ਬੀਚ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਰਖ ਲੈਣਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਨੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ । ਪਹਿਲੇ ਕਛ ਪਹਰਾਨੀ, ਕੇਸ਼ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਜੂੜਾ, ਦਸਤਾਰ
 ਸਜਾਵਨੀ, ਗਾਤ੍ਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਬ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਖੜਾ ਰਹੈ । ਕੜਾਹ ਜੀ ਬੀਚ ਧਰੇ
 ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਲੋਹ ਪਾਤ੍ਰ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਵੈ, ਪ੍ਰਥਮ
 ਸੰਪੂਰਨ ਜਪੁਜੀ ਆਦਿ ਅੰਤ ਪੂਰਨ, ਪੂਰਨ ਜਾਪੁ ਜੀ ਆਦਿ ਅੰਤ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰੈ
 ਚੋਪਈ, ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਵੈਯੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ੧ ਸ੍ਰਾਵਗ ੨ ਦੀਨਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ੩ ਪਾਪ

ਸੰਬੂਹ ਬਿਨਾਸਨ ਖ ਸਤਿ ਸਦੈਵ ਸਦਾ ਬ੍ਰਤ ਪੰਜਿ। ਪਉੜੀ ਅਨੰਦ ਜੀ ਕੀ, ਕਰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੀਚ ਫੇਰੇ ਅਪਨੀ ਓਰ ਕੋ। ਪੁਨਹ ਏਕ ਸਿੰਘ ਸਰਬਤ੍ਰ ਆਗਿਆ ਲੈ ਹਥਿ ਮੈਂ ਕਟੋਰਾ ਲੇਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਵੈ, ਉਹ ਕਰਦ ਉਸ ਕੀ ਪਾਗ ਮੋ ਧਰ ਦੇ। ਛਕਨ ਵਾਲਾ ਬਾਂਏ ਹਾਥ ਪਰ ਦਾਇਆਂ ਹਾਥ ਰਖ ਕੈ ਛਕੈ। ਵਹ ਕਹੇ-ਬੋਲੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ। ਇਸ ਭਾਂਤ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਚੁਲੇ ਛਕਾਵੈ, ਨੇਤ੍ਰ ਮੋ ਪਾ ਛਤੇ ਬੁਲਾਵੈ, ਕੇਸ ਮੋ ਪਾਵੈ ਗੁਰਮੇਤ੍ਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦੇ ਰਹੱਤ ਦਸਣੀ, ਨਾਮ ਰੱਖਣਾ। ੧। ਸਵਾ ਰੂਪਯਾ ਤਨਖਾਹ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ, ਉਸ ਕਾਲ ਸਭ ਰਲ ਕਰਿ ਛਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੜਾਹ, ਪੀਛੇ ਅ ਪਨੇ ਅਪਨੇ ਬਰਤਨ ਮੈਂ ਛਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਵਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰਿ ਪੂਜੇ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਆ ਖਾਲਸਾ।

ਪੰਜ ਭੁ ਜੰਗੀ ਹੈ—ਮਹਾਂ ਮੁਕਤੇ ਨਾਮ—ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ, ਦੀਸਰ ਸਿੰਘ—ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਂਚੋਂ ਸਿੰਘੋਂ ਨੇ ਹਾਥ ਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਬਾ। ਜੋ ਗੁਰਦੇਵ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਨੇ ਵਾਲਾ। ੧ ਸਤਗੁਣੀ ਨਿਰਲੋਭੀ ਸੁਕਦੇਵ ਹੈ ੨ ਤਮਗੁਣੀ ਦੁਰਬਾਸਾ ਸਮ, ੩ ਕਾਮੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੁਲ, ੪ ਮੋਹ ਜੁਗ ਕਰ ਵਸਿਸ਼ਟ ਸੂਰੂਪ, ਹੰਕਾਰੀ ਬਿਸਵਾਮਿਤ੍ਰ ਰੂਪ ੫ ਅਚਾਰੀ ਬਿਆਸ, ੬ ਸਮਾਧਿ ਸਿਥਿਤ ਕਪਿਲ ੭ ਭਿਖੁਯਕ ਜਾਗਵਲਿਕ ੮ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਜੈਮਨਿ ਤੁਲ, ੧੦ ਪਾਤੰਜਲੀ ਸ਼ੇਸ਼ ਤੁਲ।

ਰਹਿਤ ਏਹੀ ਹੈ ਜੋ ੧ ਮਸੰਦੀਏ ੨ ਧੀਰਮੱਲੀਏ ੩ ਰਾਮਰਾਈਏ ੪ ਸਿਰ ਮੁੰਡਤ—ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਨਹੀਂ। ਸਿੰਘੋਂ ਕੀ ਸੇਵਾ, ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਦਯਾ ਸੀਖਣੀ, ਮਨ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਓਰ ਰਖੈ, ਉਪਰ ਕਾ ਸ੍ਵਾਸ ਆਵੇ ਤੋਂ ਵਾਹ ਗੁਰੂ, ਅੰਤ ਕਾ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਮਨ ਵਸਤ ਕਰੇ। ਮਿਥਯਾ ਨ ਬੋਲੈ, ਪਰਨਾਰੀ ਤਯਾਗੀ, ਕ੍ਰੋਧ, ਹੰਕਾਰ, ਮੋਹ, ਨਿੰਦਾ, ਹਿੰਸਾ, ਅਸਤ ਤਯਾਗੇ, ਬੁਰਾ ਨ ਕਰੇ, ਅੰਤ ਕੀ ਓਰ ਦੇਖੈ ਦੁਖਾਵੇ ਨਾਹੀ, ਮੀਠਾ ਬੋਲੈ, ਮਨ ਸੁਧ ਰਖੈ, ਹਰਖ ਸੋਗ ਹਰੈ, ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਪਾਇ, ਦੂਸਰੇ ਪੰਥ ਪਾਰਗ ਕੀ ਮੜੀ ਨ ਸੇਵੈ, ਮਨ, ਬ੍ਰਤ, ਤੀਰਥ, ਦੇਵੀ, ਦੇਵਤਾ, ਬਰਤ, ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ, ਮੰਤ੍ਰ ਪੀਰ ਪੁਰਖ, ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਪੁਛਨਾ, ਤਰਪਨ

ਗਾਇਤ੍ਰੀ, ਸੰਧਯਾ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵਲਿ ਚਿਤ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀ। ਅਕਾਲ ਚਰਨ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ। ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਜਿਨ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋ ਸੋਂਪਿਆ ਹੈ।

ਜਨੇਊ ਧਾਇ ਕਰ ਪਿਤਰ ਸਿਰਾਧ, ਪਿਤਰ, ਪਿੰਡ, ਬਿਵਾਹ ਆਦਿ ਨ ਕਰਾਵੈ। ਸਭ ਜੁਗਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੁਯਾਦਾ ਅਰਦਾਸ ਸੇ ਕਾਰਜ ਕਰੈ, ਮਨ ਗੁਰੋਂ ਮੈਂ ਰਾਖੇ, ਵੈਡ ਖਾਇ ਕਿਸੂ ਕਾ ਹੋਇ ਸਵਾਰੇ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ, ਦਸਵੰਧ ਦੇਵੈ। ਹੁਕਮ ਮਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ਨ ਕਰੈ ਸਿੰਘ ਮੁਖ ਗੋ ਹੋਇ ਰਹੋ, ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਵੈ ਮਾਰਗ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਧਾਰੇ, ਸਭ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋਣ, ਅਰਦਾਸ ਮਨ ਵਿਚ ਲਾਇਕੇ ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਖਿਸਰੇ ਉਥੇ ਨ ਜਾਵੈ। ਅੰਨ ਬਹੁਤ ਨ ਖਾਇ, ਛੱਡੇ ਭੀ ਨਾਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਅਰਾਧੇ, ਗੁਰੂ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੇ, ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰੇ, ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਦੇਵਨਹਾਰ ਗੁਰੂ ਹੈ।

ਪਾਂਚ ਕਰਮ ਨ ਕਰੇ ਜੋ ਜੀਵਨ—ਮੁਕਤ ਹੈ—

ਪਰਧਨ, ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪਰਨਿੰਦਾ, ਜੂਆ, ਮਦਰਾ।

ਸੰਗਤ ਮੈਂ ਖਾਲੀ ਜਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਨੇ ਸੁਨਾਵੈ, ਅਰਥੀ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰੇ ਨਾਹੀਂ ਤਿਸ ਨੂੰ ਲੋਚਕੇ ਕਰੈ ਕਰਾਵੈ। ਕੁਸਿੱਖ ਹੋਵੈ ਤਿਸਕੋ ਸਿਖ ਕਰੇ, ਦੁਖੈ ਦੁਖਾਵੇ ਨਾ, ਸਿਖ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਜਾਣੀਏ, ਰਹਤ ਤੇ ਪਛਾਣੀਏ ਐ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਮੈਂ ਇਹ ਰਹਤ ਧਾਰੇ ! ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵੈ ਸੀਲ ਜੁਗਤਿ ਕੀ ਕੱਛ ਪਹਿਰੇ, ਫਤੇ ਮਨ ਜੀਤਥੇ ਕੀ ਬੁਲਾਵੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੇ ਹਥਯਾਰ ਪਹਿਰੇ ਬੁਧਿ ਕਾ ਨਿਹਚਲ ਇਹ ਕੇਸ ਧਾਰੇ। ਕੇਸਾਂ ਕਾ ਬੜਾ ਅਦਬ ਹੈ। ਕੇਸ ਮਾਤਾ ਕਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜਲ ਪੜੇ ਸੋ ਅਸਥਾਨ ਸਰੀਰ ਈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸਿੰਘੋਂ ਕੇ ਚਰਣੋਂ ਕਾ ਜਲ ਪੜੇ ਪਿਛੇ ਫਿਰੇ, ਅੰਤ ਕੋ ਗਤੀ ਕਰੇ। ਜੂੜਾ ਸੀਸ ਕੇ ਮੱਧ ਭਾਗ ਮੈਂ ਰਾਖੇ, ਔਰ ਪਾਗ ਬੜੀ ਬਾਂਧੇ, ਕੇਸ ਢਾਂਪ ਰਖੇ, ਕੰਘਾ ਦੂ ਕਾਲ ਕਰੇ, ਪਾਗ ਚੁਨਕੇ ਬਾਂਧੇ, ਕੱਛ ਪਾਂਚ ਗਜ਼ ਵ ਢਾਈ ਗਜ਼ ਕੁ ਹੋ। ਚੋਥੇ ਦਿਨ ਕੇਸੀ ਸਨਾਨ ਕਰੈ, ਢਾਈ ਗਜ਼ ਕਾ ਸਾਢਾ ਕਛਹਿਰਾ ਬਦਲਾਨੇ ਕੋ।

ਚਤੁਰ ਬਰਨ ਮੇਂ ਕੋਊ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਅਪਨਾ

ਧਰਮ ਸੁਮੇਰੁ ਤੁਲ੍ਹ ਪਰਾਇਆ ਰਾਈ ਤੁਲ। ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤਰਾਵੈ।
 ਲੋਹ ਕੀ ਕਰਦ ਸੀਸ ਮੈਂ ਰਖੈ, ੧ ਸੁਰਮਈ ੨ ਸ੍ਰੋ, ੩ ਪੀਤ, ੪ ਹਰਤ ਬਸਤ੍ਰ
 ਧਾਰੇ। ਬਸਤ੍ਰ ਕਸੁੰਭੇ ਕੋ ਨ ਪਹਿਰਹਿ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਕੋ ਭੇਟ ਦੇ, ਗੋਲਕ ਰਖੈ,
 ਨਸਵਾਰ ਤਮਾਕੂ ਕੀ ਨ ਲੇਵਹਿ, ਦਹੀਂ ਦੂਧ ਘ੍ਰਿਤ ਸੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰੈ, ਧੂਪ ਦੇਵੈ
 ਫੂਲ ਚੜ੍ਹਾਵਹਿ, ਪੂੜ ਨ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇਇ, ਪੱਗ ਉਤਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਜੋ ਪਾਵੈ,
 ਨਗਨ ਹੋਇ ਜੋ ਨੁਾਵਹਿ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਭੋਗੈ। ਕੇਸ ਮੇਂ ਤੇਲ ਨ ਲਾਇ, ਕਾਦਰਾ ਤਣੀ
 ਵਾਲਾ ਪਹਰੇ, ਜੱਗੀ ਕਾਨ ਪਾੜੇ ਵਾਲੇ ਕੇ ਹਾਥ ਕਾ ਜਲਾਇ ਪਾਨ ਨ ਕਰੇ,
 ਪਹਿਲੇ ਫਤੇ ਬੁਲਾਵੈ ਫਲ ਬੀਸ ਗੁਣਾ, ਪੀਛੇ ਬੁਲਾਵੈ ਦਸ ਗੁਣਾ। ਜਿਸ
 ਪੁਤ੍ਰ ਕੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਹੋ ਤਿਸ ਕਾ ਕੀਯਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਪਰਾਪਤ
 ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨ ਛਕਾਵੈ ਪਿਤਾ ਸਿੰਘ, ਤਿਸਕਾ ਕੀਯਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ
 ਲਗਦਾ ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ। ਜੋ ਸਿੰਘ ਕਾ ਆਧਾ ਨਾਮ ਬੁਲਾਵੈ ਬੜਾ ਤਨਖਾਹੀਆ
 ਔਰ ਕਿਸੀ ਦੇ ਚਰਨ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨ ਲਾਵੈ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਸਿਖੋਂ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਕੇ, ਭਾਈ
 ਬਰਾਬਰ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸਮਝੇ, ਕੇਸੀ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਵੇ, ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਾਵੇ ਸਿੰਘੋਂ ਕੇ
 ਚਰਨ ਕੋ ਛੁਆ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੋ ਛੁਵਾ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੈ। ਉਪਰਿ ਸੇ
 ਸਿਖ ਹੈ ਭੀਤਰ ਸੇ ਧ੍ਰੋਹ ਹੈ ਸੋ ਨਰਕ ਬੀਚ ਜਾਇਗਾ। ਕੰਨਯਾ ਕੋ ਮਾਰੇ,
 ਮੋਨੇ ਕੋ ਕੰਨਯਾ ਦੇ, ਸੋ ਨਰਕ ਮੇਂ ਪੜੇਗਾ। ਕੰਦੂਰੀ ਸਰੀਣੀ ਸਰਬਰ ਸ਼ਕਰ
 ਮਹਾਂਮਦਰਾ ਇਨ ਕਾ ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦ ਖਾਵੈ ਸੋ ਨਰਕ ਜਾਵੈ। ਖੰਡੇ ਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿ
 ਤੁਰਕ ਦੁਆਰੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ ਸੋ ਮਲੇਛ ਕਾ ਬੀਰਜ ਹੈ, ਜੋ ਧਾਗਾ ਗਲ ਪਾਵੈ
 ਭਾਦਨੀ ਕੋ ਅੰਨ ਖਾਵੈ, ਦੇਵਲ ਪੱਥਰ ਪੂਜੈ, ਮਿਟੀ ਬੁਤ ਮਾਨੈ, ਅਪਨਿਯੋਂ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ
 ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ।

ਜੂਆ ਖੇਲੈ ਮਦ ਪੀਵੈ ਸੋ ਨਰਕ ਮੇਂ ਜਾਵੈ।

ਦੋਹਰਾ — ਸਿਖ ਕੋ ਸਿਖ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦਈ ਸੁਧਾ ੧ ਸੁਧਾ ਮਿਲ ਜਾਇ
 ਦਈ ਭਾਦਨੀ ੨ ਕੋ ਸੁਤਾ 'ਅਹਿ' ੩ ਮੁਖ ਅਮੀ ੪ ਚੁਆਇ। ੧੫
 ਬਿਨਾ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੁਤਾ ਅਜਾ ਕਸਾਈ ਸਾਕ
 ਜਮ ਕੰਕਰ ਸੋ ਸਿਖ ਹੈ ਜਨਮ ਹੋਤੁ ਸਤ ਕਾਕਪ। ੨।

੧ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ੨ ਮੋਨਾ ੩ ਸੱਪ ੪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ੫ ਕਾਂ ਦਾ

ਧੂਮ੍ਰਪਾਨ ਛੁਇ ਹਾਥ ਮੇਂ, ਨਾਸਿਕਾ ਕਣੀ ਲੋਤ

ਮਰੈ ਨਰਕ ਭੋਗੈ ਬਿਕਟ, ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਨਾ ਦੇਤ*। ੩।

ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦੋਵੇਂ ਤੇ ਗਯਾ, ਕਹੀਂ ਗਤੀ ਨ ਹੋਗੀ। ਪ੍ਰੀਤ ਸੋ 'ਸਿੰਘ' ਕੋ
 ਦੇਗਾ ਸੋ ਮੇਰੇ ਕੋ ਮਿਲੇਗਾ। ਤੁਰਕ ਕਾ ਮਾਸ ਖਾਇ ਔ ਬੇਸਯਾ ਭੋਗੈ, ਸੋ ਦੋਨੋਂ ਨਰਕ
 ਕੋ ਜਾਇ। ਤੁਰਕੋਂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਰੈ ਉਸ ਕੁਸੰਗਤ ਮੇਂ ਨ ਮੇਲ ਕਰੇ, ਅੰਤ ਕੋ ਵਹਿ
 ਨਰਕ ਮੇਂ ਜਾਇਗਾ। ਸਿੰਘ ਹੋਇ ਕਰਿ ਟੋਪੀ ਧਰੇਗਾ ਸੋ ਕੁਸ਼ਟੀ ਹੋਗਾ, ਸਿੰਘ ਕਾ
 ਮੁਖ ਨ ਛਿਟਕਾਰੈ, ਸਿਖਾਂ ਬਿਨਾ ਸੀਸ ਨ ਨਿਵਾਵੈ ਜਿਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ੀਸ ਕਰੀ ਹੈ
 ਤਿਨ ਕੋ ਮਾਨੈ, ਸਭ ਕਿਛ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ।

ਅਸਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਾ ਸੀਸ ਪਰ, ਜੇਤੇ ਕਰਮ ਲੇਕਰ ਜਾਵੈ, ਸੁਰਗ
 ਤੇਤੇ ਬਰਸ ਭੋਗੈ। ਤਿਥ, ਦਸਮੀ, ਪੰਚਮੀ ਆਦਿ ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਚੌਰ ਹੈ,
 ਲੰਗੋਟ ਧੋਤੀ ਧਵਲੀ ਕਟਿ ਬਾਧੇ ਔ ਕੰਸ ਨਗਨ ਰਖੈ, ਸੋ ਮਹਾਂ ਨਰਕ ਭੋਗੈ।

ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੁਤ੍ਰ ਬਹਿਨ, ਮਾਤ, ਇਕਸੇ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਸੇ ਸਿਖ, ਸੰਗਤ
 ਕਰੇ, ਘੋਰ ਨਰਕ ਮੇਂ ਜਾਇ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਾ ਸੀਸ ਕਾਟੈ, ਨਹੀਂ
 ਵਹਾਂ ਸੇ ਭਾਗੇ। ਜਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਮੁਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਕਾਨ ਨਾਕ ਨ ਕਟਾਨੇ
 ਦੇਇ। ਜੈਸਾ ਮਨ ਮਹਿ ਹੈ ਤੈਸਾ ਰਹੈ ਅਖੰਡ ਸੁਧ। ਬੇਦੀ, ਭੱਲਾ, ਸੋਦੀ ਬੰਸ ਰਹਤ
 ਰਹੇ ਤਿਹਿ ਪੂਜਾ ਕਰੇ ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਨੇ ਰਹਤ ਹੈ ਦਰਸਨ ਕੀ, ਜੋਊ ਬਿਨਾ ਕੱਛ
 ਪਹਿਰੇ, ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕੇ ਸੋ ਬਿਸਟਾ ਤੁਲ ਹੈ। ਜੋਗੀ ਜੈਨੀ, ਮੋਨੀ ਤੁਰਕਾਦਿਕ ਕਾ
 ਬਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਨੀ ਕੇ ਔਰ ਬਾਨੀ ਪੜ੍ਹੈ ਸੋ ਕੁੰਭੀ
 ਨਰਕ ਮੇਂ ਪੜੇ। ਖਟ ਦਰਸਨੀ ਮਤ ਨ ਧਾਰੇ। ਪਰਗਟ ਮੂਰਤਿ ਅਕਾਲ ਕੀ ਗੁਰੂ
 ਖਾਲਸਾ ਕੀ ਦੇਹ ਹੈ, ਐਸਾ ਮਾਨੇਗਾ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਤਿਸਕਾ ਕਟਾ ਜਾਇਗਾ। ਤਿਲਕ
 ਧਰੇ, ਧਾਗਾ ਧਾਰੇ, ਕੰਨ ਮੇਂ ਮਾਲਾਂ ਕਾਠ ਕੀ ਪਹਿਰੇ, ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਕੋ ਛੋਦੇਗਾ ਘੋਰ
 ਨਰਕ ਮੇਂ ਪੜੇ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਚਨ ਸਿਉਂ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਪੰਥ ਮਹਾਨ

ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਏ ਤਾਰੇ ਸਕਲ ਕੁਲਾਨ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਪੈ, ਸਿੰਘ ਕੀ ਟਹਿਲ ਕਰੇ, ਚਰਨ ਮਲੇ

*ਧਰਮਰਾਜ ਤਾੜਦਾ ਹੈ।

ਚਾਪੀ ਕਰੇ, ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ ਪਾਇ। ਪਿਤਾ ਸਿੰਘ, ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਪ੍ਰਬੋਧਨ ਕਰੇ ਸੋ ਫਿਟ-
ਕਾਰਿਆ ਹੈ। ਪੁਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਹੋ ਪਿਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਬੋਧ ਕਰੇ ਸੋ ਪੁਤ੍ਰ ਨਰਕ ਸੇ ਨਿਕਾਲੇ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਰਣ ਪੜੇ ਤਿਸਕੋ ਯਮ ਕਾ ਬਾਣ ਨ ਲਗੇਗਾ।

ਬਿਨਾ ਗੁਰਦੇਵ ਕੇ ਜੂਠਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨ ਛਕੈ। ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਇਕੱਠਾ
ਬਿਬੇਕ ਕਰਨ, ਰਹਤ ਬਮੁਜਬ, ਤਬ ਤਨਖਾਹ ਕੋ ਲਾ ਕਰ ਦੋਖ ਕੋ
ਟਾਰ ਸਕਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਕੀ ਲੜਾਈ ਮੈਂ ਪੱਗ ਉਤਰੇ ਸੋ ਟਕਾ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹ ਜੋ
ਉਤਾਰੇ ਦੋ ਟਕੇ ਪੱਕੇ। ਜੋ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਰਾਇ ਕਲ ਮੈਂ ਧਾਗਾ ਪਹਿਰੈ ੧।) ਸਵਾ
ਰੁਪਯਾ ਤਨਖਾਹ ਦੇਵੇ। ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਔਰ ਦੁਆ ਰੇਜਾਇ ਜਗਨਾਥਾਇਕ
ਪਿਛੇ ਅਬਚਲ ਨਗਰਾਇ ਜਾਵੇ। ਉਥੇ ਪਚੀਸ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਲਗਾਵੇ ਜੋ ਤਖਤ
ਜੀ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ਔ ਸਵਾ ਰੁਪਯਾ ਦੇਵੇ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਾ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ
ਪੁਛਕੇ ਅਰਦਾਸ ਬਿਨਾ ਦੇ ਜਾਇ ਤਾਂ ਬਡਾ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ੇ। ਲਖ
ਹਜਾਰ ਦੋ ਸੌ ਵਾ ਮੋਹਰ ਵਾ ਸਵਾ ਪਚੀਸ ਕਦਰ ਮੁਜਬ ਤਨਖਾਹ ਲਾਏ। ਪੁਨਾ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ਜੂਏ, ਚੋਰੀ, ਮਦਰਾ ਕੀ ਭੀ ਪੰਝੀ ਤਨਖਾਹ ਕਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਲਕ
ਭੋਗੇ ੧।) ਰੁਪਯਾ। ਜੇਕਰ ਯਵਨੀ ਯਾ ਬਾਮਨੀ ਭੋਗੇ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆਂ
ਕੁਲਪੁਤ੍ਰੀ ਬਹਿਨ ਆਦਿਕ ਭੋਗੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀ ਨ ਬਖਸ਼ੀਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਦਿਕ ਸਭ
ਤੀਰਥੋਂ ਮੈਂ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਕੇ ਸਵਾ ਰੁਪਯਾ ਤਨਖਾਹ।

ਜੋ ਸਿਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹੀਂ ਇਸਨਾਨ ਕੀਆ, ਸੋ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਕੋਰੇ
ਬਸਤ੍ਰ ਕੀ ਨਯਾਈਂ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਬਿਨਾ ਕੇਸ ਯਤ੍ਨ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ
ਬਿਨਾ, ਸਿਖੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ। ਜੇਕਰ ਕੱਛ ਬਿਨਾ ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ ਪੱਗ ਬੜੀ
ਨਾ ਬਾਧੇ, ਸੀਸ ਕੇਸ ਨੰਗੇ ਰਹੇ ਤੋ ਉਸ ਕੋ ੧।) ਸਵਾ ਰੁਪਯਾ ਤਨਖਾਹ। ਜੋ
ਕੱਛ ਬਿਨਾ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ ਤੋ ਅਗਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਸਿੰਘ ਕੋ ਕਹਾ ਹੈ—
ਏਕ ਪਾਉਂਚਾ ਨਿਚੋੜਕੇ ਏਕ ਪਾਵੈ।

ਜੋ ਤੁਰਕ ਸੇ ਮਾਸ ਲੈਇਕੇ ਖਾਵੇ ਸੋ ਬੜਾ ਤਨਖਾਹੀਆਂ।

ਜੇ ਕੱਛ ਬੜੀ ਗੱਡੇ ਵਾਪੇ ਰਖੇ ਸੋ ਬੜਾ ਤਨਖਾਹੀਆਂ

ਜੇ ਧੂਮ੍ ਪਾਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪਚੀਸ ਰੁਪਏ ਤੇ ਸਰੋਤਰ (ਸਲੋਤਰ, ਸੋਟਾ) ਪਚਾਸ ਮਾਰੇ
ਪੁਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਵੇ ਤੋ ਸੁਧ ਹੋ।

ਜੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਤਾਂ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਾਣੀਤ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਖਾਲਸਾ ਬਖਸ਼ੇ। ਸੋ ਯਾ ਪਚਾਸ ਦੰਡੇ ਮਾਰੇ ਪੁਰਬੋਕਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਵੇ
ਤਹਿਤਨਾਮੇ ਸੁਨਾਵੇ। ਔ ਜਪੁਜੀ ਕੇ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਅਨਗਨਤ ਪਾਠ ਕਰਾਵੇ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਪਕਰਮ—ਬੇਸਵਾ, ਮਦਰਾ, ਤੁਰਕ ਕਾ ਮਾਸ, ਜੁਆ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਤੋਂ ਅੰਤ
ਕਾਲ ਮੈਂ ਅਤਿ ਦੁਖ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਤੇ ਤੋ ਤਿਨ ਕੋ ਅੰਤ
ਕਾਲ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਵੇ। ਜਨਮ ਬਿਵਾਹ ਮਰਨ ਅੰਤ ਕਰਮ ਮੈਂ ਸਵਾ
ਰੁਪਯਾ ਤਨਖਾਹ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰਾਇ ਤਿਲਕ ਲਗਾਵੇ
ਮੜੀ ਗੋਰ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੇ ਪੱਕਾ ਟਕਾ ਤਨਖਾਹ। ਭੋਜਨਾਇ ਮੁੰਡਿਤ ਨਾਲ
ਛਕੇ ਤਨਖਾਹੀਆਂ। ਭਾਦਨੀ ਕੁੜੀਮਾਰ ਧੀਰਮੱਲੀਆ ਮਸੰਦ, ਰਾਮਰਾਈਆ
ਗੋਰੂ ਰੰਗੇ ਕਸੰਭਾ ਕੇ ਰੰਗ ਸੇ ਬਰਤਨ ਕਰੇ ਸਵਾ ਰੁਪਯਾ ਤਨਖਾਹ। ਰੋਮ ਸਰੀਰ
ਸੇ ਕਛੂ ਨ ਛੇਦੇ, ਨਖ ਕਟਾਇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੈਂ ਮੈਲ ਨ ਪੜੇ। ਹਾਥ, ਪਾਂਵ
ਹੋਇ ਸੁਧਿ ਸਥਾਨ ਮੈਂ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰੇ, ਲੱਕੜੀ ਸੋਂ ਕਰੇ ਮਿਟੀ ਕਾ ਚੌਂਕਾਂ
ਦੇਇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਤਾ ਰਹੈ, ਕੋਰਾ ਕੁੰਭ ਜਲ ਭਰ ਕਹ ਅੰਦਰ ਰਖੇ
ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਬੈਠ ਕਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਸਤਿਨਾਮ
ਆਦਿ ਮੰਤਰ। ਅੰਤ 'ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਅਹੰਮੇਵ' ਪੜ੍ਹੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ ਜਲ
ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਮੈਂ ਫੇਰੇ, ਚੁਲਾ ਕਰੇ, ਤਯਾਰ 'ਕਰ ਬਰਤਾਵੇ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ
ਰਾਖੇ ਪੁਨਾ ਪੰਜ ਭੁਜੰਗੀਆਂ ਕੋ, ਪੁਨਾ ਸਿੰਘੋਂ ਕੋ ਛਕਾਵੇ, ਕੜਾਹ ਗੁੜ ਕਾ
ਨ ਕਰੇ। ਐਸੇ ਗੁੜ ਬਰਤਾਇ ਦੇ। ਏਕ ਸਾ ਦੇਵੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਭੈ ਤੇ ਛੂਟੇ।
ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਨੇ ਕੀ ਬਿਧੀ

ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਿਖਾਂ ਕੋ ਕੇਸੀ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਵੇ, ਰਾਤੀ ਬੜੀ ਜਾਇਕੇ ਕਹੇ —
ਪ੍ਰਾਤਹ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਨਾ। ਪੁਨਾ ਆ ਕੇ ਪੁਰਬੋਕਤ ਮਿਟੀ ਕਾ ਚੌਂਕ
ਦੇਵੇ, ਧਰਤੀ ਮੈਂ ਬਿਧਿ ਵਤ ਕੜਾਹ ਕਰੇ ਭੂਰਿਓ ਕੀ ਤਾਣੀ ਬਿਛਾਵੇ
ਫੇਰ ਸਿਖਾਂ ਸਰਬਤ੍ਰ ਕੋ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਵੇ। ਪੁਨਾ ਉਨ ਕੇ ਚਰਨ ਹਾਥ ਧੁਵਾ ਕਰ
ਆਸਨ ਪਰ ਏਕ ਫੋਰ ਚਾਰ ਬਰਨ ਸਿੰਘੋਂ ਕੋ ਬੈਠਾਇ ਦੇ, ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ
ਕਰੇ, ਮੁੱਢੇ ਪੈ ਸਾਵੇ ਰਖਕੇ, ਫਿਰ ਉਨ ਕੇ ਹਾਥ ਧੁਵਾਇ ਚੁਲਾ ਕਰਾਵੇ।

ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਵੇ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਜਬ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਰਤਾਵੇ ਤਬ ਪਹਿਲੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਰਤਾਵਨਾ। ਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁੜ ਕਾ ਯਾ ਪਤਾਸੇ ਕਾ ਬਰਤਾਵੇ ਸ਼ੱਕਰ ਕਾ ਨ ਬਰਤਾਵੇ। ਜਪ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਹੋਇ ਤੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ ਬਾਨੀ ਕਾ ਕਰੇ, ਜੋ ਕਥਾ ਬਾਰਤਾ ਕਰਨੀ ਹੋਇ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸਾਹੀ ਜੀ ਕੀ ਕਰੇ।

ਏਕ ਸਿਖ ਨੇ ਦਹੀਂ ਰਾਖਾ ਥਾ ਕੇਸੀਂ ਇਸਨਾਨ ਲੀਏ ਕਾਕ ਨੇ ਚੁੱਚ ਮਾਰਾ। ਤਬ ਸਿੰਘ ਗੁਰੋਂ ਪਾਸ ਆਇਆ 'ਕਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਦਹੀਂ ਖਰਾਬ ਹੋਇ ਗਯਾ ਹੈ। ਸਾਹਬੋਂ ਕਹਾ ਮੈਂ ਜਾਨਤਾ ਥਾ ਕਿਸੀ ਹੁੱਕੇ ਫੁਕਣੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹਾਥ ਲਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਬਰਾ ਕਰਾ ਦੀਆ।

ਪੰਥ ਖਤ੍ਰੀ ਸੰਨਿਆਸਧਾਰੀਆਂ ਕਾ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਬ ਕਾ ਜਨੇਊ ਗਲ ਸਜਾਇ ਦੀਆ ਅਗੇ ਬਚਨ ਕੀਆ ਜੁ ਗਲ ਮੈਂ ਪਾਵੇਗਾ ਤਾਗਾ ਪਾਹੁਲੀਆ ਸਿੰਘ ਤਿਸਕੋਂ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਮੇਂ ਪਾਵੇਗਾ। ਕੱਛ ਬਿਨਾ ਨ ਰਹੈ, ਕਰਦ ਕੜਾ ਛਾਪ ਰਖੇ ਜੋ ਸਿਖ ਕੁਰਹਿਤ ਰਹੈ ਤੋਂ ਵਹ ਪ੍ਰਾਣਾਂਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇ। ਸਿਖ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਇ ਤੋਂ ਕੱਛ ਪਹਿਰਾ ਕਰ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾ ਕਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਕਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਪੁਜੀ ਪੜ੍ਹਤਾ ਰਹੈ। ਮਾਛੂ ਮਹਲਾ ਪ—'ਖੁਲਿਆ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਠਾਕੁਰ ਕੀਰਤਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈ—' ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਇ। ਸਸਤ੍ਰ ਬਿਨਾ ਖਤ੍ਰੀ ਬੁਰਾ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੁਰਾ, ਸੂਦ੍ਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਬੁਰਾ, ਤਯਾਗੀ ਨਾਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੀ ਬੁਰੀ, ਬਾਲ ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਕਰੇ, ਜੁਧ ਮੇਂ ਮਨ ਨ ਛੁਲਾਵੇ, ਅੰਨ ਕਾ ਬਪਾਰ ਨ ਕਰੇ ਬਹੁ ਝਗੜਾ ਨ ਕਰੇ, ਅਪਨੀ ਰਹਿਤ ਨ ਛਾਡੇ, ਖਤ੍ਰੀ ਘੋੜੀ ਨ ਚੜ੍ਹੇ, ਬਾਮਣ ਬੈਲ ਨ ਚੜੇ, ਰਹਿਤਵਾਨ ਦੇਖਕੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇਵੇ, ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕਾ ਸੀਸ ਜੁੜੇ ਵਤ ਕਰਾਵੇ, ਲੰਬਾ ਨ ਕਰਾਵੇ। ਤਰਪਨ, ਸੰਧਯਾ, ਕੰਨਯਾ ਧਨ, ਗ੍ਰਹਿ, ਦੇਵਪੂਜਾ, ਪਖਾਣ ਪੂਜਾ, ਜੋ ਖਾਵੇ ਸੋ ਨਰਕ ਜਾਵੇ। ਝੂਠੀ ਚੁਗਲੀ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਨਹੀਂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਆਣ ਮੇਟ ਇਕਾਦਸੀ ਆਦਿਕ ਬ੍ਰਤ ਨ ਧਾਰੈ, ਸਸਤਰ ਧਾਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦ ਛਕਣਾ—ਇਹ ਖਤਰੀਆਂ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ।

ਹਮਾਰੇ ਕੋ ਭੇਖ ਬਰਣ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਰਹਣੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੇ ਮੁਕਤ ਹੋਇ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀਆ, ਪੁਤਰੀ ਦੇ ਪਾਹੁਲੀਏ ਕੋ, ਖੰਡੀਏ ਕੋ। ਖੰਡੇਪਾਹੁਲੀਆ, ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀਆ, ਕੁੱਠਾ ਔਰ ਸੂਰ ਪਾਲਿਆ ਨ ਖਾਇ ਖੰਭੇ ਆਇ ਨ ਛੁਵੇ।

ਸੁਰਮਾ ਦਿਨੇ ਨਾ ਪਾਵੈ, ਨੰਗਾ ਰਾਤੀਂ ਨ ਸੌਵੈ, ਅੱਧਾ ਨਾਮ ਸਿਖ ਕਾ ਲੇਇ ਸੋ ਤਨ-
ਖਾਹੀਆ ਜਿਸ ਜਲ ਮੈਂ ਹਾਥ ਪਵੈ ਸੋ ਨ ਪੀਵੈ, ਅਨੰਦ ਬਿਨਾ ਬਿਆਹ ਨ ਕਰੇ, ਸਾਂਝ ਪ੍ਰਾਤ ਨਾ ਭੋਗੇ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਕੇਸੀਂ ਭੋਜਨ ਨ ਕਰੇ, ਮੂਏ ਸਿਖ ਰੋਵੈ ਨਾਹੀ, ਤਰਤਾ ਨ ਖਾਇ, ਜਿਸ ਖੇਤੀ ਮੈਂ ਤਮਾਕੂ ਉਗੇ ਸੋ ਭੁਸ਼ਟ ਹੈ। ਜੇ ਤਮਾਕੂ ਛੁਵੈ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਜੋ ਚੱਬ ਖਾਇ ਤੋਂ ਜਪ ਤਪ ਸਭ ਨਸ਼ਟ ਹੋਇ, ਨਿਜ ਗੋਡੇ ਮੈਂ ਪਗੜੀ ਨ ਰਖੇ, ਬਿਨਾ ਬੋਲਾਇ ਬੋਲੈ ਨਹੀਂ, ਰਣ ਮੈਂ ਸਤਰੂ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰੇ, ਰਿਤਆਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੋ ਸੰਗ ਨ ਕਰੇ, ਘੋੜੇ ਸਸਤ੍ਰ ਕੀ ਖਬਰ ਰੁਖੇ, ਤੁਰਕ ਪਹਾੜੀਏ ਸੋ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਨ ਕਰੇ, ਲੱਭ ਕਰ ਖਾਇ ਔ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੋ ਨਿੰਦੈ ਸੋ ਨਰਕ ਜਾਵੈ। ਸਿਖ ਕੁੱਖ ਕੋ ਛਕਾਵੇ ਸੋ ਜੱਗ ਤੁਲ ਹੈ। ਦਮਦਮਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਾਂਸੀ ਹੈ ਸਿੰਘ ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਛਕਾਵੇ ਸੋ ਜੱਗ ਤੁਲ ਹੈ।

ਤੁਰਕ ਬੋਰੀ ਹੈ ਮਾਰਨੇ ਖੰਡੇ ਸਾਬ, ਸਿਦਕ ਸਬ ਕਿਛੁ ਦੇਵੈ, ਗ੍ਰਿਸਥੀ ਬਹੁਤੇ ਖਾਲਸੇ ਘਰ ਸੁਧ, ਬਿਹੰਗਮ ਏਕਲ ਸੁਧ, ਖੰਡੇ ਕੇ ਪਾਹੁਲ ਬਿਨਾ ਕੇਸ ਰਾਖੇ ਸੋ ਭੋਖੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੇ, ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਨ ਪੜ੍ਹੇ, ਸਿੰਘ ਹੋਕਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਨ ਪੜ੍ਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਮਣੋਂ ਕੇ ਪਖਯ ਮੇਂ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਇ ਛੁਛਾ ਮੈਂ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਛੁਟ ਜਾਇਗੀ। ਜੋ ਸਿੰਘ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜ੍ਹਾ ਹੈ ਉਸ ਕੀ ਤੋਂ ਸੁਫਲ ਹੁਈ। ਉਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਪੜ੍ਹ ਕਰ ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਮੇਂ ਆਇਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੰਡੇ ਕਾ ਜਿਨ ਛਕਾ ਹੈ, ਸੋ ਬਾਮੁਣ, ਸਭਵਰੀ, ਫੜੀਰੀਂ ਇਨ ਸੇ ਨ ਮਿਲੇ, ਬਾਮੁਣ ਕੇਸ ਪਾਹੁਲ ਬਿਨਾ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕੋ ਹਾਥ ਕਾ ਨ ਖਾਇ, ਧਨ ਨ ਦੇਇ, ਜੋ ਰਿਖੀ ਸਦਿਸ ਹੋਇ ਜਟਾਧਾਰੀ ਤਮਾਕੂ ਤਿਆਗੀ ਤਿਸ ਕੇ ਚਰਨ ਪੂਜੇ। ਤਹਾਂ ਕਹਾਂ ਕਾ ਭੋਜਨ ਨ ਖਾਇ, ਧਨ ਨ ਦੇਇ ਜੋ, ਜੋ ਪਰਨਾਰੀ ਭੋਗੇ, ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹੇ, ਨ ਮੈਂ ਉਹਦਾ, ਨ ਵਹ ਮੇਰਾ, ਉਸ ਸਿਖ ਕੇ ਹਾਥ ਕਾ ਜਲ ਨ ਪੀਵੈ। ਪਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹੇ ਕਾ ਬਿਆਹ ਨਾ ਕਰੇ, ਅੰਨ ਉਸ ਕਾ ਨ ਖਾਵੇ, ਜੋ ਸਰਾਧ ਬਿਵਧ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਥੀਂ ਕਰਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਰੀਤਿ ਨ ਕਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ। ਜੋ ਪਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹੇ ਤਨਖਾਹੀਆ ਹੈ। ਸ਼ੱਕਰ, ਦੱਤ, ਰਾਮਾਨੁਜ, ਗੌਰਖ, ਮੁਹੰਮਦ ਇਨ ਕੋ ਪੂਜੇ, ਨਰਕ ਘੋਰ ਮੈਂ ਪਵੈਗੇ। ਬਾਣੀ ਸੁੱਧ ਪੜ੍ਹੇ, ਅੱਠੀਂ ਦਿਨੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਲਏ, ਸੋਧ ਲਏ। ਜੋ ਮੁਕਤਸਰ ਨਾਵੈ, ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਤ੍ਰੇਏ ਆਖੀਅਨਿ, ਇਨ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਸ ਨ ਕਰੇ।

ਸਿਖੀ ਭੀ ਪੰਜ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀ ਹੈ—ਇਕ ਧੰਦੇ ਕੀ, ਦੂਜੀ ਦੇਖਾਦੇਖੀ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਕਰਨ
ਸੋ ਕਰਨਾ ਤੀਜੀ। ਹਿਰਸੀ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਵਾਸਤੇ—ਚੌਥੀ ਸਿਦਕੀ, ਪੰਜਵੀਂ ਭਾਵ ਕੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਚ—

ਸੋ ਅਕਾਲੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਧਹਿਰਾਇ
ਜਪੇ ਜਾਪੁ ਗੁਰਬਰ ਅਕਾਲ, ਸਰਬਲੋਹ ਪਹਿਰਾਇ । ੧ ।
ਸਰਬ ਲੋਹ ਚਕ੍ਰ ਕਰਦ.....ਛੱਲਾਇ,
ਬੀਧੇ ਕਾਨ ਨਾ ਨਾਕ ਕੋ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦ ।
ਪੰਜ ਸ਼ਸਤ੍ਰ *ਧਰ ਦੇਹ ਪੈ, ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਗਾਤ੍ਰੇ ਰਾਖ
ਕਰਦ ਭੇਟ ਬਿਨ ਪਾਨ ਨਹਿ, ਅਕਾਲ ਭਾਵ ਸਤ ਭਾਖ ।
ਸੁਰਮਾਦਿਕ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨਹਿੰ ਨਹਿੰ ਪਰ ਤਰੁਨੀ ਸੰਗਿ
ਯਥਾਰਥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਯਾਗ ਨਹਿੰ, ਗੁਰਕੋ ਧਯਾਨ ਅਭੰਗ ।
ਪਾਤ੍ਰ ਸਰਬ ਸੁਲੋਹ ਕੇ, ਭੁਗਤੇ ਅਸਨ ਸੁਆਦਿ
ਲੱਕੜੀ ਕੋ ਭੋਜਨ ਭਖੇ, ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਮਿਰਜਾਦ ।
ਕੱਛ ਸ੍ਰੀਤ ਔ ਨੀਲ ਪਟ, ਜਪੁ ਅਰੁ ਜਾਪੁ ਉਚਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ, ਚੰਡੀ ਕੰਠ ਸੁਧਾਰਿ ।
ਰੋਮ ਬਸੰ ਤਨ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਿੰਡ ਕਰਮ ਕੋ ਤਯਾਗ ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ, ਪੰਚ ਜਨਨ ਤੇ ਭਾਗ ।
ਮੜ੍ਹੀ ਦੇਵ ਗੋਰਲ ਤਜੈ ਔਰ ਨ ਪੰਥ ਪੁਜਵਾਇ.....
ਕਰੇ ਕੇਸ ਕੋ ਕਲਪ ਨਾ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਤਯਾਗ
ਜੁਧ ਕਰੇ ਤ ਸੋਨਹਾਰ, ਦੀਨ ਪ੍ਰਤ੍ਰਗਿਯਾ ਲਾਗ ।
ਕੱਛ ਅਚਾਈ ਗਜ ਮਾਨ, ਸਾਫਾ ਭੀ ਤੁਲ ਤਾਸ
ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੈਂ ਨਾਪ ਜਪੁ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟ ਫਾਸਿ ।
ਉਚਾ ਬੁੰਗਾ ਜੋ ਸਜੈ ਨਾਮ ਨਿਹੰਗ ਸੁਜਾਨ
ਕਰਮ ਅਕਾਲੀ ਸਮ ਕਰੇ, ਸੁਨਹੁ ਸਿਖ ਧਰ ਕਾਨ ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤਨ ਮੈਂ ਧਾਰੇ, ਬਿਨਾ ਮਯਾਨ ਤੇ ਤੇਗ ਹਾਥ ਮੈਂ ਰਾਖੇ

ਭੇਸ ਸਤਰੂ ਕਾਰਨ ਕਰੇ ਮਰਨ ਜਨਮ ਕਾ ਭੈ ਨ ਹੋਇ ।
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੀਸ ਪੈ ਰਾਖ ਕੈ, ਬੁੰਗਾ ਉਚਾ ਧਾਰ
ਧਰੀ ਸੁ ਕਲਗੀ ਪੰਥ ਸਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇ ਦਯਾਰ ।
ਲੋਹ ਪਾਤ੍ਰ ਮੈਂ ਛਕੈ, ਨੀਲ ਪੀਤ ਧਾਰੇ ਬਸਤ੍ਰ
ਭੂਸ਼ਨ ਲੋਹ ਕੇ ਧਾਰੇ, ਕੋਟਿ ਗੰਗਾ ਸਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਮਝੇ
ਫੋਜ, ਮੁਜੱਦੀ, ਵਜ਼ੀਰ, ਦੀਵਾਨ ਸਭ ਖਾਲਸਾ ਰਖਣੇ, ਧਰਮ, ਬਢੇਗਾ ।
ਭੇਟ ਕਰਦ ਬਿਨ ਨਹਿ ਭਖੇ, ਤਯਾਗੀ ਨਾ ਗ੍ਰਹਨਾਇ
ਬਿਨ ਬਿਵਾਹੀ ਨ ਸੋਜ ਰਮ, ਤਿਸ ਸਦ ਧਰਮ ਸਹਾਇ ।
ਫੂਕ ਨ ਬੂਈਏ ਦੀਨ ਕੋ, ਗੁਰ ਸੋ ਕਪਟ ਨ ਕੀਨ
ਅਗਨਿ ਨਾ ਬੁਝਈ ਜੂਠ ਜਲ, ਤੇ ਸੁਖ ਜਗ ਮੈਂ ਲੀਨ ।
ਵੇਸਾਖੀ ਦੀਪਮਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਰੇ, ਹੋਲਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਕਰੇ,
ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਜਾਇ ਕੁਲ ਸੰਬੂਹ ਤਰੇ ।

ਰਹਿਤ ਰਹਤ ਸਮ ਸਿਖ ਜੋ, ਸੋ ਮੋਰੋ ਰੂਪਾਇ
ਵਾ ਮੈਂ ਮੋ ਮੈਂ ਭੇਦ ਨਹਿ, ਮਮ ਸਰੂਪ ਹੁਇ ਜਾਇ ।

ਅਬ ਬਿਹੰਗਮ ਕੇ ਲੱਖਨ

ਜਗਤ ਮੈਂ ਮਾਯਾ ਕਾ ਸੰਗ ਤਯਾਗ ਕਰਿ ਰਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਦੇਖਤ ਭਾਗੇ
ਧਨ ਕੇ ਹੋਤ ਨ ਲਾਗੇ, ਸਵਾ ਗਜ਼ ਕੀ ਕੱਛ ਰਾਖੇ, ਏਕ ਸਰਬਲੋਹ ਕੀ ਗੜਵੀ
ਰਖੇ, ਏਕਾਕੀ ਬਿਚਰੇ, ਧਾਤੂ ਕੋ ਸਪਰਸ਼ ਨ ਕਰੇ, ਸ਼ਹਰ ਮੈਂ ਨਾ ਰਹੈ, ਅਸਵਾਰੀ ਪੈ
ਨ ਚੜ੍ਹੈ, ਔ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੈਂ ਫਿਰਤਾ ਰਹੈ । ਭੱਲਾ, ਬੇਦੀ, ਤ੍ਰੇਹਨ, ਉਦਾਸੀ, ਸੋਢੀ
ਇਨ ਕੋ ਨਿੰਦੇ ਨਾਹੀ, ਮਦਰਾ ਮਾਸ ਕੋ ਛੁਏ ਨਾਹੀ, ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਤੇ ਬੈਰਾਗ ਕਰੇ, ਖਾਣਾ
ਪੀਣਾ ਹੱਸਣਾ ਛੋਡੇ, ਸ਼੍ਰਾਦ ਅਸ਼੍ਰਾਦ ਸਭ ਛੋਡੇ, ਜੋ ਕਰਮ ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੈਂ ਕਰੇ ਹੈਂ,
ਖਾਲਸੇ ਕੋ । ਸੋ ਚੋਗੁਨੇ ਕਰੇ ਤੇ ਸੁਧ ਹੋ । ਦ੍ਰਿ ਚਾਦਰੇ ਰਖੇ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ
ਤਜੈ, ਰਕਤ ਬਸਤ੍ਰ ਤਜੈ, ਮਨ ਕੋ ਅਸਥਿਭ ਰਖੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਹਾਥ ਕਾ ਅੰਨ ਜਲ
ਨ ਛਕੇ, ਇਤਯਾਦਿ ਧਰਮ ਚਾਰੋਂ ਆਸ਼੍ਰਮੋਂ, ਕੇ ਲੀਏ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਯਥਾ ਬਿਧਿ ਕਰਿ
ਸਮਝ ਲੇਵੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ । ਸ੍ਰੀ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਾਇ ।

(੬) ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਹਜ਼ੂਰੀ, ਭਾਈ ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੀ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ: ਜੋ ਸਰਬਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ, ਸਰਬਤਿ ਨੂੰ ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਮਾਵਣੀ ਪਰਵਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਮੁਕਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਮੁਖ ਬਰੇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਅਥਿਨਾਸੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰਿ ਹੋਸਨਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਬਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਏਕ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਕਾ ਚਿੰਠਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਰਹਤ ਪਰ ਚਲੇ। ਰਹਿਤ ਸਿੱਖ ਕੀ ਇਹ ਹੈ—

ਬ੍ਰਹਮੇ ਅਤੇ ਮੁਹਿਮਦ ਕੀ ਕਾਣ ਨਾ ਕਰੈ, ਆਪਣੇ ਗੁਰਾਂ ਕੇ ਬਚਨ ਮੰਨੇ।
ਅੱਗੇ ਜੋ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਗੁਰਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸਾਖ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗ੍ਰੰਥ ਬੀਚ —

‘ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾਂੜੀ ਸਦ ਵਾਰ

ਜਿਨਿ ਮਾਨਸ ਤੇ ਦੇਵਤ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਬਾਰ।’

ਤਾਂ ਤ ਲੋਕ ਅਰੁ ਪਰਲੋਕ ਬੀਚ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸੋ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਤ ਰਖਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਿ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੀਦਾਰ ਵਾਸਤੇ ਆਵਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਮੁਕਤਿਆਂ ਪਾਸ ਦੀਦਾਰ ਜਾਵਨ, ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਮੁਕਤੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਵਾਸੀਆਂ ਵਾਲੇ ਆਵਨ ਇਹੁ ਰਹਿਤ ਮੰਨਕੇ ਚਲੇ ਜਾਵਨ। ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਕਲਪ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਟੁਰੀ। ਜੋ ਮੁਕਤੇ ਸਿੰਘ ਏਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਜੋ ਸਿੱਖ ਨਾਲਿ ਨਾਤਾ ਕਰੇ। ਨਾ ਦੇਖੇ ਖਤੀ, ਨਾ ਦੇਖੇ ਸੂਚ ਕਿ ਵੇਸ਼ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦੇਖੇ, ਜਾਤਿ ਬਰਨੁ ਨ ਦੇਖੇ। ਅਤੇ ਜੰਝੂ ਟਿੱਕਾ ਧੋਤੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਕੋਈ ਨ ਕਰੇ। ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ, ਕਾਰਜ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾ ਸੱਚੇ। ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹ ਲਏ, ਤੁਰਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਭੇਟਾ ਨਾ

ਕਰੇ। ਏਹੁ ਚਰਚਾ ਬਹੁਤ ਹੋਈ। ਮੁਸੱਦੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਸਿੱਖਾ ਆਖਿਆ ‘ਜੋ ਮੁਕਤੇ ਸਿੱਖ ਏਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ! ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲਿ ਆਖਦੇ ਹਨ! ਤਾਂ ਮੁਸੱਦੀ ਸਿੱਖ ਜੋ ਬਲੇ ਹੋਸਨ, ਸੋ ਮੁਕਤਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸ ਆਏ, ਕੁ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਕਿਸ ਬਾਤ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਮੁਕਤਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਆਖਿਆ ‘ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਛਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸਹੁ। ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲੋਂ ਬੁਢਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਹਿਤ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਜੁਦਾ ਹੈ। ਮੁਸੱਦੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਆਖਿਆ—ਤੁਹੀਂ ਹੱਛੀ ਆਖਦੇ ਹੋ! ਪਤ ਗੁਰਾਂ ਕੇ ਬਚਨ ਆਖਹੁ, ਤਾਂ ਸਭ ਮੰਨਣਗੇ। ਬਿਨਾਂ ਖਾਵੇਦ ਬਚਨ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਹਜ਼ੂਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸਰਬ ਮੰਨ ਲੈਸਨਿ! ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਮੁਕਤਿਆਂ ਇਕ ਕਾਗਦ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਰਹਿਤ ਦਾ ਮੁਸੱਦੀਆਂ ਕਹਿਆ—ਹਜ਼ੂਰਿ ਰੋਬਰੋ ਖਾਵੇਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ ਅਗੈ ਜੋ ਹੁਕਮੁ ਕਰਹਿਗੇ, ਸੋ ਪਰਵਾਨ। ਤਾਂ ਮੁਕਤਿਆਂ ਆਖਿਆ, ਸਮਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸੁਣਾਵਣਾ ਮੁਸੱਦੀਆਂ ਕਹਿਆ ਸਮਾ ਦੇਖਕੇ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਖਾਵੇਦ ਸਭਨਾਂ ਘਟਾ ਕਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਜੋ ਖਾਵੇਦ ਉਪਰਿ ਦਸਖਤ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਪਰਵਾਣ ਹੋਸੀ।

ਸੋ ਮੁਸੱਦੀ ਸਿੱਖ ਲੈ ਆਏ। ਸਮਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਾਗਦ ਖਤਿ ਸੁਣਾਇਆ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ—

‘ਅਜਾ ਪੰਥ ਧਰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਰਿਸ਼ਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।
ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ—

‘ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕ ਵਰਨ ਹੋਇ ਧਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਰਹੀ।’

ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਚਾਰੇ ਬਚਨ ਦੇਕੇ ਭਾਖੇ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਤਾ ਚਹੁ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਇਕੋ ਜੋਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਕਲਪ ਨਾਹੀ ਕੋਇ। ਬਚਨ ਹੋਇਆ—

ਮੁਕਤੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ

ਇਹ ਕਰਨ ਸੋ ਪਰਵਾਨ

ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮੁਕਤਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਰਹਿਤ ਦਾ। ਭਾਈ! ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮਾ ਨਾਲਿ ਰਹਿਤ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਬਣਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੁਕਤਿਆਂ ਰਹਿਆ ‘ਜੀ ਜੋਤ ਹਾ ਅਸੀਂ ਤੂੰ ਹੈਂ ਖਾਵੇਦ, ਤੇਰੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਕਿਆ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ?’

ਬਚਨ ਹੋਇਆ 'ਤੁਸਾਡੀਆਂ ਰਸਨਾ ਉਪਰਿ ਹਉਂ ਹਾਂ ! ਬੁੱਧਿ ਨਾਲ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ ਸਾਖ ਨਾਲ ਸਬਦ ਲਿਖੇ ।

ਤਾਂ ਮੁਕਤਿਆ ਭੈਮਾਨ ਹੋਇਕੈ, ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ । ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰਿ ਲੈ ਆਏ । ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਪੜ੍ਹਿ ਸੁਨਾਓ, ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣਾਇਆ ।

ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ 'ਹੱਛਾ ਲਿਖਿਆ ਜੇ !' ਕੁਛ ਥੋੜਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸੁਣਕੇ ਸਹੀ ਪਾਇ ਦਿਤੀ । ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਸਤਵੇਂਜਾ, ਜੇਨ ਦਿਨ ਸੱਤਵੀਂ । ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਜੇ ਕੋ ਨਕਲ ਉਤਾਰੇਗਾ, ਸੌ ਸਹੀ ਪਵਾਇ ਲੈਣੀ ! ਏਹੁ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕੋਇ ਸਿਖ ਹੋਵੇਗਾ ਸੌ ਹੋਰੁ ਮਨੋਂ ਉਕਤਿ ਨਾਲ ਨਾ ਰਲਾਵੇਗਾ । ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਨਾਲਿ ਤੁਰੇਗਾ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਸਿਖਾਂ ਬਿਚਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਅੜੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ।

ਅਥ ਰਹਿਤ

ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣ—ਰਹਿਤ ਰਹਿਤ ਰਹਿ ਜਾਇ ਬਿਕਾਰਾ ।' ਜਿਸ ਰਹਿਤ ਕੀਤਿਆਂ ਬਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵਨਿ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਸਾਖ ਗਿਰੰਥ ਜੀ ਕੀ —

'ਐਸੀ ਰਹਿਤ ਰਹਉਂ ਗੁਰ ਪਾਸਾ ।'

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਵੈ, ਸੌ ਐਸੀ ਰਹਿਤ ਦੀ ਖੋਜਣਾ ਕਰੇ, ਜੇਹੜੀ ਰਹਿਤ ਸਾਹਿਬ ਖੁਸ਼ੀ ਆਵੈ । ਸਾਖ—'ਕਹਿਤਿਓ ਕਹਤੀ ਸੁਣੀ ਰਹਿਤ ਕੋ ਖੁਸ਼ੀ ਨ ਆਵੈ !' ਕਹਿੰਦੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਰਹਿਤ ਕੀ ਖੋਜਣਾ ਕਰੇ । ਡਬ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਇ ਹੈ ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਇ ਕੇਸਧਾਰੀ, ਅਥਵਾ ਸਹਜਧਾਰੀ ਸੌ ਪ੍ਰਾਤਾ ਸਮੇਂ ਇਸਨਾਨ ਅਥਵਾ ਪੰਜ ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ ! ਪੰਜ ਵੇਰੀ ਜਪੁਜੀ ਪੜ੍ਹੇ ! ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਾ ਬਚਨੁ ਹੈ । ਪੰਜ ਵੇਰੀ ਜਪੁਜੀ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕਰਿ ਬੁੱਧਿ ਉਜਲ ਹੋਂਦੀ ਹੈ । ਉਪਰੰਤ, ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਹੋਇ, ਸੌ ਪੜ੍ਹੇ ! ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰੇ ।

ਫੇਰ ਧਰਮਸਾਲਾ—ਜਿਥੇ ਕਥਾ ਸਬਦ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪੜ੍ਹੀਐ ਤਹਾਂ—ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਹਾਥਿ ਵਿਖੇ ਕੁਛ ਲੈ ਕਰਿ ਜਾਏ ਫੁਲ, ਫਲ, ਪੈਸਾ, ਕਉਡੀ, ਦਾਣੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ ।

ਫਿਰ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰੇ, ਜੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੇ ਆ!

ਜਦ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਵਣੇ ਆਵੈ ਤਾਂ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਏਕ ਗਰਾਸ ਅਰਪਨ ਕਰੇ, ਚਉਂਕੇ ਵਿਖੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਬੈਠੇ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਕੇ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੈ :—

'ਘਾਲ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ । ਨਾਨਕ ਰਾਹ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ।'

ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਇ ਫੇਰ ਰਹਿਰਾਸ ਸਮੇਂ 'ਸੌ ਦਰੁ' ਪੜ੍ਹੇ, ਧਰਮ ਸਾਲ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕਤਿ ! ਅਰੁ ਜੇਕਰਿ ਧਰਮਸਾਲ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਆਪਣ ਘਰਿ ਬੈਠਉ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ । ਰਾਤੀਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕੈ, ਧਰਮਸਾਲ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਬੈਠ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨੁ — ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਜਸੁ ਸੁਣੈ । ਪ੍ਰਮਾਣ —

'ਪਹਿਲੀ ਰਾਤੀਂ ਫੁਲੜਾ ਫਲ ਭੀ ਪਛਾ ਰਾਤਿ ।

ਜੋ ਜਾਗੰਨਿ ਲਹੰਨਿ ਸੋ ਸਾਈਂ ਕੰਠੇ ਦਾਤਿ ।

ਜੇਕਰ ਸਿਖ ਕਬੀਲਦਾਰ ਹੋਇ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਥ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਤੇ ਪਿਛਲਾ ਪਹਿਰ (ਰਾਤਿ ਦੇ) ਸੰਗ ਨ ਕਥੋਂ । ਇਚਲੇ ਦੋ ਪਹਿਰ ਤਿਲਾਸ ਦੇ ਹੋਨਿ ਪਿਛਲੀ ਹਾਤਿ ਉਠ ਕੇ ਬੀੜੀ * ਕਰੈ, ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ ਅਥਵਾ ਪੰਜ ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਜੋ ਨਾਰੀ ਸਾਥ ਸੰਗ ਕਰੈ ਤਾਂ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਸਾਥ ਇਸਨਾਨ ਕਰੈ ਜ਼ਰੂਰ

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਨਿਯਾਪ੍ਰਤਿ ਪੜ੍ਹੇ ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਵੈ ਪੰਜਾਂ ਨਾਲਿ ਨਾਤਾ ਨ ਕਰੇ । ਵਰਤਣਾ ਆ ਕਉ—ਪਹਿਲੇ ਮੀਣੇ, ਦੂਜੇ ਰਾਮਰਾਦੀਏ, ਤੀਜੇ ਕੁੜੀਮਾਰ, ਚਉਥੇ ਭੋਏਣੀ, ਪੰਜੇ ਮਸੰਦ । ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਰਬੰਧੀ ਹੋਨ ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਲਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਦੁਸ਼ਟ ਹੋਏ ਹੈ ਨਿ । ਜੇਸੇ ਦਰਖਤ ਵਿਚਹੂੰ ਫਲ ਪੜ੍ਹੇ ਤਾਸ ਨਿਕਸਦੇ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਕੰਡੇ ਭੀ ਵਿਚਹੂੰ ਹੀ ਨਿਕਸਦੇ ਹੈਨਿ । ਸੌ ਏਹੁ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸਰਾਬ ਨ ਪੀਵੈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ

ਐਸਾ ਮਾ ਮੂਲ ਨਾ ਪੀਜਦੀ ਜੇਕਾ ਪਾਰ ਵਸਾਇ ।

ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਨਾਤਿ ਮੇਲ ਕਰੇ—ਕੰਡ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਕੇਸ, ਬਾਣੀ, ਅਸੰਗਤਿ

* ਘਾਨ ਧੀੜਾ ਸੋਨਾ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਵਸ ਲਗਦੇ ਬਿਖਿਆ* ਕਾ ਵਣਜ ਭੀ ਨਾ ਕਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਬਿਖਿਆ ਨਾ ਪੀਵੇ ! ਭਾਵੇਂ ਸਹਜਧਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭੀ ਨਾ ਵਰਤੇ ! ਨਾ ਨਸਵਾਰ ਲੇਵੇ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਫਕਣੇ ਬੈਠੇ ਹਥ ਪੈਰ ਧੋਇ ਲਏ । ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਜਾਏ ਅਦਬ ਨਾਲਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਵਦਾ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੇ ! ਕਿਸੇ ਆਏ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਫਕਦਾ ਉਠੇ ਨਾਹੀ । 'ਸਤਿਨਾਮ—ਵਾਹਿਗੁਰੂ'—ਆਖਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਏ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੁਰਾਂ ਕੇ ਸਮ ਤੁਲ ਜਾਣੇ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ—

ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ । ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰੁ ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ । ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਇਕੇ ਤੁਰਕਣੀ ਨਾਲ ਸੰਗ ਨ ਕਰੇ, ਤੁਰਕ ਨਾਲਿ ਦੋਸਤੀ ਭੀ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਵਿਸਾਹੁ ਭੀ ਨਾ ਕਰੇ । ਤੁਰਕ ਦੇ ਹਥ ਪਾਣੀ ਨ ਪੀਵੇ । ਤੁਰਕ ਨਾਲ ਰਲਿ ਨਾ ਸਵੈ ! ਤੁਰਕ ਦੀ ਸੁਗੰਦ ਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨ ਕਰੇ ! ਤੁਰਕ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਗਿਆਨ-ਚਰਚਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੌਹਿਤ ਨ ਹੋਇ । ਇਕ-ਸਫਾ ਬੈਠਿਆਂ ਤੁਰਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨ ਖਾਏ । ਜੇਹਾ ਨਾਲ ਰਲਿ ਖਾਧਾ, ਤੇਹ ਇਕ-ਸਫਾ ਬੈਠੇ । ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਕਰਮ, ਗਉ-ਦੋਖੀ ਜਾਣੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨੁ ਹੈ ਸਕਲ ਮਲੇਫ਼ ਕਰਹੁ ਰਣਿ ਘਾਤਾ !

ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਇ ਸੌ ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇਖੇ ਨਾਹੀਂ । ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾ ਬੰਠੇ । ਬਿਆਹੁ ਕਰੇ ਆਪਣੇ ਬਰਨ ਆਸ਼੍ਰਮ ਕੁਲ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਬਰਤਨ ਕਰੇ । ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਖ ਨੂੰ ਦਾਗ ਲਗੇ ਸੌ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰੇ । ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨ ਮੰਨੇ ।

ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਇ ਸੌ ਕੰਨਿਆ ਨ ਮਾਰੇ । ਅਤੇ ਨਤੀਮਾਰ, ਕੁੜੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਨਾ ਵਰਤੇ । ਕੰਨਿਆ ਦੇ ਨਾ ਪੈਸੇ ਖਾਏ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ— 'ਸਾਟੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜਜਮਾਨ ਦੀ ਸਾ ਭੋਰੀ ਏਤ੍ਰ ਧਾਨ ਖਾਧੀ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਗਇਆ ।' ਏਹ ਬਚਨ ਪਰੋਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

*ਤਮਾਕੂ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕੰਨਿਆ ਆਪਣੀ, ਨਤੀਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲੇਇ ਲਏ । ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਹੁਲ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਮੰਜੀ ਦਾ । ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਤਾਸੇ ਪਾਏ ਜਪੁ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਬਵਾ ਅਨੰਤ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਿਆਵੇ । ਤਨਖਾਹ ਲੈਣੀ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸਾਕ ਸਿਖ ਨਾਲ ਕਰੇ ! ਦੇਣ ਲੈਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਨਾ ਕਰੇ ਹਾਣੁ ਦੇਖੇ, ਹੱਡ ਸੁੱਚਾ ਦੇਖੇ, ਮੱਥਾ ਮਿਲਦਾ ਦੇਖ ਲਏ ।

'ਮੂਲ ਜਾਣਿ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ, ਹਾਣ ਲਾਏ ਹਾਣ ।'

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗਰੀਬ ਸਿਖ ਨਾਲ ਨਾਤਾ ਕਰੇ ਗੁਰੂ ਗੰਢ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕੇਸ ਦਾਤੀ ਫੋਨਿਆਂ ਨਾਈਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਨ ਪਵਾਏ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜੰਵੁ ਟਿੱਕੇ ਦੀ ਕਾਣ ਨ ਕਰੇ, ਕੇਸਧਾਰੀ ਜੇਵੁ ਟਿੱਕਾ

ਕੇਸ ਹੈਨਿ, ਸਹਜਧਾਰੀ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਹੈ । ਅਗੈ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨੀ ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਦੰਗ-ਸੁਆਰਥ ਦਾ ਕਾਰਜ ਬਣੇ ਸੇਵਕ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦਾ ਤਾਂ ਜੰਵੁ ਧਰ ਲਏ । ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ ਉਤਾਰ ਛੋਡੇ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਦੀ ਟਹਲ, ਸੇਵਾ ਅਰਥ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਅਟਕਾਇ ਨਾਹੀ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗਰੀਬ ਦੀ ਰਸਨਾ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਗੋਲਕ ਜਾਣੇ ।

ਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਟਹਿਲ ਕਰਣੀ ਦੂਣਾ ਨਵਾ । ਜੋ ਜਗਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੋਇਕੇ, ਗੁਰੂ ਸਰਨਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਦੂਣਾ ਮਰਾਤਬਾ ।

ਜੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਰਥ-ਸੰਕਟ ਬਣ ਜਾਏ ਤਾਂ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤੀ ਜਪੁ ਜੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਪਾਏ ਧਿਆਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕਰੇ । ਸਿਖਾਂ ਪਾਸਹੁ ਹੱਥ ਜੁੜਾਏ । ਜਬਾ ਸਕਤਿ ਸੇਵਾ-ਟਹਲ ਕਰੇ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਆਸਾਨ ਕਰੇ ! ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਿਪਤੇ ਗੁਰਸਿਖ ਮੁਖਿ ਪਾਇ,

ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਤਾਂ ਦੁਖ ਕਿਉ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ?

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ । ਸੁਥਾਨ ਦਾ ਬੀਜਿਆ ਸਫਲ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਬੀਜੇ । ਸਾਖ—'ਕਲਰਿ ਖੇਤੀ ਬੀਜੀਐ, ਕਿਉਂ

ਲਾਹਾ ਪਾਈਐ ?' ਸਾਖ—'ਅਭਿਆਗਤਿ ਏਹ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜਿਨ ਕੇ ਚਿਤ ਮਹਿ ਮਹਿ ਭਰਮੁ । ਤਿਨ ਕੇ ਦਿਤੇ ਨਾਨਕਾ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਧਰਮ । 'ਖੇਤ ਪਛਾਣੈ ਬੀਜੈ ਦਾਨੁ । ਸੋ ਖਤੀ ਦਰਗਹਿ ਪਰਵਾਨੁ ॥' ਖਤੀ ਕਿਸ ਦਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ? ਸੋ ਸੁਣੋ: 'ਖੇਤ ਪਾਪਾਂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ । ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਜੋ ਵੈਰੀ ਹੋਇ ਸੋ 'ਖਤਰੀ' ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਲੈਣ ਵਾਲਾ, ਸੋ 'ਅਰਥੀ' । ਸੋ ਭੀ ਅਰਥੀ ਧਾਨੁ ਕੁਧਾਨੁ ਕਉ ਦੇਖੈ । ਜੈਸਾ ਧਾਨੁ ਖਾਈਏ ਤੈਸੀ ਬੁਧਿ ਹੋਇਗੀ ॥ ਸਾਖ :—

ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਜੁ ।

ਫੁਰੀ ਵਗਾਇਨਿ ਤਿਨਿ ਗਲਿ ਤਾਗੁ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾ ਕਰੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸੁ ਨਾ ਲਏ — ਤੁਰਕ ੧ । ਜੋਗੀ ੨ । ਪਗ-ਲੱਥਾ ੩ । ਸਿਰ-ਖੁੱਥਾ ੪ । ਲਿਟੀਆ* ੫, ਧੂੜੀਆ ੬ । ਟੁਪੀਆ** ੭ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ ੮ ਏਹੁ ਆਪਣਾ ਧਰਮੁ ਦਸਣਗੇ ਅਗਲੇ ਦਾ ਖੋਹਣਗੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ 'ਪੁਜਾਰੀ' ਹੋਵੇ: ਗੁਰੂ ਕੀ ਅੰਸੁ ਨ ਖਾਵੈ ਅਰੁ ਨਾ ਚੁਰਾਵੈ ! ਇਨ ਕੇ ਖਾਏ ਤੇ ਬੁਧਿ ਨਸ਼ਟ ਹੋਂਦੀ ਹੈ । ਮਾਨੀ ਕਸਬੀ ਆਦਿ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਕਾਮੀ, ਕ੍ਰੋਧੀ, ਨਿੰਦਕ, ਅਹੰਕਾਰੀ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ :—

ਅਵਥਧਿ ਸਭੇ ਕੀਤੀਅਨਿ ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਦਾਰੂ ਨਾਹਿ ।

ਹੋਰ ਸਾਖ:—'ਭੂਲੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ਕਪਟ ਨ ਕੀਜੈ । ਅਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ।' ਦਾਨ ਦੀ ਅੰਸੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜੋਗ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਆਪ ਕਉ 'ਭਾਈ' 'ਮਹੰਤ' ਨਾ ਅਖਾਏ । ਸਾਖ :—

ਆਪਸਿ ਕਉ ਜੋ ਭਲਾ ਕਹਾਵੈ । ਤਿਸਹਿ ਭਲਾਈ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ।

ਕਪਟੀ ਨਾ ਹੋਵੈ । ਇਸ ਮਾਨ-ਵਡਿਆਈ ਨੇ ਮਸੰਦਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਅਥਵਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਕੀ ਅੰਸੁ ਸੁਥਾਨ ਲਾਏ । ਬਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਲਗਾਏ ।

* ਲਿਟਾਂ ਵਾਲਾ ਜਟਾਧਾਰੀ ** ਟੁਪੀ ਧਾਰੀ

ਸਾਖ ਗਿਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ

'ਵਢੀਅਹਿ ਹੱਥ ਦਲਾਲ ਕੇ, ਮੁਸਫੀ ਏਹ ਕਰੇਇ ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਜਿਥੇ ਪੰਜ ਸੱਤ ਰਲਿ ਬੈਠਣ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ । ਸਾਖ: 'ਜਿਥੇ ਸਾਧ ਸੰਤ ਹੋਵਹਿ ਇਕਤੁ । ਹਰਿ ਜਸ ਗਾਵਹਿ ਨਾਦ ਕਬਿਤ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕੇਸਧਾਰੀ ਅਥਵਾ ਸਹਜਧਾਰੀ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਛੱਡ ਕੇ, ਹੋਰ ਭਾਵੈਂ ਕੇਹਾ ਹੋਇ, ਗੁਰੂ ਨਾ ਧਾਰੈ ! ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਕਹਾਏ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਭੂਲੇ ਨਾਹੀ ।

ਸਾਖ ਗਿਰੰਥ ਜੀ ਦੀ 'ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ।'

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕਲਪਾਏ ਨਾਹੀ । ਸਿਖ ਦੀ ਮਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੁੰ ਡਾਢੀ ਹੈ । ਸਾਖ 'ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤ ਛਡਾਵੈ ਬਾਂਧੇ ਭਗਤ ਨ ਛੂਟੇ ਮੋਹ ।

ਏਕ ਸਮੇਂ ਮੋ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੇ ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੋ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ।'

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਪਰ ਬੈਠਾ ਹੋਇਗਾ, ਤਾਂ ਐਸਾ ਸੁਭਾਵ ਫਖੇ, ਜੋ ਸਦਾ ਦਿਆਲ ਕਿਰਪਾਲ, ਦਇਆ ਸੰਜੁਗਤ ਹੋਇ । ਕ੍ਰਿਪਨ* ਨਾ ਹੋਇ । ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨਾ ਕਰਦਾ ਜਾਏ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸਿਰੀ ਸਾਹਿਬ** ਦਾ ਅਦਬ ਕਰੇ: ਪੂਜਾ ਕਰੈ ! ਆਪਿ ਸਾਹਿਬ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕਰਦ ਭੇਟ ਕੀਏ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨ ਛਕੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਦਾਨ - ਪੁੰਨ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪੁਰਬ ਹੋਰ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਰਥ । ਸੋ ਮਾਨੀ ਹੋਇਕੇ ਮੂੰਹੋ ਨ ਆਖੇ । ਹੋਲਾ ਹੋਛਾ ਨਾ ਹੋਇ । ਸਾਖ 'ਜ ਲੋੜਹਿ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਕਰਿ ਪੁੰਨਹੁ ਨੀਚੁ ਸਦਾਈਐ ।'

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜਗਿਆਸੀ ਹੋਇ । ਸੋ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਹਕਾਮ ਨਿਰਮਾਨ ਨਿਰਲੋਭ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਰਹਿਤ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਹੇਤ ਨਾ ਕਰੇ । ਗੁੱਸਾ ਮੂਲ ਨ ਕਰੇ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—'ਹੰਸੁ ਹੇਤੁ ਲੋਭੁ ਕੋਪੁ ਚਾਰੇ ਨਦੀਆਂ ਅਗਿ ।

ਪਵਹਿ ਦਝਹਿ ਨਾਨਕਾ ਤਰੀਐ ਕਰਮੀ ਲਗਿ ।'

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸਹਜਧਾਰੀ, ਭੱਦਣ ਨਾ ਕਰਾਏ । ਜੋ ਕੋਈ ਸਿਖ ਸਬੰਧੀ ਚਲਿ ਜਾਏ, ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਏ । ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੈ ਜਾਏ । ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਾਏ, ਸੋਗ ਭੋਨਿ ਆਵਣਾ, ਕ੍ਰਿਆ - ਕਰਮ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ।

*ਸੂਮ ** ਤਲਵਾਰ, ਤੋਗ

ਹਰਿ ਸਰ ਫੁਲ ਪਾਏ। ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਂਦ ਰਹਿਣ। ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਾ ਭੋਗ ਪਵਾਏ।
ਦਿਨਾਂ ਦਸਾਂ ਯਾਰਾਂ ਵਿਖੇ, ੧੬ ਤਥਾ ੧੫ ਤਥਾ ੧੭ ਦਿਨਾਂ ਵਿਖੇ ਪਾਠ ਕਰਾਏ।
ਹੋਰ ਜਗਤ-ਚਾਲ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਾਏ, ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਪਿਛੇ ਜੋੜ-ਪੁਰਖ ਕਰੇ
ਜਥਾ ਸਕਤਿ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪੁਆਏ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਵਾਏ। ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸਤਿ
ਸੰਗਤਿ ਵਿਖੇ ਹੋਇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪਿਛੇ ਸਰਾਧ ਪਿਆਹ ਕਰੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਾਣੀ
ਸਿਖ ਹੋਇ ਤਾਂ ਸਿਖ ਨੂੰ ਪੂਜੈ, ਦਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਵੈ। ਸਿਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ
ਪਰਸਾਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਅਥਵਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਵੈ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕਿਰਤ ਦੇ ਨਫੇ ਵਿਚਹੁ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦੇਵੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ
ਅਰਥ ਲਗਾਏ। ਪਰਸਾਦਿ ਛਕਾਏ।

ਹਜ਼ੂਰ ਸਿਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ
'ਜੀ ! 'ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੇਰੇ ਬੇਟੀ ਕਾ ਸੁਆਰਥ ਹੈ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਪੱਲੇ ਸੌ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਮਲੂਮ ਹੈ।

ਬਚਨੁ ਹੋਆ 'ਸਾਕ ਕਿਸ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹਈ ? 'ਜੀ ਸਿਖ ਨਾਲ
ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਆ ਧਰਮਚੰਦ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ! ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਕਾਰਜ
ਉਜਲਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ! ਤਾਂ ਧਰਮ ਚੰਦ ਵੀ ਆਪ ਬੈਠ ਕੇ ਜੋ ਲਗਾ ਸੋ ਸਿਰਕਾਰੋਂ
ਲਾਇਕੈ ਕਾਰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਸਿਖ ਆਪਣਾ ਪਰਸਾਦੀ ਦਾ ਲੋਭ ਭੀ ਨਾ ਕੀਤਾ
ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕੀ ਅੰਸੁ ਤੇ ਡਰਿਆ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜੂਠਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਨਾ ਦੇਵੈ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸਹਜਧਾਰੀ, ਰੋਮ ਕੋਂਚੀ ਨਾਲ ਉਤਰਾਵੈ, ਚਿਹਰਾ ਜ਼ਰੂਰ
ਸਾਬਤ ਰਖੇ। ਦੀਦਾਰ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਦੇਹੀ ਦੇ ਰੋਮ ਨ ਲੁਹਾਏ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋਇ ਤਾਂ ਭੀ ਪਾਕੀ
ਹੂਕੀ ਨਾ ਕਰਾਏ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੱਬ ਸਿਖ ਨਾਲ ਉਚਾ
ਨੀਵਾ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਾਇ ਲਏ। ਰਾਤਿ ਵਿਚ ਨਾ ਪਾਏ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੰਨਤ ਰਖੇ ਨਾਹੀ, ਹੋਂਦੇ ਬਲ ਦੇ ਛੋਡੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਚੁਗਲੀ, ਦਗਾ ਬਖੀਲੀ ਨਾ ਕਰੇ।

ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਿਰਤ ਲਗੀ ਦੇਖ ਕੇ, ਅਥਵਾ ਮਾਇਆ, ਪਰਵਾਰ ਸੁਖ ਦੇਖਕੇ, ਦੁਖੀ
ਨਾ ਹੋਇ। ਈਰਖਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ :—

'ਅਹਿਰਖਵਾਦ ਨ ਕੀਜੈ ਰੇ ਮਨ ! ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੀਜੈ ਰੇ ਮਨ !'
ਹੋਰ ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ—'ਨਿੰਦਕ ਕੀ ਗਤਿ ਕਤਹੂ ਨਾਹੀ।'

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪੜਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨ ਉਘਾੜੈ, ਘਾਤੀ ਨ ਹੋਇ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਦੇ ਘਰ ਲੜਕਾ ਜਨਮੈ, ਤਾਂ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾ ਸਿਖਾਂ ਦੇ
ਚਰਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਾਹੁਲ ਪਾਏ। ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਰਕੇ ਦੀਦਾਰ ਲਏ। ਜੇਕਰ ਕੇਸ
ਧਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੋਇ ਜਨਮ ਦੇ ਨਾਲ ਰਖੇ। ਨਾਉਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼
ਲੈਕਰਿ ਰਖਾਏ। ਰੀੜਾਂ ਕਰੇ, ਦਹੀ ਪਾਇ ਨੁਵਾਲੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੱਥੋ-ਪਾਣੀ, ਲੜਾਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲਿ ਨਾ ਕਰੈ। ਆਪਣਿਆਂ ਕੇਸਾਂ
ਦੀ ਅਬਰੋਇ ਵਲ ਦੇਖੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਚੰਗੀ ਚੌਖੀ ਵਸਤੁ ਇਕੱਲਾ ਨਾ ਖਾਏ, ਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਵੰਡ
ਕਰਿ ਖਾਏ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪੋਥੀ ਲਿਖ, ਪੜ੍ਹਕੇ ਵੇਚੇ ਨਾਹੀ। ਭੇਟ-ਮੋਖ। ਵਚੀ ਵਸਤੁ
ਨਾਲ ਸਾਕ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ...

'ਪ੍ਰਿਗੁ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਿਆ ਜੋ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਵੇਚਹਿ ਨਾਉ।

ਖੇਤੀ ਜਿਨ ਕੀ ਉਜੜੀ ਖਲਵਾੜੇ ਕਿਆ ਥਾਉਂ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਹੈ। ਪਰਾਇਆ ਧਰਮ ਨਾ ਕਰੈ
ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ—'ਗੁਰੂ ਬਿਨੁ ਅਉਰ ਨ ਜਾਣਹੁ ਕੋਈ।'

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਢਿੱਲ ਨ ਕਰੈ। ਜੇਕਰ ਆਪਣੀ ਵਾਸੀ ਵਿਚ
ਕਿਸੇ ਦਾ ਢੰਗ ਸੁਆਰਥ ਪਵੈ ਪਰਨੇ ਤਥਾ ਮਰਨੇ ਦਾ, ਤਾਂ ਤੰਬੋਲ ਪਗੜੀ ਪਹਿਲੈ
ਗੁਰੂ ਕੇ ਵਲੋਂ ਸਿਖ ਨੂੰ ਸਿਖ ਕਰਿ ਦੇਵਨਾ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਲਿਖਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪੋਥੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਖਕੇ ਸਿਖ ਨੂੰ
ਦੇਵੇ। ਪ੍ਰੇਮ ਭੇਟ ਲਏ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ...

'ਹਰਿਜਸ ਲਿਖਹਿ ਬੇਅੰਤ ਸੋਹਿ ਸੇ ਹਥਾ।'

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜੋ ਧਰਮਸਾਲੀ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਕੈਸਾ ਹੋਵੇ ? ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨ ਹੋਵੈ,
ਨਿਰਲੋਭੀ ਹੋਇ, ਨਿਰਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਵੇ, ਜਤੀ ਸਤੀ ਹੋਵੇ, ਪਰਸੁਆਰਥੀ, ਧੀਰਜੀ,

ਉਦਾਰ, ਦਯਾਵਾਨਾ ਪਤਵਾਨ, ਤਪੀਆ, ਅਨਿਦ, ਰਹਿਤਵਾਨ, ਮਤਸਰ ਬਿਨਾਂ, ਪੜਦੇ ਕੱਜ, ਸੁਚੇਤ, ਦੇਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ, ਟਹਿਲ ਕਰਿ, ਵੰਡ ਖਾਇ, ਪਰਦੇਸੀ ਸਿਖ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਵਸਤ ਦੀ ਸੁਚੇਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਗੁਣ ਹੋਵਣ, ਦਰਦਵੰਦ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਧਰਮਸਾਲੀਆ ਹੋਵੇ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ...

‘ਮਹਿ ਨਿਰਗੁਨਿ ਦੀਜੈ ਥਾਂਉ ਸੰਤ ਧਰਮਸਾਲੀਐ !’

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਵਾਸੀ ਵਾਲੇ ਐਸੇ ਸਿਖ ਧਰਮਸਾਲੀਏ ਦੀ ਗੌਰ ਕਰਨ, ਢੰਗ ਸੁਆਰਥ ਵਿਚ ਪਲ ਪਲ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਰਨੀ, ਅਤੇ ਧਰਮਸਾਲੀਏ ਦੀ ਸਮਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ।

ਧਰਮਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਨਾਨਾ ਘਰ ਨ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਗਰੀਬ, ਅਰਥੀ, ਭਜਨਵਾਨ ਰਹਿਣ, ਵਿਕਾਰੀ ਨਾਹੀ ਚਾਹੀਐ ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ...

‘ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਅਉਤਾਰ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਸਿਖਾਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੌਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਾਏ। ਪੀਰ ਮਸੰਦ ਨਾ ਬਣਾਏ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਤਾ ਜਾਣੇ, ਬੁਰਾ ਨ ਤੱਕੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ (ਸਿਖ ਦੀ) ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਅਦਬ, ਭਾਉ ਕਰੇ, ਪਿਤਾ ਸਮਾਨ ਜਾਣੇ। ਜੇ ਸਿਖ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਮੰਦੀ ਨਦਰ ਕਰਿ ਦੇਖੇ, ਸੋ ਗੋ-ਹੰਤਾ ਹੈ, ਸਿਖ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਹੋਇਕੈ, ਸਿਖ ਦੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ, ਧਨ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨ ਤੱਕੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਜੋ ਅਰਥੀ (ਹੋਵੇ) ਜੋ ਸਿਖ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਰੇ, ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਨ ਜਾਣੇ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਨਵਾਂ ਭੋਜਨ ਫੁਲ, ਫਲ, ਅਨਾਜ ਤੇ ਆਦਿ ਲੈ ਕਰ ਪਹਿਲੇ ਸਿਖ ਦੀ ਰਸਨੀ ਚੜ੍ਹਾਇ ਲਏ, ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਖਾਏ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਇਕੈ, ਸਿਖ ਉਪਰਿ ਸੱਟ ਨ ਕਰੇ। ਸਿਖ ਦੇ ਹਤ ਕੀਏ ਨਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਲ-ਹੱਤਿਆ, ਸੋ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਕੈਰਵ ਗਲੇ ਇਸੇ ਹਤਿਆ ਕਰਿ। ਇਕ ਗੋਤ੍ਰ ਕੁਲ ਹੈ, ਇਕ ਗੁਰੂ ਕੁਲ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਮੁਸੱਦੀ-ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚ ਹੋਵਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭੇ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਮਾਫ, ਇਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਹੁ ਬਿਨਾ—ਇਕ ਕੰਨਿਆ-ਹਤ, ਦੂਜਾ ਭੱਦਣ, ਤੀਜਾ ਬਿਖਿਆ (ਤਮਾਕੂ) ਇਹੁ ਨ ਕਰਨ, ਹੋਰ ਕਰਨ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਾਇ ਲੈਣ।

ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਦਾ ਕਾਰਜ ਆਇ ਬਣੇ, ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਣਾ ! ਹੋਂਦੇ ਬਲ ਅਟਕਾਇ ਨ ਕਰੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸੂਫੀ, ਘੋਰੀ ਨ ਹੋਵੇ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਪਾਸ ਜੇ ਕੋ ਹਿਤੀਆ ਝੁਣਕੇ ਆਵੇ ਸ਼ਰਨ ਗੁਰੂ ਕੀ, ਤਾਂ ਮੇਲਿ ਲੈਣਾ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਕੁਰਹਿਤੀਏ ਧਾੜੀਏ ਦਾ ਧੜਾ ਨ ਕਰਨ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ—ਮਿਥਿਆ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਧੜੇ ਬਹੁ ਪਕਾਏ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਸਰਦਾਰ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਮੁਸੱਦੀ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਲੰਗਰ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਸਿਖ ਰਖੇ। ਹੁਕਈ, ਟੋਪੀਆ ਭਾਦਣੀ, ਚੋਰ, ਯਾਰ, ਜੂਏਬਾਜ਼ ਕੁਰਹਿਤੀਆ ਨਾ ਰਖੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਬੇਮੁਖੀਆ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਸਿਖ ਮੂੰਹ ਨ ਫੇਰੇ ! ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ—ਮੁਹਿ ਫੇਰੇ ਮੁਹ ਜੁਠਾ ਹੋਇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਲੰਗਰ ਗੋਹੇ ਨਾ ਬਾਲੇ, ਲੱਕੜੀਆਂ ਬਾਲੇ। ਜੇ ਲੱਕੜੀਆਂ ਨਾ ਹੋਵਨ, ਤਾਂ ਭੀ ਇਕ ਅੱਧ ਲੱਕੜੀ ਰਖੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਬਿਨਾਂ ਨ ਹੋਵੇ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—

‘ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸਯ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭਰਿਸਟਣਹ

ਕੂਕਰਹਿ ਸੂਕਰਹਿ ਗਰਧਰਹਿ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਿਹ ਤੁਲ ਖਲਹਿ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪਾਹੁਲ ਲਏ ਜੂੜੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਂਦੇ ਤੋੜੀ। ਸੇਵਕੀ, ਟਹਿਲ ਭਾਉ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਖਦਾ ਰਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜਾਤੇ ਪਛਾਤੇ ਬਿਨਾ ਨਾ ਵਰਤੇ, ਨਾ ਵਿਸਾਹੁ ਕਰੇ। ਸੁਚੇਤ ਰਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਨੂੰ ਪਾਹੁਲ ਦੇਵਣ ਲਗੇ, ਤਾਂ ਗੁਰਦੀਖਿਆ ਦੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਹੈ; ਪੰਜ ਚੁਲ੍ਹੇ, ਰਸਨੀ ਚੜ੍ਹਾਏ, ਪੰਜ ਸੀਸ, ਨੇਤ੍ਰੀ

‘ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ। ਬੁਲਾਏ।

ਸਤਿਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ।

ਪਾਹੁਲ ਦੇਵਣ ਵਾਲਾ ਸਿਖ ਕਾਮੀ, ਕ੍ਰੋਧੀ, ਮਾਨੀ, ਵਿਕਾਰੀ ਨ ਹੋਵੇ। ਰਹਿਤਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾ ਸਦਾਏ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕੰਗਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ । ਦੋ ਵਕਤ ਕੰਘਾ ਹੋਵੇ । ਪੌਵੇਂ ਦਹੀਂ
ਨਾਲ, ਮੈਲਾ ਹੱਥ ਠਾ ਲਾਏ, ਜੀਉ ਨ ਪਵਣੇ ਦੇਵੇ । ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕੇਸ ਮੁਹਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਿਖੀ ਦੀ ਜਾਣੇ ।

ਜੋ ਪਾਂਹੁਲ ਬਿਨਾ ਰਖੇ, ਸੋ ਭੰਡ ਭਗਤੀਆ ਜਾਣਨਾ ਨਿਗੁਰਾ । ਉਸ ਦੀ ਕੱਲ
ਚਤੁਰਾਈ ਸਭ ਝੂਠੀ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ —

‘ਜਿਉਂ ਨਿਗੁਰਾਂ ਬਹੁ ਬਾਤਾਂ ਜਾਣੇ, ਉਹ ਹਰਿ ਦਰਗਹਿ ਹੈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜੋੜ ਮੇਲ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਜਾਏ । ਜੇ ਰੁੱਠਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਿਖ
ਮਨਾਇ ਲੈਣਾ ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ, ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇਣ । ਭਾਉ ਕਰਨ, ਮਾਨ ਕਰਨ, ਮਾਨ
ਛੱਡਣ । ਵਾਸੀ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਮਿਲਣਾ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ।

ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖ ਨੂੰ ਗਇਆਂ ਚਾਰ ਨਭੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ : ਇਕ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ
ਅਰੁ ਸੁਨਣਾ, ਦੂਜੀ ‘ਸਿਖੀ ਪਛਾਣ ਅਰੁ ਮਰਮੀ, ਤੀਜੀ ਸਿਖੀ ਰਹਿਤ-ਬੁਧਿ ਆਵਦੀ
ਹੈ । ਚੌਥੇ ਜਥਾ-ਸ਼ਕਤਿ ਪੁੰਨ ਕਰਨਾ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਜੋ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਬੈਠੇ । ਪੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ
ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਗੇ ਨਾ ਬੈਠੇ । ਦੋ ਘਾਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨਿ । ਅੱਗੇ ਬੈਠਿਆਂ, ਇਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦਾ
ਮਾਨ ਘਟਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਆਪਣਾ ਵਧਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਸਿਧੇ ਕਰਿ ਰਖੇ, ਤਾਂ ਜੁ ਮਾਣ ਨ ਵਧੇ !

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਚੰਗਾ ਕੋਈ ਸਰਦਾਰ ਬਣਿਆ ਚਾਹੇ, ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਟਹਿਲ
ਕਰੇ ! ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ —

‘ਟਹਲ ਮਹਲ ਤਾਂ ਕੋ ਮਿਲੇ, ਜਾ ਕਉ ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਨਾਰੀ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਾ ਕਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿਖ ਅਰਥੀ ਮਿਲੇ, ਅਥਵਾ ਪਰਚੇ ਵਾਲਾ, ਹੋਂਦੇ ਬਲ
ਬਸਤ੍ਰ ਸਿਖ ਨੂੰ ਪੁਆਇ ਦੇਵੇ ! ਕੇਸੀ ਨ੍ਰਵਾਲੇ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਏ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਚੌਰੀ, ਯਾਰੀ ਨ ਕਰੇ, ਤੇ ਜੁਆ ਨ ਖੇਡੇ ।

ਸਾਖ—‘ਚੌਰ ਯਾਰ ਜੁਆਰ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀਐ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਨਮੁਖ ਰਹੇ ।

ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਿਸਾਹੁ ਨਹੀਂ । ਸਾਖ—

ਇਨ ਮਾਇਆ ਘਰ ਬਹੁਤੇ ਗਾਲੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਂਵਦਾ ਗੱਲਾਂ ਨ ਕਰੇ । ਉਪਰਿ ਬੁੱਕਾਂ ਪਉਂਦੀਆਂ
ਹੈਨਿ । ਗਿਲਾਨਿ ਨ ਹੋਵੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਅਥਵਾ ਸਿਖਣੀ ਆਟਾ ਗੁੰਨਦੀ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਾਂਵਦੀ, ਹੱਥ
ਧੋਇ ਲਵੇ ! ਪਿੰਡਾ ਖੁਰਕੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਹੱਥ ਧੋ ਲਏ । ਨਹੀਂ ਵਡੇ ਨ ਰਖੇ ।

ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੇ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਂਵਦੀ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕਾਵੇ * ਬੈਠਕੇ ਮਿਟੀ ਨਾਲ ਸੋਚ ਕਰੇ, ਪੰਜ-ਇਸਨਾਨਾ
ਕਰੇ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਅਉਲਾਦ ਨੂੰ ਮੰਨੇ ! ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾਗ੍ਰਾ ਨੂੰ ਮੰਨੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਟਹਲੀਆਂ
ਨੂੰ ਮੰਨੇ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਮੰਨੇ ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਵੇਦ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਖਿਆ ਹੈ,
ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨੇ ਅਰੁ ਪੂਜੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕਿਤੇ ਕਾਰਜ ਜਾਏ—ਦੇਸ ਅਥਵਾ ਪਰਦੇਸ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ
ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਟੁਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਦੇਸੋਂ ਪਰਦੇਸੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਅਥਵਾ ਦੂਰੋਂ ਘਰਿ ਆਵੇ, ਪਹਿਲੇ
ਧਰਮਸਾਲੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ । ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਘਰੋਂ ਆਇਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜੋ ਕਿਸੇ ਗ਼ੈਰ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਵਰਤਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹੱਥ
ਜੁੜਾਇ ਲਏ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਤੀਰਥ ਜਾਏ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਇ, ਹੋਂਦੇ ਬਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਾਨ
ਨ ਖਾਏ । ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਵਾਏ ! ਵਿਕਾਰ ਚਿਤਵੇ ਨਾ, ਨਾ ਕਰੇ । ਘਰ ਆਵੇ, ਯਥਾ
ਸ਼ਕਤਿ ਸਿਖ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪੁਆਏ —

‘ਤੀਰਥ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨ । ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲਕਾ ਮਾਨੁ ।

ਤਿਲਕਾ ਮਣ ਹੋਂਦਾ ਹੈ । ਦਾਨ ਕਰੇ, ਜੋ ਪਾਪ ਨਾ ਕਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਜੋ ਅਰਥੀ ਆਵੇ, ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਾ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਜੋ
ਨਾਲਿ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਹੋਰ ਹੋਵਨਿ ਤਾਂ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਸਭਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ,

* ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ, ਪਖਾਨੇ

ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਮਾਨ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਾਈ ਗੱਲ ਵਧ ਕੇ ਨਾ ਕਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਸ਼ਬਦ-ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ, ਚਰਚਾ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰੇ
ਹੋਰ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ, ਨਾ ਸੁਣੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗੰਦ-ਵਾਕੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

‘ਜਿਤੁ ਬੋਲਿਐ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ਸੋ ਬੋਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਰਜਿਕ ਘਾਟ 0 ਇਸਨਾਨ ਨ ਕਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਭਜਨਵਾਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਦਾ ਖਾਏ । ਜਿਸ ਦੀ ਚਾਹ
ਰਹੇ, ਸੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਪੁਰ ਕਰਿ ਭਾਂਡਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ
ਸੋ ਅੰਨ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਅਹਾਰ ਭਾਂਡਾ ਭਰ ਲੈਣਾ । ਅਤੇ ਜੋ ਵਧੀਕ ਸੋ ਸਮਾਨ
ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਅਹਾਰ, ਬੁੱਧਿ ਨੂੰ ਅਛਾਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਦੁਖ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਭੁੱਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਪਾਏ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਕੀਰਤਨ ਸ਼ਬਦ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਵੇਂ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਕਾਰਜ, ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਕੰਮ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮਣ ਪਾਸੋਂ ਕਰਾਏ,
ਜੋ ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਰਖੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਹੋਂਦੇ ਬਲ ਧੋੜੀ ਦੇ ਬੋਕੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪੀਐ, ਨਾ ਤੁਰਕ ਕੇ
ਪਾਸੋਂ ਜਲ ਪੀਐ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਦਇਆ ਪਾਲੇ, ਸਰਬਤ ਉਪਰਿ । ਪਰ ਜਿਸ ਦਇਆ ਵਿਚ
ਵਿਘਨ ਨਿਕਲੇ, ਸੋ ਨਾ ਕਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਨੀਚ ਕਰਮ ਨਾ ਸਿਖੇ ! ਕੁਸੰਗਤਿ ਨਾ ਕਰੇ ! ਜਤੁ ਅਚੇਤ
ਨਾ ਹੋਵੇ । ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਨਾ ਜਾਣੇ ! ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸੋਧੇ, ਅਰਥ
ਵੀਚਾਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜੇ ਉਦਾਸੀ* ਕਰੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇਖੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜੇ ਬਚਨ ਕਹੇ, ਸੋ ਮਿਲਾ ਜਾਣਾ ਕਰੇ, ਕੌੜਾ ਨ ਕਰੇ ।

0ਧੋਬਿ ਘਾਟ ।

*ਯਾਤਰਾ, ਤਾ

ਰਿਦਾ ਨਾ ਦੁਖਾਇ । ਸਾਖ—‘ਇਕ ਫਿਕਾ ਨਾ ਗਾਲਾਇ, ਸਭਨਾਂ ਮੈਂ ਸਚਾ ਧਣੀ ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ । ਜੋ
ਧਨਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ । ਦੁਸ਼ਟ ਨਾਲ, ਤਤੇ * ਨਾਲ
ਚਰਚਾ ਨਾ ਕਰੇ । ਧੀਰਜ ਦੀ ਚਰਚਾ, ਸਾ ਚਰਚਾ । ਕਾਗ-ਚਰਚਾ ਨਾ ਕਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪਾਹੁਲ ਲਏ, ਤਾਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ, ਭਜਨਵਾਨ, ਬੁਧਿਮਾਨ ਦੇ
ਹੱਥੀਂ ਲਏ । ਕਾਣਾ, ਗੰਜਾ, ਕੌੜਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, । ਗੰਦ-ਵਾਕੀਆ, ਅਣਦਾੜੀਆ,
ਬਦ-ਕਰਮੀ, ਚੋਰ, ਯਾਰ, ਜੁਆਰੀ, ਵਿਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਜਿਸ ਕੇ ਹਾਥੋਂ
ਗੁਰਦੀਖਿਆ ਲਈ ਦੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹਿਸਾਬ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਲੈਣ ਵਾਲੇ
ਦਾ, ਤਾਂ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਪਾਸੋਂ ਦੀਖਿਆ ਲਏ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਧਨਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਗਰੀਬ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਵਲਿ ਨਦਰਿ
ਕਰਿ ਦੇਖੇ । ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਵਲਿ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਦੇਖੇ-ਜੋ ਬੀਤੀ ਕਿਤਨੀ, ਅਤੇ
ਰਹਿੰਦੀ ਕਿਤਨੀ ? ਚਾਰ ਅਵਸਥਾ ਦੇਹ ਦੀਆਂ ਹਨ-ਬਾਲ, ਜੁਆਨੀ, ਬਿਧਾ
ਤੇ ਮਿਰਤਕ । ਤਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਜੀਵਣ ਦਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ।

ਅਰੁ ਭਾਉ-ਮੁਹਬਤੁ ਸਮਾ ਪਾਇਕੇ ਘਟ ਜਾਇਗੀ । ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਮਿਲਦਾ
ਮੇਲ ਕਰੇ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਖਾਂਦਾ, ਦਾਨ ਦੇਂਦਾ, ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾ ਕਰੇ
ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਹੀ ਕਰਨੀ । ਸਾਖ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ੧੦—

‘ਧਰਮ ਜਿਉਂ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ, ਭਰਮ ਸੁ ਬੁਧਿ ਤੇ ਚੰਡਿ ਕੇ ਜੁਧ ਤੇ ਦੋਤ ਪ੍ਰਾਨੇ ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਭਲੇ ਸਿਖ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰੇ, ਜਿਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ਭਾਉ-ਪ੍ਰੀਤਿ
ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇ । ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ, ਚਰਚਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਕਰੇ
ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛੈ ਅਰੁ ਸੁਣੇ । ਸਾਖ —

‘ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣ ਸਹਿਘ ਜਾਇ ।’

ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ, ਤਿਸ ਦਾ ਫਲ ਏਹੁ ਹੈ

ਸਾਖ—‘ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ, ਤਉ ਗੁਣ ਲਾਖ ਬਿਕਾਇ ।’

* ਤੁਰਕ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਗੈਰ ਨਾਲ ਨ ਕਰੇ
ਸਾਖ—ਪਰ ਘਰ ਜਾਇ ਨ ਕੀਜੈ ਕਥਾ। ਏਹੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਹੈ ਮਥਾ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਉਸ ਤਿ ਫਰੇ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਅਖਾਏ, ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ
ਨਾ ਮੰਨੇ, ਅਪਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ, ਰਹੇ। ਸਾਖ—

ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੁਕਮ ਨ ਮੰਨੇ ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਅਗਿਆਨ ਮੁਠਾ ਮੋਹ ਮਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੋਜਨਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹੇ, ਸਿਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਹੋਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਖ—‘ਸਿਖੀ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਗੀਤ, ਟੱਪੇ, ਖਿਆਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾ ਸੁਣੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਦੁਨੀਆਂ ਜੋ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਨ ਪਵੇ।

ਸਾਖ—‘ਰਾਗ ਨਾਦ ਛੋਡਿ ਹਰਿ ਸੇਵੀਐ ਤਾਂ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਬਾਤਾਂ ਨਾ ਸੁਣੇ।

ਸਾਖ—‘ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਸਾਹ ਨਾਲ, ਟਣੋਟੇ ਨਾਲ, ਚਾਕਰ, ਖਾਵੇਦ ਨਾਲ ਧੌਹ
ਨਾ ਕਰੇ, ਬੁਰਾ ਨਾ ਚਿਤਵੇ ਸਾਖ—‘ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤ।

ਰੁਮ ਕਉ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਮੀਤ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਧਰਮਸਾਲੇ—ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸਾਹਸੰਗਤਿ
ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਸੁਹਬਤਿ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਚਤੁਰਾਈ ਧਨ ਜੁਆਨੀ ਦਾ ਮਾਣ
ਨਾ ਕਰੇ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ

ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ, ਮਾਨ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਤਨ, ਧਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪੇ, ਆਪਣਾ ਨਾ ਰਖੇ।

ਸਾਖ—ਫਰੀਦਾ ਜੋ ਤੂੰ ਮੋਤਾ ਹੋਇ ਰਹਹਿ ਸਭਾ-ਜਗ ਤੇਰਾ ਹੋਇ

ਗੁਰੂ ਉਸ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੋਇ ਰਹੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਦੇਸ-ਪਰਦੇਸਿ ਸੁਸਤ-ਨਰਮ ਹੋਇ ਜਾਇ ਤਾਂ ਸਿਖ ਵਸਤੀ
ਵਾਲੇ ਓਸ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਾਤੇ-ਉਸ ਦੇ ਪੱਲੇ

ਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਿਆਂ ਕਰਨ, ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ ਲਾਵਣ।
ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਗੰਢ ਪਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕਟ ਬਣ ਜਾਏ,
ਮਾਇਆ ਦਾ, ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ-ਹੋਂਦੇ ਬਲ ਸਿਖ ਸਿਖ ਦਾ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਕਰੇ।
ਉਸ ਦਾ ਵਿਤੁ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪ ਪੱਲਿਓਂ ਦੇਵਣ। ਮਕਰੀ, ਭੇਖਧਾਰੀ, ਪਖੰਡੀ ਬਹੁਤੇ
ਪੰਥ ਵਿਚ ਧਸ ਜਾਵਣਗੇ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲੈਣ।

ਸਿਖ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸੁਆਰਥ ਹੋਵੇ ਸਿਖ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਿਖ ਵਾਸੀ ਵਾਲੇ
ਲਾਗਤ ਆਪ ਦੇਵਣ। ਅਤੇ ਜਿਤਨੀ ਸਰੇ, ਤਿਤਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਵਣ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗੰਗ, ਮੜੀ, ਕਬਰ, ਦੇਹਰਾ, ਮਸੀਤ, ਮੁੱਲਾਂ, ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾ
ਮੰਨੇ, ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ। ਸਾਖ ਗੰਗ ਮੜੀ ਮਠ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਲੜਕਾ ਅਚੇਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਨਾ ਬੈਠਾਏ।
ਸਿਖਾਲਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਰਹੇ। ਅਦਬ ਦੱਸੇ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਰਿ
ਜਾਣੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪਾਠ ਕਰਨ ਬੈਠੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦਾ ਸੁਚੇਤ ਹੋਇ ਕੇ ਬੈਠੇ।
ਨੱਕ, ਪਿੰਡਾ ਖੁਰਕ ਕੇ ਹੱਥ ਹੋਇ ਲਏ ਸਾਖ—

ਪੌਥੀ ਪਰਮੇਸ ਕਾ ਬਾਨੁ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਭੁੱਲੇ ਨੂੰ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦਾ, ਸਿਖੀ ਦਾ,
ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਸਿਖ, ਨੂੰ ਕਰੇ ਗੈਰ ਨੂ ਨ ਕਰੇ। ਪਰ ਹਿਤ ਦਾ
ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ। ਕੁਝ ਆਪ ਭੀ ਕਮਾਏ, ਜੋ ਓਸ ਨੂੰ ਦਿੜ੍ਹ ਹੋਵੇ। ਸਾਖ—

‘ਆਪ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮ ਜਪਾਵੈ।’

ਹੋਰੁ ਸਾਖ—‘ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਮਨ ਪ੍ਰਬੋਧੇ ਆਪਣਾ, ਪਾਛੇ ਅਵਰਿ ਰੀਝਾਵੈ।’

ਹੋਰ—‘ਅਵਰਿ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪ ਨਾ ਕਰੈ। ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਜਨਮ ਮਰੈ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਭੋਗ ਪਾਵਣ ਲਗੇ ਤਾਂ—

ਜਪੁ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੋਗ ਪਾਏ—‘ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਵਸਤੂ ਕਢਦਾ ਪਾਵਦਾ ਵਾਹਗੁਰੂ
ਵਾਹਗੁਰੂ, ਆਖੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ, ਮਨ ਕਾ ਵਿਸਾਹੁ ਨਾ ਕਰੇ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵਰਜ।

‘ਮਨ ਖੁਣਹਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਵਿਸਾਸ, ਤੂੰ ਮਹਾਂ ਉਦਮਾਦਾ।

ਖਰ ਕਾ ਪੈਖਰੁ ਤਉ ਛੁਟੈ, ਜਉ ਉਪਰਿ ਲਾਦਾ।’

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਮਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜ, ਸੱਤ, ਦਸ ਸੌ ਘਰ ਹੋਵਣ, ਉਥੇ
ਫਕ ਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾਵਣੀ ਤਾਂ ਜੁ ਆਇਆ ਗਇਆ ਸਿਖ
ਅਰਾਮ ਪਾਏ। ਆਏ ਸਿਖ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰੋ ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰਿ ਸਿਖੀ ਨਾ ਗਵਾਏ। ਕੇਸ ਬਾਹਰ
ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਸਿਖੀ ਦੀ।

ਸਿਖੀ ਕੇਸਾਂ ਸ੍ਰਾਸਾਂ ਕੀ, ਦਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ, ਫਲ ਸੰਗਤਿ ਕਾ, ਬੀਜ ਕਰਮਾਂ
ਕਾ, ਬੀਚਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾ, ਕਿਰਤ ਧਰਮ ਕੀ, ਹਥਿਆਰ ਜਤ ਕਾ, ਵਾਕ ਸਤ
ਕਾ, ਭਾਗ ਪੂਰਬ ਕਾ, ਜਸ ਦੇਗ ਕਾ, ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ, ਦੂਜਾ, ਸਸਤ੍ਰ
ਕੀ, ਸਾਖ ਪੁੰਨ ਕੀ, ਖੁਸ਼ਬੋਈ ਸਿਖੀ ਕੀ, ਸੋਭਾ ਸੇਵਾ ਕੀ, ਸ਼ੀਰੀਂ ਬਚਨ ਦੀ
ਲਾਜ ਲੈਣ ਕੀ, ਹਿਯਾਉ ਅੱਖੀਂ ਕਾ, ਘੁੰਡ ਪਰਨਾਰਿ ਕਾ, ਗਿ੍ਹਸਤ ਭਲੀ ਨਾਰਿ
ਕਾ, ਨਾਰਿ ਭਲੀ ਕੁਲ ਕੀ, ਰਹਿਣਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਾ, ਮੰਨਣਾ ਕੁਲ ਕਾ, ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ
ਕਾ, ਸੇਵਕੀ ਸਿਖ ਕੀ, ਆਗਿਆ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ, ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕਾ, ਜਾਗਣਾ
ਹਰਿਜਸ ਕਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੇਸਾਂ ਕਾ, ਤਿਆਗਣਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਾ, ਵਰਤਣ ਸੁਚੇਤੀ ਕੀ,
ਬੋਲਣਾ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਾ, ਰਹਿਤ ਰਿਦੇ ਕੀ, ਬਿਬੇਕ ਮੰਨਣ ਕਾ, ਸੇਵਾ ਸਿਖ ਕੀ,
ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰ-ਭਾਈ ਕੀ, ਟਹਿਲ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੀ, ਪੜ੍ਹਨਾ
ਸ਼ੋਕ ਕਾ, ਗਾਂਢਣਾ ਕੰਠ ਕਾ, ਜੀਤਣਾ ਮਨ ਕਾ, ਸਿਰਦਾਰੀ ਟਹਿਲ ਕੀ, ਭਾਉ ਅੰਦਰ
ਕਾ, ਵੰਡਿ ਖਾਣਾ ਹੋਂਦੇ ਦਾ, ਚਿਤਵਣਾ ਭਲਿਆਈ ਦਾ, ਮਾਰਨਾ ਪਾਪਾਂ ਦਾ, ਵਰਤਣ,
ਜੁਗਤਿ ਦੀ, ਅਮਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੜਾਹ ਕਾ, ਜੁਧ ਜੁਟੇ ਕਾ, ਬਲ ਸ਼ਬਦ
ਕਾ, ਵਾਧਾ ਧਰਮ ਕਾ, ਨਾਤਾ ਸਿਖੀ ਕਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਭਜਨ ਕੀ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਅਦਬ ਕਰੈ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਨਾ ਆਵਣ,
ਪ੍ਰੀਤੀਆ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਲੰਗਾ ਜਲ ਵਿਚ ਨਾ ਨੁਵੈ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਕਰੈ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪ੍ਰਾਤੇ ਉਠ ਕੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਨਮਸਤੇ ਆਪ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ

ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾਏ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਨਵੇਂ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਗੁਰੂ
ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾਏ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਬਿਦੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਲਗਾਏ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਆਪਣੀ ਮੁਹਬਤਿ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਬੀਜੇਗਾ, ਸੋ ਸਹਸ੍ਰ ਗੁਣ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਹੋਇ ਕਰ ਫਲੇਗਾ।

ਜੋ ਦਿਲ ਟੁਟੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਬਰੇਬਰ

ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ—‘ਬਧਾ ਚਟੀ ਜੋ ਭਰੈ ਨਾ ਗੁਣ ਨਾ ਉਪਕਾਰ।’

ਇਹ ਜੋ ਬਚਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ, ਆਗਿਆ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੀ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੈਨ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਖੇ, ਸੋ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖੇ ਹੈਨ।

ਹੋਰ ਇਤਨੇ ਸਿਫਤ ਹੋਣ ਗੁਰਮਤਿ-ਰਹਿਤ ਹੱਛੀ ਹੋਵੇ, ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ
ਨਾਲ, ਸੋ ਭੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕਮਾਵੇ। ਭਲੇ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਨ ਟਲੈ।

ਇਹ ਪੂਰਨ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਲਿਜੁਗ ਅਉਤਾਰ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਆਗਿਆ
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਨਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸੱਚੀ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਦੇ ਧਨੀ,
ਤਿਸ ਕੇ ਘਰਿ ਪੌਤ੍ਰੇ ਹੋਇ ਅਵਤਰੇ। ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਪਰਬਤ-ਸੁਮੇਰ ਉਪਰੋਂ ਤਪ ਕਰਦੇ
ਆਏ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰਿ ਸੁਤ ਹੋਇ ਜਨਮੇ ਪਟਨਾ ਨਗਰ ਵਿਖੇ
ਸੰਮਤ ੧੭੧੮ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੱਖ, ਦਿਨ ਸਪਤਮੀ, ਰਵਿਵਾਰ, ਪੁਖ
ਨਿਖਤ੍ਰ ਪਹਰ ਕ੍ਰ ਰਾਤਿ ਰਹਿੰਦੀ। *

ਤਹਾਂ ਤੇ ਮਦ੍ਰ ਦੇਸਿ ਆਏ। ਦਾਈਆ ਦਾਏ ਬਹੁਤ ਤਿਪਤਾਏ।

—ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ ਖਿਡਾਵਾ

ਸੰਮਤ ੧੭੨੨ ਸਾਹਿਬ ਹਥੀਆਰ ਬੰਨ੍ਹਵਾਏ। ਚੋਟੀ ਢਾਲ ਅਤੇ ਛੋਟੀ
ਤਲਵਾਰ, ਤੀਰ-ਕਮਾਣ ਨਫਰ ਨਾਲਿ ਚੁਕੀ ਫਿਰਨ। ਨਾਲੇ ਹੋਰ ਅਵਸਥਾ ਬਾਲਕ
ਆਦਿ ਸਾਥ ਵੀ ਖੇਡਣ। ਬਾਲਕੇ ਨਾਲ ਟਹਿਲੀਏ ਬਹੁਤ।

ਸੰਮਤ ੧੭੨੪ ਦਾਸ ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਪ੍ਰਛਿਆ
ਕਰਨ। ਉਹ ਕਹੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਜਾਣ ਰਹੇ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਾਣ ਤਾਂ ਰਹੇ ਹਾਂ,
ਪਹਿਲੀ ਲਾਮ ਪੁਛਨੇ ਹਾਂ।

* ਪੁਰਾਤਨ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਭੱਟ ਵਹੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਨਮ-ਸੰਮਤ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਸੰਮਤ ੧੭੨੬ ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਪਾਰਾਮ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅੱਖਰ ਪੁਛਿਆ ਕਰਨ ਸਿਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਮ ਜੀ ਵਸਿਸਟ ਪਾਸੋਂ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਸੰਦੀਪਨ ਪਾਸੋਂ, ਲੀਲਾ ਮਾਤ੍ਰ ਸਬ ਬਿਧਿ ਜਾਨਣਹਾਰ ।

ਸੰਮਤ ੧੭੨੮ ਬਿਆਹੁ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਦਾਸ ਪੰਡਿਤ ਕਥਾ ਕਰਨ ਲਗੇ ਨਿਤ । ਨਿਤ ਨਾਲੇ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਬੰਦੂਕ, ਬਾਕ, ਪਟਹੁ, ਪਲੱਥਾ ਖੇਡਣ, ਨਾਲੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸੀ ਦੇਸੀ ਤੋਰਿਆ, ਜੋ ਹੁਣੇ ਕਵੀਸਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣੀਐ ਅਰੁ ਵਿਚਾਰੀਐ । ਆਪਣੇ ਜੋ ਸਨਬੰਧੀ ਆਹੇ, ਸੋ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਜਾਇਫਰਿਯਾਦੀ ਹੋਏ । ਸਾਹਿਬ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਿਲੀ ਗਏ । ਜੁਆਬ ਸੁਆਲ ਕਰਿ ਸੱਚੇ ਹੋਇ ਆਏ ।

ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਅਰੁ ਦੁਸਟਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਕਰਿ ਮਾਰਨਾ, ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਜੜ ਪੁਟਣੀ ਜੋ ਦੁਸਟਾਂ ਦੇ ਕਹੈ ਲਗਕੇ ਨਿਆਇ ਕੀਤਾ ਨਾਹੀ । ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਕੇ ਹਿੰਦ ਦੀ ਪਤ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਪਕੜਾਇਆ । ਕਿਉਂ ਜੁ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਦੇ ਜਨੇਊ ਸਵਾ ਮਣ ਉਤਾਰਨ ਲਗ ਪਏ ਸੀ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੈਂ ।

ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿਖ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਭੇ ! ਟਹਿਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਫਰਕੇ ਦਿਲੀ ਗਏ । ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਅਰੁ ਤ੍ਰੈ ਦਿਨ ਜਬਾਬ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਸੀਸ ਦਿਤਾ ਸੰਮਤ ੧੭੩੨ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ । ਅਤੇ ਇਕ ਸਿਖ ਸੀਸ ਲੈ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨਾਵੇਂ ਦਿਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਗੇ ਆਨ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਲੋਥ ਦਿਤੀ ਉਥੇ ਸਸਕਾਰ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸੀਸ ਲੈਕੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਪੂੰਝਿਆ । ਅਤੇ ਨੇਤ੍ਰ ਰਸਨੀਂ ਲਾਇਆ । ਦਿਜਾਂ ਗੰਗ ਜਲ ਨਾਲਿ ਧੋਤਾ ।

ਠੀਕਰ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰਿ, ਪ੍ਰਭੁ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ ।

ਚੰਦਨ ਨਾਲ ਸੀਸ ਜਿਸਕਾਰ ਕੀਤਾ । ਬਚਨ ਹੋਆ—ਸਿਖਾ ! ਕਿਤਨੇ ਸਿਖ ਕੰਮ ਨਾਲ ਆਹੇ ?

ਬਚਨ ਹੋਇਆ । ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ, ਮੁਕਤਿ ਹੋਏ । ਪਿਛਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਗਏ । ਫੇਰ ਦੁਇ ਘੜੀ ਪਕੀ ਤੀਕ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸ਼ਨੀ * ਰਹੇ ।

ਫੇਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਸਿਖਾ ! ; ਸਿਖ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਆਹੇ ?

‘ਜੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਸਭ ਬੇਮੁਖ ਹੋਏ, ਸਭ ਫਿਰ ਗਏ ।’

* ਚੁਪ-ਚਾਪ

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਸਿਖੀ. ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਗੀ, ਜੁ ਕੋਈ ਸਿਖ ਸਹੀ ਕਰੇ ।
ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਬਚਨ ਹੋਇਆ: ‘ਐਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾਵਾਂਗਾ,
ਜੁ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੜੋਤਾ ਸਿਖ ਲੁਕੇ ਨਾਹੀ ।’

ਇਉਂ ਬਚਨ ਕਹਿਕੇ ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਆ ਉਪਰਿ ਖੇਠੇ । ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਸਗੋਰ ਦੇ ਫੁਲ ਆਇ ਪਹੁਤੇ । ਸਭੇ ਰਲਾਇਕੇ, ਹਰਨ ਦੀ ਤੁਚਾ ਵਿਚ ਪਾਇਕੇ ਭੇਜੇ ।

ਤੇਰਾਂ ਦਿਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਦੇਵੀਦਾਸ ਪੰਡਿਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ । ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਉਕਤਿ ਕਰਮ ਜੋ ਆਹੇ, ਸੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੀਤੇ । ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਜੱਗ ਕੀਤਾ ।

ਤਾਂ ਮਸੰਦ ਅਤੇ ਸਿਖ ਰਲ ਕੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਆਏ । ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀਓਨਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ! ਤੁਸੀਂ ਬਚਨ ਕਰੋ । ਜੁ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਤਿਲਕ ਹੋਵੇ । ਸੰਗਤਿ ਪਾਸ ਮਸੰਦ ਜਾਣ । ਜਦੁ ਏਹੁ ਮੰਜੀ ਬੈਠਨ, ਤਦੋਂਇ ਇਹੁ ਕਾਰਖਾਨਾ ਟੁਰੇ ।

ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ: ਬੇਟਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਭੀ ਟੋਰਿਆ ਚਾਹੀਏ । ਤਾਂ ਚੇਤ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੰਮਤ ੧੭੩੩ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀਦਾਸ (ਪਾਸਹੁ) ਸਮਾ-ਸਾਇਤ ਪੁਛਿ ਕੇ, ਸਭਨਾਂ ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹਿ ਨਾਲ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਮੰਜੀ ਬੈਠੇ । ਬਚਨ ਹੋਇਆ :- ਛਿੱਬਰਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦੋ । ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ, ਧਰਮ ਚੰਦ ਦੋਨੋਂ ਸਿਖ ਆਨ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ । ਬਚਨ ਹੋਇਆ: ਕੰਮ ਸਮਾਲੋ । ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ: ‘ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਸਾਥੇ ਦੇਡੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾਹੀ ।’

ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੁਹਾਡੇ ਵਡੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹੈਨਿ ਦਰਗਾਹ ਮਲ ਤੇ ਹੀਰਾ ਮਲ ਸਿਖ, ਛਿੱਬਰਾਂ ਸਿਖਾਂ (ਵਿਚੋਂ) ਸੱਤਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹੈਨਿ । ਸਤੀ ਦਾਸ, ਮਤੀਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਣ ਛਿੱਬਰ ਸਿਖ ਅੱਠਵੀਂ ਤੇ ਨਾਂਵੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਸ ਰਹੇ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਨਾਲ ਨਿਭੇ ਗੁਰੂ ਕੇ । ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨੱਸਦੇ ਹਉਂ, ਕੰਮ ਸਮਾਲੋ ।

ਸਾਧੂ ਰਾਮ* ਸਿਖ ਨੂੰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ. ‘ਸਿਰੋਪਾਉ ਲਿਆਉ’ । ਦਿਵਾਨੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਦਾ ਸਿਰੋਪਾਉ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਨੂੰ ਹੋਆ । ਇਹੁ ਕੰਮ ਵਿਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ । ਤਾਂ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਿਖਿ ਘੱਲੇ; ਮਸੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲ ਟੁਰੇ ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਸਿਰੋਪਾਉ ਧਰਮਚੰਦ ਨੂੰ ਹੋਇਆ । ਅਤ ਸਾਹਿਬ ਸਸਤ੍ਰ ਪਕੜੇ ਅਤੇ *ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਦਾ ਪਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਦਾ ਫੁੱਫੜ ਸੀ ।

‘ਹਨੁਮਾਨ ਨਾਟਕ’ ਦੀ ਪੋਥੀ ਇਕ ਸਿਖ ਲੈ ਆਇਆ।

ਫੇਰ ਹੋਰ ਕਬੀਲੇ ਸੁਨਣੇ ਛੱਡੀ। ਨਾਲੇ ਕਥਾ ਦੇਵੀਦਾਸ ਕਰੇ; ਸੋ ਸੁਣੀਆਂ।
ਨਾਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਨਾਲੇ ਬਾਕਪਣਾ ਖੋਲ੍ਹੇ।

ਸੰਮਤ ੧੭੩੪, ‘ਜਾਪੁ’ ਆਪਣੀ ਰਸਨੀ ਉਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ
ਉਚਾਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਸੁੰਯੇ ਉਚਾਰੇ।

ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਸਿਖਾਂ ਵਲ ਲਿਖੇ: ‘ਜੋ ਲਿਖਾਰੀ ਸਿਖ ਹੋਵੇ ਸੋ ਹਜ਼ੂਰ ਆਵੈ।

ਸੰਮਤ ੧੭੩੫, ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕਾ ਸਰਾਧ
ਕੀਤਾ, ਅਰ ਵੱਡਾ ਪੁਰਬ ਹੋਇਆ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰ ਹੋਂਦਾ ਰਹੇ, ਇਕ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਗ੍ਰੰਥ-ਸਾਗਰ ਬਣਾਇਆ, ਦੂਜਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਅਉਤਾਰ ਲੀਲਾ ਦਾ ਬਣਾਇਆ
ਅਤੇ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਹ ਫਤਿਹ ਨਾਲ। ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਦਮੀ ਭੇਜੇ —

ਜੁ ਆਇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਅਸਾਨੂੰ ਭੇਜੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ: ਤਾਂ
ਸੋਚੀਆਂ ਆਖ ਭੇਜਿਆ: ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਹੋ ਹੋਰ ਬਣਾਇ ਲਓ। ਬਚਨ ਹੋਇਆ,
‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਅਸਾਥੇ ਛਿੰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੋਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।’

ਸੰਮਤ ੧੭੩੭ ਫਤਿਹ ਸ਼ਾਹ ਨੱਠਾ। ਮੁਲਕ ਲਿਆ, ਫਤਿਹ ਪਾਈ, ਜੁਧ
ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਬਡੇ ਬਡੇ ਜੁਧ ਹੋਏ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਭੀ ਕੰਮ ਆਏ।
ਸਿਖ ਬਹੁਤੇ ਲੜੇ, ਅਖਾੜੇ ਹੋਂਦੇ ਰਹੇ।

ਸੰਮਤ ੧੭੪੮ ਇਕ ਖਤ੍ਰਾਣੀ ਰੂਪ ਕੋਰ ਸਰੀਰ ਦੀ, ਮੇਲੇ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ
ਲਾਹੌਰੋਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਿ ਦੇ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਛਲ ਕੀਤਾ ਪਰ
ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ‘ਚਰਿਤ੍ਰ’ ਉਚਾਰ ਹੋਏ। ਸੰਮਤ ੧੭੫੩ ਭਾਦ੍ਰ-
ਸੁਦੀ ਅਸ਼ਟਮੀ ਭੋਗ ਪਾਇਆ।

ਫੇਰ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਜੀ, ਪੰਥ ਲਗੇ ਨਿਖੇੜਨ, ਸੰਮਤ ੧੭੫੪
ਸਾਵਣ ਦਿਨ ਸੱਤਵੇਂ, ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਦਾ ਉਦਮ ਕੀਤਾ। ਬਚਨ ਹੋਇਆ —
‘ਚਉਪ ਸਿੰਘ! ਕਟੋਰੇ ਵਿਚ ਜਲ ਪਾ ਲੈ ਆਉ।’ ‘ਸੋ, ਲੈ ਆਇਆ’ ਤਾਂ ਹੁਕਮ
ਹੋਇਆ—ਹਥਿ ਖੰਡਾ ਪਕੜਕੇ ਵਿਚ ਫੇਰਹੁ। ਅਤੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਤ੍ਰਯੋ ਪੰਜੇ ਪੜ੍ਹਨ
ਲਗੇ। ਕੇਹੜੇ? ਦਯਾ ਗੰਘ ਵਾਸੀ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਛਤ੍ਰ-ਬੰਸ। ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ,
ਦਫਣਿ ਸੈਨ ਕੇ ਜਨਮ ਥਾ। ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ ਜਗਨਨਾਥ ਫੰਦਕ ਕੇ ਜਨਮ

ਥਾ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਘਰ ਹਸਤਨਾਪੁਤ ਦੀ ਵਾਸੀ ਪੰਨੇ ਕੇ ਜਨਮ ਥਾ। ਪੰਜਵੇਂ
ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮਦੇਵ ਕਾ ਜਨਮ ਥਾ। ਇਹ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਵੇਯੇ ਲਗੇ ਪੜ੍ਹਨ
ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਦੀਵਾਨ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ‘ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਜੇ ਵਿਚ ਪਤਾਸੇ
ਪਉਨ, ਤਾਂ ਹੱਡਾ ਹੋਵੇ।’ ਤਿਚਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਤਾ
ਸਾਹਿਬ, ਦੇਵੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ, ਪਤਾਸੇ ਵਿਚ ਡਾਰ ਗਈ। ਤਾਂ
ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਜੀ ਵਿਚਹੁ ਪੰਜ ਚੁਲੇ ਲਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ। ਪੰਜ ਨੇਤ੍ਰੀ, ਫੇਰ
ਪੰਜ ਚੁਲੇ ਸੀਸ ਪਾਏ। ਰਸਨਾ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਸਵੈਯਾ ਪੜ੍ਹਿਆ —
ਦੇਹ ਸ਼ਿਵਾ! ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ, ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੈਂ।

ਨ ਡਰੋਂ ਅਰਿ ਸੋ ਜਬ ਜਾਇ ਲਰੋਂ, ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਅਪਨੀ ਜੀਤ ਕਰੋਂ।

ਅਰੁ ਸਿੱਖਹੋਂ ਅਪਨੇ ਹੀ ਮਨ ਕੋ ਇਹ ਲਾਲਚ ਹਉਂ ਗੁਨ ਰਹਿ ਉਚਰੋਂ।

ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਦਾਨ ਬਨੈ, ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਮੈਂ ਤਬ ਸੁਰਿ ਮਰੋਂ।

ਫੇਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਅਤੇ
ਬਚਨ ਕੀਤਾ—‘ਬੋਲਹੁ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ’

ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।’

ਅਤੇ ਪਾਸਹੁ ਹੋਰ ਗਰੀਬ ਸਿਖ ਉਠਿ ਖੜੋਤੇ, ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ। ਬਚਨ ਹੋਇਆ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸਹੁ ਛਕੋ। ਨਾਮ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ —ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਜੋਧ
ਸਿੰਘ, ਪਹਿਲੇ ਇਹ ਵੀ ਕੇਸਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਏ।

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੋਰ ਸਿਖ ਹਥ ਜੋੜਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਬਚਨ ਹੋਇਆ—ਜੁ ਕੜਾਹ
ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਪਾਸਹੁ ਪੰਜ ਸਵੇਯੇ ਪੜ੍ਹਾ ਕਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈਣਾ।
ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ। ਪੰਜਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕਰਿ ਪਾਹੁਲ ਲੈਣੀ। ਗੁਰੂ
ਕੋ ਸਿੰਘ ਕਰਨਾ। ਰਹਿਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰਖਣੇ। ਨਾਂਵ ਏਥੇ ਆਇ
ਕਰ ‘ਸਿੰਘ’ ਰਖਣਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਪੈਂਤੀਹ ਸਿੰਘ ਕੇਸਧਾਰੀ ਹੋਏ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਸਭ
ਹੋਏ।

ਜੇਹੜਾ ਕੇਸਧਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਤਿਸ ਦਾ ਮਾਨ ਵਧਾਵਣ। ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ
ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਵੇ, ਤਿਸ ਦਾ ਬੜਾ ਮਾਨ ਕਰਨ। ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਜ਼ਖਮ
ਹੋਣ, ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ।

‘ਬਚਨ ਹੋਇਆ: ‘ਸਿੰਘ ਸੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਸਸਤ੍ਰ ਰਖੇ।’

ਇਸ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਪੰਥ ਨਿਖੜਿਆ। ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਿਖੀ ਦੀ ‘ਕੋਸ ਮਿਲੇ। ਜੋ ਕਰੋਧ ਨਾਲਿ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸੋ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ।

ਸਮਤ ੧੭੫੪, ਚੜਦੇ ਵਗੁਣ ਹੋਲੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਸੀ, ਜੁ ਮਸੰਦਾਂ ਉਪਰਿ ਕਰੋਪੀ ਹੋਈ। ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਛਪਾਈ, ਚੇਤੇ ਮਸੰਦ ਨੇ, ਅਤੇ ਕੁਛ ਸਭੇ। ਤੂੰ ਵੇਰੀ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸੱਦ ਭੇਜੇ, ਨਾ ਆਏ। ਬਚਨ ਹੋਇਆ ‘ਬਾਲੀਆਂ ਭੇਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੈਜਾਇਨ। ਤਾਂ ਭੀ ਨਾ ਮਾਨੀ। ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਇ ਉਠੇ। ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ, ‘ਜਾਣੇ ਨ ਪਾਵਣ। ਪਕੜਿ ਲੈ ਆਉ।’ ਕੁਛ ਪਕੜੇ, ਕੁਛ ਨੱਠੇ ਮਾਰੇ ਸਾੜੇ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ-ਖਸਮੈ ਕਰੇ ਬਗਾਬਰੀ ਫਿਰ ਗੈਰਤਿ ਅੰਦਰ ਪਾਇ।

ਵਜਹੁ ਗਵਾਏ ਅਗਲਾ ਮੁਹੇ ਮੁਹਿ ਪਾਣਾ ਖਾਇ।’

ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਧਰਮ ਚੰਦ ਨੂੰ: ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੇ: ‘ਜੁ ਮਸੰਦ ਮਸੰਦੀਏ, ਧੜੀਏ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ।’ ਜੋ ਕੁਛ ਅੰਸੁ ਗੁਰੂ, ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਆਪਿ ਲੈ ਆਵਣੀ। ਅਤੇ ਹਥੀਆਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਵਣਾ।’

ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ: ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੂੰ ਮੇਲ* ਆਪਣੇ ਸਕੇ, ਸੋ ਅਗੇ ਹੀ ਨਿਕਲੇ ਹੋਸਨਿ। ਹੁਣ ਏਹ ਭੀ ਨਿਕਾਲੇ ਬਚਨ ਹੋਇਆ: ਏਹਨਾ ਚਹੁਆਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਭੀ ਨਿਕਾਲੇ। ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ: ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਕਾਰਭੇਟ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸੰਮਤ ੧੭੫੫, ਮੇਵੜਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਮੰਨਣਾ, ਮਸੰਦ ਨਾਹੀ ਮੰਨਣਾ। ਸਸਤਰ ਰਖਣੇ।

ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਸਿਖ ਕੈਸਾ ਹੋਵੇ? ਨਾਲੇ ਦਾ ਜਤੀ ਹੋਵੇ, ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਸਖੀ ਹੋਵੇ। ਸਸਤਰ ਦਾ ਵਿਸਾਹੁ ਨਾ ਕਰੇ। ਕਾਢੇ ਬੈਠੇ, ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਸਸਤਰ ਦੇ ਕਰਿ ਖੜੇ ਕਰੇ। ਦੂਤ-ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇਖੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਸੋਚ ਕਰਨਿ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸੂਚੇਤ ਹੋਇ ਬੈਠੇ, ਉਧਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੈਸਾ ਜਾਨਵਰ ਦਾਣੇ ਭੀ ਚੁਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਕਦਾ ਭੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਰਣ ਵਿਚ ਪਿਠ ਦੇਵੇ ਨਾਹੀ। ਜੀਤੇ ਜਸ ਪਾਵੇ, ਮੌਏ ਸੁਰਪੁਰੀ ਜਾਵੇ।

ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਰਾਤਿ ਨੂੰ ਐਕੜ ਨ ਸਵੇ। ਲੱਕੋਂ ਸਿਰੋਂ ਨੰਗਾ ਨ ਹੋਇ।

* ਮੀਣੇ, ਧੀਰਮੱਲੀਏ ਤੇ ਰਾਮਰਾਈਏ

ਪਗੜੀ ਤਕੜੀ ਬੰਨ੍ਹੇ। ਜੈਸੇ ਸ਼ੇਰ ਅਚੇਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਨਾਰਿ ਉਪਰਿ ਸਸਤ੍ਰ ਨਾ ਉਠਾਵੇ।

ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋਰ ਕਪੜੇ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਰਖੇ, ਕਛ ਮਾੜੀ ਨਾ ਰਖੇ।

ਆਪ ਖਾਵੰਦ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ: ‘ਮੇਰੇ ਸਰੂਪ ਡਿਠੇ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ’, ਮੇਰੇ ਬਚਨ ਮੰਨੇ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੈ। ‘ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—

‘ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਭ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਜੇਤਾ ਜਗਤ ਸੰਸਾਰੁ।

ਡਿਠੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰਹਿ ਵੀਚਾਰ।’

ਜਬ ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਭੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਲਦਾ ਹੈ।

‘ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿਖ ਕੀ ਕਰੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ।

ਸੇਵਕ ਕਉ ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਦਿਆਲ।’

ਸੋ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੈਸੇ ਹਨ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਥ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਐਡਾ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਸੂਚੇਤ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਤੀਰ ਬਣਾਇਅਨਿ, ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸਿਖਲਾਈਐ। ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਸਿਖੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਚਾਲੇ ਰਾਜਨੀਤਿ ਦੇ ਸਿਖਲਾਇਆ।

ਤਨਖਾਹਨਾਮਾ

ਬਚਨ ਹੋਆ-ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ ਕੁਰਹਿਤ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਰਬਤ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜਿ ਖਲੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣਾ, ਅੜੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਤਨਖਾਹ ਲੈਣੀ ਵੇਰੁ ਨਾਹੀ ਕਰਨਾ। ਜੋ ਸਿਖ ਸਹਜਧਾਰੀ ਹੋਇਕੋ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਰੰਮ ਲੁਹਾਏ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ।

ਜੋ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਵਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕੋਈ ਹੱਥ ਪਾਏ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ।

ਜੋ ਸਿਖ ਸਰਬਤੁ ਵਿਚ ਬੀਚਾਰ ਕੇ ਨ ਬੈਠੇ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤਥਾ ਸਬਦ ਗਾਵਣੇ-ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੇ ਅੱਗੇ ਹੋਇ ਬੈਠੇ ਸੋ ਮੂਰਖ ਤਨਖਾਹੀਆ।

ਜੋ ਸਿਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਿਆਵੇ, ਅਤ ਧਰਮਸਾਲੀਆ ਅੰਤਰਿ ਧਰ ਲਏ, ਵਰਤਾਏ ਨਾਹੀ ਲੋਭ ਕਰਕੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ।

ਜੋ ਕੇਸਧਾਰੀ ਟੋਪੀ ਰਖੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਕੇਸਧਾਰੀ ਲੰਗੋਟ ਰਖੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਕੱਛ ਅੰਦਰਿ ਲੰਗੋਟ ਰਖੇ, ਸੋ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜੋ ਚੁਰਾਇ ਲਏ, ਸੋ ਦਰਿਦ੍ਰੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਕੇਸਧਾਰੀ ਛਾਤੀ ਦੇ ਰੋਮ ਲੁਹਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਂਵਦਾ ਫਰਕ ਕਰੇ, ਪੰਗਤਿ ਵਿਚ, ਸੋ ਕਾਣਾ,
 ਤਨਖਾਹੀਆ । ਪਰ ਅਦਬ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਖ ਕਰਿ ਕਰੇ । ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਿਚ ਵਾਧ
 ਘਾਟ ਨ ਕਰੈ ।
 ਜੋ ਕੇਸਧਾਰੀ ਲੱਕ ਦਾ ਪੜਦਾ ਸਿਰ ਤੇ ਧਰੇ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋੜੇ ਚੜ੍ਹੇ ਲੰਗੋਟ ਵਿਚ ਜਾਏ, ਸੋ ਵੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋੜੇ ਚੜ੍ਹੇ ਪ੍ਰਸਾਹਿ ਖਾਏ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਿਖ ਨੂੰ ਆਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਛਕਾਏ ਬਿਨਾ, ਆਪਿ ਅਗੇ
 ਖਾਇ ਲਏ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਚੰਗਾ ਜੋੜ ਮੇਲ ਲਗੇ ਵਿਚ ਬੇਪ੍ਰਜੋਜਨ ਉਠਿ ਜਾਏ,
 ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ, ਦੇਣਦਾਰ ਜਾਨਣਾ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਨੱਲ੍ਹ ਪਾਏ, ਅੜੀ ਕਰੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਨਾਲ ਹਾਸਾ-ਮਸ਼ਕਰੀ ਕਰੇ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਚੌਂਕੇ ਪਾਏ ਬਿਨਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰੇ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਵਾਸੀ ਦਾ ਜੁਮੇਦਾਰਿ, ਵਾਸੀ ਬਿਨਾ ਹੋਰਥੈ ਬਖਸ਼ਾਇ ਸੋ ਭੀ
 ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਕੇਸਧਾਰੀ ਲੱਕ ਦੇ ਪੜਦੇ ਹੇਠੋਂ ਲੰਘੇ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਦਾ ਮੂੰਹ ਫਿਟਕਾਰੇ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਆਖੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖ ਨੂੰ ਧੀਰੀ ਦੇਵੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਦੀ ਪੱਗ ਤੇ ਹੱਥ ਪਾਏ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਦੇ ਦਾੜ੍ਹੇ ਹੱਥ ਪਾਏ, ਅਰੁ ਲੜੇ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਏ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਦੇ ਘਰਿ ਆਵੇ ਅਰਥੀ, ਜਥਾਸਕਤਿ ਵੰਡ ਨਾ ਖਾਏ,
 ਸੋ ਨੀਚ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਅਰਥੀ ਨੂੰ ਧਰਮਮਾਲੀਆ ਜਥਾਬ ਦੇਵੇ ਸੋ ਨੀਚ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਵਾਸੀ ਵਾਲੇ, ਭਲੇ ਸਿਖ ਦੀ; ਹੋਂਦੇ ਧਨ ਟਹਿਲ ਨ ਕਰੇਨਿ,
 ਸੋ ਦੇਣਦਾਰ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਨਾਲ ਹੱਥ-ਪਾਈ-ਲੜਾਈ ਕਰੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਅਰਥੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਵਾਸੀ ਵਾਲਾ ਦੁਖਾਏ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਧਰਮਸਾਲੀਆ, ਪਰਦੇਸੀ ਸਿਖ ਦੀ ਰਸਤਾ ਤਕੜਾਈ ਨਾ ਕਰੇ,
 ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਲੰਘੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਦੀ ਆਪੇ ਪੱਗ ਉਤਾਰੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ । ਫੇਰ ਬਖਸ਼ਾਏ
 ਭੀ ਨਹੀਂ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਕਰਦ ਦੇਂਦਾ ਭੁੰਢੇ ਸੁਟੇ: ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ । ਹਥਿ ਦੇਵੇ ।
 ਜੋ ਕੁਰਹਿਤਾਏ, ਤਨਖਾਹੀਏ, ਧੜੀਏ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰੇ, ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਔਰਨਾ ਕ੍ਰੋ, ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ, ਆਪ ਨ ਕਰੇ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਕੁਤਹਿਤ ਕਰੇ ਬਖਸ਼ਾਏ ਨਾਹੀ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਆਖੇ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਤਲਵਾਰ ਮਗਰ-ਪਾਛੇ ਸਿਟੇ; ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਮੁੱਠ ਮੰਢੇ ਉਪਰੋਂ ਪਿਛੇ ਰਖੇ, ਤਲਵਾਰ ਦੀ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਤੁਰਕ ਨਫਰ ਦੇ ਹਥਿ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੇ ਆਪ ਖਾਲੀ ਤੁਰੇ,
 ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਕਾਵੇ ਬੰਠੇ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਰਖੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੀ ਸੁਚੇਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਫਤ ਬਿਨਾ ਪਾਲ ਤੁਰੇ ਸੋ ਭੀ
 ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਕਾਤੇ ਫਿਰ ਕੇ, ਹੱਥ ਧੋਇ ਕੇ, ਪੰਜ-ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਜਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾ ਕਰੇ,

ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।।

ਜੋ ਪੱਤ ਨੂੰ ਬਾਸੀ ਰਖੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਹੋਂਦੇ ਦਹੀਂ ਕੇਸ ਨਾ ਧੋਏ, ਸੋ ਆਲਸੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜੀਅ ਪਵਨਿ ਦੇਵੇ ਸੋ ਆਲਸੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਗੁਰਮਤ੍ਰ ਜਪੁਜੀ ਰੋਚ ਨ ਪੜ੍ਹੇ ਸੋ ਅਚੇਤ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਕੀਤੀ ਨ ਵਿਚਾਰੇ, ਸੋ ਆਲਸੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਨ ਲੱਕੋ ਨੰਗਾ ਕਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਸਿੰਘ ਲੱਕੋ ਨੰਗਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਗਿੱਲੀ-ਸੁੱਕੀ ਕੱਛ ਪਾਇ ਲਏ । ਕੱਛ ਦੇ ਪਉਂਚੇ ਦਾ ਸਿਖ ਵਿਸਾਹ ਨਾ ਕਰੇ ।

ਜੋ ਸਿੱਖ ਪਰ ਨਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੇ, ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਨਾਰੀ ਦਾ ਜੂਠਾ ਖਾਏ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਿਨਾਂ, ਤ੍ਰਿਮਤ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਵੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਹੋਇ ਕਰਿ ਨੱਚੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜੋੜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਗਾਵੇ
ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਚਿਟੇ ਚੁਣਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਕੇਸਧਾਰੀ ਕਲਫ ਲਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖ ਦੀ ਚੁਗਲੀ ਕਰੇ । ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ । ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਸਾਖ :— 'ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਚੁਗਲੀ ਚੁਗਲੀ ਵਜੇ,
ਤਿਸ ਕਾ ਕੀਤਾ ਕਰਤਿਆ ਸਭ ਗਇਆ ।'

ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਮਨਸੂਬਾ ਕਰਿ ਦੁਬਿਧਾ ਪਵਾਏ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ
ਜੋ ਸਿਖ ਕੂੜ ਸੱਚ ਆਖ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾਏ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਵਦਿਆ ਆਏ ਸਿਖ ਨੂੰ ਸੁਲਾਹ ਨ ਕਰੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ
ਜੋ ਸਿਖ ਪਾਸਹੁੰ ਮੂੰਹ ਛਿਪਾਏ—ਚੋਰੀ ਖਾਏ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਖ ਭੁੰਢੇ ਸਵਣ ਆਪ ਮਾਨੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮੰਜੀ ਉਪਰਿ ਚੜ੍ਹ ਕਰਿ

ਸਵੇਂ, ਸੋ ਪਾਖੰਡੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਦਸ ਸਿਖ ਮੰਜੇ ਚੜ੍ਹ ਸਵਨਿ, ਗਰੀਬ ਸਿਖ ਭੁੰਢੇ ਸਵਨਿ—ਆਦਰ ਨਾ
ਕਰਨ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਏ ।

ਜੋ ਸਰਬਤ੍ਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਬਿਨਾਂ ਵਧੀਕੀ ਆਪ ਕਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਦਾ ਮੰਦਾ ਹੋਵਣ ਲਗੇ —ਕਾਰਜ ਵਿਗੜੇ, ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੱਸੇ ਨਾਹੀ,
ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਆਪ ਚੰਗਾ ਚੌਖਾ ਖਾਏ, ਸਿਖ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਖਵਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਕੰਨਯਾ ਮਾਰੇ ਸੋ ਖੂਨੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਿਖ ਦੀ ਵਸਤੂ ਚੁਰਾਏ, ਸੋ ਪ੍ਰੇਤ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਗਰੀਬਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੇ, ਸੋ ਅਹੰਕਾਰੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਿਖ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾਵੇ, ਅਗੋਂ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਸੋ ਭੀ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸਿਖ ਕਿਰਤੀ ਘਰਿ ਹੋਂਦੇ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਕੋਡੀ ਖਾਏ, ਸੋ ਦਰਿੱਦਰੀ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਪੂਜਾ ਦੀ ਕੋਡੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਖਕੇ ਨਾ ਦੇਵੇ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਕੋਡੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਾਨ ਜਾਣੈ, ਸੋ ਮੂਰਖ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਅੰਸ ਅਰਦਾਸ ਮਲੋਛਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਕਬੀਲੇ ਨਾਲ ਰੈਣ-ਬਿਲਾਸ ਕਰਿ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾ ਕਰੇ ਸੋ
ਪ੍ਰੇਤ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਰਬਤ੍ਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾ ਮੰਨੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰਿ ਜਾਇ ਹਰਾਮੀ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਮੰਨੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਕੁੱਠਾ ਖਾਏ, ਸੋ ਨੀਚ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਨਿਗੁਰੇ, ਅਣਪਾਹੁਲੀਏ ਨਾਲ ਵਰਤੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਨਿਗੁਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਘਰ ਵਿਚ ਰਖੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੈਂਦਾ ਸਿਖ ਬਹੁਤਾ ਬੋਲੇ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰੈਂ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਉਪਰਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨ ਕਰੈ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਗੁਰੂ ਕੀ ਅਰਦਾਸੋਂ ਮੁੜੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਕੇਸਧਾਰੀ ਬਗਲਬੰਦੀ ਜਾਮਾ ਪਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਸੂਹਾ ਪਹਿਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਸੂਰਮਾ ਪਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਦੁਤਾਰਾ, ਪੋਥੀ, ਚੋਰੀ, ਰੁਮਾਲ ਚੁਰਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਟੋਪੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕੇਸਧਾਰੀ ਪੈਰੀਂ ਪਵੈ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਟੋਪੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਜੂਠਾ ਖਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਤੁਰਕ ਦੇ ਅੱਖਰ ਸਿਰਿ ਧਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਗੋਰ, ਮੜੀ ਪੂਜਣ ਜਾਇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਪਾਠ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਚਰਚਾ ਕਰੈ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਹੋਂਦੇ ਬਲ ਅਰਬੀ ਸਿਖ ਗਰੀਬ ਦੀ ਗੋਰ ਨਾ ਕਰੈ ਸੋ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਸਾਬੁਣ ਕੱਲਰ ਕੇਸੀਂ ਪਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਘਰਿ ਹੋਂਦੇ ਦਹੀਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸੀ ਇਸਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਦੇਵੇ,
 ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਬਾਹਰਿ ਬੋਹਲ ਵਿਚਹੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਕੱਢੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਘਰ ਹੋਂਦੇ, ਅਰਬੀ ਗਰੀਬ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਨਾ ਧੁਵਾਇ ਦੇਵੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਸਿਖ ਦੇਵਣ ਲਗੇ. ਦੂਜਾ ਸਿਖ ਮਨਹਿ ਕਰੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਪਾਸਹੁ ਮਾਇਆ ਲੈ ਕੇ ਜੂਆ ਖੰਡੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਮਲੇਛਣੀ-ਬੇਸਵਾ ਕਾ ਸੰਗ ਕਰੇ, ਸੋ ਮਲੇਛ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਪਾਸਹੁ ਮਾਇਆ ਲੈਕਰਿ ਬਿਕਰਮ ਕਰੇ, ਸੋ ਨੀਚ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਪਾਸੋਂ ਮਾਇਆ ਲੈ ਕੇ ਨ ਖਵਾਏ, ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਨ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਦਾ ਚੁਗਲੀ ਕਰੈ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਿਖ ਜੋੜ-ਮੇਲੇ ਵਿਚਹੁ ਉਠਿ ਜਾਏ; ਸੋ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਭਲਾ ਸਿਖ ਹੈ, ਸੋ ਰਹਿਤ ਕ੍ਰਿਪਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਏ ।
 ਜੋ ਗਰੀਬ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਇ ਕੈ ਗੁੱਸਾ ਕਰੈ, ਸੋ ਝੱਲਣਾ ।
 ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ —
 'ਹੁਮ ਗਰੀਬ ਮਿਸਕੀਨ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਹਰਿ ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਵਡ ਵਡਾ ਹੋ ।'
 ਜੋ ਘਰਿ ਆਏ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੁਖਿਆਂ ਟੋਰੇ, ਹੋਂਦੇ ਸ਼ਕਤਿ. ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਕਰਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਵੇਸ੍ਵਾ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖੇ ਬਿਆਹੁ ਵਿਚ, ਸੋ
 ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ, ਸਰਵਰ ਮੁਕਾਮ, ਮਾੜੀ ਜਾਏ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਤੁਰਕ ਦੀ ਜਾਰੂਵੀਂ ਮਨਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਦਾ ਅੱਧਾ ਨਾਉਂ ਸੱਦੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਕੇਸਧਾਰੀ ਹੋਇ ਕੇ, ਬੋਟੇ ਕਤਰੂ* ਰਖੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਕੇਸਧਾਰੀ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਦਾੜੀ ਟੁਕੇ ਅਥਵਾ ਕੈਂਚੀ ਮੋਚਨਾ ਲਵਾਏ
 ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਗਰੀਬ ਅਹਬੀ ਸਿਖ ਬੈਠਾ ਰਹੇ, ਆਪ ਖਾਇ ਆਵੈ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਭਲੇ ਸਿਖ ਮਨੇ-ਪ੍ਰਮੰਨੇ, ਅਥਵਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਹੁਕਮਨਾਂਵੀਏ ਵਾਸੀ ਵਿਰੋਂ
 ਆਵਣ, ਵਾਸੀ ਵਾਲੇ ਸਿਖ ਨਾ ਲੇਵਨ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ, ਪੋਥੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾ ਸਿਖਾਏ, ਸੋ ਭੀ
 ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਦੀ ਬੋਲੀ ਠਠੰਝੀ** ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸਨਿ, ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ ਜੋੜ (ਮੇਲੇ)
 ਜਾਂਦਿਆਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਨੂੰ ਤੁਰਕਾਂ ਮਾਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਨੂੰ ਸਿਖ ਹੋਂਦੇ ਬਲ, ਰਣ ਵਿਚ ਟੁਟੇ-ਭੰਨੇ, ਹਾਰੇ ਫੱਟੜ ਨੂੰ ਸਟਿ
 ਆਵੈ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 ਜੋ ਸਿਖ ਨੂੰ ਗੋਰ ਮਾਰਗ ਲਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
 * ਕੇਸ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ । ** ਠਠੰਝਾ ਮਖੌਲ

ਜੋ ਸਿਖ ਦਾ ਮੁਰਦਾ, ਹੋਂਦੇ ਬਲੁ, ਰਣ ਵਿਚ ਸਸਕਾਰ ਨਾ ਕਰੈ,
ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਏ, ਜੋ ਨਾ ਮੰਨੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬੇਪ੍ਰਯੋਜਨ ਵਾਸਤਾ ਪਾਏ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਦਿਹੁ ਓੜਕ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਰਕੇ, ਮੁਲਾਹਜੇ ਵਾਲੇ ਸੱਦ ਕਰ ਲੈ
ਜਾਏ, ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸੱਦੇ. ਸੋ ਲਿਬਾਸੀ, ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਹੋਇ ਕੇ ਲੜਾਕਾ ਛਿਪਰਾ ਹੋਵੈ, ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਗਰੀਬ ਹੋਇਕੇ ਮਸ਼ਕਰਾ ਹੋਵੈ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਮਤ ਦੇਣੀ ਨਾਹੀ, ਗੁਰੂ ਕਾ
ਬਚਨ ਹੈ :—'ਮੂਰਖ ਗੰਢ ਪਵੈ ਮੁਹ ਮਾਰੁ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਟਹਿਲ ਨਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਾਖ: 'ਪੂਤ ਨ ਮੰਨੈ ਮਾਪਿਆਂ, ਕਮਜਾਤੀ ਗਣੀਐ ।'

ਕੇਸਧਾਰੀ ਹੋਂਦੇ, ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਜੋੜ-ਮੇਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਏ, ਸੋ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅੱਗੇ ਜਬਾਬ ਦੇਵੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਾਖ: 'ਕਾਹੇ ਪੂਤ ਝਗਰਤ ਹੋ ਸੰਗਿ ਬਾਪ ।'

ਜੋ ਮਾਪੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਬੇਮੁਖ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਏ ।

ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੇ ਪਿਤਾ ਤਿਆਗਿਆ, ਭਰਥਰੀ ਮਾਈ ਤਿਆਗੀ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਕੜਾਹ ਵਰਤਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੰਗਰ ਦਾ ਅਦਬ ਨਾਲ ਸੁੱਚੇ ਬਾਜਨ ਪਾਇਕੇ ਚੌਂਕਾ
ਨਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਭਾਦਣੀ, ਹੁਕਈ, ਕੁਰਹਿਤੀਏ ਪਾਸੋਂ ਕੜਾਹ (ਪ੍ਰਸਾਦ) ਕਰਾਏ ਸੋ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਕੇ ਤੱਕੜੀ ਤੋਲੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸ ਪਿੱਠ ਕਰਿ ਬੈਠੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸ਼ਬਦ ਹੇਠ ਪੜ੍ਹਨਿ, ਆਪ ਮੰਜੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠਨਿ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਏ ।

ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ ਆਪ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਏ-ਖਵਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਹੱਥ ਹੋਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਾਏ, ਹੱਥ ਹੋਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੌਥੀ ਨੂੰ
ਹੱਥ ਲਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ —

ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨੁ ।

ਜੋ ਸਿਖ, ਬਿਖਿਆ ਪੀਂਦੇ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ, ਮੁਸ਼ਕ ਲਏ ਸੋ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਇਕੇ, ਸਿਰੰਦ ਵਾਲੇ ਖੜੀ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹੀ ਖੜੀ —
ਟਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਮੂੰਹ ਫਿਟਕਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾਇ ਲਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਂਵਦਾ ਪਹਿਲੇ ਰਖੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ !

ਜੋ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਤੁਰਕ ਮੁਖਤਿਆਰ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ

ਜੋ ਸਿਖ ਘਰ ਦਾ ਭੇਤ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਫਿਟਕਾਰੇ, ਸੋ ਭਲਾ ਨਹੀ ਜਾਨਣਾ

ਤੁਰਕ ਕੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਿ ਹੱਥ ਜੁੜਾਇ ਲੈਣੇ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮੋਂ ਸਿਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੇ, ਸੇਵਕ ਨ ਰਖੇ, ਸੋ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਿਖ ਰਹਿ ਕੇ ਖਿਆਨਤ ਕਰੇ, ਸੋ ਬਡਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਲ ਨਾ ਜਾਏ, ਸੋ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹਾਸਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਬਹੇ, ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਨਾ ਬਹੇ, ਯਾ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ
ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਹਾਵੇ ਨਾਹੀ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ (ਪਾਸਹੁੰ) ਬੂਠੀ ਸਪਤ ਕਰਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹਤ ਹੋਵੇ, ਇਕੋ ਭਲਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੀ ਸਪਤ ਕੀਤਿਆ,
ਸਪਤ ਨਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਰਾਖਸ਼ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ, ਗੁਰ-ਦੌਹੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ

ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਨਾਲ ਗੰਦ-ਜਬਾਬ ਕਰੇ, ਸੋ ਗੰਦਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੇ ਕਿਰਤੇ ਲਾਵੇ ਉਹ ਮਾਇਆ ਛਲ ਕਰਕੇ
ਖਾਇ ਲਏ, ਸਿਖ ਨੂੰ ਜਬਾਬ ਦੇਵੇ ਤਿਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ, ਤੇ ਨਾਲ

ਭੀ ਨਾ ਰਲਾਵਣਾ ! ਅਰਜ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਣਾ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਪਾਸਹੁ ਵਣਜ ਨਾਲ ਵਧ-ਘਟ ਜਾਇ, ਤਾਂ ਕਿਰਤੇ ਲਾਇਕੇ
ਉਤਾਰ ਲੈਣਾ ।

ਅਤੇ ਸਿਖ ਭਲੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਿਖ ਨੂੰ ਰਖੇ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਵੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਿਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਨਿਬੜੇ, ਦੇਣੇ-ਲੈਣੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਬੇਮੁਖ ਹੋਵੇਗਾ,
ਸੋ ਨ ਨਿਬੜੇਗਾ, ਦੁਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ।

ਦੋਵੇਂ ਸਿਖ ਸਿਖੀ ਰਲਣ, ਗੋਬਿੰਦ ਔਤਰਜਾਮੀ ਹੈ, ਲੇਖਾ ਧਰਮਰਾਇ
ਲੈਸੀ ਝੂਠੇ ਪਾਸਹੁ, ਜੋ ਸਿਖ ਦਾ ਆਖਿਆ ਨਾ ਮੰਨੇਗਾ, ਸੋ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਹੁ
ਤਨਖਾਹੀਆ । ਸਿਖ ਭੀ ਸਾਲਸ ਹੋਇਕੇ ਆਖਣ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਕੈਦ ਕਰਾਏ, ਲੁਟਾਏ, ਮਰਵਾਏ, ਸੋ ਦੋਂ ਤ
ਜਾਨਣਾ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਐਸੇ ਨਾਲ ਨਾ ਵਰਤਣ, ਬੇਮੁਖ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਦੇ ਪਾਸਹੁ ਬਾਕਰੀ ਕਰਾਇਕੇ, ਨਾ ਦੇਵੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਮੁੜਿ ਜਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹਥ ਸਾਬਿਤ ਹੋਵਣ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਨਾਲ ਸੱਚ ਕਰੇ, ਸੋ ਪੱਕਾ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁਧਿ ਤਖਾ ਟਿਸਨਾਨ, ਪੰਜ-ਇਸਨਾਨਾ, ਹੋਂਦੇ ਬਲ
ਨਾ ਕਰੇ, ਏਵੇਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕੇ ਅਥਵਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ, ਸੋ ਅਚੇਤ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਬਚਨ ਕਰੇ, ਘਰਿ ਹੋਂਦੇ ਬਰੜਾਇਕੇ ਦੋਵੇ, ਸੋ ਪੱਕਾ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਦਾ ਕਾਰਜ ਤੋੜੇ, ਸੋ ਬੇਮੁਖ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਅਰੁ ਸੇਵਕ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਾਰਜ ਪੈ ਜਾਏ ਝਗੜੇ ਦਾ ਅਤੇ
ਸਿਖ ਮੁਨਸਬ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਧਰਮ ਵੀ ਕਰੈ, ਅਤੇ ਸਿਖ ਦਾ ਭਲਾ ਭੀ ਚਾਹੇ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ, ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਰ—ਮੰਦਾ ਕਰੇਗਾ ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਚੋਰ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ, ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਛਣਕੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ
ਜਿਥੇ ਸਿਖਾਂ ਸੀਸ ਦਿਤੇ ਹੋਵਣ, ਸਿਖੀ ਬਦਲੇ, ਸੋ ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ਜਾਨਣਾ
ਅਤੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲਣਾ ।

ਅੰਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਖੇਤ੍ਰ ਵਿਚ ਕਾਵੇ ਬੈਠੇ, ਸੋ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਨਾ ਧੋਇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਪਰਿ ਕਾਵੇ ਬੈਠੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਕੱਛਾ ਲਾਹਿ ਕਰਿ ਰਾਤੀਂ ਨੰਗਾ ਸਵੇਂ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਪੱਗ ਰਾਤੀਂ ਲਾਹਿ ਕੇ ਸਵੇਂ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖਾਂ ਬਿਨਾਂ, ਗੈਰ ਸੰਗਤਿ ਕਰੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਲਾਲੀ ਖਾਏ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ !

ਜੋ ਸਿਖ, ਬਿਰਧ ਅਥਵਾ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਖਵਾਫਣੇ ਲਗੇ,
ਅਤੇ (ਪੱਖਾ) ਝੱਲ ਕਰਿ ਨਾ ਖਵਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ, ਭੇਡਾਂ ਦਾ ਦੁਧ-ਦਹੀਂ ਖਾਏ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ, ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਟੋਕੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ !

ਜੋ ਸਿਖ, ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਦਾ ਮਾਨ ਭੰਗ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਾਖ—ਜੇ ਤਉ ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਸਿਕ ਹਿਆਉ ਨ ਠਾਹੇ ਕਹੀਂ ਦਾ ।,

ਜੋ ਬੇਕਾਰਤੀ ਬਗੈਰ ਵਸਤ ਨਾ ਖਾਏ ਸੋ ਅਚੇਤ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕਰੂਰ ਨੇਤ੍ਰ ਦੇਖੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਪੰਥ ਏਹੁ ਵਾਹ ਗੁਰੂ-ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੈ । ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਰਤਨ ਭੀ ਹੋਂਦੇ
ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਘੁਗੇ, ਸੰਖ ਸਿਪੀਆਂ ਭੀ । ਮਾਣਕ-ਮੌਤੀ ਨੂੰ ਖਰੀਦੇ, ਘੁਗੇ ਨਾ
ਖਰੀਦੇ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਾਣ ਵਿਚ ਵਰਤੇ, ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ 'ਮੁਕਤਾ'
ਸਦਾਏ, ਸੋ ਕੂੜਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਸੁਸਤ ਹੋਵੇ, ਨਿਤ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਾਏ, 'ਤਾਜ਼ਾ ਹੋਵੇ' !

ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨ ਧੁਆਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਕਤੀਰਾ, ਮਹਿੰਦੀ ਹੱਥੀਂ ਲਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਜੋ ਸਿਖ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਥਵਾ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਬੇਅਦਬੀ ਜਾਹਗਾ ਰਖੇ,
ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ

ਜੋ ਸਿਖ ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਅੰਦਰ ਰਖੇ ਅਰੁ ਪੜ੍ਹੇ ਨਾਹੀ, ਸੋ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਜੋ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਧਰਮਸਾਲ ਹੋਵੇ, ਸਿਖ ਨਾ ਜਾਇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਜੋ ਸਿਖ, ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਖ ਕੇ, ਫੇਰ ਫੇਰ ਤੂੰ ਵੇਰੀ ਅੱਗਹੁ ਮੋੜੇ
ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਪੀਰ ਨਾ ਜਾਣੇ । ਵਡਿਆਈ
ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾਣੇ । ਅਤੇ ਸਿਖ ਛਕਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਆਪ ਨੂੰ ਦਾਤਾ ਨ ਜਾਣੇ । ਅਰੁ ਜਾਣੇ
ਇਹ ਦਾਤ ਸਾਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ । ਨਿਰਅਭਿਮਾਨ ਹੋਇ ਰਹੈ ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਇਕ ਸਿਖ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼
ਹੈ ਰਾਗੀ ਸਿਖਾਂ ਪਰ ! ਜੋ ਸੁਖਮਨੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸਾਂ, ਇਕੋ ਅਸਟਪਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ।
ਮੈਂ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ 'ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਲਵਾਂ' ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਗਾਵਣਾ, ਮੇਰੇ ਕਹਿੰਦਿਆਂ
ਹੀ ਲਾਗੇ ਸਬਦ ਪੜ੍ਹਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਭੋਗ ਨਾ ਪਾਵਣ ਦਿਤਾ । ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿਆ
ਹਜ਼ੂਰਿ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਕੇ ਫੇਰਿ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਵਾਂਗਾ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ
ਮੇਰਾ ਨਿਆਇ ਕਰਨਾ । ਫੇਰਿ ਤਾਂ ਖਚਨ ਹੋਇਆ: ਤਿਨਾਂ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀ ਨਾਹੀ
ਭਾਈ ਸਿਖਾ ! ਤੂੰ ਸੰਗਤਿ ਨੂ ਚਬੀਨਾ ਛਕਾਵਦਾ ਸੈਂ, ਅਤੇ ਰਾਗੀ ਲਗੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
ਛਕਾਵਣ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ 'ਕਲਿ ਕੀਰਤਨ ਨਾਮ ਅਧਾਰ' ।
ਭਾਈ ! ਜੇ ਭਾਵਣੀ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਗੇ, ਸੋ ਮੁਕਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਹੋਣਗੇ ।
ਈਹਾਂ ਭੁਗਤਿ ਅਗੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਬਣ ਆਵੇਗੀ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਮਾਰਗਿ ਜਾਂਦੇ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਆਵੇ, ਅਥਵਾ ਕੀਰਤਨ
ਸੇਤ-ਜਨ ਅਥਵਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੋਥੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਵਨਿ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਨ ਜਾਏ,
ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਖੇ, ਤਾਂ ਅਗੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ
ਧਰੇ । ਇਕੱਠੇ ਦੋਨੋ ਪੰਗਤਾਂ ਬਹਾਲੇ । ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਬਿਠਾਲੇ, ਤੇ ਪਾਛੇ ਸਿਖਾਂ

ਨੂੰ ਬੈਠਾਲੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਜਾਣ ਕੇ ਪੰਗਤਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖਾ ਜਾਏ, ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਜਾ ਖਾਏ
ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਬਦ-ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ ਹੋਂਦੇ, ਕੋਈ ਮਾਇਆ ਦਾ ਝਗੜਾ ਆਇ ਪਾਏ,
ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਦਸਾਂ ਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਦ ਜਾਣੇ, ਸੋ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆ
ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਜੰਵ ਨਾਲ ਜਾਏ, ਘਰਿ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਆਵੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ
ਭੁਲ-ਚੁਕ ਬਖਸ਼ਾਇ ਲਏ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤਨਖਾਹੀਆ ਰਹੈ ਗਾ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸਾਸ ਸਾਸ ਵਾਹਗੁਰੂ ਉਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹੈ ।

ਜੇ ਦੀਪਕ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਪੱਖਾ-ਪੱਲਾ ਹਿਲਾਇ ਕੇ ਕਰੇ.

ਮੂੰਹ ਦੀ ਫੁੜ, ਹਥ ਦਾ ਬੁੱਜਾ ਮਾਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਸਿਖਣੀ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਆਏ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਾਖ—ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਤੇ ਭਇਆ ਅਨਾਦ । ਜਪੀਐ ਨਾਮ ਅੰਨ ਕੈ ਸਾਦ ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਖੇ, ਜੋ
ਆਖੇ ਪੜ੍ਹ ਛਡਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੂਠੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨੂੰ ਕਰਦ ਭੇਟਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚ ਕੱਖ ਦੀ ਰਖੇ, ਸੋ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਕੇਸ ਧੋਇਕੇ ਹਰੇ ਕਰਨੇ ਦੀ ਥਾਂ 'ਸੁਕਾਵਣੇ' ਆਖੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਪੱਟੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਧੋਇ ਕੇ 'ਸੁਕਾਵਣੀ' ਆਖੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਰਾਹ ਚਲਦੇ ਸਿਖ ਦਾ ਸਾਥ ਛੋਡ ਜਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਸਿਖ, ਸਿਖ ਨੂੰ ਦਗਾ ਦੇ ਕੇ ਕੁਮਾਰਗ ਪਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਖੂਹੇ ਉਪਰਿ ਸਿਖ ਪਾਣੀ ਭਰਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਿਖ ਪਾਣੀ ਮੰਗੇ ਨਾ ਪ੍ਰਿਆਏ,
ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਸਿਖ ਮਾਰਗੋਂ ਆਏ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਖੋਚਲ ਕਰਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਜੋ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਜੋ ਸਿਖ, ਕੂਲਕ ਰਖੇ, ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਫਿਰੇ, ਰਵਾਲ ਪਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਮਾਰਗ ਟੁਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਦਾੜੀ ਵਾਲਾ ਤ੍ਰਿਮਿਤ ਪਾਸੋਂ ਕੇਸ ਦਿਖਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਬੇ ਪ੍ਰਜੋਜਨ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਸੋਟਾ ਵੱਟਾ ਮਾਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਤ੍ਰਿਮਤਾਂ ਵਿਚ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹ ਬੈਠੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ 'ਵਾਲ' ਆਖੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜੀ ਪਵਨ ਖਬਰ ਨਾ ਲਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਹੱਥ ਲਾਏ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਸਿਖ ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪੰਰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਗਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਾਨ ਭੰਗ ਕਰੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਜੋ ਦੁਇ ਸਿਖ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਨ, ਸਿਖ ਮਨੁ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਨਾ
ਛੱਡਣ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਏ ।
ਜੇਹੜਾ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਦੇ ਕਹੇ ਉਪਰਿ ਚਲੇ ਨਾਹੀ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਜੋ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਾਣਤ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਉਤੇ ਬਾਕੀ ਕੱਢੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—'ਆਪ ਸਤਿ, ਕੀਆ ਸਭ ਸਤਿ ।'
'ਹੋਰ—'ਪੂਰੇ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪੂਰਾ ਘਟ ਵਧ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ।
ਪਰਦੇਸੀ ਸਿਖ ਨੂੰ ਮੀਂਹ ਝੜ ਵਿਚ ਬਿਸਰਾਮ ਨੂੰ ਜਾਹਗਾ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਸੋ
ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ । ਨੱਗ, ਉਚੱਕੇ, ਭੇਖੀ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਾਹੀਂ
ਕਰਨਾ । ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਕਾ ਵਧੇਗਾ, ਸਮਾ ਪਾਇਕੇ, ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਘਟੇਗੀ । ਵਾਧੇ ਵਿਚ

ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂਵਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਸੁਚੇਤੀ ਨਾਲ ਵਰਤਨਗੇ ।
ਦਰਬਾਰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਲਗੇ ਵਿਚ ਮਾਈ ਦਾ ਜਾਮਾ, ਪੰਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾ
ਪੜ੍ਹੇ, ਸੁਣੇ ਸਹੀ ।

ਮਾਈ ਮਾਈਆਂ ਵਿਰ ਬੈਠੇ । ਸਿਖ, ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ।
ਜੋ ਸਿਖ ਕਾਵੇ ਬੈਠੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਤੁਰਕ-ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੀਰਨੀ ਲੈ ਕਰ ਵਸਤੁ ਸਿਖ ਖਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਪਗੜੀ ਲਾਹਿ ਕਰ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਏ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਬਸਤ—ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਜੂਠੇ ਨਾਲ ਠੰਢਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬੇਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਬੱਲੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ 'ਮੁਹਿ ਚਲੇ ਸੁ ਅੱਗੇ ਮਾਰੀਐ ।
ਹੋਰ ਸਾਖ—'ਜੇ ਕੋ ਦਰਗਹਿ ਬਹੁਤਾ ਬੱਲੇ ਨਾਉ ਪਵੈ ਬਾਜਾਰੀ ।
ਜਿਹੜਾ ਸਿਖ ਬਿਅਦਬੀ, ਕੁਰਹਿਤ ਕਰੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਤਨਖਾਹ ਨ ਲਵਾਇ
ਨਾ ਬਖਸ਼ਾਏ ਤੇ ਉਹ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ ।

ਜੋ ਕੁਰਹਿਤੀ ਚੋਰ, ਯਾਰ, ਲੰਪਟ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ
ਸਿਖ ਹੋਇਕੈ ਕੰਨਿਆ ਮਾਰੇ, ਪੰਜੀ ਮੇਲੀਂ ਵਰਤੇ, ਸੋ ਪੱਕਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ।
ਧਾੜਾ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ਾਇ ਨਹੀਂ, ਤਿਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ ।
ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਐਸੀ ਸਿਖੀ ਰਖੇ ਜੈਸ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕੀਤਾ
ਹੈ । ਸਿਖ ਨੋ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਐਸੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਰਾਤਿ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਪਰਦੇਸੀ
ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—'ਜੈਸੇ ਗੋਇਲ ਗੋਇਲੀ ਤੈਸੇ ਸੰਸਾਰ ।'

ਸਿੱਖਣੀ ਹਿਤ ਰਹਿਤ—

ਏਹੁ ਜੁਗਤਾਂ ਅਤੇ ਰਹਿਤਾਂ, ਤਨਖਾਹਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ
ਆਖੀਆਂ ਹੈਨਿ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ, ਸੰਸਾਰੀਆ ਨੋ ਨਹੀਂ ਕਹੀਆਂ ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਹੋਵੈ, ਜਲ ਵਿਚ ਇਸਨਾਨ ਨੰਗੀ ਨਾ ਕਰੇ । ਸੂਰਜ
ਸਨਮੁਖ ਨੰਗੀ ਜਲ ਨਾ ਦੇਵੈ । ਜਲ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਪਿਤਾ ਹੈਨਿ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਮੇਲੀ ਹੋਇਕੈ ਨਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਕਾਇ ਅਤੇ ਨਾ ਖਵਾਇ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਮਰਦ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਫਿਟਕਾਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਕਜਿ ਬੈਠੇ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੋਥੀ ਪੜ੍ਹਨ ਸਿਖੇ, ਤਾਂ ਪਰ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਸੰਸਾਰੀ
ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ ! ਸੋ ਕਉਣ ਪਰ ਕ੍ਰਿਤਾਂ—ਗੀਤ, ਟੱਪੇ ਗਾਵਣੇ, ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ ਗੰਦੀ
ਜਬਾਨ ਨਾ ਕਰੇ । ਆਪਣੇ-ਧਰਮ ਪਰਾਇਣ ਰਹੇ । ਕਾਹੇ ਤੇ ? ਜੋ ਆਪਣਾ ਧਰਮ
ਕਲਿਆਣ-ਕਰਤਾ ਹੈ ! ਬੁਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਤ ਏਕਲੀ ਬੈਠ ਕਰਿ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੇ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਸੀਲ-ਧਰਮ ਰਖੇ । ਆਪਣੇ ਭਰਤੋਂ ਨੂੰ ਭਰਤਾ ਜਾਣੇ, ਹੋਰ
ਸਭ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਿ ਜਾਣੇ ।

ਭਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ ।

ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਪੁਰਖ ਨਾਰੀ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਸਨ, ਸਿਖਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਕਾਰੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਜੋ ਸਿਖਣੀ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਟੱਬਰ ਨਾਲੋਂ ਅਰਥੀ ਸਿਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੱਛਾ
ਛਕਾਇ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ, ਸ਼ਬਦ-ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕੰਠ ਕਰੈ । ਧਰਮਸਾਲ ਦੁਇ
ਵਕਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣੇ ਜਾਇ ।

ਪੱਛੀ ਵਿਚਹੁ ਪੁਣੀ, ਸੂਤਰ ਵਿਚੋਂ ਛੱਲੀ, ਅੱਟੀ, ਗੋਹੜਾ ਵਟੀਆਂ ਨੂੰ, ਤਾਣੀ
ਵਿਚਹੁ ਰੁਮਾਲ, ਚਾਦਰ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਮਿਤ ਦੇਵੇ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ, ਚੌਂਕੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸਾਦੀ, ਤੋਣ ਵਿਚਹੁ ਮੁਠ ਆਟੇ ਦੀ ਗੁਰੂ
ਕੇ ਅਰਥ ਦੇਵੇ, ਧਰਮਸਾਲੋਂ ਅਰਥੀ ਸਿਖ ਨੂੰ । ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ :— ਸਤਿਗੁਰੂ ਤ੍ਰਿਪਤੈ, ਗੁਰੂ-ਸਿਖ ਮੁਖਿ ਪਾਇ । ,

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ । ਸਰੀਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਖੇ ।
ਸੰਚ ਜਲ ਮ੍ਰਿਤਕਾ (ਨਾਲ) ਕਰਕੇ ਚੌਂਕੇ ਵਿਚ ਜਾਇ ।

ਆਟਾ ਗੁੰਨੁਦੀ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਕਾਵਦੀ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੇ ।

ਜੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇ ਥੁਕਾਂ ਪਉਂਦੀਆਂ ਹੈਨ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਦੀ ਨੱਕ ਸੁਣਕੇ, ਯਾ ਪਿੰਡਾ ਖੁਰਕੇ, ਹਥ
ਹੋਇ ਲਏ । ਬਾਲਕਾ ਬਾਲਕੀ ਨਿਦਾਨ ਚੌਂਕੇ ਵਿਚ ਨਾ ਲੈ ਬੈਠੇ । ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੋੜੀ

ਨਿਦਾਨ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਰਖੇ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਪੰਜੀਂ ਮੇਲੀਂ ਸਿਆਪੇ ਨਾ ਜਾਏ । ਭਾਜੀ ਭੀ ਲੇਵੇ-ਦੇਵੇ
ਨਾਹੀਂ ।

ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਸੁਆਰਥ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਭਾਜੀ ਧਰਮਸਾਲੇ ਦੇਵੇ ।

ਠੱਠਾ-ਮਸ਼ਕਰੀ. ਸਿੱਠਣੀ ਨਾ ਦੇਵੇ ! ਗਾਵੇ, 'ਤਾਂ ਸੁਭ ਗੀਤ, ਘੋੜੀਆਂ, ਸੁਹਾਗ
ਗਾਏ । ਗੰਦੇ ਬੋਲ ਨ ਆਖੇ ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਇਸਨਾਨ ਅਥਵਾ ਪੰਜ-ਇਸਨਾਨਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹੇ,
ਗੌਰ ਮੜ੍ਹੀ ਨਾ ਮੰਨੇ, ਦਇਆ (ਦਿਤਾ) ਗੁਰੂ ਕਾ ਲਏ । ਗੁਰ ਬਿਨਾ, ਭਗਤਾਂ ਬਿਨ.
ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰਥੇ ਨਾ ਜਾਇ ।

ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਰਖੇ, ਜੈਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਹਿਆ ਹੈ ।

ਰਹਿਤਵਾਨ, ਬੁਧਿਮਾਨ, ਸੀਲਮਾਨ, ਮਿਸ਼ਟ-ਬੰਨੀ ਲਾਜ-ਚੱਛਾ, ਦਯਾਵਾਨ,
ਏਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਅਤੇ ਸਿਖਣੀ ਨੂੰ ਹੈਨਿ । ਏਹੁ ਮਾਨੁਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੱਥ
ਲਗਾ ਹੈ ਸੋ ਦੁਰਲਭ ਹੈ । ਇਸ ਕਉ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਗਵਾਏ ।

ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—

'ਗੁਰਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ । ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ।

ਦਿਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ । ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ।'

ਸਰਬਤ ਵਿਚ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਹੈ । ਸਰਬਤ ਜੋੜ-ਮੇਲ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ, ਗੁਰੂ
ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ-ਸਰਬਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਾਂ । ਸੋ ਸਰਬਤ ਸਿਖ
ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਜਾਨਣਾ । ਸਿਖੀ ਰੱਖਣੀ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਕਮਾਵਣੀ ।

ਏਕ ਸਮੇਂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੀ, ਜੋ ਸੋ ਬਰਸ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪੰਥ
ਜੁਆਨ ਹੋਸੀ । ਸੋ ਜੁਆਨੀ ਕਾ ਵਾਧਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਪਰਪੱਕ ਹੋਵੇਗਾ । ਪਰ ਜੋ
ਵਿਕਾਰ ਹੈਨਿ, ਸੋ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਹੈਨਿ । ਸੋ ਵਿਕਾਰ ਕਿਆ ? ਸਭ ਜਾਤਿ-ਵਰਨ
ਪੰਥ ਵਿਚ ਧਸ ਜਾਣ ਗੇ, ਮਲੇਛਾਂ ਥੀਂ ਆਦਿ ਲੈ ਕੇ ਮੰਦੇ ਚੰਗੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਧਸ
ਜਾਣਗੇ । ਸੋ ਮੰਦਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਹੋਸਨ । ਦੇਖਣੇ ਨੂੰ ਸਿਖ ਅਤੇ ਕਰਮ ਚੋਰਾਂ
ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਮਲੇਛਾਂ ਦੇ । ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਸਿਖ, ਕਰਮ ਸਾਕਤਾਂ ਦੇ, ਪੰਜਾਂ ਮੇਲਾਂ ਦੀ
ਵਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪੰਜ-ਪੀਰੀਏ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤੀ, ਕ੍ਰਿਤਘਨ, ਜੁਨਾਹੀ, ਨਿੰਦਕ

ਦੁਸ਼ਟ, ਹਤਿਆਰੇ, ਧਾੜਵੀ, ਨਿਗੁਰੇ, ਮੰਦਵਾਕੀਏ, ਐਸੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਸਿਖ ਗਿਆਨੀ ਬੁਧਿਮਾਨ। ਰਉਲਾ ਪੈ ਜਾਸੀ। ਜੁਆਨੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਿਵਾਨ ਭੀ ਹੋਸਨ। ਰੋਲਾ-ਗਉਲਾ ਪਉਸੀ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—

‘ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ, ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ, ਫਕੜ ਸੰਸਾਰ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਸਨ, ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਰਹਿਤ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣਗੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਲੋਛ ਕਿ ਸੁਪਚ ਭੇਖ ਸਿਖੀ ਦਾ ਰਖਕੇ, ਦੂਰੋਂ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਣ ਜਾਗ੍ਰਾ ਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤ ਆਵੇ। ਤਿਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਬਿਰਦ ਦਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਫੇਰ ਮ੍ਰਿਤੂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਵਨਾ।

ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪੰਥ ਜੁਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ੧੦—

‘ਹਮ ਇਹੁ ਕਾਜ ਜਗਤ ਮੇ ਆਏ। ਧਰਮ ਹੋਤ ਗੁਰਦੇਵ ਪਠਾਏ।

ਜੁਹਾਂ ਕਹਾਂ ਤੇ ਧਰਮ ਚਲਾਇ। ਕੁਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।’

ਸੋ ਏਹੁ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪੰਥ ਹੈ। ਕੁਬੁਧੀਏ ਨੂੰ ਸਜਾਇ ਦੇਣੀ।

ਚਾਰੇ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਹੈਨਿ। ਸਿਖੀ ਦਾ ਸਾਕ, ਰਹਿਤ ਕੁਰਹਿਤ ਸਰਬਤ ਸਾਂਝੀ ਇਕੋ ਜੇਹੀ। ਅਤੇ ਬਚਨ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਦੀ ਵਰਤਣ।

ਇਕ ਸਮੇਂ-ਸੰਮਤ ੧੭੫੯ ਮੇਲਾ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਹੋਇ ਬੀਤਿਆ, ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਨਕੀਬ ਨੂੰ—‘ਆਵਾਜ਼ ਕਰ ਸੰਗਤਾਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਟੁਰ ਜਾਣ।’ ਸੋ ਨਕੀਬ ਉਚੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ‘ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੁ ਸੰਗਤਾਂ ਘਰੇ ਘਰੀ ਟੁਰ ਜਾਣ।’

ਸੋ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਰਬਤ ਸੰਗਤਾਂ ਟੁਰ ਗਈਆਂ। ਨਕੀਬ ਨੇ ਖਬਰ ਲਈ ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਟੁਰ ਗਈ। ਇਕ ਰਾਇ ਸਿੰਘ * ਹੀ ਰਹਿਆ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਤਿਸਨੂੰ ਬਚਨ ਹੋਆ—ਸਿਖਾ! ਜੇ ਸਿਖੀ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਘਰਿ ਜਾਹੁ! ਤਿਨ ਕਹਿਆ ਜੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਘਰ ਦੀ; ਸਾਰੀ ਆਸਾਂ ਚੁਕਾਇ ਕੇ ਆਇ ਰਹਿਆ ਹਾਂ! ਘਰਿ ਕੀਕੂੰ ਸਿਖੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ? ਬਚਨ ਹੋਆ, ‘ਤੇਰੀ ਸਿਖੀ ਘਰਿ

*ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਣੇ, ਪਿਛੋਂ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਵਾਬ (ਮੁਕਤਸਰ) ਤੇ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਹੀ ਰਹਿਸੀ। ਇਥੇ ਨਾ ਰਹਿਸੀ। ਤੂੰ ਹੈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਯਾ ਫਾਰਸੀ : ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਕਰਨੇ ਹਨ ਜੁੱਧ; ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ ਤੇ ਮਨਸੂਬੇ, ਅਸਾਡਾ ਰਉਲਾ। ਤੁਧੁ ਰਉਲਾ ਦੇਖਕੇ ਆਖਣਾ ਹੈ ਤਤਵੀਜਾਂ ਕਰਕੇ, ਜੁ ਏਹੁ ਕੰਮੁ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ, ਇਥੋਂ ਸਾਹਿਬ ਚੁਕ ਗਏ ਹੈ ਨਿ। ਤੁਧੁ ਬੈਠੇ, ਸੁਣਿ ਵੀਚਾਰਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਗਣਤੀਆਂ। ਅਸਾਂ ਪਾਵਣਾ ਹੈ ਰਉਲਾ। ਜਾਂ ਰਉਲਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਜੁਪ ਹੋਇ, ਜੇ ਰਉਲਾ ਨਾ ਪਾਈਏ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਸਿਖ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰ ਜਾਣਗੇ ਧੀਆਂ ਪੁਤਰ ਮਾਲ-ਧਨ ਦਾ ਮੋਹੁ ਉਪਜਿ ਖਲੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਰਉਲੇ, ਕਰਕੇ ਮੋਹ ਨਹੀਂ।

ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋਰ ਛੱਡਿਆ। ਏਹੁ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਰਉਲਾ ਹੈ।

ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਮਾਮੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਤੇ ਧਰਮਚੰਦ ਖਜ਼ਾਨਚੀ, ਅਤੇ ਕਉਰ ਸਿੰਘ ਚੰਦਾ, ਦਰਬਾਰੀ ਅਤੇ ਘਰਬਾਰੀ ਮੱਲ * ਭਾਈ ਛਉਨਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਸਿਖ ਸਭਨਾਂ ਰਲ ਕੇ ਅਰਦਾਸਿ ਕੀਤੀ—

ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਬਚਨ ਹੋਆ ਹੈ ਜੀ ਮੇਰੇ ਰਉਲਾ।

ਗਰੀਬ ਨਿਬਾਜ਼! ਰਉਲੇ ਵਿਚ ਬੁਧਿ ਨਾ ਰਹੇਗੀ, ਬੁਧਿ ਚਲਿ ਜਾਇਗੀ, ਬੁਧਿ ਗਈ, ਸਿਖੀ ਕਿਕੂੰ ਰਹਿਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਖੀ ਗਈ ਤਾਂ ਨਰਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਆ।

ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਆ—ਮਾਮਾ ਜੀ! ਸਿਖਾਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੀ ਬੁਧਿ ਨਾ ਚਲੇਗੀ! ਰਉਲੇ ਦੇ ਸਿਖ ਹੋਣਗੇ ਮਾਇਕੀ, ਪੰਥ ਵਿਚ ਕੱਚੇ-ਪਿਲੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਧਿ ਜਾਸੀ। ਸੋ ਐਸੇ ਬੀ ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੋਸਨ, ਡਦ ਮਾਇਕੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੋਸਨ ਹੁਣ ਭੀ ਕੋਢੀ ਕੋਈ ਹੈ।

ਦੀਵਾਨ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਅਤੇ ਛਉਨਾ ਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸਿ ਕੀਤੀ—

ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਰਉਲੇ ਦੇ ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪੈਏ ਹੋਸਨ?

ਉਹ ਭੀ ਛਿਨਵੇ ਦੀ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਹੋਸਨ?

* ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਭੱਲੇ ਬੰਸ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਅੱਠਵੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਸਨ।

ਬਚਨ ਹੋਆ—'ਦੀਵਾਨ ਜੀ ! ਛਿੰਨਵਿਆਂ ਵਿਚਹੁ ਜੋ ਹੈਨ, ਸੋ ਹੁਣ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਭੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੋਸਨ, ਅਗੇ ਭੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੋਸਨ ! ਅਤੇ ਕੁਛ ਨਵਾਂ ਮਹਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਇ ਗਏ ਹੈਨਿ । ਸੋ ਬਹੁਤ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਲਖਾਇਆ ਨਹੀਂ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੀ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬੋਝੇ, ਮਾਇਕੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਸਨ ।

ਅਤੇ ਜੋ ਰਉਲੇ ਦੇ ਸਿਖ ਹੋਸਨ, ਸੋ ਦੈਂਤ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਆਇ ਜਨਮ ਲੈਣਗੇ । ਅਤੇ ਦੈਂਤ ਸਿਖ ਬਣ ਕੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਵੜ ਜਾਣਗੇ ।

ਸੋ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਖਤੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਜੁਗ ਦੈਂਤ ਆਇ ਜਨਮੈ ਸੇ ਅਤੇ ਪਰਸਰਾਮ ਮਾਰੇ ਖਤੀ । ਕਿਉਂ ਮਾਰਨੇ ਸੇ ? ਕੋਈ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ? ਖਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹੋਸਨ । ਖਤੀ ਨਹੀਂ ਬਰੋਬਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਕਰਦੇ । ਦੈਂਤ-ਬੀਜ ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੂ ਹੋਆ, ਸੋ ਖਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰਿ, ਤਿਸ ਵਿਗਾੜੀ ।

ਸੋਈ ਦੈਂਤ ਜਾਦਵ ਕੁਲ ਵਿਖੇ ਆਏ । ਕੋਈ ਸੇਵਕ ਵੀ ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਉਹ ਬਾਲਕੇ ਯਾਦਵਾਂ ਦੇ ਦੈਂਤ ਜਨਮੈ ਸੇ । ਸੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਜਾਦਵ ਦੇ ਪਾਸਹੂੰ ਸੁਪ ਦਿਵਾਇਆ ਅਤੇ ਖਟਾਏ । ਜੇ ਸਿਖੋ ! ਕਿਸੇ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦੈਂਤ ਵੜ ਜਾਏ ਹੈਨਿ । ਸੋ ਰਉਲੇ ਦੇ ਦੈਂਤ-ਬੁਧਿ ਸਿਖ ਮਾਇਕੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਰਲ ਜਾਣਗੇ । ਸੇਵਾ, ਭਗਤਿ ਭਾਉ, ਟਹਿਲ, ਭਜਨ ਦਯਾ, ਰਹਿਤ; ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਭਲੇ ਕਰਮ ਹੋਨਿ ਸੋ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਸਨਿ । ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਉ ਅਧੀਨ ਦੈਂਤ-ਕਰਮ ਕਰਸਨ, ਕਿਆ ਹਾਜਾ ਕਿਆ ਰੰਕ ।

ਏਕ ਸਮੇਂ ਧਰਮਚੰਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖਜਾਨਚੀ ਗੁਰਾਂ ਕਾ, ਤਿਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ—ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ! ਹਮਾਤਾ ਹਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਸੀ ? ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਅੰਸ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ ! ਅੰਸੁ ਭਾਰੀ ਦਾਨ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਕਿਕੂੰ ਕਰੀਐ ?

ਬਚਨ ਹੋਆ, 'ਧਰਮ ਚੰਦ ! ਤੁਸਾਡੇ ਵਡੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰਿ ਹੋਏ ਅਤੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿਉ ਤੇਰਾ ਦਰਗਾਹ ਮੱਲ, ਸੱਤਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਕੰਮ ਆਇਆ ਸੀ, ਦੀਵਾਨੀ ਕਰਦਾ, ਤੂੰ ਨਿਕਾ ਜੇਹਾ ਚਾਚਿਆਂ-ਤਾਇਆਂ

ਪਾਸ ਰਹਿਓ । ਸੋ ਚਾਚੇ ਤਾਏ ਤੇਰੇ ਦੀਵਾਨ ਹੋਸਨ ! ਸੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਭੇ । ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਤੁਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਜਗਹ ਨਹੀਂ ਝੱਲਦੀ । ਪਾਣੀ ਮਣਤਾਰੂ ਨੂੰ ਡੋਬਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਡੋਬਦਾ ।

'ਮਸੰਦ ਫਿੱਟੇ, ਤਾਂ ਮਾਰੇ । ਤੁਸੀਂ ਘਰੇ ਹੀ ਜੰਮੇ, ਵੱਡੇ ਹੋਏ, ਪਲੇ । 'ਤੁਸੀਂ ਛਡਿ ਜਾਓ ਤਾਂ ਨਰਕੇ ਪਓ । ਖਾਓ, ਪਹਿਰੋ, ਪੜਦਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ । 'ਤਾਂ ਧਰਮ ਚੰਦ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ ਚਰਨਾਂ ਪਾਸਿ ਖੜੋਤਾ ਸੀ ।

ਬਚਨ ਹੋਆ 'ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ ! ਕਾਗਦ ਲੈ ਆਉ ! 'ਮੈਂ ਕਾਗਦ ਲੈ ਆਇਆ, ਸਹੀ ਪਾਇ ਮਿਲੀ—'

'ਧਰਮ ਚੰਦ ਮੇਰਾ ਹੈ । ਧਰਮ ਚੰਦ ਨ ਮੰਨੇਗਾ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ ।' ਜੋ ਸਿਖ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਨੀ ਭਲੀ ਹੈ । ਜੋ ਅਚਲ-ਮਤੀ, ਅਹਿਰਨ-ਬੁੱਧੀ ਸਿਖ ਹੋਸਨ, ਜੋ ਨਾ ਭੁਲਣਗੇ । ਅਤੇ ਜੋ ਰਉਲੇ ਦੇ ਸਿਖ ਹੋਸਨ ਸੋ ਸਰਬਤ੍ਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਸੰਜੁਗਤਿ ਹੋਸਨ । 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੀਤਿ ਗੁਰੂ ਉਪਰਿ ਨ ਹੋਸੀ, ਜੋ ਪਾਪ ਹੈ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹੋਸੀ । ਇਕ ਰਾਜੇ ਹੋਸਨ, ਸੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਦ ਕਰਿ ਅੰਧੇ ਹੋਸਨ ।'

ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ — 'ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ।

ਸਬਦ ਨ ਸੁਣਹੀ, ਬਹੁ ਰੋਲ-ਘਚੋਲਾ ।

ਏਹ ਪਦਾਰਥਾ ਨਾਲ ਪਰਚੇ ਰਹਿਨਗੇ । ਸਾਖ —

'ਦੇਂਦੇ ਥਾਵਹੁ ਦਿਤਾ ਚੰਗਾ ਮਨਮੁਖ ਐਸਾ ਜਾਣੀਐ ।'

ਹੋਰੁ — 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਬਾਹਰੇ, ਰਾਚਹਿ ਦਾਨ ਨ ਨਾਇ ।'

ਜੋ ਰਉਲੇ ਦੇ ਸਿਖ ਹੋਸਨ, ਸੋ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਾ ਪਛਾਨਣਗੇ । ਜੈਸੇ ਪਿਛਲਾ ਤਪੁ ਕਰਿਆ ਹੋਆ ਹੈ ਤਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਭੋਗਣਗੇ ।

ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ — 'ਦਾਨੰ ਪਰਾ ਪੂਰਬੇਣ ਭੁਚੰਤੇ ਮਹੀਪਤੇ ।'

ਬਿਪ੍ਰੀਤਿ ਬੁਧਿ ਮਾਰਤ ਲੋਕਹ ਨਾਨਕ ਚਿਰੰਕਾਲ ਦੁਖ ਭੋਗਤੇ ।'

ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਰਕ ਭੋਗਣਗੇ । ਸੋ ਕੈਸੇ ਹੋਸਨ ? ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ — 'ਖਾਇ ਖਾਇ ਕਰੇ ਬਦਵੈਲੀ ਜਾਣ ਵਿਸੂ ਕੀ ਵਾੜੀ ਜੀਉ ।'

ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਕੰਸੇ-ਰਾਜੇ ਸੀਂਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ। ਜਾਇ ਜਗਾਇਨ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ।
 ਚਾਕਰ ਨਹਦਾ ਪਾਇਨਿ ਘਾਉ। ਰਤ ਪਿਤ ਕੁਤਿਹੋ ਢਟਿ ਜਾਹੁ।
 ਜੈਸੇ ਰਾਜੇ, ਅਤੇ ਭੈਸੀ ਸੰਗਤਿ, ਐਸੇ ਹੋਸਨ ਤਾਂ ਨਰਕ ਵੀ ਭਰੀਐਯਾ।
 ਪਹਿਲੇ ਜਾਮੇ ਨਰਕ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦਸਮੇ ਜਾਮੇ ਭਰਨਾ ਹੈ।
 ਇਕ ਸਮੇਂ ਧਰਮਰਾਇ, ਗੁਪਤਿ ਹਜ਼ੂਰ ਆਇਆ ਸੀ—

‘ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ। ਤੁਸਾਂ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ—ਅਸੀਂ ਦਸਮੇ ਜਾਮੇ
 ਨਰਕ ਭਰ ਦੇਵਾਂਗੇ? ਸੁ ਹੁਣ ਨਰਕ ਭਰ ਦਿਓ।’
 ਬਚਨ ਹੋਆ—, ਤੁਸੀਂ ਚਲੋ ਅਸੀਂ ਭਰ ਦੇਵਾਂਗੇ।,

ਮਾਮੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸਿ ਕੀਤੀ— ‘ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼! ਏਹੁ ਬਚਨ
 ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੀ?’ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ‘ਮਾਮਾ ਜੀ! ਧਰਮਰਾਇ
 ਆਇਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ‘ਨਰਕ ਭਰ ਦੇਵਾਂਗੇ।’

ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ, ਪੰਥ ਦੇ ਚਾਰ ਭਾਗ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸੋ ਅਗੇ
 ਬੇਮੁਖ ਹੋਣਗੇ। ਜੈਸੇ ਰੂ ਬ-ਰੋ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਇਹੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਮੇਵੜਾ ਬੇਮੁਖ
 ਹੋਇਆ। ਧਰਮ ਚੰਦ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਆਖ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ
 ਆਦਮੀ ਏਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਗੁੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਤੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ
 ਅਤੇ ਕੰਮੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਜਾਣਦਾ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਮੁਕਰਦਾ। ਸੋ ਰਉਲੇ ਦਾ
 ਹੋਇਆ ਸੋ, ਹੁਣ ਜੇਹੜੇ ਰੂ ਬ-ਰੋ ਮੁਕਰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੂੰ ਪਿਛੇ ਮਾਇਕੀ
 ਪੰਥ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਬੁਧੀ ਨੀਚ ਦੁਸਟ ਅਧਰਮੀ ਹੋਸਨ। ਜੋ ਹੁਣਿ ਨਸਿ
 ਨੱਸਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨਿ, ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲਿ ਪਉਣਾ ਹੈ। ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ
 ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਏਹੁ ਦੁਰਬੁਧੀ ਆਪਸ ਬੀਚ ਲੜ ਕਰਿ ਮਰਸਨ। ਇਹੁ ਤਾਂ
 ਬਚਨ ਹੈ—ਧਨੁ ਅਰੁ ਭੂਮਿ ਪੁਰਾਤਨ ਬੈਰਾ।’

ਸੋ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਮਾਇਕੀ ਪੰਥ, ਕਾਲਕਾਦਾਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਕੋਈ
 ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਹੋਸੀ।

ਅਤੇ ਦੀਦਾਰੀ—ਜੋ ਪੁੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰ
 ਜਾਸਨਿ। ਮੁਕਤਿ ਭੀ ਲੰਘ ਜਾਸਨਿ। ਸਾਖ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—

‘ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੈ ਜਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਮਾਏ। ਸਤਿਗੁਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਮਨ ਭੀਜੈ।

ਇਕ ਸਮੇਂ, ਡੱਲੇ ਬੈਰਾੜ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸਹੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ—
 ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ 1761 ਸੰਮਤ ਮਾਘੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਉਪਰਿ ਦਰਬਾਰ ਲਗਾ ਹੋਇਆ
 ਹੋਸੀ, ਦਾਸ ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਖੜੋਤਾ ਸਾ—ਏ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ! ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ
 ਚਾਰੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੂੰ ਟੋਰ ਛੱਡੇ, ਇਕ ਬੀ ਨਾ ਰਖਿਆ। ਇਹੁ ਪੰਥ ਕਿਸ ਦੇ
 ਆਸਰੇ ਠਹਿਰੇਗਾ। ਪੰਥ ਦਾ ਵਾਲੀ ਕਉਣ ਹੋਸੀ? ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਹੈ ਤੁਰਕ
 ਪੰਥ ਨਾਲ ਅੜਨਗੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਭੇਨਕੇ ਸਿੰਘ ਕੀਤੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ
 ਪਕੜਾਏ, ਤੁਰਕ ਡਾਢੇ ਹਨਿ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ—

‘ਡੱਲਿਆ! ਅਗੇ ਮੰਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਣੀ। ਦਸਾਂ ਜਾਮਿਆਂ ਦਾ ਬਚਨ ਸੀ। ਇਸੇ
 ਵਾਸਤੇ ਮਸੰਦ ਕਵਿ ਛੋਡੇ, ਪਿਛੇ ਅਸਾਡੇ ਮਤਾਂ ਆਪ ਗੁਰੂ ਬਣਿ ਬਹਿਣ।’

ਗੁਰਿਆਈ ਸਰਬਤ ਖਾਲਸੇ ਦੀ, ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਬਦ ਦਾ ਅਤੇ ਵਾਲੀ
 ਪੁਰਖੁ। ਅਤੇ ਚਿਤੀਆਂ ਪਾਸਹੂੰ ਬਾਜ਼ ਤੁੜਾਵਣੇ ਹਨਿ, ਬਲ ਭਗਵਤੀ ਦਾ ਹੋਸੀ।
 ਅਤੇ ਜੋਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਭੇਨ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਬੰਦਾ ਭੇਜਾਗੇ, ਵੈਰ ਲੈ ਛੱਡਾਗੇ।
 ਅਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਾਉਣੇ *ਲੁਹਾਵਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘ
 ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਪੈਦੇ ਹੋਸਨ ਸੋ ਜੁੱਧ ਰੱਖਣਗੇ।’

ਤਾਂ ਡੱਲੇ ਆਖਿਆ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼! ਉਹ ਬੰਦਾ ਕਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਸੀ?
 ਅਤੇ ਕਉਣ ਹੋਸੀ? ਅਤੇ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਕਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਸੀ? ਅਤੇ ਉਹ ਖਾਲਸਾ
 ਕਿਹੜਾ ਹੋਸੀ? ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਬਚਨ ਹੋਆ— ‘ਖਾਲਸਾ ਉਹ ਜੋ ਖਾਲਸ ਹੋਵੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਾਣੋਂ! ਜਿਸ
 ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਾਤਿ ਹੋਇ ਨਿਬੜੇ। ਸਰਬਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ। ਬੰਦਾ
 ਇਕ ਸਾਧ ਹੋਸੀ। ਅਸਾਡੇ ਅਸਵਾਰੇ ਕੀਤਿਆਂ ਨਉਂ ਦਿਨ ਅਤੇ ਨਉਂ ਮਹੀਨਿਓਂ
 ਪਾਛੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਸੀ।

ਸੋ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਜੀ ਸੰਮਤ 1763 ਵੈਸਾਖ ਦੇ
 ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਅਤੀਤ ਸਾਧ ਬੈਰਾਗੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਕੁਛ ਗੱਲੋ ਗੱਲਾਂ
 ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਸਨ। ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੀ ਉਹ ਜਾਣੈ। ਪਰ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਥ ਵਿਚ ਬਲ

* ਦਾਮਨ, ਪੱਲਾ। ਭਾਵ ਗਲੋਂ ਉਤਾਰਾਂਗੇ।

ਦੇਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਜਾਣੇ।

ਸੋ, ਜੁੱਧ ਅਰੁ ਪੰਥ ਭੀ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈਸੁ। ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਨਾ ਸਸਤ੍ਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਕੜੀਦਾ। ਸੋ ਕ੍ਰੋਧ ਭੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਰਹੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਸਿਖੀ ਲੈ ਨਿਭਣਗੇ। ਏਹੁ ਕੇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਿਖੀ ਦੀ ਹੈਨਿ, ਮੋਹਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੈ। ਇਹੁ ਧਰਮ ਪੰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੀਦਾਰੀ, ਸਿਖੀ ਲੈ ਨਿਭੇ ਅਤੇ ਮੁਕਤੇ ਭੀ ਸਿਖੀ ਲੈਸਨ ਪਰ ਮਾਇਕੀ ਰਾਜ ਕਰਸਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਰੀਦ ਜੋ ਹੋਸਨ, ਸੋ ਸਿਖੀ ਲੈਸਨ। ਪਰ ਮੁਰੀਦ ਬੋਝੇ ਹੋਸਨ। ਤੀਰਥ ਦੀ ਆਉ ਤੋੜੀ ਪੰਥ ਕਾ ਰਾਜ ਚਲਾਸੀ। ਅਗੇ ਬਡਾ ਰਉਲਾ ਪੈ ਜਾਸੀ। ਪਰ ਮਾਇਕੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਭੀ ਐਸੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਸਨ, ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮੈਲੇ, ਕਿਰਤੀ, ਨਿਮਾਣੇ; ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਭਗਤ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—

ਜਿਨ ਪਟ ਅੰਦਰਿ ਬਾਹਰਿ ਗੁਦੜ, ਤੇ ਭਲੇ ਸੰਸਾਰਿ।

ਤਿਨ ਨੇਹੁ ਲਗਾ ਰਬ ਸੇਤੀ ਦੇਖਨੇ ਵੀਚਾਰ।

ਸੋ ਤਿਤ ਸਮੇਂ ਭੀ ਤੁਰਕ ਦੁਖ ਦੇਣਗੇ, ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ। ਸੋ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਦੇਣੇ ਕਰਕੇ, ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਬਲ ਖੀਣ ਹੋਸੀ। ਇਕ ਤੁਰਕ ਐਸਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਪੁੱਟ ਜਾਇਗਾ। ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਮੁਰੀਦ ਐਸਾ ਹੋਸੀ, ਜਤੀ ਸਤੀ, ਸੱਤ ਬਰਸ ਤੇ ਤ੍ਰੈ ਮਹੀਨੇ ਰਹਸੀ। ਤਿਸ ਤੇ ਪਿਛੇ ਪੰਥ ਤਕੜਾ ਹੋਸੀ। ਸਾਹਿਬ ਬਚਨ ਮੂਜਬ ਦੋਵੀ ਦਾਸ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਬੀਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਇਹੁ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਜਾਣੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰਿ ਲੈ ਆਏ। 'ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼!' ਧਰਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕਰੋ, ਜੋ ਏਹੁ ਸਰਕਾਰੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੇ। 'ਬਚਨ ਹੋਆ 'ਕੇਹੇ ਰੁਪਯੇ ਹੈਨਿ?'

ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼! ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਇੱਕੱਠੇ ਹੋਇ ਹੈਨਿ।

ਤਾ ਬਚਨ ਹੋਆ—ਗਰੀਬਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕਪੜੇ ਜੋੜੇ ਕਰਾ ਦੇਹੁ। ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰ ਦਿਓ।

ਸੋ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਆਪ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਗੌਰ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਪੰਥ ਜਦ ਮਾਇਕੀ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ: ਤਾਂ ਸਭੇ ਗੱਲਾਂ ਰਹਿ ਜਾਸਨ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ—

ਜੀ ਦੀ ਰਾਜ ਮਾਲ ਰੂਪ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਨਗ।

ਇਨੀ ਨਗੀਂ ਜਗ ਠਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਨ ਰਖੀ ਲਜ।

ਸੋ ਇਹੁ ਪੰਜੇ, ਮਾਇਕੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੋਸਨ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—

ਰਾਜ ਕਪਟੇ ਰੂਪ ਕਪਟੇ ਧਨ ਕਪਟੇ ਕੁਲ ਗਰਬਤਹ।

ਸਚੰਤਿ ਸ਼ਿਖਿਆ ਛਲੇ ਛਿਦ੍ਰੇ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲਤੇ।

ਸੋ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਹੁ ਵਸਤੁ ਹੋਸਨਿ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—

ਬੂਲੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ਕਪਟ ਨ ਕੀਜੈ। ਅੰਤਿ ਨਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ।

ਬਚਨ ਹੋਆ ਹੈ ਪੰਥ ਨੂੰ। ਸੋ ਨਾਲੇ ਮਿਹਰ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਕਹਿਰ ਹੈ।

ਜੋ ਸਿਖੀ ਦਹੇਗੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਿਹਰ, ਅਤੇ ਸਿਖੀ ਜਾਇ, ਤਾਂ ਕਹਿਰ ਹੈ।

ਸੋ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿਖੀ ਰਹਿਣੀ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਬੁਧਿ ਚਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਾਜ ਦੇ ਉਪ੍ਰੰਤ ਨਰਕ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਅਥਵਾ ਸਿਖਣੀ ਜੋ ਸਾਬਤ

ਜਹਿਸੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਦਾਤਤਾ, ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਉਜਲਤਾਈ, ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਜੁਗਤਿ। ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ—

ਜੈਸੀ ਮੈਂ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਤੈਸਤਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਧਰਮਚੰਦ ਖਜਾਨਚੀ ਅਤੇ ਕਉਰ ਸਿੰਘ ਚੰਦ੍ਰ—ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਤਦਾਸਿ ਕੀਤੀ—ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ 'ਅਸਾਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਠਾਹਰ ਪੰਥ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਵਾਸਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਬਲ ਤੋੜਿਆ ਹੈ, ਹੋਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਦਾਰ ਕੀਤਾ ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ।

ਸੋ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼! ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਂਦਿਆਂ ਪਾਪ ਕਿਤ ਭਾਂਤਿ ਰਹਿਣ?

ਬਤਨ ਹੋਆ—ਜਿਥੇ ਸਰਬਤ ਇੱਕਤ੍ਰ ਹੋਸੀ, ਤਿਥੇ ਹਉਂ ਹਾਂ! ਅਤੇ ਸਰਬਤ੍ਰ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਹੈ। ਇਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਜਿਥੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖੀ ਦੇ ਅਥਵਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਕਰਨਗੇ, ਉਥੇ ਮੇਰਾ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀਦਾਰ ਹੋਸੀ। ਜਿਥੇ ਸ਼ਬਦ ਪਾਠ ਚਰਚਾ, ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਜਾਣੇ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਬਚਨਾਂ ਉਪਰਿ ਚਲਣਗੇ ਸੋ ਖਾਲਸਾ। ਜੋ ਵੰਡਿ ਖਾਣਗੇ, ਸੋ ਮੇਰੀ ਚੋਹਿ। ਜੋ ਸਿਦਕਵਾਨ ਤੇ ਰਹਿਤਵਾਨ ਹੋਸਨ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੋਸਨ, ਸੋ ਮੇਰੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਹੈਨਿ ਅਤੇ

ਛਾਧਾ ਥਰਮ ਕਾ ਕਰਨਾਂ ਮਲੇਛਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਵਾਸਤੇ ।

ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਠਾਹਿਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਵਾਸਤੇ ।

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਆਇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇਹ ਠਹਿਰੀ ਜੋ ਪੰਥ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਰਲ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਰਹਿਸੀ । ਅਤੇ ਬਰਲ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਰਹਾ ਅਤੇ ਬਰਲ ਵਿਚ ਉਦਿ-ਆਨੀ ਉਪਦ੍ਰਵ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ । ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਜੁੱਧ ਲੜਾਈਆਂ ਵੈਰ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ । 'ਸੂਰੇ ਏਹ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਅਹੰਕਾਰ ਮਹਿ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿ ।' ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰ ਨਾ ਭਾਵਈ...

ਜਾਂ ਮਾਮੇ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਾਖ ਸਾਬ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਿਖ ਸੁਣਕੇ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋ ਗਏ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—

ਸੋ ਐਸਹੁ ਰਾਜ ਨ ਕਿਤੈ ਕਾਜੁ ਜਿਤੁ ਨਹਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ।

ਸਮਾਂ ਪਾਇਕੇ ਮਾਮੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਉਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਗਤਿ ਕਿਕੂੰ ਹੋਸੀ? ਬਚਨ ਹੋਆ, ਮਾਮਾ ਜੀ ! ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਰੀਦ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾਣੇ, ਸੋ ਵਿਰਲੇ ਥੋੜੇ ਭੀ ਹੋਸਨਿ ਜੋ ਸਭ ਕਿਛੁ ਦਾਤਿ । ਸੁ ਕੈਸੇ, ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—

'ਤਿਨ ਕਾ ਖਾਧਾ ਪੈਧਾ ਸਭ ਪਵਿਤੁ ਹੈ... ।

ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰਾਂਤ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਜ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ, ਅੰਤ ਦਾ ਰਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਸਮੇਂ ਸੰਮਤ ੧੭੬੩ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਡੇਢ ਪਹਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਸਾਖੇ ਦੱਖਣੀ ਪਏ ਜਲਦੇ ਹੋਸਣ ਅਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ, ਚੌਂਕੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਸਾਹਿਬ ਸੁਖ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਦਾਸ ਚੋਪਾ ਸਿੰਘ ਚਰਨ ਕਵਲ ਦੀ ਪਵਾਂਦੀ, ਚਰਨ ਕਮਲ ਮਲਦਾ ਮੈਂ ਟਿਕ ਗਯਾ । ਸੋ ਇਕ ਸਾਧ ਅਕਸਮਾਤੋਂ ਆਇ ਅੜੋਤਾ । ਸਾਹਿਬ ਜਾਗੇ ਮੈਂ ਭੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਕੇ ਜਾਗਿਆ । ਉਸ ਇਕ ਕਾਗਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ । ਪੂਰਨ ਪੂਰਖ ਨੇ ਪੜ੍ਹਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ 'ਧਰਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸੱਦ ਦੇਹੁ ਜੇ ਭਾਈ ਅਸਾਂ ਕੁਝ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ, ਕੁਛ ਕਰਨੇ ਹੋਨਿ, ਕਰਕੇ ਆਪ ਕੋ ਮਿਲੈਂਗੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਅਸਾਡੀ ਅਵਧੀ ਵਿਚ ਪੈਣੇ ਤੂੰ ਸਾਲ ਰਹਤੇ ਹੈਂ । ਤੁਸੀਂ ਮੰਦਾਕਨੀ ਕੇ ਕੰਨਾਂ, ਮੈਲਾਗਰ ਦੇ ਤਲੇ, ਜੋਗ ਨਿਧਿ ਦੀ ਕੁਟੀਆਂ ਵਿਚ ਠਹਰੋ । ਇਹ ਮਾਮੇ ਜੀ

ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਉਪਰਿ ਸਹੀ ਆਪ ਪਾ ਦਿਤੀ । ਉਹ ਸਾਧ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ । ਮਾਮਾ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਜੁ ਇਹ ਕੌਣ ਸੀ, ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ, ਕਿਸ ਭੋਜਯਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾ ਦੱਸਿਆ । ਸਰਬ ਭਲਿਆਂ ਬੁਧਿਵਾਨਾਂ ਇਹ ਬਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਜੈਸੇ ਪਹਿਲੇ ਜਾਮੇ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਹਗਾਹ ਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੈਸੇ ਹੀ ਏਹੁ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਅਚਰਜ ਹੈ । ਅਸਾਂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਦਾਰ ਕਿਥੋਂ ? ਪਿਛੋਂ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਰਾ ਪੜ ਜਾਸੀ ਅਤੇ ਕਲਿਜੁਗ ਖੜੋਸੀ, ਇਹੁ ਦੇਵੀਦਾਸ ਜੋ ਕਥਾ ਭੋਗਲ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋ ਇਹੁ ਸਮਾ ਆਵਣਾ ਹੈ । ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੌਥੀਆਂ ਪੁਰਾਣ ਪਏ ਆਖਦੇ ਹੋਨ । ਭਲਿਆਈ ਥੋੜੀ, ਬੁਰਿਆਈ ਬਹੁਤ । ਉਤਪਾਤ ਹੋਸਨ, ਉਪਦ੍ਰ ਹੋਸਨ, ਅਨਾਚਾਰ, ਅਣਹੋਣੀ, ਸ਼ੰਕਰਬਰਣ ਹੋ ਜਾਸੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ । ਸੰਕਰ ਬੂਣ ਪਰਜਾ ਸਭ ਹੋਈ । ਛਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਨ ਰਹਯਾ ਕੋਈ ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ-ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਸਾਈ ।'

ਐਸਾ ਸਮਾ ਹੋਸੀ । ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਬੁਧਿਵਾਨੇ ਕੈਸੇ ਹੋਸਨ ?

ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—ਮਨਹੁ ਜਿ ਅੰਧੇ ਕੂਪ ਕਹਿਆ ਬਿਰਦੁ ਨ ਜਾਣਨੀ । ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਖਰੇ ਪਲੰਕ ਪਰ ਬਿਰਦੁ ਵਿਚ ਹੱਛੇ ਹੋਸਨ, ਬਿਰਦ ਜੁ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੈ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—

ਇਕ ਕਹਿ ਜਾਨਨ ਕਹਿਆ ਬੁਝਨਿ ਸੇ ਨਰ ਸੁਘੜ ਸਰੂਪ ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਮੁਰੀਦ, ਰਾਜ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਭੀ ਪਰ ਵਿਰਲੇ, ਨੀਚ ਬਹੁਤ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—

ਇਕਨਾਂ ਨਾਦ ਨ ਬੇਦ ਨ ਗੀਅ ਰਸ ਰਸ ਕਸ ਨ ਜਾਣੀਤਿ ।

ਸੋ ਰੋਲੇ ਦੇ ਸਿਖ ਹੋਏ ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਚੰਗੇ, ਗਿਆਨੀ ਰਹਤਵਾਨ ਮਹੰਤ, ਭਗਤ, ਸਾਧ ਸੰਤ । ਬਚਨ ਹੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦—ਭੇਖ ਦਿਖਾਇ ਜਗਤ ਕੋ ਲੰਗਨ ਕੋ ਬਸ ਕੀਨ ।' ਜੋ ਪੂਜਾ ਜੋਗ ਹੋਸਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ । ਜੋ ਗਾਦੀ ਪੂਜਾ ਧਾਨ ਕੁਧਾਨ ਨ ਦੇਖਣਗੇ: ਆਖਣਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਖਾਇਓ ਪਵਿਤ ਹੋਆ ।, ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ -

ਮਾਰਣ ਪਾਇ ਹਰਾਮ ਮਹਿ ਹੋਏ ਹਲਾਲ ਨ ਜਾਇ ।

ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ, ਬੁਧਿ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਨਾਹੀ, ਲਗਦਾ ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ- ਰਾਤੀਂ ਹੋਵਨਿ ਕਾਲੀਆਂ ਸੁਪੈਦਾ ਸੇਵਨਿ ।

'ਛਾਡਿ ਕੁਚਰਚਾ, ਅਵਰ ਜਾਨਹਿ ।'

ਗੋਤ ਦੀ ਨਾਰਿ ਗਮਨ, ਅਤੀਤ ਦੀ ਨਾਰਿ ਦਾ ਗਵਨ । ਸਾਰਾ ਨੀਚਾਂ ਦੇ
ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਪਾਪਾਂ ਬਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਸਮਾ ਹੋਸੀ ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ—

‘ਸਤੀ ਪਾਪ ਕਰ ਸਤ ਕਮਾਹ ।’

ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਉਦੈ ਹੋਸਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਹੱਤਿਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਦਾ ਗਮਨ; ਹਾਜਿਆਂ
ਦੀਆਂ ਦਾਰਾ ਦਾ ਗਮਨ, ਗੁਰਭਾਈਆਂ ਦਾ ਮਾਰਨਾ, ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਦਾ ਮਾਰਨਾ,
ਪਰਨਾਰੀ ਦਾ ਗਮਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤੀ, ਧ੍ਰੋਹੀ ਅਪਲੱਛਨ ਹੋਨ, ਸੇ ਉਤਪਤ
ਹੋਵਨ, ਏਸ ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ—ਪਸੂ ਵਰਤਨ, ਪਰਜਾ ਭੀ ਘਟ ਜਾਸੀ
ਨਦੀਆਂ ਕੇ ਨੀਰ ਘਟ ਜਾਸੀ, ਗਊਆਂ ਕੇ ਖੀਰ, ਬਰਖਾ ਓਸ ਬਰਾਬਰ ਹੋਸੀ
ਕੁਆਹੀ ਕੰਨਿਆਂ ਕੇ ਬਾਲਕਾ, ਸੇ ਸੇ ਕੋਸ ਉਪਰ ਬਸਤੀ, ਮਨੁਖ ਕੀ ਕਰਨ ਬੇਦ ਨਾ
ਪੁਰਾਨ, ਨ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਐਸੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਲ ਕਲਿਜੁਗ ਵਰਤੰਗਾ । ਅੱਠ ਸੇ ਪੈਂਤੀ
ਬਰਖ ਸੇਖ ਰਹਸੀ ਤਾਂ ਸਤਿਜੁਗ ਜਨਮੰਗਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇ ਘਰ ਨਿਹਕਲੰਕ
ਅਵਤਾਰ ਪੈਦੇ ਹੋਸੀ, ਸੰਭਲ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸੁਕਲ ਪੱਖ, ਬਿਤ
ਪੰਚਮੀ ਸੋਮ ਦਿਨ ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ, ਪਾਪਨ ਕੇ ਨਾਸ
ਵਾਸਤੇ, ਧਰਮ ਮਿਜਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ । ਬਚਨ ਪਾਤਸਾਹੀ ੧੦—

‘ਪਾਪ ਸਮੂਹ ਬਿਨਾਸਨ ਕੇ

ਜਾਂ ਦਿਨ ਨਿਹਕਲੰਕ ਦੇਵਪੁਰੀ ਨੂੰ ਸਿਧਾਣਗੇ ਤਾਂ ਸਤਿਜੁਗ ਜਨਮੰਗਾ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇ ਘਰ ਕੱਤਕ ਸੁਕਲ ਪੱਖ ਨੌਮੀ ਮਨੁਖਾ ਦੇਸ ਗੰਗ, ਦਿੱਕੀ ਹੱਥ ਹੋਸਨ
ਆਪਣੇ, ਆਰਬਲਾ ਲੱਖ ਬਰਸ ਦੀ, ਅਹਾਰ ਮਨੁਖ ਮਨ ਤੋਈ, ਅਵਤਾਰ ਬਿਸ਼ਨ
ਦੇ ਤੁੰਣ ਮੱਛ ਕੱਛ, ਵੇਰਾਹ. ਨਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਵਨ । ਧਰਮ ਸਤ ਸੀਲ ਦਾ ਪਾਪਾਂ
ਦਾ ਨਾਸ, ਸਤਿਜੁਗ ਦੀ ਆਰਬਲਾ ੧੭੨੮੦੦੦ ਫੇਰ ਤ੍ਰੇਤਾਜੁਗ ਜਨਮ ਲੈਸੀ
ਖਤੀ ਦੇ ਘਰ ਵੈਸਾਖ ਸੁਕਲ ਪੱਖ ੩ ਸਰੀਰ ਮਨੁਖ ਦੇਹ ਹੱਥ ੧੪ । ਤ੍ਰੇਤ
ਜੁਗ ਦੀ ਆਰਬਲਾ ਬਾਰਾਂ ਲੱਖ ੧੨੬੬੦੦੦ ਅਹਾਰ ਮਣ, ਤ੍ਰੇਤ ਅਵਤਾਰ ਦੇ
ਪਰਸਰਾਮ ਜੀ, ਰਾਮ ਜੀ । ਇਕ ਹਿਸਾ ਪਾਪ, ਪੁੰਨ ਤ੍ਰੇ ਹਿਸੇ । ਫੇਰ ਜਨਮ
ਦੁਆਪੁਰ ਲੈਸੀ ਸੂਦ੍ਰ ਦੇ ਘਰ, ਮਾਘ ਵਦੀ ੧੫ ਸਰੀਰ ਮਨੁਖ ਦਾ ਹਥ
ਸੱਤ, ਅਹਾਰ ਸੇਰ ਬਾਰਾਂ । ਆਰਬਲਾ ਮਨੁਖ ਦੀ ਬਰਸ ਹਜ਼ਾਰ ,੧੦੦੦ ਪਾਪ ਪੁੰਨ

ਅੱਧੋ ਅੱਧ ਅਵਤਾਰ ਦੁਇ—ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੇ ਬੋਧਾ । ਆਰਬਲਾ ਜੁਗ ਦੀ ੮੬੪੦੦੦
ਫੇਰ ਕਲਜੁਗ ਜਨਮ ਚੰਡਾਲ ਕੇ ਘਰ ਹੋਸੀ ਭਾਦ੍ਰਵ ਵਦੀ ੧੩ ਮਨੁਖ ਦੇ
ਸਰੀਰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਆਪਣੇ, ਆਰਬਲਾ ਬਰਸ ੧੦੦ ਪਾਪ ਹਿਸੇ ਤਿੰਨ,
ਪੁੰਨ ਇਕ ਹਿੱਸਾ, ਅਵਤਾਰ ਇਕ—ਨਿਹਕਲੰਕ । ਆਰਬਲਾ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਚਾਰ
ਲੱਖ ਬੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸ । ਏਹੁ ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਤ੍ਰੇਤਾਲੀ ਲੱਖ ਅੱਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸ ਚਹੁ
ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਮਿਜਾਦਾ ਹੈ । ਸੇ ਬਚਨ ਗੁਰੂਕਾ ‘ਜੁਗਨ ਕੀ ਚੋਂਕਰੀ ਫਿਰਾਏ ਹੀ ਫਿਰਤ ਹੈ’।

ਸੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੰਘ ਹੋਇਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸ੍ਵਾਦ ਨਾਲ ਸਿਖੀ ਨ ਗਵਾਏ ।

ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਸਿਖ ਕੋਸਾ ਹੋਵੇ—ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ‘ਆਪ ਮੁਕਤਿ
ਮੋਹ ਤਾਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਹੋਣ, ਜੇ ਰਉਲੇ ਦਾ ਸਿਖ ਹੋਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼
ਨ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ—‘ਮਨਮੁਖ ਪਥਰ ਸੈਲ ਹੈ, ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣ ਫੀਕਾ ।’

ਇਹ ਜਨਮ ਦੁਰਲਭ ਹੈ, ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਪਾਇਕੇ ਅਜਾਈ ਨਹੀਂ ਗਵਾਵਣਾ
ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਮਾਇਆ ਰਾਜ, ਦਾਰਾ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਤ ਛਲ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈਨ, ਸਮੇ
ਨਾਲਿ ਉਠ ਜਾਣਗੇ ਨ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੈ ਨ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ।

ਇਹ ਰਿਣ ਸਨਬੰਧੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿਖੀ ਨਹੀਂ ਗਵਾਵਣੀ ।
ਏਹ ਰਹਿਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਬੀਚਾਰ ਸਰਬਤ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ ਸਿੱਖੀ ਰੱਖਣੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ
ਵਿਚ ਰਹੇ । ਸਿਖੀ ਰੱਖੇ, ਰਹਤ ਕਮਾਵੇ ਅੱਗੇ ਨਮਿਤ, ਇਹ ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਸਿਖ ਮੁਕ-
ਤਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਜ਼ੂਰ ਰੋਬਰੋ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੀ ਦੇ ਅਤੇ ਮਿਹਰ ਵਾਹਿ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਏਡੇ ਉਦਮ ਪੁਰਖਾਰਥ ਨਾਲ ਪੰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਬੁਧਿ ਦਾਤ ਚੋਪਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਖਤ ਬਲਾਕਾ ਸਿੰਘ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ,
ਪਰਵਾਨਗੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਨਾਤਿ ਅਤੇ ਏਹੁ ਕਾਗਤ ਰਹਤਨਾਮੇ ਦਾ ਚਿੱਠਾ ਲਿਖਾਇਆ
ਧਰਮ ਚੰਦ ਛਿੱਬਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਤਿਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ
ਲਿਖਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਖੀ ਇਤ ਸਮੇਂ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਸਿਖਾਲਣੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਰਕ
ਦਾ ਪਾਵਣਾ, ਮਾਇਆ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨੀ, ਸੰਚਨੀ ਅਨਰਥ ਲਾਵਣੀ ਮਨਮੁਖਾਂ ਲਈ ਹੈ ।

ਸਾਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੇ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆਂ ਸਾਥ ਨ ਜਾਈ ।’
ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਲੈਣੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਨ ਭੁਲਣਗੇ, ਬਿਰਦ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਿਥਮ ਧਿਆਉ

ਪਹਿਲਾ ਬਚਨੁ ਰਹਿਤ ਕਾ: ਇਸ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨਿ ਕਾ ਸੁਨੁ :—
ਤਾਂ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਜੀ ਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਉ ਇਹੁ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਰਹੈ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੇ। ਉਠਿ ਕਰਿ
ਤਾਜੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਜਉ ਜਾਣੈ ਜੋ ਕਦਾਂਚ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਤਾਜਾ
ਪਾਣੀ ਮਾਫਕ ਨ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਗਰਮ ਕਰਿ ਕੇ ਪਾਣੀ ਕੈ ਸਾਥ ਨੁਵੇ, ਸਿਰ ਪਾਣੀ ਪਾਵੇ
ਜੇ ਬੇਹਾ ਪਾਣੀ ਹੋਇ ਤਾਂ ਗਰਮ ਕਰ ਲਵੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਕਦਾਂਚ ਜਾਣੈ ਜੋ ਕੋਈ
ਸਬਬੁ ਨ ਬਣੇ, ਅਥਵਾ ਪਾਣੀ ਹਥਿ ਨਾ ਆਵੈ, ਅਕੈ ਦੇਹੀ ਨੋ ਕੁਛ ਹੀਲਾ ਹੋਇ,
ਤਾਂ ਮੂੰਹੁ ਹਥ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਅਤੇ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਧੋਇ ਲਵੈ। ਅਰੁ ਇਕੁ ਨਾਮ 'ਪਾਕੀ
ਨਾਈ' ਪਾਕੁ ਪੜ੍ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਸਮ ਮੂੰਹੁ ਹਥੁ ਧੋਇ ਕਰਿ ਪੜ੍ਹੈ 'ਸੱਤਿ ਵਾਰੀ ਜਦਿ ਪੜ੍ਹੈ
ਤਬ ਹੀ ਹਥਾਂ ਨਾਲਿ ਦੇਹਿ ਸਾਰੀ ਸਿਰ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਲੈਕੋ... ਜਿਉ ਪਾਣੀ ਸਾਥਿ
ਧੋਈਦਾ ਹੈ— ਧੋਵੈ ਤਾਂ ਦੇਹਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਏਹ ਜੁਗਤਿ ਤਦਿ ਕਰੈ ਜੇ ਪਾਣੀ
ਹਥਿ ਨਾ ਆਵੈ, ਅਕੈ ਦੇਹ ਸਹਾਂਦੀ ਨਾਹੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਿਦੀ
ਇਹਿ ਕਿਰਤਿ ਦੇਹੀ ਦੀ ਕਰੇ।

ਪੰਜ ਵੇਰੀ ਜਪੁ ਤੇ ਜਾਪੁ ਪੜ੍ਹੈ। ਨਾਲੇ ਅਨੰਦ ਪੰਜਵੇਰੀ ਪੜ੍ਹੈ।

ਜੋ ਜਾਨੈ ਕਛੁ ਕੰਮੁ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਚਰਨ ਕਮਲ ਆਰਤੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ
ਮੱਥਾ ਟੇਕੈ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਉਠੈ। ਖਤਾ ਹੋਵੈ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਕੰਮੁ
ਆਇ ਰੁਜੁ ਹੋਵੈ ਕਿਹਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਿ ਆਸਾਨੁ, ਸਭ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋਵਹਿ ਅਰੁ
ਜੋ ਜਾਣੈ ਕਿਛੁ ਕੰਮ ਨਾਹੀ, ਢਿੱਲ ਹੋ ਤਾਂ ਪੋਥੀ ਗਿਰੰਥ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ
ਲੈਕੇ ਅਰੁ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਨਾਂਵੀ ਤੀਕ ਜੋ ਬਾਣੀ ਹੈ ਸੋ ਪੜ੍ਹੈ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਗੁਰੂ ਪੜ੍ਹਾਏ
ਫੇਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਆਰਤੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੈ, ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਆਜਜੀ ਕਰੈ
'ਜੋ ਮੁਝ ਪਤਿਤ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ, ਸੁਖਾਲੀ ਸੁਵਾਸੀ' ਗੁਰੂ ਚਿਤ ਆਵੈ !

ਏਹਿ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਜਮਯਤਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਿਰਤਿ ਜੁਗਤਿ
ਉਠਿ ਲਾਗੈ। ਪਰੁ ਪਿਆਰੁ ਬਾਣੀ ਸਬਦ ਨਾਲਿ ਰਾਖੇ। ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ;
ਸੁਰਤਿ ਇਸ ਦੀ ਚੋਲਾ ਹੈ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਏਕੁ ਅੰਗੁ ਪੜ੍ਹੈ। ੧।

ਦੁਤੀਆ ਬਚਨ ਰਹਿਤ ਕਾ—ਹੁਕਮੁ ਹੈ,—ਜਾਣੈ ਜੋ ਦੋਇ ਪਹਿਰ ਦਿਨੁ
ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਹੱਥ ਪੈਰ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਧੋਇ ਕਰਿ ਇਕ ਵੇਰੀ ਜਪੁ, ਜਾਪੁ
ਦੋਵੇਂ ਪੜ੍ਹੈ ਫੇਰ ਕਿਰਤਿ ਕਰੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਜਾਨੈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਬਨਿ ਨਹੀ ਆਵਦਾ ਤਾਂ
ਹੱਥ ਪੈਰ ਧੋਵਣੇ ਧੋਇਕੇ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਕਰੈ: ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਕੁ ਧਿਆਨੁ ਸ੍ਰੀ
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਜੀ ਕਾ ਕਰੈ। ਅਰ ਪਾਕੀ ਨਾਮ ਪੜ੍ਹੈ, ਜੋ ਦੇਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਇ।
ਫੇਰ ਇਹ ਜਾਨ ਪੜ੍ਹੈ ਮਨ ਬਿਖੇ ਸੱਤ ਵਾਰੀ:

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਅਕਾਲਿ ਪੁਰਖੁ ਜੀ ਤੇਰੀ ਸਰਨੀਂ ਹਾਂ; ਸਤਿਨਾਮੁ

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥੧॥

ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਹ।

ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਰੁ ਭੇਖ ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤ ਕਿਹ

ਅਚਲ ਮੂਰਤਿ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਕਾਸੁ ਅਮਿਤੋਜਿ ਕਹਿਜੈ।

ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣਿ ਸਾਹੁ ਸਾਹਾਣੁ ਗਣਿਜੈ।

ਤਿਭਵਣ ਮਹੀਪ ਸੂਰ ਨਰ ਅਸੂਰ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਬਨਿ ਤ੍ਰਿਨਿ ਕਹਤ।

ੴ ਸਰਬ ਨਾਮੁ ਕਥੈ ਕਵਨ ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਨਤ ਸੁਮਤਿ ॥੨॥

ਏਹੁ ਪੜ੍ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਪੁ ਜਾਪੁ ਪੜ੍ਹੈ ਦਾ ਫਲੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਰੂਰ
ਕਿਤੇ ਜਾਣੈ ਦਾ ਕੰਮੁ ਹੋਵੈ ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਪੜ੍ਹਿ ਨ ਸਕੈ ਤਾਂ ਫਿਰਨਾ
ਹੀ ਪੜ੍ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੋ ਇਹੁ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰ ਕੰਮੁ ਛਡਿ ਕੇ ਚਰੂਰ
ਜੁਗਤਿ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੈ। ੩।

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਬਚਨ ਰਹਿਤ ਕਾ:—ਜਬ ਜਾਣੈ ਦੁਇ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਰਹਿਆ
ਹੈ ਤਾਂ ਸੋਦਰ ਰਹਿਰਾਸਿ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੈ। ਜਾਂ ਭੋਗ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਦੋਦੋਂ ਜਪੁ ਤੇ ਜਾਪੁ ਪੜ੍ਹ
ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੈ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੈ ਆਖੈ ਜੁ—

ਹਉ ਅਪਰਾਧੀ ਹਾਂ, ਤੇਰਾ ਬਿਰਦੁ ਹੋ ਜਿਉਂ ਭਾਵੈ ਤਿਉਂ ਰਖਿ ਲੇਹੁ।

ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮਿੱਠਾ ਲਗੈ, ਨਾਮੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਜੀ ! ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ। ੪

ਚਉਥਾ ਬਚਨ ਰਹਿਤ ਦਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜਬ ਜਾਨੈ ਰਾਤਿ ਹੋਈ ਹੈ ਸਭਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸਿਉਂ ਫਾਰਕੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹਾਂ । ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਪਾਤਿ ਸ਼ਾਹੀ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਲੈਕਰਿ ਦਸਵੀਂ ਦੀ— ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ, ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆ ਦੀ ਹੋਵੇ ਸੋ ਪੜ੍ਹੈ । ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ । ਜੇ ਜਾਣੇ ਜੁ ਨਿੰਦਾ ਬਹੁਤੁ ਆਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੋਇ ਰਹੈ, ਮਨ ਆਪਣਾ ਓਤ ਵੇਲੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਬਿਖੇ ਰਖੇ । ਉਪਰਿ ਸਾਸੁ ਨਾਭਿ ਤੇ ਵਾਹ ਸੇ ਲੇਵੈ ਅਹੁ ਤਲੇ ਕਾ ਸਾਸੁ ਗੁਰੂ ਸੇ ਛੋਡੇ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਜਪੁ ਕਰੈ । ਸੁਰਤੀ ਜਾਗਤੀ ਰਹੈ ਅਰੁ ਕਰਮ ਕਉ ਲੇਕਰਿ ਸੰਗ ਸੋਵੈ । ਆਪਣਾ ਮਨ ਹੋਰਤੇ ਠਹੁਰ ਬਿਖੇ ਜਾਵਣਿ ਨ ਦੇਇ । ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਨੀ ਏਹ ਰਹਿਤ ਕਮਾਵੈ ਅਥਵਾ ਮਰਦ ਅਥਵਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੋ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ਹੋਇਗਾ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਜੀਕੇ ਪੰਥੁ ਕੇ ਸੁਖੁ ਦੇਖੈਗਾ ।

ਅਰੁ ਸਭ ਤੇ ਵਡੀ ਰਹਿਤ ਏਹੁ ਹੈ ਜੋ ਮਿਥਿਆ ਨਾ ਬੋਲੇ । ਮਰਦੁ ਹੋਇਕੈ ਪਰਨਾਰੀ ਕਾ ਸੰਗ ਨਾ ਕਰੇ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਇਕੈ ਮਰਦੁ ਨੋ ਨਾ ਦੇਖੇ । ਲੰਭ ਨਾ ਕਰੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਨਾ ਕਰੇ ਅਹੰਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ, ਬਹੁਤ ਮੋਹ ਨ ਕਰੈ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੈ ਅਰੁ ਅਸੱਤ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲੇ । ਅਰੁ ਐਸਾ ਸੱਤ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹੋਂਦਾ ਅਰੁ ਜੋ ਕਛੁ ਕਰੈ ਸੁਮਤਿ ਹੀ ਕਰੈ ਅਰੁ ਅੰਤਕਾਲ ਨਦਰਿ ਕਰ ਦੇਖੈ ਅਰੁ ਆਪਣਾ ਚਲਣਾ ਇਸ ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਤੇ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਚਿਤਾਰੈ, ਭੁਲੇ ਨਾਹੀ । ਭਉ ਕਰੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਸਾਂ ਹੀ ਤੇ ਕਿਤੇ ਸਾਸਿ ਚਲਣਾ ਹੈ ।

ਕੋਈ ਸਾਸ ਬਿਰਥਾ ਚਲਣੇ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀਂ । ਦੁਖਾਵੈ ਕਿਸੇ ਕੋ ਨਾਹੀਂ । ਮੁਖ ਤੇ ਮਿਠਾ ਬੋਲੇ । ਜੇ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਰੈ; ਮਨ ਬਿਖੇ ਲਿਆਵੈ ਨਾਹੀਂ । ਭਾਵੈਂ ਕੋਈ ਆਦਰੁ ਕਰੈ ਭਾਵੈਂ ਕੋਈ ਅਨਾਦਰ ਕਰੈ; ਹਰਖ ਸੋਗ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਾ ਨਾ ਕਰੈ, ਪਰਾਏ ਦਰਬੁ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰੁ ਨਾ ਕਰੈ, ਧਰਮ ਕੀ ਕਿਰਤ ਕਰਿ ਖਾਇ । ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਹੋਰਤਿ ਕਿਤੇ ਵਲਿ ਦੇਖੈ ਨਾਹੀ । ਮਨ ਮੜੀ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ, ਬ੍ਰਤ; ਤੀਰਥ ਬਰਤ, ਪੂਜਾ, ਅਰਚਾ, ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ, ਪੀਰ ਪੁਰਸ਼ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਪੁਛ ਨਾ ਲੇਵੈ । ਤਰਪਨ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਸੰਧਿਆ ਹੋਰਤਿ ਕਿਤੇ ਵਲਿ ਦੇਖੈ ਨਾਹੀਂ ! ਮਨ ਆਪਣਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਬਿਖੇ ਰਖੇ । ਅਰੁ ਸੰਤੁ ਖਾਲਸਾ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਸੰਗੀ ਹੈ, ਸੋ ਤਿਨਾਂ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰ ਰਖੇ । ਅਰੁ ਸੁਪਾਰਸ ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਕਾ ਹੈ । ਸੋ ਕਉਨ

ਖਾਲਸਾ ਹੈਨਿ ? ਜਿਨ੍ਹੀਂ ਕਿਨ੍ਹੀ ਆਪਣਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕਉਂ ਸਉਂਪਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਾ ਉਨ ਕਉ ਹਰਖੁ ਸੋਗ ਨਾਹੀਂ । ਅਰੁ ਕਿਸੀ ਕੀ ਆਸਾ ਨਾਹੀਂ ਕਰਤੇ । ਅਰੁ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਉ ਜੀਤ ਬੰਠੇ ਹੈਨਿ । ਅਰੁ ਚਿਤਵਨੀ ਅਪਨੀ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਬਿਖੇ ਰਖਿਆ ਹੈ ।

ਅਰੁ ਜਬ ਜਾਨੇ ਜੋ ਏਹੁ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਨਿਹਚਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਬ ਸਾਸ ਬਿਰਥੇ ਜਾਤੇ ਹੈਨਿ, ਤਬ ਆਪਣਾ ਮਨੁ ਪਰਮ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰੂ ਬਿਖੇ ਰੱਖੇ । ਇਸ ਕਉ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਇਉਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜ ਭਾਵੇਂ ਕੋਸਾ ਕੰਮੁ ਖਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਾ ਹੋਵੈ ਦੁਨੀਆਂ ਕਾ, ਪਰ ਸੁਰਤਿ ਆਪਣੀ ਗੁਰੂ ਬਿਖੇ ਰੱਖੇ । ਅਰੁ ਅਪਨੀ ਕਰਨੀ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤਿ ਜਪ ਤਪੁ, ਜੋ ਕਿਛੁ ਗੁਰੂ ਕਰਾਏ, ਸੋ ਕਿਸੀ ਕਉ ਜਣਾਏ ਨਾਹੀਂ ਜਿਤਨਾ ਪੜਦੇ ਬਿਖੇ ਅਰਾਧੇਗਾ, ਤਿਤਨਾ ਹੀ ਫਲੁ ਹੋਇਗਾ; ਅਰੁ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਗਾ । ਸਦਾ ਇਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਨਾਲਿ ਜੁਗੇ ਜੁਗ ਲੱਗੀ ਰਹੈਗੀ । ਪਰੁ ਆਪਣਾ ਭੇਦੁ, ਜੁਗਤਿ ਸਿਮਰਨੁ ਰਹਿਤ ਕਾ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨਾ ਡਿੱਝੁ ਹੈ । ਇਨ੍ਹੀਂ ਕੰਮੀਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੋ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ, ਸੋ ਭਿਜਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਅਰੁ ਰੀਝਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ । ਰੀਝਤਾ ਭਿਜਦਾ ਕਿਸ ਬਾਤ ਮੇਂ ਹੈ ? ਇਸ ਬਾਤ ਮੇਂ ਰੀਝਤਾ ਭੀਜਤਾ ਹੈ: ਸੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਪਨਾ ਚਲਣਾ ਇਸ ਮ੍ਰਿਤ-ਮੰਡਲ ਤੇ ਜਾਨੈ । ਜੋ ਸਾਸ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਅੰਦਰਿ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਆਵੈ ਕਿ ਫੇਰਿ ਨ ਆਵੈ ! ਏਹ ਜਾਨ ਕਰਿ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਤੇ ਬਿਰਕਤੁ ਰਹੈ । ਜਬ ਜਾਨੈ ਦੇਹਿ ਪ੍ਰਾਨੀ, ਜੋ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਦੇਹ ਤੇ ਬਿਰਕਤ ਹੂਆ ਹੈ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਉ ਹਿਰਦੇ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਉਪਰਿ ਹਰਦਮੁ ਹਾਜ਼ਰੁ ਹੀ ਜਾਨੈ । ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਕੋਈ ਇੰਦ੍ਰੀ ਨ ਸੰਤਾਵੈ । ਆਪ ਹੀ ਸੋਂ ਬਿਨਾਸ ਉਪਜਤਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਸਭਨਾਂ ਸੁਖਾਂ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਕਉ ਰਮੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਕੁਛ ਸਚੁ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਬਿਖੇ ਬੋਲਨਾ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਪਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਕਉ ਰਮੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਨੰਗਾ ਅਰਥੀ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲਿ ਆਪਣੀ ਵੰਡ ਵਿਚੋਂ, ਜੋ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਦਿਤਾ ਹੋਇ ਸੋ ਵੰਡਿ ਖਾਇ, ਵੰਡਿ ਪਹਰੈ । ਅਰੁ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਕਾ ਜਾਨੈ ਜੋ ਮੁਝ ਤੇ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਣੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਤਾਂ ਢਿੱਲ ਨ ਕਰੇ । ਅਪਣਾ ਕੰਮ ਛੋਡਿ

ਕਰਿ ਉਸ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕੇ ਕੰਮਿ ਕਉ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇ, ਜਾਣਿ ਨ ਦੇਇ । ਗੁਰੂ ਕਾ ਰੀਝਾਵਣਾ ਇਸੀ ਬਾਤ ਮੇਂ ਹੈ । ਜਿਉਂ ਕੋਈ ਜੀਉ ਰਾਜੀ ਹੋਇ, ਤਿਉਂ ਰਾਜੀ ਕਰੀਐ, ਦੁਖਾਵੇ ਕਿਸੇ ਨੋ ਨਾਹੀਂ । ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੈ, ਮਨ ਬਿਖੈ ਕਿਛੁ ਲਿਆਵੈ ਨਾਹੀਂ । ਅਰੁ ਕਿਸੀ ਕਉ ਆਪਣਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਕਰਿ ਨ ਜਾਣੈ । ਜਹਾਂ ਦੇਖੇ ਤਹਾਂ ਅਭਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਬਿਆਪਿਆ ਹੂਆ ਹੀ ਦੇਖੈ । ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਬੋਲੈ ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੀ ਬੋਲੈ, ਬਹੁਤੁ ਗੱਲਾਂ ਨ ਕਰੇ । ਅਕੈ ਸਬਦੁ, ਅਕੈ ਬਾਣੀ, ਅਕੈ ਬਿਬੇਕ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਪਾਇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਕਰੈ, ਅਕੈ ਚੁੱਪ ਕਰਿ ਰਹੈ । ਚੁੱਪ ਸਭ ਤੇ ਉਤਮ ਹੈ । ਅੰਨ ਬਹੁਤ ਭੁਖ ਲਗੇ ਤਾਂ ਖਾਏ, ਭਰੇ ਪਰਿ ਨ ਭਰੇ । ਅਤੇ ਨਿੰਦਾ ਦੀ ਮਿਰਯਾਦਾ ਕਰਿ ਛੱਡੇ, ਸਿਵਾਇ ਮਿਰਜਾਦਾ ਸੋਇ ਜਾਵੈ ਨਾਹੀਂ । ਅਤੇ ਅਪਨਾ ਸਰਵੰਸ-ਕਿਆ ਪੁੱਤ ਕਿਆ ਇਸਤਰੀ ਕਿਆ ਹੋਰੁ ਲੋਕ ਕੁਟੁਬ, ਕਿਆ ਧਨੁ ਸਭ ਕਉ ਅਪਣਾ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਨਾਹੀਂ । ਇਉਂ ਹੀ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਜੋ ਮੈਂ ਹੁਕਮ ਸੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੁਸਾਫਰ ਹਾਂ, ਇਨ ਮੇਂ ਆਇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਜਿਉਂ ਸਰਾਇ ਮੇਂ ਮੁਸਾਫਰੁ ਵਸੇਰਾ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਇਨ ਮੇਂ ਵਸੇਰਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਮ੍ਰਿਤੁ ਆਪਣੀ ਕਉ ਸੁਪਨੰਤਰੁ ਕਰਿ ਜਾਣੈ, ਜੋ ਮੈਂ ਉਹੀ ਮੁਸਾਫਰੁ ਹਾਂ । ਇਹੀ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣੈ ਜੋ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਹੀਂ । ਰਾਤਿ ਕਾਰਣ ਆਇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ । ਜਿਥੇ ਦਿਨੁ ਹੋਇਆ ਤਿਥੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਰਾਹੀਂ ਉਠਿ ਜਾਣਿਗੇ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਲਗਾਵੇ ਨਾਹੀਂ । ਉਦਾਸੁ ਹੀ ਰਹੈ । ਕਰਤੇ ਪੁਰਖੁ ਕੀ ਲੀਲਾ ਵਰਤਾਰਾ ਦੇਖਕੇ ਉਦਾਸੁ ਹੀ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਮਨੁ ਅਪਨਾ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖੁ ਬਿਖੈ ਰੱਖੇ ।

ਪਰੁ ਸਾਰੀ ਰਹਿਤੁ ਇਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਉ ਕਲਪਾਵੈ ਨਾਹੀਂ, ਅਰੁ ਅੰਦਰਿ ਆਪਣਾ ਕਿਸੀ ਕਉ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀਂ । ਪਰੁ ਕਿਰਤਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਰਤਾ ਰਹੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਕੁਛੁ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇਵੈ, ਉਸ ਸਿਉਂ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਜੀ ਕਾ ਜੁਦਾ ਕਰਿ ਰੱਖੇ । ਅਰੁ ਜੋ ਕਿਛੁ ਮੰਨਤਿ ਹੋਵੈ ਸੋ ਭੀ ਜੁਦਾ ਕਰਿ ਰਖੇ । ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਬਿਖੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਜੀ ਕਾ ਕੋਠਾ ਕਰਿ ਰਖੇ । ਜਾਣੈ ਕੋਈ ਸਿੱਖੁ ਸਾਧੂ, ਕੋਈ ਅਰਥੀ, ਗਰੀਬੁ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਕਉ ਕੋਠੇ ਸਿਉਂ ਦੇਵੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਏਹੁ ਖਜ਼ਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਹੈ । ਜੋ ਇਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚਹੁੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕੇ ਸੰਤਾਂ, ਸਿਖਾਂ ਕੇ ਮੁਹ ਪਾਵੇਗਾ, ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਾਵੇਗਾ

ਤਿਸ ਕਾ ਸੱਚੇ ਖੰਡ ਜੰਮੇਗਾ । ਅਰੁ ਕਿਸੀ ਅਉਰ ਅਰਥੀਏ ਕਉ ਚਾਹੀਐ ਤਉ ਭੀ ਦੇਵੈ । ਅਰੁ ਉਸ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਉ ਕਹਿ ਦੇਵੈ, ਜੋ 'ਹੇ ਭਾਈ ! ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤੇਰੀ ਜਮੀਅਤਿ ਕਰੈ ਕੁਸਾਇਸ ਕਰੇਗਾ, ਤਬ ਏਹੁ ਪੈਸਾ ਪਹੁੰਚਾਇ ਦੇਵਣਾ । ਅਕੈ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਜੀ ਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਇਸ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਉਡੀ ਕਉ ਰੱਖਣਾ ।' ਪਰੁ ਇਸਿ ਖਾਲਸੇ ਕਉ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸਿਉਂ ਪੁੰਜ ਲੇਵੈ ਅਰੁ ਧਰਮ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ ਖਾਏ । ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਿਛੁ ਨਫਾ ਦੇਇ ਤਦਿ ਪੈਸੇ ਪਹੁੰਚਾਇ ਦੇਇ ਅਕੈ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਰੱਖੇ, ਅਕੈ ਜਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਜੀ ਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੋਇ, ਤਹਾਂ ਰੱਖਣੇ । ਇਉਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਉਡੀ ਕਾ ਬਿਉਹਾਰ ਕਰਤਾ ਰਹੈ । ਤਬ ਉਸ ਖਾਲਸੇ ਕਉ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਕਮੀ ਨ ਹੋਇ, ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਹੋਇ । ਅਰੁ ਰਜਾਇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਮੰਨੇ, ਰਾਜੀ ਰਹੇ । ਭਾਵੇ ਖਸਮ ਸੁਖ ਦੇਵੈ, ਸੰਤੋਖ ਕਰਿ ਕੈ ਰਾਜੀ ਹੀ ਰਹੇ । ਆਪਸ ਕਉ ਕਛੁ ਜਣਾਵੈ ਨਾਹੀਂ । ਗੁਮਾਨ ਆਪਣੀ ਰਹਿਣੀ ਕਰਤੂਤ ਕਾ ਨ ਕਰੈ । ਅਰੁ ਜੋ ਕਿਛੁ ਜਨਾਵੈ ਸੋ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉਂ ਜਨਾਵੈ । ਅਤੇ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਦਾ ਚਿਤੁ ਆਪ ਕਉ ਜਨਾਵੇਗਾ, ਸੋ ਸਭ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਤਾਂ ਤੇ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਇ ਰਹੇ ।

ਅਰੁ ਸਿੰਘ ਹੋਇ ਕਰਿ ਹਥੀਆਰ ਆਪਸ ਤੇ ਜੁਦਾ ਨਾ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਸਿੰਘ ਮੁਖਗਊ ਹੋਇ ਰਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਪੰਜ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰ ਕਰਿ ਨਿਕਲੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਬੁ ਆਇ ਬਣੈ । ਅਰੁ ਕਦਾਂਚ ਜਾਣੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਦੁਸਟੁ ਖੜਾ ਹੈ, ਪਿੱਛਾ ਛਡਦਾ ਨਾਹੀਂ । ਅਰੁ ਧਰਮ ਉਪਰਿ ਅਰੁ ਆਪਣੀ ਗਰੀਬੀ ਅਬਰੋਈ ਉਪਰ ਆਇ ਬਣੀ ਹੈ ਅਰੁ ਜਬ ਜਾਣੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਸਬਬੁ ਰਹਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਤਾਂ ਓੜਕ ਨੋ ਹਥੀਆਰੁ ਕਰ । ਪਰੁ ਇਕ ਵਰ ਕੀ ਢਿੱਲ ਨ ਕਰੇ । ਅਰੁ ਪਿੱਛਾ ਨਾ ਦੇਇ । ਅਰੁ ਕਦਾਂਚ ਜਾਣੈ ਜੋ ਮੇਰੀ ਰੱਛਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅਰੁ ਦਾਉ ਨਿਕਲਣੇ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਕਾਲ ਰਖੇ, ਆਪ ਕਉ ਬਚਾਇ ਕੱਢੇ । ਅਰੁ ਕਦਾਂਚ ਜਾਣੈ ਮੁਝ ਤੇ ਹਥੀਆਰ ਕਹਨੇ ਕਾ ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਨਹੀਂ ਅਰੁ ਆਈ ਬਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਓਤ ਵਖਤ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡਕੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੋ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹੈਨਿ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ: ਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਅੰਤ ਕਾਲ ਸਹਾਈ ਹੋਂਦਾ ਹੈ-ਉਸ ਦਾ ਅਮਰੁ ਪਾਏ । ਜੇ ਨਾ ਮੰਨਹਿਗੇ ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਾਉਂਗਾ, ਨਰਕ ਘੋਰ ਮੈਂ ਗੋਤੇ ਦਿਵਾਉਂਗਾ । ਅਰੁ ਜੋ ਜਾਨੈ ਅਪਨੇ ਧਰਮ

ਉਪਰਿ ਆਈ ਬਣੀ ਹੈ, ਭਾਂ ਉਤ ਵਖਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡਕੇ ਨੇ ਬੁਰਾ ਬੋਲੇ। ਮਰ ਤਦਿ, ਜਦਿ ਜਾਨੈ ਜੋ ਸਖਤੀ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਬਚਦਾ ਕਿਵੇਂ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਧਰਮੁ ਰਖੇ, ਓਨਾ ਦੇ ਵਡਕੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਬੋਲੇ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰਬਚਨਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਉਸੀ ਵਖਤਿ ਮਾਰਸਨਿ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਏਹੁ ਮਰਨਾ ਆਪਣੇ ਧਰਮਿ ਪਰਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਾਮੁ ਜਪੈ। ਅਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਲੇਛਾਂ ਕੀ ਸਾਇਤ ਨਜ਼ੀਕਿ ਆਇ ਲਾਗੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਕਰਨਿਗੇ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਇ ਭਾਰੀ ਪਾਵਨਿਗੇ। ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਸਿਖ ਖਾਲਸੇ ਕਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋ ਆਪਸ ਮੇਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਅਰੁ ਨੇਕੀ ਬਦੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਇ ਜਾਣਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਇਕ ਸਿਖ ਉਪਰਿ ਆਈ ਬਣੇਗੀ, ਤਾਂ ਸਭੇ ਇਕੱਠੇ ਜੀਉ ਦੇਣੇ ਨੂੰ ਤਈਆਰੁ ਹੋਣਾ। ਤਬ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਫਲੁ ਹੋਇਗਾ। ਅਰੁ ਉਸ ਵਖਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਤ ਉਪਰਿ ਪਰਤਖ ਆਇ ਸਹਾਈ ਹੋਇਗਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਫੇਰੁ ਨਾਹੀ।

ਅਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਖਾਲਸੇ ਕਾ ਹੋਵੇ, ਤਿਸ ਕਉ 'ਸਿੰਘ ਜੀ' ਕਹਿ ਆਦਰੁ ਕਰੇ। ਸਿਰ ਕੇਸ ਰੱਖੇ, ਦੂਰਿ ਨ ਕਰੇ, ਭੱਦਣ ਨ ਕਰੇ।

ਇਹ ਰਹਿਤਾਂ ਇਸ ਗਿਰੰਥ ਬਿਚੈ ਹੁਕਮ ਹੋਆ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈਨਿ, ਸੋ ਉਸ ਮੇਂ ਬਾਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਹੋਇਗਾ। ਗੁਰੂ ਉਸਕਾ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਕਾ। ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਬਰਨਾਂ ਸਿਉਂ ਅਉਰ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਸੁਨਿਕੈ ਮਨ ਬਿਖੈ ਕਰੇ, 'ਜੋ ਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਹਤਿ ਕਰਾਏ, ਤਾਂ ਮੁਝ ਪਾਪੀ ਦਾ ਭੀ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ।' ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਭਸ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਕਰੇਗਾ। ਅਰੁ ਇਕ ਜੋ ਬੇਮੁਖ ਹੋਵਨਿਗੇ, ਜੋ ਜਾਮਾ ਬਦਲਨੇ ਕੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਬਚਨ ਹੋਏ ਹੈਨਿ, ਸੋ ਮੰਨਹਿਗੇ ਨਾਹੀ, ਆਖਨਿਗੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਬ ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੈਦਾ ਇਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਨੇਂ ਹੋਇਗਾ। ਅਰੁ ਮਨੁਖਾਂ ਨੇਂ ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਬੈਠਾਇਨਿਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਮੰਨਨਿਗੇ ਨਾਹੀਂ, ਆਖਨਿਗੇ ਜੋ ਕਹਾਂ ਹੈ? ਕਿਛੁ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ ਅਰ ਆਖਨਿਗੇ 'ਅਸੀਂ ਪਰਤਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰਨੇ ਹਾਂ।' ਅਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰਿ ਜਾਣੇਗਾ ਉਸ ਕੇ ਜੀਅ ਕੇ ਲਾਗੂ ਹੋਨਿਗੇ। ਸੋ ਅੰਤ ਕਾਲਿ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀਅਹਿੰਗੇ ਨਾਹੀਂ। ਭਾਰੀ

ਸਜ਼ਾਇ ਪਾਵਹਿੰਗੇ। ਅਰੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਿਵਾਇ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋ ਸਭ ਬਖਸ਼ੀਐਗਾ ਮਿਲਾਈਐਗਾ। ਸੋ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ? ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਂਗ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਜੋ ਅਸਲ ਜਾਮਾ ਹੈ, ਸੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੈ। ਸਭਸ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਕਰੇਗਾ। ਅਰੁ ਸਾਸਾਂ ਕਾ ਜਾਪੁ ਜਪੇ। ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ ਟਿਸ ਜਾਮ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇਂ ਅੱਠੇ ਪਹਰ ਹੋਇਗਾ। ਇਹ ਜਾਮਾ ਜੋਤਿ ਦਾ ਹੈ। ਜਬ ਦਰਸਨੁ ਹੋਇਗਾ ਤਬ ਸਭਸ ਸੋ ਜਨਾਈਏ, ਜੋ ਇਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਅਰੁ ਦੀਵਾਨ ਲਗੇਗਾ, ਸੋ ਇਸੀ ਜਾਮੇ ਜੋਤਿ ਦਾ ਲਗੇਗਾ। ਅਚਰਜ ਰੂਪ ਹੋਇ ਕੇ ਉਧਾਰੁ ਕਰੇਗਾ ਕਈ ਜੀਆਂ ਕਾ, ਭਗਤਾਂ ਕਾ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਕਉ ਨਿਸਤਾਰੇਗਾ। ਅਰੁ ਆਖਨਿਗੇ ਜੋ ਇਸ ਨੇਂ ਨਾਰਾਇਣ ਕਰਿ ਜਾਣੇਗਾ, ਸੋਈ ਉਧਾਰੇਗਾ। ਅਰੁ ਓਤਿ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਹੋਇਗੀ। ਫਿਰਿ ਓਹ ਜੋਤਿ ਦਾ ਜਾਮਾ ਉਧਾਰ ਕਰਿਕੇ ਅਲਿਪਤਿ ਹੋਇ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਾਮਾ ਛਡੇਗਾ ਨਾਹੀ। ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ? ਜੋ ਜੋਤਿ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤੇਗਾ, ਸੋ ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਕਾ ਇਸੀ ਜਾਮੇ ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋ ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਫੇਰਿ ਅਲਿਪਤ ਹੋਇ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਰ ਜੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੋਵਨਿਗੇ, ਸੋ ਕਰਾਰ ਦੇ ਉਪਰ, ਬਚਨ ਪਰਿ, ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਧਰਿ ਪੜੇ ਰਹਿਨਗੇ।

ਜਬ ਫੇਰਿ ਜੁਗ ਬਦਲੇਗਾ। ਅਰ ਤ੍ਰੇਤਾ ਜੁਗ ਆਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਨੁਖ ਦਾ ਜਾਮਾ ਪਹਿਰਕਰਿ ਦੀਵਾਨ ਜਾਈਏਗਾ। ਉਸੀ ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸਾਂਗ ਕਰੀਐਗਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਕੇ ਨਾਮ ਤੇ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਈਐਗਾ। ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਜੋ ਆਪਨੇ ਸਿਖ ਕਰੀਅਹਿੰਗੇ, ਸੋ ਓਸ ਸਮੇਂ ਭੀ ਆਇ ਮਿਲਹਿੰਗੇ ਅਰੁ ਮਿਲਾਈਅਹਿੰਗੇ। ਅਰ ਪੈਰੀਂ ਪਾਈਅਹਿੰਗੇ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਖੇਲ ਹੈਨਿ। ਜੋ ਭਾਵੇ ਸੋ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਖਾਲਸਾ ਜੋ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋ ਗੁਰਮਤਿ ਕਮਾਵਨੇ ਕਉ ਕੀਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਇਸ ਪ੍ਰਾਨੀ ਨੇਂ ਇਹੀ ਚਾਹੀਐ; ਜੋ ਕਛੁ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਕਉ ਅਪਨੇ ਬਿਖੇ ਪਿਆਰ ਰਾਖੇ। ਅਉਰ ਬੀਚਾਰ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਾ ਨ ਕਰੇ। ਉਸ ਕੀ ਉਹੀ ਜਾਣੇ। ਇਸੀ ਕਾ ਇਸੀ ਮੇਂ ਭਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਖਾਲਸੇ ਨੇਂ ਆਦਰੁ ਕਰੇ; ਭਉ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਕਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਇ।

ਦੁਤੀਆ ਧਿਆਉ

ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਨੀ ਸਿਖ ਖਾਲਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕਾ ਹੋਇਆ ਚਾਹੈ, ਤਿਸ ਕਉ ਇਸ ਜੁਗਤਿ ਸਾਥ ਸਿਖ ਕਰੀਐ—ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕੜਾਹ ਕਰੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾ। ਫਿਰ ਨਾਰੀਅਲ ਸਵਾ ਰੁਪੈਯਾ ਭੇਟ ਰਖ। ਫੇਰ ਉਹ ਪ੍ਰਾਨੀ ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਪਹਨੇ। ਅਰੁ ਪਗੜੀ ਜਾਮਾ ਸਪੇਦ ਪਹਰੈ ਅਗਲਬੰਦੀ, ਉਸ ਉਧਰਿ ਕਛ ਪਹਰੇ ਸੁਪੇਦ। ਸੂਥਨ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਮਰ ਤਕ ਮੋਜਿਆਂ ਦੀ ਤਰਹ ਸਿਵਾਏ, ਪਹਰੇ, ਚੂੜੀ ਕੋਇ ਵਿਚਿ ਪਵੈ ਨਾਹੀ। ਫੇਰ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹੇ। ਤਿਸ ਤੇ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜੇ ਹਥਿਆਰ ਬੰਨੇ। ਖਾਲਸੇ ਵਿਚਿ ਆਇ ਬੰਨੇ। ਜੋ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਬਿਖੇ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਬੁਲਾਵੈ ਤਾਂ ਪੰਜੇ ਸਿਖ ਖਾਲਸੇ ਦੇ, ਅਥਵਾ ਸੱਤ ਬੁਲਾਵੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕੋਈ ਸਹਜ ਭਾਇ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਆਵਨੇ ਦੇਇ। ਆਖੈ ਜੋ ਧਨ ਭਾਗ ਮੇਰੇ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਦੀ ਕਰੀਐ। ਮਿਠੀ ਕਰਿਕੈ ਉਸ ਪ੍ਰਾਨੀ ਨੂੰ ਦੀਜੀਐ। 'ਵਾਹਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ। ਤੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ! ਖਾਲਸਾ ਤੇਰਾ ਹੋਇਆ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।' ਫੇਰ ਇਹ ਮੰਤਰ ਪਾਹੁਲ ਨਾਲਿ ਦੇ ਕਤ ਪੰਜ ਪਉੜੀ ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹਨਾ—ਫੇਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ, ਜੋ ਜੀ ! ਅਰਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਪਾਸ ਹੈ—ਉਨਿ ਕੇ ਹਥ ਜੋੜਿ ਕੇ ਕਰੇ, ਜੋ—

ਇਹ ਸਿਖ, ਸਰਣਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਇਆ, ਹੈ ! ਇਸ ਕੋ ਦਾਨ ਸਿਖੀ ਖਾਲਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੋਵੇ ! ਮਨ ਇਸ ਦਾ ਜਮੱਯਤ ਨਾਲਿ ਰਹੈ ! ਜੋ ਕਿਛੁ ਇਸ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਹੋਨਿ, ਸੋ ਪੂਰੇ ਹੋਣ !

ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਜਨੇਊ ਲੋਹੇ ਦਾ, ਅਥਵਾ ਸੁਇਨੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਦੇਇ। ਅਕੈ ਲੋਹੇ ਉਪਰਿ ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਰੰਗੁ ਕਰਾਇ ਲਏ। ਅਰੁ ਜੋ ਸੋਇਨੇ ਦਾ ਪਾਏ, ਤਾਂ ਭੀ ਇਕ ਦੁਇ ਤਾਰਾਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਅਮੋੜ ਕਰੇ। ਸੋਇਨੇ ਰੰਗੁ ਕਰਕੈ ਪਹਿਰਾਈਐ ਜੋ ਉਸ ਸਿਖ ਪਾਸ ਕਦਾਂਚ ਸਕਤਿ ਸਵਾ ਰੁਪੈਯਾ ਭੇਟ ਦੀ ਨ ਹੋਇ, ਹੋਰ ਸਿਖ ਉਪਰਿ ਬਚਨ ਹੈ; ਨ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਯੋਂ ਕਰੇ ਸਵਾ ਪੈਸਾ ਅਥਵਾ ਸੱਤ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਇਸ ਜੁਗਤਿ ਭੇਟ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਕਪੜੇ ਧੁਵਾਇ ਪਹਨੇ, ਹਥਿਆਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਦੇ ਲੇ ਪਹਰੇ। ਜਬ ਉਹ ਸਿਖ ਪਾਹੁਲ ਲਏ ਇਉਂ।

ਉਸ ਦੇ ਉਪੰਤ ਕੇਸਰ ਉਸਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਉਪਰਿ ਛਿੜਕੀਐ। ਜੋ ਸਭ ਕਪੜਿਆਂ ਉਪਰ ਛਿੜਕਿਆ ਨਾ ਜਾਇ ਤਾਂ ਪਗੜੀ ਉਪਰਿ ਛਿੜਕੈ। ਅਰੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪਾਈਐ। ਪੱਲੇ ਪਟਕੇ ਦੇ ਨਾਲੀਯੋਰ ਭੇਟ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬੀੜੇ ਉਸ ਸਿਖ ਦੇ ਪਾਈਐ। ੧।

ਦੁਤੀਆ ਬਚਨ—ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਨੀ ਅਰਦਾਸ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਸਿਖ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹੋਣ, ਸੋ ਸਭ ਅਪਨਾ ਹਿੰਦਾ ਸਭੇ ਠਉਰੋਂ ਤੇ ਸਭ ਚਿਤਵਨੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਵਖਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ। ਅਰੁ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਕੇ ਬਿਖੇ ਲੀਨ ਕਰਨ। ਲੀਨ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਨ। ਅਧੀਨ ਹੋਇਕੇ, ਆਪਸ ਕੋ ਕਿਛੁ ਨ ਜਨਾਇਨ, ਕਰਨ ਜੋ ਇਹ ਸਿਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪੂਰੇ ਕਰੇ !

ਅਰ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਸੰਗੁ ਇਕੱਠੇ ਹੋਨੇ ਦਾ ਹੋਵੈ, ਉਥੇ ਆਪਸ ਮੈਂ ਅਦਬ ਭਾਉ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਬੈਠਣਾ ਅਦਬ ਨਾਲਿ, ਬੋਲਣਾ ਅਦਬ ਨਾਲਿ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਅਦਬ ਨਾਲਿ। ਐਸਾ ਅਦਬ ਭਾਉ ਕਰਨਾ ਆਪਸ ਵਿਚਿ ਜੋ ਜੈਸਾ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਦਬ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਬੋਲਣਾ ਨਾਹੀ। ਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰ ਰਖਣਾ। ਜੈਸਾ ਚੰਦ ਨਾਲਿ ਚਕੋਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਦੀਪਕ ਨਾਲਿ ਪਤੰਗ ਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਚੁੰਬਕ ਲੋਹੇ ਨਾਲਿ, ਜੈਸੇ ਉਂਝ ਸੇਜਾ ਨਾਲਿ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਭੂਖ ਸੁਆਦ ਨਾਲਿ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਚੀਟੀਆਂ ਦਲ ਨਾਲਿ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਲੋਭੀ ਦਾ ਮਾਲ ਨਾਲਿ ਹੈ ਅਤੇ ਤੈਸੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲਿ, ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਨਾਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਨਾਲਿ। ਅਰ ਜਤ ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ ਖਿਮਾ ਮੈਂ ਰਹੈ।

ਅਰੁ ਬ੍ਰਤ ਰਖਣਾ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਹੈ, ਕਿਆ ਬ੍ਰਤ ਰਖੇ ? ਅੱਖੀਆਂ ਕਾ, ਅਰ ਜਿਹਵਾ ਕਾ, ਸੁਵਣੋਂ ਕਾ, ਹਾਥੋਂ ਕਾ, ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਾ, ਪੈਰੋਂ ਕਾ, ਨਾਸਕਾ ਕਾ, ਇਹ ਬ੍ਰਤ ਰਖੇ। ਅੱਖੀਆਂ ਕਰਿ ਪਰ ਤ੍ਰਿਆ, ਪਰ ਦ੍ਰਬ ਨ ਦੇਖੇ। ਜਿਹਵਾ ਕਰ ਮਿਥਿਆ ਨ ਬੋਲੈ, ਨਿੰਦਿਆ ਨ ਕਰੇ, ਅਰ ਸੁਆਦ ਨਾ ਚਖੇ ਬਹੁਤਾ, ਸਹਜ ਮੈਂ ਆਵੈ ਸੁ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ। ਸੁਵਣੋਂ ਕਰਿ ਪਰ ਨਿੰਦਿਆ ਨ ਸੁਣੈ। ਹਾਥੋਂ ਕਰ ਪਰ ਦ੍ਰਬ ਨ ਹਿਰੈ, ਪਰ ਤ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਨ ਲਾਏ। ਪੈਰਾਂ ਕਰਿ ਬੁਰੈ ਕਰਮ ਨੂੰ ਨ ਧਾਏ। ਇੰਦ੍ਰੀ ਕੋ ਸਿਵਾਇ ਅਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਆਦ ਨ ਦੇਇ—ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰੇ। ਨਾਸਕਾ ਕਰਿ ਜੋ ਬਾਸਨਾਂ ਬਿਖਿਆ ਮੈਂ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਨ ਲੇਇ, ਬਾਸ ਲੇਇ ਅਰੁ ਧਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਕਾ ਕਰਿਕੇ ਇਹ ਬ੍ਰਤ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਸਿਖ ਰਖੇਗਾ, ਅੰਤ ਕਾਲ ਸਾਸ ਸੁਖਾਲੇ ਨਿਕਲ-
ਨਗੇ। ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਚਿਤਿ ਆਵੇਗਾ। ਅੰਤ ਕਾਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਬਿਲਲਾ-
ਇਗੀ ਅਰੁ ਬਿਲਲਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਰ, ਨਰ, ਮੁਨਿ ਜਨ, ਪੀਰ ਪਿਕੰਬਰ, ਸੰਨਿਆਸੀ,
ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਕਉਨ ਕਉਨ ਕਹੀਐ, ਸਭੇ ਬਿਲਲਾਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਤ ਅੰਤਿ ਕਾਲ
ਭੀੜ ਪਵੇ।

ਮੂਲ ਇਸ ਸਿਖੀ ਚੀ—ਸੇਵਾ, ਭਾਉ-ਭਗਤਿ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਸੰਗਤ ਖਾਲਸੇ ਬਿਖੇ
ਆਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਹ ਫਲਿ ਬੰਨਨੇ ਨ ਆਵੇ ਪੰਜ ਸੱਤਿ ਸਿਖ ਉਠਾ ਕੇ ਅਦਬਿ
ਨਾਲਿ ਤਾਜੀਮ ਬਚਨ ਮੇ ਆਪਸ ਮੈ ਬੈਠਾਇਨ ਭਾਉ ਕਰਿਕੇ। ਜੋ ਕੋਇ ਇਸ ਬੋਲਨੇ
ਉਪਰਿ ਚਲੇਗਾ, ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਗੀ, ਸੁਖਾਲਾ ਰਹੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਦਰਗਾਹ
ਵਿਚਿ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੀਵਦਿਆ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਰੁ ਬਿਖਿਆ ਕਉ ਬਿਖਿਆ ਕਰਿ ਤੇਜੇ। ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਨੇ? ਜਿਉਂ
ਲੋਕ ਕਹਤੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜਿਤਨਾ ਹਸਤਾ ਹੈ, ਤਿਤਨਾ ਹੀ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋਇਆ ਇਹ
ਬੁਰਾ ਹੈ ਅਰ ਏਕ ਅਉਰ ਭੀ ਹੈ ਜਿਉਂ ਕੋਈ ਅਛੀ ਬਸਤੁ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੁਆਦ ਕੀ
ਅਰ ਬਹੁਤ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅੰਤਿ ਅਜੀਰਨ ਹੋਤਿ ਹੈ ਅਰੁ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਵਤਾ
ਹੈ। ਅਰ ਏਕ ਅਉਰ ਭੀ ਹੈ ਜਿਉਂ ਕਿਸੀ ਸੰਗਿ ਬੁਰਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ
ਪਕੜੀਂਦਾ ਹੈ ਸਜ਼ਾਇ ਮਿਲਤੀ ਹੈ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਰਤਾ ਸੁਖ ਕੋ ਹੈ
ਪਰ ਅੰਤਿ ਦੁਖ ਪਾਵਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਬਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਅਉਰ ਨਉਰ ਬਿਖੇ ਮਿਲੇ, ਸਿਵਾਇ ਮੇਲ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਤਉ
ਮਰਾਤਬ ਸਿਰ ਮਿਲੇ, ਜਿਸ ਮਰਾਤਬ ਦਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਮਰਾਤਬ ਅਦਬ ਕਰੇ। ਅਥਵਾ
ਸਿਖ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਸੰਜੋਗ ਪਾਇ ਚਾਕਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਬ ਰਹਤ ਬੇਟੇ ਪਿਤਾ
ਕੀ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਉਸ ਪਿਤਾ ਕਰਿਕੇ ਜਾਨੇ ਅਦਬ ਕਰੇ। ਅਰ ਗੁਰੂ ਆਪਣਾ ਸ਼ਬਦ
ਬਾਣੀ ਕੋ ਜਾਣੇ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਹੈ ਸੋ ਹੁਕਮ ਅਪਨੇ ਗੁਰੂ ਕਾ
ਜਾਨੇ। ਜਿਉਂ ਦੀਵਾਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਂਦੇ ਮੰਨੀਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਮੰਨੇ ਅਰ ਖਾਲਸੇ ਕੀ
ਸੇਵਾ ਕਰੇ। ਜਉ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਿਖ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਦੀਵਾਨ ਮਉਕੂਫ ਦੇ
ਸਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸਿਖ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਚਾਹੇਗਾ ਜੇ ਮੈਂ
ਗੁਰੂ ਨਾਲਿ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ, ਸਭ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋਵਸਿ ਅਰੁ ਜੋ ਚਾਹੈ ਕਿ

ਦਰਸਨ ਕਰਾਂ! ਜਿਥੇ ਖਾਲਸਾ ਸੰਬੰਧ ਪੰਜ ਸੱਤ ਅਕੈ ਬਹੁਤ ਹੋਨਿ, ਉਥੇ ਜਾਇ ਕੇ
ਅਦਬ ਨਾਲਿ ਦਰਸਨ ਕਰੇ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਿ। ਦਰਸਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਇਸ
ਵਿਚ ਫੇਰ ਨਾਹੀ।

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਬਚਨ—ਉਚਾ ਬੋਲਣਾ ਨਾਹੀ। ਨਿੰਦਿਆ, ਲੰਪਟਾਈ, ਬਿਸ੍ਵਾਸ-
ਘਾਤ, ਲਾਇਤਬਾਰੀ, ਤਜਾਰੀ, ਤਾਤ ਪਰਾਈ, ਬਖੀਲੀ, ਹਿਰਸ, ਹਿੰਸਾ, ਅਹੰਕਾਰ,
ਅਰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ ਤਮਾ ਨ ਕਰੇ, ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ। ਅਰ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤੇ ਮਿਥਿਆ
ਨ ਬੋਲੇ। ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੂਠ ਬੋਲਣਾ ਜੋਗ ਹੈ। ਅਰੁ
ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪ ਤੇ ਜਾਨੇ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਛਡਕੇ, ਉਸ ਦਾ
ਕੰਮ ਕਰ ਦੇਇ। ਅਰੁ ਅਹਿਸਾਨ ਨ ਜਨਾਵੇ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਬਿਉਹਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ
ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਅਨਹਣਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੇ ਜਾਣੇ। ਕਿਸੇ ਉਪਰਿ
ਹਰਖ ਸੋਗ ਨ ਕਰੇ। ਪਰ ਤਲਾਇਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਹੈ। ਅਰੁ ਹੱਸੇ ਨਾਹੀ। ਇਹ
ਹੱਸਣਾ ਅੰਤਿ ਅਉਖਾ ਕਰਸੀ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੱਸੇਗਾ, ਉਹ ਕੰਮ ਇਸ ਤੇ ਜਨਮ
ਬਿਖੇ ਕਰਾਈਐਗਾ। ਤਿਸ ਤੇ ਹਸਣਾ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਤੇ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਹੋਂਦਾ
ਹੈ, ਹੁਕਮ ਪਾਇ ਕੈ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਇਹ ਕਰੇ, ਸੋ ਅੰਤਿ ਕਾਲ ਉਪਰਿ ਨਦਰਿ ਕਰੇ,
ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਸਹਾਈ ਹੈ।

ਚਤੁਰਥ ਬਚਨ—ਅਬ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਜਾਮਾ ਚਾਹੈ, ਜੋ 'ਮੈਂ' ਇਸ ਮਾਰਗ
ਬਿਖੇ ਆਵਾਂ। ਅਰੁ ਸਿਖ ਖਾਲਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਹੋਵਾਂ! ਇਸ ਜੁਗਤਿ
ਹੋਵੇ, ਜੋ ਸੁਹਾਗਣਿ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਛੇ ਨਵੇਂ, ਅਕੇ ਧੋਏ ਹੋਏ ਕਪੜੇ ਹੋਣਿ, ਪਹਨੇ।
ਚੋਲੀ ਜੋ ਪਹਿਨੇ, ਕਜਲੀ ਪਹਿਨੇ। ਕਜਲੀ ਕਿ ਜੇ ਅਸਤੀਨ ਜਾਮੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ
ਦਾਰ ਹੋਂਦੀਆਂ ਹੋਨਿ, ਤਿਉਂ ਅਸਤੀਨ ਉਸਨੂੰ ਹੋਨਿ। ਅਰੁ ਦਾਵਨ ਕਮਰ ਤਕ
ਨਾਭਿ ਤੇ ਤਲੇ ਤਕ ਚੁਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਇ। ਹੋਰ ਸਭੇ ਤਰਹ ਚੋਲੀ ਰਹਾਸਿ
ਕਰਿਕੇ। ਇਕਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖ ਭਲਾ, ਉਸ ਸਿਖਣੀ ਨੂੰ ਪਾਹੁਲ ਦੇਇ। ਅਰੁ ਉਸੀ ਤਰਹ
ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਗੁਰਮੁਖੀ ਬਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੇ। ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ ਰੱਖੇ
ਪੜ੍ਹੇ। ਅਰੁ ਜੋ ਸਿਖਣੀਆਂ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੀਆਂ ਹੋਵਨ, ਆਪਸ ਮੇਂ ਮੇਲ ਕਰਨ,
ਸ਼ਬਦ ਬੀਚਾਰਨ। ਜੇ ਆਪਨੇ ਭਰਤੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਰਹੈ, ਸਿਖੀ
ਕਾ ਦਾਨ ਹੋਇਗਾ। ੪।

ਅਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਸਿਖ ਸਿਖ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਆਪਸ ਮੇਂ ਪਹਿਲੇ ਆਪੈ 'ਫਤਹ
ਵਾਹਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕੀ ਸਰਨ।' ਅੱਗੋਂ ਬੋਲੇ ਦੂਸਰਾ ਸਿਖ ਆਖੇ—
'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ, ਪੁਰਖ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।' —○—

(੮) ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ

ਸੋਰਠਾ

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਿਰ ਨਯਾਇ, ਪੁਨ ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਯਯਾਨ ਧਰਿ
ਬਰਨਨ ਕਰੋਂ ਬਨਾਇ, ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਸੁਭ ਰਹਿਤ ਜੋ । ੧ ।

ਪ੍ਰਫੁੱਲ੍ਹਿ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਇ..... । ੨ ।

ਮਨ ਮਹਿ ਐਸੋ ਧਾਰ ਕਰ, ਅਰ ਉਠ ਕੈ ਤਹਿ ਆਪ

ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਜਾਂ ਕੈ ਵਡ ਪ੍ਰਤਾਪ । ੩ ।

ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਾ ਨੰਦ ਲਾਲ ਤਬ, ਸੁਨਹੁ ਦੇਵ ਗੁਰਦੇਵ ।

ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੀ ਰਹਿਤ ਕੋ, ਮੋਹ ਬਤਾਵਹੁ ਭੇਵ । ੪ ।

ਤਬ ਬੋਲੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਰਲ ਗਿਰਾ ਗੰਭੀਰ

ਸਭ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਰਹਿਤ ਜੋ, ਤੁਮਹਿ ਸੁਨਾਵਹੁ ਬੀਰ । ੫ ।

ਸੋਰਠਾ—ਪ੍ਰਿਥਮ ਰਹਤ ਯਹ ਜਾਨ, ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਛਕੇ

ਸੋਈ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਅਵਰ ਨ ਪਾਹੁਲ ਜੋ ਲਏ । ੬ ।

ਪਾਂਚ ਸਿੰਘ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇਵੈ, ਤਾਂ ਕੋ ਸਿਰ ਧਰਿ ਛਕਿ ਪੁਨ ਲੇਵੈ

ਪੁਨ ਮਿਲਿ ਪਾਂਚਹੁ ਰਹਤ ਜੁ ਭਾਖਹਿ । ਤਾਂ ਕੋ ਮਨ ਮੈਂ ਮੈਂ ਦਿੜ ਕਰਿ ਰਾਖਹਿ ੭

ਕੁੜੀ ਮਾਰ ਆਦਿਕ ਹੈ ਜੇਤੇ । ਮਨ ਤੋ ਦੂਰ ਤਿਆਗੇ ਤੇਤੇ

ਬਾਣੀ ਮਾਹਿ ਨੇਹੁ ਨਿਤ ਕਰਨੇ । ਚੁਗਲੀ ਨਿੰਦਾ ਅਰ ਪਰਹਰਨੇ ।।

ਪ੍ਰਥਮ ਰਹਤ ਏਹੀ ਹੈ ਕਹੀ । ਪਾਹੁਲ ਮੈਂ ਜੋ ਸਿੰਘਨ ਕਹੀ ।

ਔਰ ਜੁ ਰਹਤ ਕਹੀ ਹੈ ਨਾਨਾ । ਸੋ ਤੁਮ ਆਗੇ ਕਰਹੁ ਬਖਾਨਾ । ੮ ।

ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਨਿਤ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ । ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਕੋ ਹਿਰਦੈ ਧਾਰੇ

ਆਗੇ ਆਵਤ ਸਿੰਘ ਜੋ ਪਾਵੈ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤਹਿ ਲਾਵੈ । ੧੦ ।

ਪ੍ਰਾਤਹਿ ਉਠ ਇਸ਼ਨਾਨਹਿ ਕਰੈ । ਪੁਨ ਮੁਖ ਤੇ ਚਾਹੁ ਉਚਰੈ

ਯਥਾਸ਼ਕਤਿ ਕਿਛ ਦੇਵਹਿ ਦਾਨ । ਸੋਈ ਸਿੰਘ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ । ੧੧ ।

ਨਾਮ ਦਾਨ ਪ੍ਰਾਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨਾ । ਜਿਨ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਿਨਹੁ ਇਹ ਜਾਨਾ ।

ਦਸ ਨਖ ਕਰ ਜੋ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ । ਤਾਂ ਕਰ ਜੋ ਧਨ ਘਰ ਮੈ ਆਵੈ । ੧੨ ।

ਤਿਹਤੇ ਗੁਰ ਦਸਵੰਧ ਜੁ ਦੇਈ । ਸਿੰਘ ਸੁ ਜਸ ਬਹੁ ਜਗ ਮਹਿ ਲੇਈ

ਪਰ ਬੇਟੀ ਕੋ ਬਟੀ ਜਾਨੈ । ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਮਾਤ ਬਖਾਨੈ ।

ਆਪਨਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੋ ਰਤਿ ਹੋਈ । ਰਹਿਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੈ ਸੋਈ । ੧੩ ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਾਨ ਮਦ ਲੋਭਾ । ਇਹ ਵੈਰੀ ਕਰ ਹੈ ਮਨ ਛੋਭਾ । ੧੪ ।

ਇਨ ਕੋ ਹਠ ਕਰ ਜੀਵਤ ਕਰੈ । ਦਯਾ ਧਰਮ ਤਪ ਸੋ ਮਨ ਧਰੈ

ਕਛ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨ ਕਬਹੂੰ ਤਿਆਗੈ । ਸਨਮੁਖ ਲਰੈ ਨ ਰਣ ਤੇ ਭਾਗੈ । ੧੫ ।

ਗੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ । ਤੁਰਕਨ ਸੋ ਅਤਿ ਹਠ ਕਰਿ ਮਰੈ

ਤੁਰਕ ਦੇਖ ਨਹਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ । ਰਹਤਵੰਤ ਸੋ ਸਿੰਘ ਕਹਾਵੈ । ੧੬ ।

ਹੈ ਅਨੰਦਪੁਰ ਪਰਮ ਸੁਹਾਵਨ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੁਭ ਸਭ ਮਨ ਭਾਵਨ

ਹਰਿਮੰਦਰ ਪਟਨੈ ਮੈਂ ਜੋਈ । ਦੱਖਣਿ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸੋ ਹੋਈ । ੧੭ ।

ਤਹਾ ਜਾਇ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰੈ । ਜਥਾਸ਼ਕਤਿ ਕੁਛ ਭੇਟਾ ਧਰੈ । ੧੮ ।

ਦੇ ਅਰਦਾਸ ਨਿਵਾਵੈ ਸੀਸ । ਮਨ ਮੈਂ ਧਯਾਵੈ ਗੁਰ ਜਗਦੀਸ

ਜਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਬੈਠਾ ਪਾਵੈ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਬੁਲਾਵੈ । ੧੯ ।

ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਤ ਜੋ ਦਰਸਨ ਕਰ ਹੈ । ਤੇ ਪੁਨ ਭਵ ਸਾਗਰ ਨਹਿ ਪਰ ਹੈ

ਨੌਕਰ ਤੁਰਕਨ ਕਾ ਨਹਿ ਹੋਇ । ਤੁਰਕ ਸਲਾਮ ਕਰੇ ਨਹਿ ਕੋਇ । ੨੦ ।

ਤੁਰਕਨ ਪਰ ਬਿਸ਼ਾਸ ਨ ਕਰੀਏ । ਕਰ ਮੈਤ੍ਰੀ ਨਹਿ ਬਿਵਹਰੀਏ

ਨੌਕਰ ਹੋਇ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰਾ । ਜਿਨ ਮਿਲਿਆਂ ਸੁਖ ਹੋਇ ਘਨੇਰਾ । ੨੧ ।

ਜਿਨ ਦਰਸਨ ਕਰ ਪਾਪ ਮਿਟਾਹੀ । ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੁਛ ਚਿੰਤਾ ਨਾਹੀ

ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਖਾਲਸਾ ਹਈਏ । ਜਿਨ ਕੀ ਟਹਿਲ ਪਰਮਸੁਖ ਲਹੀਏ । ੨੨ ।

ਦੋਹਰਾ—ਨੌਕਰ ਹੋਇ ਨਾ ਸਕਈ ਕਰੈ ਸੁ ਆਨ ਉਪਾਇ ।

ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਰਹਤ ਨ ਨਾਸ ਹੋਇ, ਸੋਈ ਟਹਿਲ ਕਮਾਇ । ੨੩ ।

ਖੇਤੀ ਵਣਜ ਵ ਸਿਲਪ ਬਣਾਵੈ । ਔਰ ਟਹਿਲ ਜੋ ਮਨ ਮੋ ਭਾਵੈ

ਦਿੜ੍ਹ ਹੁਈ ਸੋਇ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ । ਚੋਰੀ ਡਾਕੇ ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਵੈ । ੨੪ ।

ਬੇਸਯਾ ਬਿਖਯਾ ਜੂਆ ਤਜੈ । ਮਛਲੀ ਮਾਸ ਨ ਕਬਹੂੰ ਭਜੈ

ਘਰ ਮੇਂ ਸਾਧ ਸਿੰਘ ਜੋ ਆਈ, ਤਿਨ ਕੀ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸੇਵ ਕਰਾਈ । ੨੫ ।
ਚਰਨ ਧੋਇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਜਿਵਾਵੈ । ਹਰਿ ਕੇ ਭਾਵ ਸਭਨ ਮੇਂ ਲਿਆਵੈ । ੨੬ ।
ਦੋਹਰਾ—ਪਾਠ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਹੋਇ ਜਹਿ ਜਹਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਬਖਾਨ
ਤਹ ਕਛੁ ਅਵਰ ਨ ਬੋਲਈ, ਸੁਨੀਏ ਲਾਇ ਧਿਆਨ । ੨੭ ।

ਚੋਪਈ

ਅਪਨੇ ਬਰਣ ਹੋਇ ਹੈ ਜੋਈ । ਵਰਣ ਸਸੁਰ ਕਾ ਹੁਇ ਹੈ ਸੋਈ
ਤਿਹ ਕੁਲ ਕੀ ਕੰਨਯਾ ਪਰਣਾਵੈ । ਧਰੇ ਪਯਾਰ ਤਾਂ ਨੇਹੁ ਬਢਾਵੈ । ੨੮ ।
ਮੁਸਲੀ ਡੂਮਣਿ ਦੂਤੀ ਚੇਲੀ । ਬਿਭਚਾਰਨਿ ਜੋ ਫਿਰਹਿ ਇਕੋਲੀ
ਅਵਰ ਜੁ ਆਨ ਵਰਣ ਕੀ ਨਾਰਿ । ਇਨ ਸੋ ਸਿੰਘ ਨ ਕਰੇ ਪਿਆਰ । ੨੯ ।
ਪਯਾਰ ਕਰੈ ਹੋਵਹਿ ਕੁਲ ਹਾਨੀ । ਤਾਂ ਤੇ ਇਨ ਕੋ ਤਜੈ ਗਯਾਨੀ ।
ਕੁੱਠਾ, ਹੁੱਕਾ, ਚਰਸ, ਤਮਾਕੂ । ਗਾਂਜਾ, ਟੋਪੀ, ਤਾੜੀ, ਖਾਕੂ । ੩੦ ।
ਇਨ ਕੀ ਓਰ ਨ ਕਬਹੂੰ ਦੇਖੇ । ਰਹਤਵੰਤ ਜੋ ਸਿੰਘ ਬਿਸੇਖੇ ।
ਰਤੀ ਅਫੀਮ ਜੁ ਮਾਸਾ ਭੰਗ । ਇਨ ਕੋ ਖਾਵਹਿ ਕਦੀ ਨਿਸੰਗ । ੩੧ ।
ਇਸਤੇ ਅਧਿਕ ਨ ਅਮਲ ਵਧਾਵੈ ! ਵਧੇ ਅਮਲ ਤਉ ਨਰ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ।
ਬਕਰਾ ਝਟਕਾ ਛੜੇ ਤਾਂ ਛੜੇ । ਔਰ ਮਾਸ ਵਲ ਕਬੀ ਨ ਤਕੈ । ੩੨ ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰਹੀਨ ਕਬਹੂੰ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਰਹਿਤਵੰਤ ਖਾਲਸਾ ਸੋਈ ।
ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਰਾਗੀ ਜੋ ਵੈ । ਔਰ ਉਦਾਸੀ ਜੋਗੀ ਤੇ ਵੈ । ੩੩ ।
ਜੰਗਮ ਬਾਮੀ ਅਵਰ ਜਿ ਕੋਈ । ਤਾਂ ਕਾ ਜੂਠਾ ਕਬੀ ਨ ਲੇਈ ।
ਖਟ ਦਰਸਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ । ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਨਹਿ ਇਨ ਮੇਂ ਧਰੇ । ੩੪ ।
ਪਰਮਾਰਥ ਗੁਰੂ ਏਕੋ ਕਹਿਓ । ਜਿਨ ਕੇ ਘਰ ਬਸ ਗੁਨ ਕਛੁ ਲਹਿਓ
ਨਾਕੁਰ ਜਾਨ ਸਕਲ ਸੋ ਸੇਵੈ । ਭਾਵ ਸਹਿਤ ਕੁਛ ਕਰ ਤੇ ਦੇਵੈ । ੩੫ ।
ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਜੋ ਹੈਂ ਭਾਈ । ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੀਖਹਿ ਜਾਈ
ਔਰ ਜੁ ਬਿਦਯਾ ਜਹ ਤਹ ਹੋਈ । ਅਵਰਨ ਤੇ ਭੀ ਲੇਵਹੁ ਸੋਈ । ੩੬ ।

ਦੋਹਰਾ

ਪ੍ਰਾਤਹ ਉਠ ਇਸਨਾਨ ਕਰਿ, ਪੜ੍ਹਹਿ ਜਾਪੁ ਜਪੁ ਦੋਇ
ਸੋਦਰ ਕੀ ਚੋਂਕੀ ਕਰੇ, ਆਲਸ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ । ੩੭ ।

ਪਹਰਿ ਰਾਤ ਬੀਤ ਹੈ ਜਬਹੀ । 'ਸੋਹਲਾ' ਪਾਠ ਕਰੈ ਸੋ ਤਬਹੀ
ਦੁਹੂੰ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਬਾਨੀ ਜੋਈ ! ਚੁਨ ਚੁਨ ਕੰਠ ਕਰੇ ਨਿਤ ਸੋਈ । ੩੮ ।
ਦਸਮੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਦਿਨ ਜੇਤੇ । ਪੁਰਬ ਸਮਾਨ ਕਰੇ ਹੈਂ ਤੇਤੇ ।
ਤਿਨ ਮੇਂ ਕਛੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਣਾਵੈ । ਕਰਿ ਕੜਾਹ ਖਾਲਸੇ ਖਵਾਵੈ । ੩੯ ।
ਜਥਾਸਕਤਿ ਅਰਦਾਸਿ ਭ੍ਰਿੰਦੇਵੈ । ਖਾਲੀ ਹਾਥ ਨਾ ਕਬਹੂੰ ਸੇਵੈ
ਆਪ ਸਿੰਘ ਜੋ ਰਾਜਾ ਹੋਈ । ਨਿਰਧਨ ਸਿੰਘਨ ਪਾਲੈ ਸੋਈ । ੪੦ ।
ਨਿਰਧਨ ਖਾਲਸੇ ਨੇਹੁ ਲਗਾਵੈ । ਧਨ- 'ਬਾਜ਼ੀ' ਦੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਢਾਵੈ 'ਘੋੜੇ'
ਪਰਦੇਸੀ ਸਿੰਘਨ ਜਬ ਦੇਖੇ ! ਇਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਬਿਸੇਖੇ । ੪੧ ।
ਭਾਉ ਧਨ ਦੇ ਬਿਦਾ ਸੋ ਕਰੇ । ਰਹੇ ਪਾਸ ਤੇ ਤੋ ਨਿਤ ਅਨੁਸਰੇ
ਮਧੁਰ ਬਚਨ ਸਬਹਨ ਸੰਗ ਭਾਖੇ । ਚਾਕਰ ਸਿੰਘਨ ਹੀ ਕੋ ਰਾਖੇ । ੪੨ ।
ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਨੇਹੁ ਸੁ ਕਰਨੋ । ਬੈਰ ਭਾਵ ਮਨ ਤੇ ਪਰਿਹਰਨੋ ।
ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਪਰ ਸਸਤ੍ਰ ਨ ਕਰੇ । ਜਾਨ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਡਰੇ । ੪੩ ।
ਦੋਹਰਾ—ਪਰਨਾਰੀ ਜੂਆ ਅਸਤ ਚੋਰੀ ਮਦਰਾ ਜਾਨ
ਪਾਂਚ ਐਬ ਯੇ ਜਗਤ ਮੇਂ, ਤਜੈ ਸੁ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ । ੪੪ ।
ਰਣ ਮੇਂ ਚਲੇ ਤੇ ਮਦਰਾ ਸੇਵੈ । ਅਵਰ ਦਿਵਸ ਕਹੂੰ ਨਾਮ ਨ ਲੇਵੈ
ਰਣ ਕੋ ਪਾਇ ਸਿੰਘ ਜਿਉਂ ਗਰਜੈ । ਸਨਮੁਖ ਲਰੇ ਮਲੇਛਨ ਬਰਜੈ । ੪੫ ।
ਰਣ ਕੋ ਜਾਇ ਨ ਕਬਹੂੰ ਭਾਗੇ । ਲਰੇ ਤੁਰਕ ਸੋ ਸੋਆ ਜਾਗੇ
ਛਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਸੁ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਿ ਧਾਰੈ । 'ਮਾਰ' 'ਮਾਰ' ਰਣ ਮਾਹਿ ਉਚਾਰੈ । ੪੬ ।
ਡਰੈ ਨ ਨੈਕੁ ਨਿਡਰ ਹੋਇ ਲਰੇ । 'ਮਾਰਹੂੰ ਵੈਰੀ' ਇਹੁ ਜੀਅ ਧਰੇ
ਜੋ ਕਬਹੂੰ ਰਣ ਪ੍ਰਾਣਹਿ ਜਾਵੈ । ਨਿਸਚੇ ਸੋ ਬੈਕੁੰਠ ਸਿਧਾਵੈ । ੪੭ ।
ਰਣ ਸ਼ਤਰੂਨ ਜੋ ਜੀਤੇ ਕਬਹੂੰ । ਜਗ ਮੇਂ ਜਸ ਪਾਵਹਿ ਗੋ ਤਬਹੂੰ
ਤਾਂ ਤੇ ਜੁਧ ਮਹਾਂ ਦ੍ਰਿੜੁ ਹੋਈ । ਰਣ ਮੇਂ ਤਜਿ ਨਹਿ ਭਾਗੈ ਸੋਈ । ੪੮ ।
ਜੋ ਕਬਹੂੰ ਰਣ ਤੇ ਮਨ ਡਰੈ । ਕ੍ਰਿਪੀ ਆਦਿ ਕਰਿ ਜੀਵਕਾ ਕਰੈ
ਚਾਰ ਵਰਨ ਮੇਂ ਨਰ ਹੈਂ ਜੇਤੇ । ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ ਪਰੇਰੇ ਤੇਤੇ । ੪੯ ।
ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਤਿਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਵੈ । ਮਾਨੈ ਨਹਿ ਤਹਿ ਲੋਭ ਦਿਖਾਵੈ
ਕੁਟੰਬ ਮਾਹਿ ਨਹਿ ਅਤਿ ਮਨ ਦੇਈ । ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਣ ਨਿਰੰਤਰ ਸੋਈ । ੫੦ ।

ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪਰ ਨਿਸਚੈ ਰਾਖੇ । ਅਤਿ ਧਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਨ ਤੇ ਨਾਖੇ
ਲੀਲਾ ਲਖਿਓ ਸੋ ਆਪਹਿ ਆਵੈ ।.....। ੫੧ ।
ਮਨ ਚੋਖਾ ਕਰਿ ਬਰਖਤ ਹੋਈ । ਰਣ ਤਾਤਾ ਘਰ ਸੀਅਰਾ ਹੋਈ
ਸਰਲ ਬਚਨ ਮਨ ਰਿਜ*, ਮੁਖ ਮੀਠਾ । ਗੁਰ ਕੈ ਚਰਨ ਲਗਾਵੈ ਡੀਠਾ । ੫੨ ।
ਕਰੁਣਾ ਮੁਦਿਤਾ ਮੈਤ੍ਰੀ ਏਹ । ਇਨ ਸੋ ਕਰੇ ਨਿਰੰਤਰ ਨਹੁ ।
ਨਿਮਤ ਸੁਭਾਵ ਨ ਕਬਹੂੰ ਤਿਆਗੈ । ਦੁਰਜਨ ਦੇਖ ਦੂਰ ਤੇ ਭਾਗੈ । ੫੩ ।
ਦੁਰਜਨ-ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸੁਖ ਨਾਹੀ । ਕਤ ਬਿਚਾਰ ਦੇਖਹੁ ਮਨ ਮਾਹੀ
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮਦ ਮਾਨ । ਇਨ ਕੋ ਬੇਰੇ ਕਰੇ ਸਯਾਨ । ੫੪ ।
ਬਿਨੈ ਬਿਬੇਕ ਧਰਮ ਦਿੜ੍ਹ ਰਾਖੇ । ਮਿਥਯਾ ਬਚਨ ਨ ਕਬਹੂੰ ਭਾਖੇ । ੫੫
ਦੋਹਰਾ—ਲਰਕਨ ਸਿਉਂ ਮਿਤ੍ਰਾਇਗੀ, ਯੁਵਤਿਨ ਸਿਉਂ ਬਹੁ ਬਾਤ
ਦੁਰਜਨ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕੀਏ, ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਕੁਸਲਾਤ । ੫੬ ।
ਗੁਰ ਸਰਧਾ ਇਤ ਭਗਤਿ ਕਮਾਵੈ । ਵਹੀ ਖਾਲਸਾ ਸਦ ਗਤਿ ਪਾਵੈ
ਧਨ ਕੀਰਤਿ ਸੁਖ ਰਾਜ ਵਡਾਈ । ਯੁਵਤੀ ਸੁਤ** ਵਿਦਯਾ ਬਹੁ ਭਾਈ । ੫੭ ।
ਏ ਸਥ ਦਾਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾਨੈ । ਤਾਂ ਤੇ ਨਹਿ ਅਭਿਮਾਨਹਿ ਠਾਨੈ
ਮੈਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਕਬਹੂੰ ਨ ਕਹੈ । ਸਦਾ ਅਧੀਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਰਹੈ । ੫੮ ।
ਜੋ ਅਸ਼ਮਰਥ ਹੋਇ ਹੈ ਭਾਈ । ਕਾਨ ਮੂੰਦ ਕਹੂੰ ਜਾਇ ਪਲਾਈ । ੫੯ ।
ਗੁਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਨੈ ਜਿ ਕਾਨ । ਮਹਾਂ ਦੋਖ ਤਿਨ ਬੇਦ ਬਖਾਨ
ਜਗਤ ਮਾਹਿ ਪੰਥ ਹੈਂ ਜੇਤੇ । ਕਬਹੂੰ ਨਿੰਦਹਿ ਨਾਹੀ ਤੇਤੇ । ੬੦ ।
ਸਬ ਪੰਥ ਹੋਂ ਹਰਿ ਕੋ ਧਾਮ । ਜਿਸ ਬਸ ਲੇਹਿ ਹੈਂ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ
ਨਿੰਦਾ ਚੁਗਲੀ ਔਰ ਅਸੂਯਾ੦ । ਦੀਰਘ ਕਲਹ ਭਾਉ ਜੋ ਦੂਆ । ੬੧ ।
ਇਨ ਕੋ ਮਨ ਤੇ ਦੂਰੀ ਕਰੈ । ਰਾਗ ਦੁਖ ਨਹਿ ਮਨ ਤੇ ਧਰੈ
ਮੋਹਰ ਤੁਰਕ ਪ੍ਰਸਾਦਹਿ ਪਾਵੈ । ਕਰਦ ਭੇਟ ਬਿਨ ਕਬਹੂੰ ਨ ਖਾਵੈ । ੬੨ ।
ਜੋ ਕਤਹੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਹਿ ਪਾਵੈ । ਕਰਦ ਭੇਟ ਬਿਨ ਕਬਹੂੰ ਨ ਖਾਵੈ ।
ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਾ ਬਾਂਟਾ ਕਰਈ । ਸਮ ਵਰਤਾਰਾ ਸਬ ਕਰ ਧਰਈ । ੬੩ ।

*ਸਿਧਾ ਸਾਦਾ **ਇਸਤਰੀ ਪੁੱਤ ੦ਈਰਖਾ

ਘਾਟ ਬਾਦ ਕਤਹੂੰ ਨਹਿ ਦੇਵਹਿ । ਰਹਿਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋ ਲੇਵਹਿ ।
ਬਾਢੀ ਲੇਤਰ ਨਸਾਯ ਨ ਕਰੀਏ । ਝੂਠੀ ਸਾਖਾ *ਕਬਹੂੰ ਨ ਭਰੀਏ । ੬੪ ।
ਦੋਹਰਾ—ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਨੇ ਲਗੇ, ਹਾਥ ਸੁਚੇਤ ਕਰੇਇ
ਏਕਾਕੀ ਵਹ ਖਾਇ ਨਹਿ, ਅਵਰਨ ਕੋ ਭੀ ਦੋਇ । ੬੫ ।
ਬਹੁ ਸਿੰਘਨ ਮਿਲ ਭੋਜਨ ਕੀਜੇ । ਐਸੇ ਹੀ ਸੁਠ ਜਗ ਜਸ ਲੀਜੇ
ਜਬ ਜਬ ਰਵਨੇ **ਸਿੰਘ ਫਿਰੇਹੀ । ਜਲ ਭਰ ਹਾਥ ਕਮੰਡਲ ਲੇਈ । ੬੬ ।
ਪੁਨ ਜਲ ਮਿਦ ਸੋ ਮਾਰਜਨ ਕਰੇਈ X ਤਬ ਹੀ ਸਸਤ੍ਰ ਦੇਹ ਧਰੇਈ
ਪ੍ਰਾਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਜਤਨ ਸੋ ਸਾਧੇ । ਕੰਘਾ ਕਰਦ ਦਸਤਾਰਹਿ ਬਾਧੇ । ੬੭ ।
ਚਾਰ ਘੜੀ ਜਬ ਦਿਵਸ ਰਹਾਈ । ਪੰਚ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਪੁਨਹ ਕਰਾਈ
ਕੰਘਾ ਕਰਦ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਵੈ । ਇਹੀ ਰਹਤ ਸਿੰਘਨ ਸੋ ਭਾਵੈ । ੬੮ ।
ਏਕ ਪਾਖ ਬੀਤੇ ਹੈ ਜਬਹੀ । ਦਧੀ ਸੋਂ ਕੇਸ ਨੁਵਾਵੈ ਤਬਹੀ
ਕੇਸ਼ਨ ਧੂਪ ਦੇਇ ਸੁਚ ਪਾਵਨ । ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੋਹਰ ਸੁਹਾਵਨ । ੬੯ ।
ਬੀਸ ਦਿਨ ਗਏ ਬਸਨ ਧੁਲਾਵੈ । ਭੂਖ ਲਗੇ ਤਬ ਭੋਜਨ ਖਾਵੈ ।
ਯਾ ਸਿਛਾ ਹੈ ਗੁਰ ਨੇ ਬਰਨੀ । ਸਸਤ੍ਰ ਬਿਨਾ ਅਰਦਾਸ ਨ ਕਰਨੀ । ੭੦ ।
ਰਹਿਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜੋਈ । ਕਰ ਉਪਾਇ ਧਨ ਖਾਟੈ ਸੋਈ
ਤਾਂਹੀ ਕਰ ਘਰ ਕੋ ਨਿਰਬਹੈ । ਪੂਜਾ ਭੂਲ ਨ ਕਬਹੂੰ ਗਹੈ । ੭੧ ।
ਧਰਮਸਾਲ ਕੀ ਝਾਂਕ ਨ ਕਰਨੀ । ਮਹਾਂ ਦੋਖ ਹੈ ਗੁਰ ਨੇ ਬਰਨੀ
ਜੇ ਕੋ ਸਿੰਘ ਪੂਜਾਰੀ ਅਹੈ । ਸੋ ਭੀ ਪੂਜਾ ਬਹੁਤ ਨ ਗਹੈ । ੭੨ ।
ਤਨ ਨਿਰਬਾਹ ਮਾਤ੍ਰ ਸੋ ਲੇਵੈ । ਅਧਿਕ ਹੋਇ ਤਉ ਜਹਿ ਤਹਿ ਦੇਵੈ
ਬਹੁਤੀ ਹੋਇ ਤ ਦੇਗ ਕਰਾਵੈ । ਨਾਤਰ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਪਰ ਲਾਵੈ । ੭੩ ।
ਅਥਵਾ ਸਦਾ ਬ੍ਰਤ ਕੋ ਦੇਈ । ਸੁਤ ਜੁਵਤੀ ੦ ਹਿਤ ਕਦੇ ਨ ਲੇਈ
ਜੇ ਪੂਜਾ ਕੋ ਆਪੇ ਖਾਈ । ਧਰਮ ਅਰਥ ਜੜ ਦੇਵਹਿ ਨਾਹੀ ; ੭੪ ।
ਤਿਨਹਿ ਕਲੇਸ ਹੋਇੰਗੇ ਜੋਈ । ਤਾ ਦੁਖ ਕੋ ਜਾਨੈਗੇ ਤੋਈ
ਜੇ ਕੁਰਹਿਤੀਏ ਜਗ ਦਰਸਾਵਤ । ਪਾਹੁਲ ਪੀਇ ਕੁਕਰਮ ਕਮਾਵਤ ।
ਤਿਨ ਸੋਂ ਬਰਤਨ ਨਾਹਿ ਮਿਲਾਵੈ । ਰਹੈ ਅਲਗ ਪਰਮ ਸੁਖ ਪਾਵੈ । ੭੫ ।

*ਗਵਾਹੀ **ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ + ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਾਜੇ ੦ ਪੁੱਤ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀ

ਦੋਹਰਾ—ਬਹੁਤ ਭਾਂਤ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਕਹਿੰ ਲਗ ਕਰਉ ਬਖਾਨ
 ਰਹਿਤਵਾਨ ਸੁਭ ਸਿੰਘ ਜੋ, ਤਿਨ ਸੋ ਲੇਇ ਪਛਾਨ । ੭੬ ।
 ਚੋਪਈ—ਜਹਿ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਭਾਰੀ । ਰਹਤਵੰਤ ਜਹ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ਾਰੀ
 ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਦਲ ਜਹਾ ਫਿਰਾਹੀ । ਰਹਤਵੰਤ ਜਹ ਸਿੰਘ ਸਬਾਹੀ । ੭੭ ।
 ਧਾਂਚ ਬਰਖ ਲੋਂ ਤਹਾਂ ਰਹੀਜੈ । ਸਿੰਘਨ ਸੇਵਿ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ
 ਮਨ ਦਿਤ੍ਰ ਰਾਖਹਿ ਭਗਤਿ ਕਮਾਵੈ । ਪੂਰਨ ਰਹਤ ਤਹਾਂ ਤੇ ਪਾਵੈ । ੭੮ ।
 ਜਬ ਪਹਿਲੇ ਸਬ ਸਿਸਟਿ ਉਪਾਈ । ਤਬ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਿ ਬਨਾਈ
 ਤਨ ਇਸ ਕੇ ਸਿਰ ਕੇਸ ਜੁ ਦੀਨੋਂ । ਸੋ ਇਹ ਤਨ ਸਿੰਗਾਰਹਿ ਕੀਨੋਂ । ੭੯ ।
 ਦਾੜ੍ਹਾ ਮੁਛ ਸਿਰ ਕੇਸ ਬਨਾਈ । ਹੋਇਹ ਦ੍ਰਿਤ ਜਿਹ ਪ੍ਰਭੁ ਰਜਾਈ ।
 ਮੋਟ ਰਜਾਇ ਜੁ ਸੀਸ ਮੁੰਡਾਵੈ । ਕਹੁ ਤੇ ਜਗ ਕੈਸੇ ਹਰਿ ਪਾਵੈ । ੮੦ ।
 ਪਾਂਖਹੁ ਬਿਨ ਬਿਹੰਗ ਜਿਮ ਹੋਹੀ । ਉਰਬ ਬਿਨਾ ਭੇਡ ਜਿਮ ਕੋਈ
 ਬਸਨ ਬਿਨਾਂ ਨਾਰੀ ਹੈ ਜੈਸੇ । ਕੇਸਨ ਬਿਨ ਹੋਯ ਨਰ ਤੈਸੇ । ੮੧ ।
 ਕੇਸਨ ਨਰ ਧਾਰੇ ਹੈ ਜਬਹੀ । ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਹੋਇ ਹੈ ਤਬ ਹੀ
 ਕੇਸ ਏਕ ਪੁਨ ਰਹਤ ਜੁ ਪਾਈ । ਤਾਂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹੀ ਨਾ ਜਾਈ । ੮੨ ।
 ਬੇਦ ਰਹਤ ਜਿਮ ਦਿਜ ਨ ਸੁਹਾਵਤ । ਸੀਲ ਰਹਤ ਕੁਲ ਨਾਰਿ ਨਾ ਭਾਵਤ
 ਬੇਗ ਰਹਤ ਜਿਮ ਬਾਜੀ ਹੀਨ । ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਇਹ ਕੇਸ ਮਲੀਨ । ੮੩ ।
 ਜਿਉਂ ਕਾਹੂ ਲੇ ਗਧਾ ਨੁਵਾਇਓ । ਫੂਲਮਾਲ ਤਿਹ ਮੁੰਡ ਧਰਾਇਓ
 ਤਿਹ ਕਰ ਤਾਂ ਕੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨਾਹੀ । ਹਾਸੀ ਜੋਗ ਹੋਇ ਜਗ ਮਾਹੀ । ੮੪ ।
 ਤਿਮ ਕੁਰਹਿਤੀਏ ਕੇਸ ਰਖਾਏ । ਕਹਹੁ ਸੋ ਕੈਸੇ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਏ
 ਰਹਤ ਸੁ ਕੇਸਨ ਕੋ ਅਤਿ ਭੂਖਨ । ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਸਿਰ ਕੇਸ ਭੀ ਦੂਖਨ । ੮੫ ।
 ਰਹਤਵਾਨ ਜਗ ਸਿੰਘ ਜੇ ਕੋਈ । ਗੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਬਸੈਂਗੇ ਤੇਈ
 ਰਹਣੀ ਰਹੈ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ । ਵਹ ਠਾਕੁਰ ਮਾਂ ਉਸ ਕਾ ਚੇਰਾ । ੮੬ ।
 ਰਹਤ ਰਹਤ ਰਹਿ ਜਾਇ ਬਿਕਾਰਾ । ਰਹਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਸਾਰਾ
 ਰਹਤ ਬਿਨ ਸਦਗਤਿ ਨਹਿ ਹੋਈ । ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਭਲ ਕਹੈ ਨ ਕੋਈ । ੮੭ ।
 ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਸਿੰਘ ਕਹਾਵੈ । ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਦਰ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ
 ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਜਗ ਮੋ ਭਰਮਾਈ । ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਨਰ ਨਰਕੇ ਜਾਈ । ੮੮ ।

ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਤਨਖਾਹੀ ਜਾਨੋ । ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਸਭ ਕੁਝ ਬਖਾਨੋ
 ਰਹਤ ਬਿਨਾ ਸੁਖ ਕਬਹੂ ਨ ਲਹੈ । ਤਾਂ ਤੇ ਰਹਤ ਸੁ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਗਹੈ । ੮੯
ਲੰਗਰ-ਬਿਧਿ—
 ਸ਼ੋਰਠਾ—ਰਹਤ ਧਰਮ ਜੋ ਸਾਰ, ਨੰਦ ਲਾਣ ! ਤੁਮ ਸੋ ਕਹਾ
 ਲੰਗਰ ਕਉ ਪਰਕਾਰ, ਰੁਮ ਆਭੇ ਬਰਨਨ ਕਰੋਂ ੯੦ ।
 ਅਸ ਲੰਗਰ ਬਿਧਿ ਸੁਨੀਓ ਭਾਈ । ਨੰਦ ਨਾਲ ! ਭੋਇ ਕਹੋਂ ਸੁਨਾਈ
 ਪਹਲੇ ਅਵਨੀ ੧ ਸੋਧਨ ਕੀਜੈ । ਮਠ ਅਸਥੀ ਠੇ ਦੂਥ ਸੁਟੀਜੈ । ੯੧ ।
 ਤਾਂ ਪਾਛੇ ਚੋਂਕਾ ਰਹ ਦੀਹੀ । ਚਹੂੰ ਓਥ ਆਵਰਤ ੨ ਕਰੇਈ
 ਜਲ ਭਰ ਗਾਛਰ ਤਹਾਂ ਧਰਾਵੈ । ਅਥਵਾ ਨਵਤਨ ਕੁੰਡ ਮੰਗਾਵੈ । ੯੨ ।
 ਸਭ ਤਾਜਨ ਕੋ ਮਾਰਜਨ ਕਰੈ । ਤਾਂ ਪਾਛੇ ਠੇ ਲੰਗਰ ਧਰੇ
 ਸੂਕੀ ਪਾਵਨ ਲੋਕਰੀ ਦੇਈ । ਚਾਖਾ ਬਾਓ ਅਗਨਿ ਸਭੁ ਲੇਈ । ੯੩ ।
 ਜੂਤਾ ਬੋਕਾ ਮਸ਼ਕ ਬਿੜਾਲ । ਕੁੱਤਾ ਮੁਸਲਾ ਕਾਕ ਚੰਡਾਲ
 ਗਾਂਦੀ ਮੰਦੀ ਵਸਤੁ ਜੋ ਆਵਤ । ਕੀਜੈ ਦੂਰ ਜਤਨ ਕਰ ਤਾਵਤ । ੯੪ ।
 ਘੀਉ ਸਹਤ ਪੁਨ ਰਸਤ ਲਿਆਵੈ । ਚਿੰਡਾ ਕੱਦੂ ਸਲਕਮ ਪਾਵੈ ।
 ਮੂੰਗੀ ਮੋਠ ਜਾਤ ਹੈ ਜੇਤੀ । ਉੜਈ ਬੜੀ ੩ ਲਯਾਵਹਿ ਭੇਤੀ । ੯੫ ।
 ਪਾਲਕ ਆਦਿ ਸਾਕ ਜੁ ਅਹੈ । ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਲੰਗਰ ਮੋਂ ਕਹੈ ।
 ਮੀਠਾ ਮਿਰਚਾਂ ਹਰਦੀ ਭਾਵਤ । ਅਵਰਤ ਲੋਨ ਲੇ ਧਰੇ ਸੁਹਾਵਤ ! ੯੬ ।
 ਦਧਿ ੪ ਪੈ ਚਾਵਲ ਸਕਲ ਅਢਾਰ । ਸਰਬ ਵਸਤੁ ਧਰ ਚਾਖੇ ਭਢਾਰ
 ਮਠ ਭਰ ਰਸਦ ਜੇ ਲੰਗਰ ਜਾਨੈ । ਸਵਾ ਦੁਇ ਸੇਰ ਘ੍ਰਿਤ ਤਿਹ ਆਨੈ । ੯੭ ।
 ਜਾਦਾ ਹੋਇ ਸੁ ਬਹੁਤ ਸੁ ਨੀਕੋਂ । ਸੁੱਖ ਹੋਤ ਧਿਆਨ ਕੋ ਜੀ ਕੋ
 ਨਤੁਰ ਸ਼ਕਤਿ ਜਿਤੀ ਜੋ ਕਰੇ । ਮਨ ਮੈ ਕਛੁ ਨ ਚਿੰਤਾ ਧਰੇ । ੯੮ ।
 ਯਹ ਗੁਰ ਕੀ ਹੈ ਦੇਗ ਸੁਹਾਈ । ਪ੍ਰੇਮ ਸਮੇਤ ਜੁ ਕਰੈ ਸਵਾਈ ।
 ਰਹਤਵੰਤ ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਯਾਨੇ । ਭੋਜਨ ਕੀ ਸਬਹੀ ਬਿਧਿ ਜਾਨੇ । ੯੯ ।
 ਦਯਾਵੰਤ ਜਿਨ ਬਿਧੀ ਸਨੇਖੀਪ । ਲੰਗਰ ਬੀ ਬਿਧਿ ਜਾਨੈ ਚੋਖੀ ।
 ਰਾਗ ਦੁਖ ਨ ਮਨ ਮੋ ਕਰਈ । ਸਮ ਵਰਤਾਰਾ ਸਭ ਕਰ ਭਰਈ । ੧੦੦ ।

੧ ਧਰਤੀ ੨ ਵੱਟ, ਕਾਢ ੩ ਮਾਂਹ ਦੀ ਵਤੀ ੪ ਦਹੀਂ ੫ ਸੁਨੱਖੀ ਸੋਹਣੀ

ਪਰਮ ਸੁਸੀਲ ਧੀਰ ਮਨ ਜਿਨ ਕੋ । ਭੋਜਨ ਲੋਭ ਨ ਮਨ ਮੋ ਤਿਨ ਕੋ
ਸੁਤ ਕਲਤ੍ਰ ਹਿਤ ਲੋਭ ਨ ਧਰੈ । ਪ੍ਰਾਤ ਇਸਨਾਨ ਸਦਾ ਉਨ ਕਰੈ । ੧੦੧
ਉਤਮ ਕੁਲ ਜਿਨ ਜਨਮਹਿ ਪਾਯੋ ! ਮਦਰਾ ਮਾਸ ਨ ਕਬਹੂੰ ਖਾਯੋ
ਤਿਨਹੀ ਤੇ ਸੁਚਿ ਦੇਗ ਕਰਾਵੈ । ਅਵਰਿ ਨ ਕੋਊ ਵਤਨੋ ਪਾਵੈ । ੧੦੨
ਨਾਈ ਝੀਵਰ ਸਿਰ ਜੁ ਮੁੰਡਾਵਤ । ਕੋਰੀ ਕੁਨਬੀ ਗੋਂਡ ਕਹਾਵਤ
ਅਵਰ ਜੁ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਹੈ ਕੋਈ । ਤਿਨ ਕੋ ਦੇਗ ਨ ਕਰਨੇ ਦੇਈ । ੧੦੩
ਅਥਵਾ ਬਿਪ੍ਰ ਬਰਣ ਹੈ ਕੋਈ । ਖਟ ਕਰਮੀ ਕੁਲਵੰਤਾ ਜੋਈ
ਭਾਂਗ ਤਮਾਕੂ ਨਿਕਟ ਨ ਜਾਵੈ । ਤਿਨ ਤੇ ਭੀ ਸੁਚਿ ਦੇਗ ਕਰਾਵੈ । ੧੦੪
ਬਕਰਾ ਝਟਕਾ ਬੀਚ ਨ ਕਰੇ । ਅਵਰ ਮਾਸ ਨਹਿ ਲੰਗਰ ਧਰੇ
ਜੋ ਸਨ ਹੋਇ ਤ ਦੂਰ ਕਰਾਵੈ । ਨਿਜ ਬਰਤਾਰਾ ਤਹਾਂ ਲੇ ਜਾਵੈ ੧੦੫
ਦੇਗ ਅਸਨ ਕੋ ਹੈ ਸਭ ਭਾਗੀ । ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਖਤ੍ਰੀ ਸਭ ਅਨੁਰਾਗੀ
ਤਾਂ ਤੇ ਯਾ ਸਿਫਾ ਸੁਨ ਲੀਜੈ । ਦੇਗ ਮਾਹਿ ਨਹਿ ਮਾਸ ਅਨੀਜੈ । ੧੦੬
ਰਹਿਤਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜੋਈ । ਲੋਭਿ ਛੋਡਿ ਜਾਨਹੁ ਨਹਿ ਹੋਈ
ਗੁਰੂ ਕਾ ਰੂਪ ਸਬਨ ਮੈਂ ਦੇਖੇ । ਮਦਰਾ ਮਾਸ ਨ ਖਾਇ ਬਿਸੇਖੇ । ੧੦੭
ਉਤਮ ਕੁਲ ਜਹਿ ਜਨਮਹਿ ਪਾਇਓ । ਸੋ ਵਰਤਾਊ ਦੇਗ ਕਰਾਇਓ
ਦੇਗ ਭਯਾਰ ਹੋਇ ਹੈ ਜਬਹੀ । ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਭੇਟ ਕਰ ਤਬਹੀ । ੧੦੮
ਦੋਹਰਾ—ਪ੍ਰਿਥਮ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਭੋਗ ਹਿਤ, ਭਾਂਜਨ ਸੁਧ ਮੰਗਾਇ
ਜੋ ਜੋ ਲੰਗਰ ਕੀਨ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਤਹਾਂ ਧਰਾਇ । ੧੦੯।

ਚੋਪਈ—ਤਿਹ ਕਰ ਗੁਰ ਕੋ ਭੋਗ ਲਗਾਵੈ । ਗੁਰ ਕੋ ਰੂਪ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਧਰਾਵੈ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੋ ਭੇਦ ਨ ਕਾਈ । ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਇ ਤੋ ਨਿਕਟਿ ਧਰਾਈ । ੧੧੦
ਤਾਂ ਪਾਛੇ ਖਾਲਸੇ ਬੁਲਾਵੈ । ਲੰਗਰ ਨਿਕਟੇ ਪਾਤਿ ਬਨਾਵੈ
ਸਮ ਬਰਤਾਰਾ ਸਭ ਕੋ ਦੇਈ । ਦੂਜਾ ਭਾਵ ਨ ਮਨ ਮੈਂ ਲੇਈ । ੧੧੧
ਪੰਗਤ ਮਾਹਿ ਭੇਦ ਜੋ ਕਰਹੀ । ਮਹਾਂ ਦੋਖ ਤਿਨ ਬੇਦ ਉਚਰਹੀ
ਤਾਂ ਤੇ ਸਮ ਬਰਤਾਰਾ ਦੇਵੈ । ਛੋਟਾ ਵਡਾ ਜਹਾਂ ਲਗ ਜੇਵੈ । ੧੧੨
ਸੁਧ ਕ੍ਰਮਿ ਵਹ ਭੋਜਨ ਪਾਵੈ । ਖਟੀਆ ਪਰ ਬਹਿ ਕਬੀ ਨ ਖਾਵੈ ।
ਜੇ ਸੂਦ੍ਰ ਅੰਤਰ ਜਗ ਮਾਹੀ । ਤੇ ਖਟੀਆ ਪਰ ਭੋਜਨ ਖਾਂਹੀ । ੧੧੩

ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਨਹਿ ਅਸ ਅਚਾਰਾ । ਸਚ ਅਸਚ ਤੇ ਲਹੇ ਬਿਚਾਰਾ
ਜਾਚਕ ਨਰ ਨਾਰੀ ਜੇ ਕੋਈ ਵਰਤਤ ਦੇਗ ਆਇ ਹੈਂ ਜੋਈ । ੧੧੪
ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਕੁਛ ਅੰਨ ਦਿਵਾਵੈ । ਖਾਲੀ ਜਾਨਿ ਨ ਕੋਊ ਪਾਵੈ
ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਜੇ ਦੇਗ ਕਰਾਵਤ । ਦਰਸਨ ਜੱਗ ਕੇਤੇ ਫਲ ਪਾਵਤ । ੧੧੫
ਨੰਦ ਲਾਲ ! ਤੁਮ ਸੁਨ ਹੋ ਭਾਈ । ਦੇਗ-ਰੀਤਿ ਮੈਂ ਕਛੂ ਸੁਨਾਈ
ਇਸਹੀ ਕੋ ਤੁਮ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰ ਗਹੋਂ । ਰਹਤ ਅਨੰਤ ਕਹਾਂ ਲੋ ਕਹੋਂ । ੧੧੬
ਰਾਵ ਰੰਕ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕੋਈ । ਬੋਕ ਬਹੁਤ ਜਬ ਕਰੋ ਰਸੋਈ
ਏਕ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਦਾ ਕਰਾਵੈ । ਸਿੰਘ ਸੱਯੀ ਮਤਿ ਉਜਲ ਪਾਵੈ । ੧੧੭
ਸੋਰਠਾ—ਨੰਦ ਲਾਲ ਸੁਨ ਆਪ, ਲੰਗਰ ਕੀ ਬਿਧਿ ਕਹੀ ਹਮ
ਹੁਵੈ ਬਡ ਪ੍ਰਤਾਪ; ਜੁ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੋਂ ਕਰਾਵਤੇ । ੧੧੮

ਚੋਪਈ—ਲੰਗਰ ਕੀ ਬਿਧਿ ਜੋ ਸਮਝਾਈ । ਕੜਾਹ ਕਰਤ ਤਬ ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ
ਜਪੁ ਅਰ ਜਾਪੁ ਪਠਤ ਹੀ ਬਾਟੇ । ਕੜਾਹ ਕਰਨ ਕੋ ਐਸੇ ਠਾਟੇ । ੧੧੯
ਮੀਠਾ ਘੀ ਕਨਕ ਜੋ ਮੈਦਾ । ਕਰੋ ਬਰੋਬਰ ਤੀਨੋ ਪੈਦਾ । ੧੨੦

ਦੋਹਰਾ

ਸੁੰਦਰ ਰਹਤ ਜੋ ਕਹੀ ਹਮ; ਯਹੀ ਰਹਤ ਸੁਠ ਜਾਨ
ਇਸ ਤੇ ਜੋ ਬਿਪਰੀਤ ਹੈ, ਤਾਹਿ ਕੁਰਹਿਤ ਪਛਾਨਿ । ੧੨੧
ਐਸੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਕਹੀ ਬਾਤ ਸਮਝਾਇ
ਨੰਦ ਲਾਲ ਸੁਨਿ ਬੇਗ ਸਿਉਂ ਬਹੁਰ ਬਹੁਰ ਸਿਰ ਨਾਇ । ੧੨੨
ਅਤਿ ਪਾਵਨ ਸੁਠ ਰਹਤ ਜੁ ਅਹੀ । ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਬ ਹਿਤ ਯੋ ਕਹੀ
ਨੰਦ ਲਾਲ ਮਨ ਆਨੰਦ ਭਇਓ । ਸੰਸਾ ਸਗਲ ਦੂਰ ਹੁਇ ਗਯੋ । ੧੨੩

ਆਪ ਬੀਤੀ—

ਏਕ ਕਤੂਹਲ ਔਰ ਜੋ ਬਰਨਉਂ ਸੁਭ ਸਿਰ ਨਾਇ
ਸੁਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਿ ਉਰਹਿ ਮੈਂ ਕਹਉਂ ਸਬਹਿ ਸਤ ਭਾਇ । ੧੨੪
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮੈਂ ਹੋਂ ਚੇਰੇ । ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਹੈ ਮੇਰੇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕ ਬੁੰਗਾ ਅਰੈ । ਨਾਮ ਮੋਰਾਲੀ ਵਾਲਾ ਕਹੈ । ੧੨੫

ਤਾਂ ਮੇਂ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਲ * । ਬਸਤ ਭਏ ਸੁਖ ਸੇਂ ਬਹੁ ਕਾਲ
ਹਮ ਭੀ ਤਹਿੰ ਹੀ ਕਾਲ ਬਿਤਾਯੋ । ਬਿਰਧ ਭਯੋ ਸਬ ਆਯੁ ਗਵਾਯੋ । ੧੨੬
ਪੁਨ ਹਮ ਪਟਨੇ ਮੇਂ ਚਲ ਆਏ । ਹਰਿਮੰਦਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਪਾਏ ।
ਬੀਸ ਦਿਵਸ ਤਹਿੰ ਬਾਸਾ ਕੀਨੋ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇਗ ਤੇ ਲੀਨੋ । ੧੨੭
ਆਗਿਆ ਲੇ ਅੱਗੁ ਜਬ ਚਲੇ । ਜਹ ਤਹ ਦਰਸਨ ਪਾਏ ਭਲੇ
ਦੋਹਰਾ—ਏਕ ਦਿਵਸ ਮਾਰਗ ਚਲਤ, ਬਥਤ ਭਯੋ ਮਨ ਸਾਥਿ
ਕੰਬਲ ਤਹਾਂ ਬਿਛਾਇ ਕਰ, ਸੈਠ ਕੀਨ ਸੁਖ ਸਾਥਿ । ੧੨੮ ।
ਕੰਬਲ ਪਰ ਜਬ ਸੈਨਹਿ ਕੀਨੋ । ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੁਹਿ ਸੁਪਨਾ ਦੀਨੋ
ਸੁਪਨੇ ਮੇਂ ਨਿਜ ਰੂਪ ਦਿਖਾਯੋ । ਦੇਖਤ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਾਯੋ । ੧੨੯
ਅਤਿ ਬਿਸਾਲ ਭੁਜ ਬਦਨ ਸੁ ਸੁੰਦਰ । ਤੇਜ ਰਹਸ ਅਤਿ ਸੋਭਾ ਅੰਦਰ
ਕਾਧੇ ਧਨੁਖ ਤੂਣ ਕਟਿੰ ਸੋਫੇ । ਅਤਿ ਅਨੂਪ ਛਬਿ ਸਭ ਮਨ ਮੋਰੇ । ੧੩੦
ਕਰ ਮੇਂ ਬਾਜ ਪੀਠ ਪਰ ਢਾਲਾ । ਗੋਰ ਬਰਣ ਦਿਪ ਤੇਜ ਬਿਸਾਲਾ
ਪੀਤ ਬਸਨ ਹਯ ਪਰ ਅਸਵਾਰਾ । ਨਿਜ ਡਨ ਸੇਂ ਕਰਹੈ ਉਜਯਾਰਾ । ੧੩੧
ਸਿਰ ਕਠਗੀ ਕਟਿ ਖੜਕ ਅਨੂਪਾ । ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭੂਪਨ ਕੇ ਭੂਪਾ
ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਤਨ ਸਭ ਮਨ ਭਾਵਤ । ਪਾਚ ਸਿੰਘ ਜਿਹ ਸਾਥ ਸੁਹਾਵਤ । ੧੩੨
ਅਸ ਸਰੂਪ ਸੁਪਨੇ ਦਿਖਰਾਯੋ । ਪੁਨ ਮੋਹਿ ਨਿਜ ਮੁਖ ਬਚਨ ਸੁਨਾਯੋ —
ਸੁਨਹੁ ਸਿੰਘ ! ਇਕ ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ । ਪ੍ਰਥਮੇ ਹਮ ਨੇ ਜਾਪੁ ਉਚਾਰਾ । ੧੩੩
ਪੁਨ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਜੇ ਕਹੀ । ਬੰਦ ਸਮਾਨ ਪਾਠ ਜੇ ਅਹੀ
ਪੁਨ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਬਨਵਾਯੋ । ਸੋਦਿ ਬੰਸ ਜਹ ਕਥਾ ਸੁਹਾਯੋ । ੧੩੪
ਪੁਨ ਦੋ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਨਾਏ । ਅੰਤਰ ਕੇ ਸਬ ਕਥਿ ਮਨ ਭਾਏ
ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਬੋਧ ਹਮ ਕਹਾ । ਜਸ ਪਾਠ ਕਰ ਹਰਿ ਪਦ ਲਹਾ ੧੩੫
ਪੁਨ ਚੋਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਨੀ । ਬਰਨਨ ਕਰਾ ਸਮਝੀ ਸਬ ਗਯਾਨੀ
ਦੇਤਾਤ੍ਰਯ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਏ । ਪੁਨ ਬਚਿਤ੍ਰ ਬਖਯਾਨ ਬਨਾਏ । ੧੩੬

* ਸ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ (ਕਲਾਲ), ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ (1718-1783 ਈ.)

ਤਿਨ ਕੇ ਭੀ ਇਕ ਕ੍ਰਿਬ ਬਖਾਨਾ । ਪਤ੍ਰ ਮੂਤ੍ਰ ਸੇਂ ਹੋਇ ਸਯਾਨਾ
ਸਬਦ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕੇ ਸੁਖਦਾਈ । ਸਬੇ ਨਿਪਨ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ । ੧੩੭
ਸੇ ਮੇਂ ਹਿਤ ਕਰ ਬਰਨ ਸਵਾਰੀ । ਪੁਨ ਕਹ ਰਹਤ ਨ ਕਹੂੰ ਉਚਾਰੀ
ਚਾਰੁ ਚਾਰ ਸੈ ਚਰਿਤ ਬਨਾਏ । ਜਹਾਂ ਜੁਵਤਿਨ ਕੇ ਛਲ ਚਿਖਰਾਏ । ੧੩੮
ਛੰਦ ਪ੍ਰਬੋਧ ਕਹੇ ਹਮ ਜੇਤੇ । ਕ੍ਰਿਬ ਮਾਹਿ ਬਰਨੇ ਹਮ ਤੇਤੇ
ਫੂਨ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਰਹਤ ਬਖਾਨੀ । ਰਹਤ ਬਿਨਾਂ ਹੋਇ ਹੈ ਅਗਿਆਨੀ । ੧੩੯
ਰਹਤ ਕ੍ਰਿਆ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਸਾਰਾ । ਕ੍ਰਿਬ ਮਾਹਿ ਨਹਿ ਕਹੂੰ ਉਚਾਰਾ
ਭਾਂ ਤੇ ਮਮ ਆਗਯਾ ਉਰ ਧਰੇ । ਰਹਤ ਉਚਾਰਨ ਤੁਮਹੀ ਕਰੇ । ੧੪੦
ਇਮ ਕਹਿ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਜਬ ਰਹਿਓ । ਪੁਨ ਇਕ ਬਚਨ ਹਮੋਂ ਭੀ ਕਹਿਓ
ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਸੁਨਹੁ ਮਮ ਸੁਆਮੀ । ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਤੁਮ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ੧੪੧
ਮੇਂ ਹੂੰ ਅਤਿ ਮੁਰਖ ਅਗਯਾਨਾ । ਰਹਤ ਧਰਮ ਕਿਮ ਕਰਉ ਬਖਾਨਾ ?
ਅੱਖਰ ਏਕ ਨ ਆਵਤ ਮੇਰੇ । ਸਤ ਕਹੋਂ ਲਿਖ ਕਾਗਦ ਕੋਰੇ । ੧੪੨ ।
ਅੰਜੀ ਗਿਰਾ ਸੁਨੀ ਜਬ ਸੋਰੀ । ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤਬ ਕਹਾ ਬਹੋਰੀ । ੧੪੩ ।

ਦੋਹਰਾ

ਤਵ ਰਸਨਾ ਪਰ ਬੈਠ ਕਰਿ ਮੇਂ ਹੁੰਕਰੋ ਬਖਯਾਨ
ਪੁਨ ਭਲ ਉਦਮ ਕਰੋ ਤੁਮ, ਅੱਖਰ ਲਿਖਮ ਪ੍ਰਮਾਨ । ੧੪੪ ।
ਅੰਜੇ ਕਹਿ ਤਬ ਚਲੇ ਗੁਰ ਮਮ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲਾਨ
ਨਹਿ ਤਹਿ ਗੁਰ ਨ ਤੁਰੰਗ ਵਾ, ਨਹਿ ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ । ੧੪੫
ਅਤਿ ਅਚਰਜ ਭਇਓ ਮਨ ਮੇਰੇ । ਉਠ ਕਰ ਚਾਰਹੁ ਪਾਸੇ ਹੋਰੇ । ੧੪੬
ਇਤਿ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ।

(੯) ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਏਕ ਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਅਚਲ ਸਮਾਧਿ
ਤਥੈ ਖਾਲਸੇ ਸੋ ਕਹਾ, ਕਲਿ ਮੈਂ ਮਮ ਦ੍ਰਿੜ ਬਾਂਧ । ੧
ਜੁਗ ਜੁਗ ਮਹਿ ਹਮ ਅਵਤਰਹਿ ਅਪਨੇ ਭਗਤਨ ਕਾਜ
ਰਹਣੀ ਰਹੈ ਸੋ ਖਾਲਸਾ, ਸੋ ਮੇਰੇ ਸਿਰਤਾਜ । ੨
ਸਿਖਨ ਪ੍ਰਭਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿਉਂ, ਰਹਿਣੀ ਕਉ ਬ੍ਰਿਤੰਤ
ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਨਾ ਕਿਮ ਰਹਹਿ, ਕੈਸੇ ਵਰਤਹਿ ਸੰਤ । ੩
ਗੁਰੂ ਕਹਹਿ 'ਸੁਨ ਖਾਲਸਾ ! ਕੇਸ ਪਾਹੁਲੀ ਮੁਕਤ
ਕੈ ਖੰਡਾ ਪਾਹੁਲ ਭਲੀ ਕੈ ਚਰਨਨ ਕੀ ਜੁਗਤਿ । ੪
ਧਰਹਿ ਕੇਸ ਪਾਹੁਲ ਬਿਨਾ, ਭੇਖੀ ਮੂੜਾ ਸਿਖ
ਮੇਰਾ ਦਰਸਨ ਨਾਹਿ ਤਿਸ, ਪਾਪੀ ਤਿਆਗੇ ਭਿਖ । ੫
'ਏਕ ਮਜ਼ਬ ਰਹਿਨਾ ਭਲਾ, ਦੋ ਮਹਿ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ
ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਕਹਾਇਕੇ, ਭਰਮਹਿ ਪਾਪੀ ਸੋਇ । ੬
ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਮ ਸਿਖ ਹੈਂ ਸਹਿਜੀ ਚਰਨੀ ਖੰਡ
ਯਾਤੇ ਕੇਸੀ ਹੋਇਕੇ ਤੀਨਹੁ ਕਰਹਿ ਬਿਹੰਡ । ੭
ਏਕਸ ਕੇਸੀ ਜਾਣੀਐ, ਦੂਜਾ ਹੁਇ ਉਪ ਕੇਸ
ਬੰਕੇਸੀ ਮੁੰਡੀ ਸੰਗਤਿ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਕੇਸ । ੮
ਹਿਤ ਉਪਦੇਸ ਗੁਰੂ ਕਾ

ਚੌਪਈ

ਮੇਰਾ ਸੋ ਜੋ ਰਹਿਤ ਰਹਾਵੈ । ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਵੈ
ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਅਵਰ ਨ ਪਾਠ । ਪੜ੍ਹਹਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਤਿਆਗੈ ਠਾਠ । ੯

ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗੁਰ ਵਾਕ ਸੁ ਧਾਰੇ । ਅਵਰ ਬਿਆਧਿ ਸਮ ਸਗਰੀ ਟਾਰੇ
ਅਰਬੀ ਪਾਰਸੀ ਅੱਖਰਨ ਪਵਹਿ । ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਨੌਕਰੀ ਨਹਿ ਕਰਹਿ । ੧੦
ਤੁਰਕ ਕਉ ਮਾਥਾ ਨਾਹਿ ਝੁਕਾਇ । ਤੁਰਕ ਸੰਗ ਬੈਠਹਿ ਹਿ ਖਾਇ
ਲੱਭੀ ਠਹਰਹਿ ਨਾਹੀ ਮੀਤ । ਸਿਖ ਪਹਾੜੀ ਕਰੈ ਨ ਪ੍ਰੀਤਿ । ੧੧
ਚਾਰ ਵਰਣ ਸੰਗਿ ਵਰਤੇ ਐਸੇ । ਸੁਨਹੁ ਸਿਖ ਮਮ ਬਚਨ ਹੈਂ ਜੇਸੇ ।
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਚਰਣੀ ਪਾਹੁਲੀ ਹੋਵੈ । ਅਥਵਾ ਸਹਿਜੀ ਸਿਖੀ ਹੋਵੈ । ੧੨
ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਆਨ ਸਭ ਤਿਆਗੇ । ਭੇਖੀ ਬਾਮੁਣ ਦਾਨ ਨ ਲਾਗੇ
ਸਰਵਰੀ ਸਾਕਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਿਆਗੇ । 'ਆਡਾ' ਟੀਕੇ ਮੁਖੋਂ ਨ ਲਾਗੇ । ੧੩
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿਖੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੈ । ਤਿਸ ਪਾਪੀ ਕੋ ਦੇ ਵਿਸ ਮਰੈ ।
ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਕਰੈ ਨ ਪਿੰਨ । ਪਿਤਰਨ ਰੋਤ ਭੁਗਾਵਹਿ ਅੰਨ
ਦੇ ਪੁਸ਼ਾਕੀ ਧਨ ਸਭ ਦੇਇ । ਅਵਰ ਮਜ਼ਬ ਕੋ ਸਿਖ ਨ ਲੋਹਿ ੧੪
ਜੋ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਨਾਹੀ ਸਿਖ । ਤਿਸ ਬਾਮਨ ਕੋ ਦੇਇ ਨ ਭਿਖ ।
ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੇਰੇ ਪੰਥ । ਚਰਣ ਪਾਹੁਲੀ ਮੇਰਾ ਸੋ ਕੰਥ
ਬ੍ਰਾਮਣ ਕੇਸ ਬਿਨ ਪਾਹੁਲ ਧਾਰੈ । ਪਾਖੰਡੀ ਕੋ ਦੂਰ ਨਿਵਾਰ । ੧੫

ਦੋਹਰਾ

ਮੇਰੇ ਸਿਖਨ ਭੇਖ ਧਰ, ਦਾਨ ਲੂਟਨੇ ਹੋਤ
ਧਰੇ ਕੇਸ ਰਿਖਿ ਪੰਥ ਤਜਿ ਪਾਪੀ ਕਪਟੀ ਕੇਤੁ । ੧੬
ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਰਿਖਿ ਸਮਾਨ ਹੈ ਜਟਾ ਜੂਟ ਵਯਵਹਾਰ
ਅਰਬ ਵਰਣ ਪੁਨ ਪਾਹੁਲੀ ਚਰਨੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਾਰ ੧੭
ਭੇਖ ਕੇਸ ਧਰਿ ਆਨ ਸਿਖ, ਪ੍ਰਜਤ ਤੁਛਨ ਦੇਵ
ਤਾਹਿ ਨ ਪਾਨੀ ਦੀਜੀਏ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਸੁ ਸੇਵ ੧੮
ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਭੇਖੀਆ ਜੀਵਨ ਕੇ ਤਿਨ ਕਾਜ
ਧਰੇ ਕੇਸ ਚੰਡਾਲ ਸਮ, ਦੀਆ ਦਾਨ ਤਿਸ ਬਾਦ । ੧੯

ਚੌਪਈ

ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਹੋ ਸੀਤਲਾ ਮਾਨਹਿ । ਭੇਖੀ ਕੋ ਜੋ ਦੇਵੈ ਦਾਨਹਿ
ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਕਾ ਖਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦ । ਯਹ ਸਿਖ ਨ ਆਇ ਜੁਗਾਇ । ੨੦

ਬਿਨ ਬੁਝੇ ਦੇਵਨ ਕੋ ਜਜੈ । ਮੈ ਛੋਡਾ ਸੋ ਸਿਖ ਮਮ ਤਜੈ
 ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਜੁ ਤੀਰਥ ਜਾਵਹਿ । ਦੇਇ ਅਤਿਥੀ ਕੋ ਭੋਗ ਭੋਗਾਵੈ । ੨੧
 ਜੋ ਚੇਵਹਿ ਦਾਨ ਪਰਥ ਕੋ ਮਾਨ । ਗੁਰੂ ਬਿਸੁਆਸੀ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨ
 ਵੇਖਹਿ ਨਾਹੀ ਤੀਰਥ ਕੋ ਪਾਂਡੇ । ਕਰਹਿ ਭੇਖ ਬਨ ਆਵਹਿ ਆਂਡੇ । ੨੨
 ਰਹਹਿ ਏਕਾਂਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਨ ਦੂਰ । ਮਮ ਵਿਚਾਰ ਸੋ ਨਿਤ ਭਰਪੂਰ
 ਸਿਖ ਭੁਗਾਵੈ ਮੇਰਾ ਸਿਖ । ਕੇਸੁ ਭੇਖ ਨਹਿ ਮੇਰਾ ਪਿਖ । ੨੩
 ਕੇਸਵਾਨ ਬਿਨ ਕੇਸ ਹੋਇ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਨਸੰਗਿ
 ਬ੍ਰਾਮਣ ਸੋਈ ਬਿਆਸ ਸਮ, ਦੇਵਹਿ ਦਾਨ ਉਮੰਗ । ੨੪
 ਕੰਨਿਆ ਦੇਵਹਿ ਸਿਖ ਕਉ, ਲੇਵਹਿ ਨਹਿ ਕਿਛੁ ਦਾਮ
 ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਹੁਇ ਲੈ ਪਹੁੰਚੇ ਮਮ ਧਾਮ । ੨੫
 ਪੀਰ ਸਰਵਰ ਸੀਤਲਾ ਜੋਗੀ ਭੂਤ ਨ ਸੇਵ
 ਗੁਰ ਸੇਵਹਿ ਸਭ ਕਾਜ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਮਮ ਦਰ ਤੇਵ । ੨੬
 ਆਨੰਦ ਜਪੁ ਨਿਤ ਹੀ ਪੜ੍ਹਹਿ ਥੋੜਾ ਸਾਰਾ ਸਿਖ
 ਰਹਿਰਾਸ ਆਰਤੀ ਸਬਦ ਪੁਨ ਕੀਰਤਨ ਸੁਨਹਿ ਸੁ ਭਿਖ । ੨੭
 ਸਿਖ ਸਿਖਣੀ ਮਿਲ ਬਹਹਿ, ਚਰਚਾ ਕਰਹਿ ਅਪਾਰ
 ਭਜਨ ਸਿਖਾਵਹਿ ਪਤ੍ਰ ਕਉ ਨਿਤ ਭਜ ਬਾਰੇ ਬਾਰ । ੨੮
 ਖਤ੍ਰੀ ਸਿਖ ਬਨਿ ਵੈਸ਼ ਹੁਇ, ਸ਼੍ਰਾਧ ਪਿਤਰ ਕਉ ਜਾਨਿ
 ਕਰਹਿ ਕਰਾਵਹਿ ਬਿਪ੍ਰ ਸਿਖ; ਆਨ ਨ ਬਿਪ੍ਰਨ ਮਾਨ । ੨੯
 ਏਇ ਕੁਦਾਨ ਜੋ ਸਿਖ ਮਮ ਗ੍ਰਾਹਕ ਜਾਵਹਿ ਨਰਕ
 ਅਪਨੋ ਭਲੋ ਤਾਂ ਕੋ ਬੁਰਾ, ਤਾਂ ਹੀ ਤੇ ਕਰਿ ਫਰਕ । ੩੦
 ਗੁਰੂ ਭਰੋਸਾ ਆਸ ਗੁਰ, ਨ ਕੋ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ
 ਸਦਾ ਸਨਾਨੀ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ, ਸੋਇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਨ ਸ਼ੋਕ । ੩੧
 ਪਰ ਨਾਰੀ ਰਮਤਾ ਜੋਈ, ਪੜ੍ਹਹਿ ਪਾਰਸੀ ਜੀਵ
 ਨਾ ਮੈਂ ਤਾਂਕਾ ਨਾਹਿ ਮਮ, ਸਿਖ ਨ ਜਲ ਤਿਸ ਪੀਵ । ੩੨
 ਪਾਰਸੀ ਜਾਂਕੇ ਘਰਿ ਪੜ੍ਹਹਿ ਤਾਂਕਾ ਨਹੀ ਵਿਸਾਹੁ
 ਤਾਂਕਾ ਛੁਹਾ ਨ ਖਾਈਏ, ਤਜਯੋ ਧਰਮ ਕਾ ਛਾਹੁ । ੩੩

ਸਰਾਧ ਕਰਾਈ ਵਿਆਹ ਧਨ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਦਿਜ ਖਾਇ
 ਸੋ ਭੇਖੀ ਪਾਪੀ ਅਧਿਕ, ਅਤਿਥਿ ਨ ਦੇਵਹਿ ਤਾਂਹਿ । ੩੬
 ਗ੍ਰਿਹ ਪੂਜਾ ਪੁਨ ਗਾਇਤ੍ਰੀ, ਬੰਚ ਦਾਨ ਲੇ ਖਿਪੁ
 ਗ੍ਰਹਿਣ ਦਾਨ ਛਾਇਆ ਪਸੂ, ਖਾਵਤ ਨਰਕੀ ਬਿਪ੍ਰ । ੩੭
 ਗ੍ਰਹਿਣ ਵੇਲ ਪੂਜਾ ਜਪਹਿ, ਹੇਮ ਤਰਪਣ ਇਸਨਾਨ
 ਛਟੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਦਾਨ ਮਮ, ਸਿਖ ਭਲਾ ਸੋ ਜਾਨ । ੩੮
 ਦਾਨ ਲੇਹਿ ਜੁ ਗ੍ਰਹਣ ਮਹਿ, ਆਤਮਘਾਤੀ ਮੂੜੁ
 ਮਰਾ ਸਿਖ ਤਿਸ ਮੂੜੁ ਦਿਜ; ਕੋਰੇ ਕੂਪਨ ਗੂੜੁ । ੩੯
 ਦਾਨ ਪਾਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਣ ਰੁਧ, ਨਲਾਇਕ ਲੀਨੇ ਜੋਇ
 ਸਮ ਮਲੇਛ ਹੋਇ ਬਿਪ੍ਰ ਤਾਂਹਿ ਸੁਰਗ ਨ ਕੋਇ । ੪੦
 ਕੰਨਿਆ ਧਨ ਦਿਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਧਨ, ਦੇਵ ਪੂਜ ਜੋ ਖਾਇ
 ਈਹਾਂ ਤਿਆਗੇ ਤਾਂਹਿ ਜੋ ਸੋ ਸਿਖ ਧਾਮ ਮਮ ਜਾਇ । ੪੧
 ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਪੂਜਾ ਲੇਇ ਅਰਦਾਸ
 ਲਿਖ ਖਾਵੈ ਭੂਠਾ ਚੁਗਲ ਮੇਰਾ ਨਾਹਿ ਸੋ ਦਾਸ । ੪੨
 ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਜੋ ਲਏ ਨ ਦਾਨ । ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਰਖੈ ਨ ਆਨ
 ਬਿਪ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਰਹੀ* ਛੁਵਹਿ ਨ ਅੰਗ । ਸੋ ਮੇਰਾ ਹੋਂ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ! ੪੩

ਦੋਹਰਾ

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰ ਕੇ ਖਾਈਏ, ਇਹ ਛਤ੍ਰਿਨ ਕੀ ਰੀਤਿ
 ਬਿਪ੍ਰ ਸੰਤੋਖੀ ਦਾਨ ਭਲ, ਖਾਵਹਿ ਭਜਹਿ ਸੁ ਮੀਤ । ੪੪
 ਭੋਖ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹਿ ਮਮ, ਵਰਣ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹਿ
 ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਮੋਹ ਕੋ, ਸਿਦਕ ਪਿਆਰਾ ਆਹਿ । ੪੫
 ਰਹਿਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿਖ ਕੀ; ਕਹੀ ਸੁ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਇ
 ਪੜ੍ਹਹਿ ਸੁਨਹਿ ! ਭਗਤੀ ਲਹਹਿ, ਮੁਕਤਿ ਗੁਰੂ ਘਰਿ ਜਾਇ । ੪੬
 ['ਸੋ ਸਾਖੀ' ਵਿਚੋਂ (ਸਾਖੀ ਨੰ. ੬੧)

* ਭੋੜਾ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ

(੧੦) ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ (ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ)

ਸੁਣ ਗੁਰ ਸਿਖਾ ! ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ, ਸਭ ਸਿਖਨ ਉਪਦੇਸ਼
ਜੋ ਨ ਕਰੇ ਹੈ ਗੁਰ ਉਕਤਿ, ਬੇਮਖ ਝੂਠਾ ਭੇਸ । ੧
' ਕਰਜ ਨ ਲੇਵਹਿ ਕਿਸੀ ਕਾ ਲੇਇ ਤੋ ਦੇਵਹਿ ਭਾਵ
ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੈ ਘਰਿ ਸਿਖਣੀ ਭਲਾ ਦਿਖਾਵੈ ਚਾਵ । ੨
ਝੂਠ ਨ ਥੋਲਹਿ ਨ ਸੁਣਹਿ, ਝੂਠ ਨ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ
ਸਚੁ ਕਮਾਵਹਿ ਸੰਗਤੀ ਸੱਚੀ ਪਾਲਹਿ ਰੀਤਿ । ੩
ਸਚ ਵਾਪਾਰੀ ਸਚੁ ਕਰਮ ਸਚੁ ਪੰਡਿਤ ਸਚ ਸੁਧ
ਸੱਚੀ ਖੇਤੀ ਸਚੁ ਕਸਬ ਸਚੇ ਰੰਗ ਪ੍ਰਬੁਧ । ੪
ਸਿਖ ਹੋਇ ਜੂਠਾ ਨ ਖਾਵਹਿ । ਸਿਖ ਹੋਇ ਧਨ ਤੇ ਛਟਕਾਵਹਿ
ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵੰਡ ਕਰਿ ਖਾਇ । ਨਾਗੇ ਕੇਸ ਭੋਗ ਨ ਸੁਪਤਾਇ । ੫
ਖਾਵਹਿ ਗੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪਿ ਜਪੁ ਪੜ੍ਹਿ ਲੇ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਨਗਨ ਨ ਦੇਖਹਿ ਨਾਇਕਾ, ਨਾਰਿ ਰੂਪ ਨਹਿ ਯਾਦ । ੬
ਧਨ ਪਰ ਘਰ ਕੋ ਛੁਵਹਿ ਨਹਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਤੇ ਦੂਰ
ਕੁਸਿਆ ਮਾਸ ਨ ਖਾਈਐ, ਪਾਲਿਆ ਖਾਇ ਨ ਸੂਰ । ੭
ਮਦ ਕੋ ਛੋਡੇ ਉਚ ਰਹਤ, ਚੀਤੇ ਪੀਛੇ ਅੰਭ । *
ਮਲ ਤਿਆਗੇ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕਰ ਪਦ ਪਾਣੀ ਹੰਭ । ੮
ਸੀਤ ਨ੍ਰਾਇ ਜਾਮ ਰਹੇ ਰਾਤ, ਅੰਨ, ਖਾਇ ਕਰਿ ਵੰਡ
ਕਹਹਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਮ੍ਹੂਆ ਕਰੈ ਨ ਦੰਡ । ੯
ਪਰਜਾ ਤੇ ਨਿਆਰੋ ਮਿਲੈ, ਰਹਤ ਬਿਹਾਰੈ ਮਾਂਝ
ਜਗਤ ਜੂਠ ਕਉ ਛਾਡੀਏ, ਪਹਰੇ ਰੰਗ ਨ ਰਾਂਝ । ੧੦

* ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਸੁਰਮਾ ਅੰਜਨ ਦਿਨ ਤਜਹਿ, ਨਗਨ ਨ ਸੋਵਹਿ ਅੰਗ
ਨਾਮ ਸਿਮਰਿ ਕਰ ਆਰਤਾ, ਗੁਰੂ ਮਿਟਾਵਹਿ ਕੰਗ । ੧੧
ਗੁਰ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਸਿਖ ਲੇਇ, ਰਹਤ ਕਮਾਵਹਿ ਗੰਥ
ਜੋ ਬੇੜਾ ਸੋ ਸੋਵਿਆ, ਔਰ ਨ ਭਰਮਹਿ ਪੰਥ । ੧੨
ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਕਾ ਖਾਈਐ, ਕੰਨਯਾ ਘਰ ਸਿਖ ਸੰਧ
ਅਨ ਰਿਣ ਹਿਤ ਕਰ ਵੇਦ ਵਿਧਿ, ਹੋਵਹਿ ਚਿਤ ਪ੍ਰਬੋਧ । ੧੩
ਪੁਤ੍ਰ ਕੁਸੰਗੀ ਨ ਹੋਵਹਿ, ਨਾਹਿ ਕੁਸੰਗੀ ਨਾਹਿ
ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪਛਤਾ ਰਹਹਿ, ਘਰ ਕੀ ਨਿਤ ਉਠ ਕਾਰ । ੧੪
ਸਿਖ ਨ ਪ੍ਰਜਾ ਖਾਇ ਰੰਚ, ਨੀਤ ਕੜਾਹ ਭਰ ਲੇਇ
ਗੁਰੂ ਭੁਗਤਿ ਹੀ ਖਾਈਐ, ਜੋ ਅਰਦਾਸੀ ਦੇਇ । ੧੫
ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਰਦਾਸੀ ਬਾਂਟ ਦੇ, ਸਭ ਕੋ ਸਮਤਾ ਬਾਂਟ
ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੇਂ ਈਰਖਾ, ਕਰਤਾ ਤੋੜਹਿ ਸਾਂਟ । ੧੬
ਲੋਭ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮਹਿ, ਜਮ ਕੀ ਖਾਵਹਿ ਮਾਰ
ਸੋ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗਾਲਹਿ ਤਿਸੈ, ਰੋਗ ਦੇਖ ਧਨ ਖੁਆਰ । ੧੭
ਖਾਇ ਭੁਗਤ ਜਾ ਸਮੇਂ ਸਿਖ, ਉਠਹਿ ਨ ਛੋਡਹਿ ਥਾਇ
ਜੋ ਛਾਡਹਿ ਫਿਰ ਖਾਇ ਨਹਿ, ਸੁਖੀ ਧਨੀ ਗੁਰ ਪਾਹਿ । ੧੮
ਤੁਰਕ ਤੁਰਕਣੀ ਤੇ ਬਚਹਿ, ਤੁਰਕ ਨ ਕਰੀਐ ਸਿਖ
ਚਾਰ ਵਰਣ ਗੁਰ ਭਾਇ ਜੋ, ਖਾਇ ਖਵਾਵਹਿ ਭਿਖ । ੧੯
ਭੋਖਿਅਨ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤਜੈ, ਤਜੈ ਸੀਤਲਾ ਭੋਗ
ਕਲਮਾ ਕਾ ਅੰਨ੍ਹ ਦੂਰ ਧਰਿ, ਤੁਰਕਨ ਜਾਣਹਿ ਰੋਗ । ੨੦
ਠਗੂਆ ਬਿਪ੍ਰ ਸਿਖ ਭੋਖ, ਖੰਡਨ ਨਾਰੀ ਹੋਇ
ਮੁਸਹਿ ਭੁਲਾਵਹਿ ਗਰਬ ਬਿਨ, ਬਿਸੂਾ ਸਿਖ ਨ ਕੋਇ । ੨੧
ਕਰਹਿ ਕੜਾਹ ਤ੍ਰਿਭਾਵਲੀ! ਸਚੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤਨ ਥਾਇ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ, ਨਾਗਾ ਭੋਜ ਨ ਖਾਹਿ । ੨੨
ਜਿਤ ਕਾਰਜ ਗੁਰਭਾਵ ਹਿਤ, ਹੋਇ ਭਾਵਨੀ ਪੂਰ
ਈਹਾ ਸਿਦਕ ਸਾਬਤ ਭਯਾ, ਆਗੈ ਸੁਖ ਭਰਪੂਰ । ੨੩

ਆਧ ਨਾਮ ਜੋ ਲੇਇ ਸਿਖ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀ ਮੂੜੁ
ਜਮਪੁਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਇਗੋ, ਕਰੈ ਮਲੇਛੀ ਹੁੜੁ । ੨੪
ਬਿਨਾ ਅਨੰਦ ਬਿਵਾਹ ਤੇ, ਭੁਗਤੇ ਪਰ ਕੀ ਜੋਇ
ਸੁਣ ਸਿਖਾ! ਗੁਰ ਕਹਿ ਬੋਲੈ, ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਨ ਸੋਇ । ੨੫
ਸਾਂਝ ਸਵੇਰੇ ਸੋਇ ਨਹਿ, ਜੂਠ ਅਸੁਚ ਰਹਿ ਦੂਰ
ਗੁਰੁ ਨਿਕਟਿ ਜੋ ਸਿਖ ਹੈ, ਦੇਵਨ ਰਹੇ ਹਜ਼ੂਰ । ੨੬
ਗੁਰ ਸਿਖ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕੇਸ ਨਹਿ, ਪਾਵਹਿ ਜੂੜਾ ਕੇਸ
ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੁ ਕਾ ਦੇਇਕੋ, ਖਾਇ ਕਮਾਈ ਸ਼ੇਸ । ੨੭
ਦਾਤਨ ਕਰੇ ਪ੍ਰਾਤ ਉਠ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਗੁਰਵਾਕ
ਪੜ੍ਹ ਬਾਣੀ ਮੱਥਾ ਟਿਕੈ, ਗੁਰਸਿਖਨ ਸੋ ਸਾਕ । ੨੮
ਦੋਇ ਗੋੜ-ਕੰਨਿਆ ਤਜੈ, ਨਾਨਕ ਦਾਦਕ ਮਾਨ
ਸੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਤਤੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਵਹਿ ਦਾਨ । ੨੯

ਸੁਯਾ

ਮੂਏ ਹੀ ਸਿਖ ਬਾਧਵ ਕੋ, ਨਿਤ ਰੋਵਹਿ ਨਾਹਿ ਕੜਾਹ ਕਰਾਵਹਿ
ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹੇ ਸਭ ਸ਼ੋਕ ਤਜਹਿ ਸਿਖ, ਪੀਟੈ ਨਾਰਿ ਨ ਸਬਦ ਪੜ੍ਹਾਵਹਿ
ਸੰਤ ਸੰਬੁਹਨ ਬਿਪ੍ਰਨ ਸਿਖਨ ਦੇਇ ਖੁਵਾਇ ਸੁ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਵਹਿ
ਵੇਦ ਕੀ ਗੀਤਿ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕਰੇ, ਨਹਿ ਕ੍ਰਿਆ ਮਾਨ ਸੋ ਸਿਖ ਸੜਾਵਹਿ । ੩੦
ਗੁਰ ਕੀ ਛਾਪ ਸਿਰ ਕੇਸਕੀ ਪਾਹੁਲ ਦੇਇ ਉਤਾਰ ਸੋ ਬੇਮੁਖ ਜਾਨਹੁ
ਬੋਟੇ ਕੋ-ਬੰਧ ਕੇ ਛਾਪ ਮੁੰਡਾਵਤ, ਜਮਦੁਖ ਭੋਗ ਕੇ ਪ੍ਰੇਤ ਪਛਾਨਹੁ
ਸਾਕ ਤਜੈ ਤਿਹ ਖਾਨ ਤਜੈ, ਜੋ ਪਾਲਹਿ ਤਾਸੁ-ਪਾਪੀ ਹੀ ਮਾਨਹੁ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਿਸੰਗ ਕਹਹਿ ਇਹ ਬੇਮੁਖ ਤਿਆਗਿ ਕਿਉਂ ਪਾਪਨ ਸਾਨੋ । ੩੧
ਤੁਰਕ ਪਾਰਸੀ ਜੇ ਪੜ੍ਹਹਿ, ਜੀਵਤ ਲੀਏ ਸਿਖ
ਤੁਰਕਨ ਮਤ ਬਿਸਾਹੁ ਕਰਿ, ਗੁਰ ਤੇ ਸਦਾ ਬਿਮੁਖ । ੩੨
ਵਿਵਾਹਨ ਮੇਂ ਸੁਤ ਜਨਮ ਮੇਂ, ਮਰਨ ਤਨਖਾਹ ਬਖਸ਼ਾਇ
ਸੋ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕਾ ਜਾਨੀਏ, ਮੋਨੇ ਅੰਨ੍ਹ ਨ ਖਾਇ । ੩੩

ਸਿਲਾ ਨ ਪੂਜਹਿ ਪਾਹੁਲੀ, ਸਿਲਾ ਨ ਪਾਨੀ ਪੀਉ*
ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਕੀ ਗੀਤਿ ਤੇ, ਬਚੈ ਸਿਖਨ ਕੀ ਸੀਉ । ੩੪
ਬਹੁਤਾ ਕਰਮ ਸੰਸਾਰ ਕਾ, ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾ ਦੇਵ
ਗੁਰ ਰਖਿਆ ਨੋ ਮਾਨੀਅਹਿ, ਸੋ ਸਿਖ ਮੇਰੇ ਸੇਵ । ੩੫
ਜੋ ਗੁਰਕੈ ਘਰਿ ਜਾਇਆ, ਬਡਾ ਕਰੈ ਜਿਹ ਬੇਦ
ਜਪ ਤਪ ਦਾਨੀ ਭੁਪ ਬਿਪ੍ਰ, ਦੇਇ ਨ ਇਨ ਕੋ ਖੇਦ । ੩੬

ਰੋਵੈ ਬੇਦੀ ਭੇਦ ਬਿਨੁ, ਰੋਵਹਿ ਪਾਪੀ ਲੋਗ
ਬੇਮੁਖ ਗੁਰ ਫਿਟਕਾਰਿਆ, ਰੋਵਹਿ ਦੀਰਘ ਰੋਗ । ੩੭
ਮੇਰੇ ਘਰ ਜੋ ਆਇਆ, ਗੁਰਸ਼ਬਦਨ ਸਿਉਂ ਹੋਤ
ਗੁਰ ਸਿਖਯਾ ਸੁਣਿ ਧਾਰੀਏ, ਰਹਣੀ ਰਹਹਿ ਸੁਚੇਤ । ੩੮
ਮੈਂ ਬਖਸ਼ੋਗਾ ਪਾਰ ਕਰਿ, ਉਸ ਪਦ ਦਾਤਾ ਆਪ
ਸ਼ੰਕਰ ਦੱਤ ਰਾਮਾਨੁਜ, ਗੋਰਖ ਮੁਹੰਮਦ ਨ ਥਾਪ । ੩੯
ਬਰਖਾ ਬਰਸੈ ਧਰਨਿ ਪਰ, ਖੇਤੀ ਖੂਬ ਬਨਾਇ
ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਸਭ ਧਰਮ ਫਲ, ਦੀਨੇ ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਇ । ੪੦
ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ ਪੜ੍ਹੈ ਜਨ, ਤੀਰਥ ਮੁਕਤਸਰ ਨਾਇ
ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਤੇ ਛੂਟ ਕਰਿ, ਗੁਰਿ ਘਰ ਮਰ ਕਰਿ ਜਾਇ । ੪੧
ਬੈਨ ਬਤਾਲੀ ਫਲ ਸੁਣੇ, ਸੁਣਿ ਸਿਖ ਦੀਨੇ ਤੋਇ
ਦੁਗਣੀ ਛੋਡਤ ਜੂਨ ਕੋ, ਜਿਉਂ ਸਮੀਰ ਖੁਸ਼ਬੋਇ । ੪੨
ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ, 'ਨਿਹਾਲ ਭਾਈ ਨੀਂਗਾ ! ਬਿਗਸ ।
ਰਹਿਤ ਸਿਖ ਕੀ ਰਹਿਣੀ, ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਕੀ ਸੁਣਨੀ ਮੰਨਣੀ ਨਾਹੀ

[‘ਸੋ ਸਾਖੀ’ ਵਿਚੋਂ, ਅੱਠਵੀਂ ਸਾਖੀ]

* ਬੁਤ ਨ ਪੂਜੇ ਤੇ ਨ ਹੀ ਬੁਤ ਧੋਤੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਵੇ ।

(੧੧) ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ ਕਾ (ਵਾਜਬੁਲਅਰਜ਼)

(੧) ਸਮੇਂ ਵਿਆਹ ਦੇ, ਅਸੀਂ ਵੇਦ-ਪਾਠ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇ ਕੇ ਵਿਵਾਹ ਦੀਆਂ ਕਾਡੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਇਕੇ ਵਿਵਾਹ ਕਰਦੇ ਸਾਂ, ਤੇ ਹੁਣ ਸਿਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ-ਤੁਸੀਂ ਆਨੰਦ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵਿਵਾਹ ਕਰੋ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਬੁਲਾਵੋ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਅਬ ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ । ਦਸਤਖਤ ਖਾਸ ਹੋਏ-ਪਹਿਲੇ ਆਨੰਦ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਅਰਦਾਸ ਪਿੱਛੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਥੀਂ ਹਮੇਸਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਂਵਦੇ ਆਏ ਹੋ, ਤਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਾਂਵਣਾ ਸੇਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ।

(੨) ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਮੇਲਾਂ-ਧੀਰਮੱਲੀਏ, ਰਾਮਰਾਈਏ, ਮੀਣੇ, ਮਸੰਦ, ਸਿਰਗ੍ਰੰਮ-ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਸਿਰਗ੍ਰੰਮ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਬਚਨ ਹੋਇਆ, 'ਸਿਰਗ੍ਰੰਮ ਸਰੋਵੜੇ ਅਨੀਸਰਵਾਦੀ ਹੈਨ, ਨੰਦਚੰਦ ਸੰਘੇ ਦੇ ਵੀ ਸਿਰਗ੍ਰੰਮ ਹੈਨ, ਪੱਕਾ ਸਿਰਗ੍ਰੰਮ ਤੁਰਕ ਹੈ ।' ਸਿੱਖਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ-ਕੋਈ ਵਪਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮੁਸੱਦੀ-ਪੇਸ਼ਾ ਹੈ, ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਸਭ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਨ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਦਸਤਖਤ ਹੋਏ-ਪਹਿਲੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵਰਤਣ ਕਰਨੀ, ਜੇ ਕੁਲ ਭੁਲਾਵੈ ਵਰਤੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਇ ਲੈਣੀ ।

(੩) ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਅਸੀਂ ਸਹਜਧਾਰੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਜੋ ਹੈਸਾਂ, ਸੋ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਰਣੇ ਉੱਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਭੱਦਣ ਜੋ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਗੋਤਿ ਸੀ ਸੋ ਕਰਦੇ ਹੈਸਾਂ, ਤੇ ਹੁਣ ਸਿਖ ਆਖਦੇ ਹਨ-ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤਾਇਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਗੋਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ । ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ । ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਖਾਸ ਦਸਤਖਤ ਹੋਏ-ਭੱਦਣ (ਭੱਦੁ) ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਹੋਰ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤ ਜੈਸੀ ਦੇਸ ਕਾਲ ਹੋਵੇ, ਤਿਵੇਂ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ਾਇ ਲੈਣਾ ।

(੪) ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਸਮੇਂ ਵਿਵਾਹ ਅਤੇ ਖਿਆਹ ਸਰਾਧ ਦੇ ਦਿਨ, ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਕਰਾਂਵਦੇ ਹੈਸਾਂ, ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਿਖ ਨੂੰ ਛਕਾਵਣਾ । ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਅਤਿਥਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਕੇ, ਸਭਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਇਆ ਕਰੋ ।

(੫) ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਵਕਤ ਜੰਝੂ ਪਾਵਣੇ ਦੇ ਅਸੀਂ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਉਸਤਰੇ ਨਾਲ ਭੱਦੁ ਕਰਾਂਵਦੇ ਸਾਂ, ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਿਵੇਂ ਕੀਚੇ, ਹੁਕਮ ਤੇ ਖਾਸ ਦਸਤਖਤ ਹੋਏ-ਜੋ ਸਹਜਧਾਰੀ ਦੇ ਬੇਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਹੁਲ ਦੇਣੀ ।

(੬) ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਅੱਗੇ ਅਸੀਂ ਅਸਥੀਆਂ ਗੰਗਾ ਭੇਜਦੇ ਸਾਂ । ਹੁਣ ਸਿਖ ਮਨੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ । ਬਚਨ ਤੇ ਖਾਸ ਦਸਤਖਤ ਹੋਏ-ਜੋ ਪਹੁੰਚਾਇ ਤਾਂ ਅਸਤੀਆਂ ਪਹੁੰਚਾਇ ਦੇਣੀਆਂ ਅਰੋ-ਜੋ ਸਿਖ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਹੁਕਮ ਸਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਸੋਈ ਕੁਰਛੇਤੁ ਹੈ । ਇਕੋ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੀ ਚਰਨ ਧੂਰਿ ਵਿਚ ਪਾਇ ਦੇਣੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ, ਏਸੇ ਥਾਂ ਓਨਾਂ ਦੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ ।

(੭) ਅਸੀਂ ਜੋ ਆਮਿਲ ਪੇਸ਼ਾ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿਖ, ਦਾੜੀਆਂ ਕੇਸ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਕੈਚੀਆਂ ਨਾਲ ਕਟਵਾਇ ਲੈਂਦੇ ਸਾਂ ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਿਵੇਂ ਕਰੀਏ ? ਹੁਕਮ ਤੇ ਖਾਸ ਦਸਤਖਤ ਹੋਏ ਜੇਹੜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿਖ ਹੋ ਜੋ ਕੇਸਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਹਖਹੁੰ ਭਲਾ ਹੈ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾਝ ਵਧੀਕ ਹੋਵੇ ਸੋ ਬਰਾਬਰ ਕਰਵਾਇ ਲੈਣਾ । ਜੋ ਕੇਸਧਾਰੀ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ।

(੮) ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਗ੍ਰੰਮਾਂ ਪੰਜਾਂ ਮੇਲਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਕੋਈ ਲਗੇ ਨਹੀਂ । ਜੋ ਕੋਈ ਆਂਵਦਾ ਜਾਂਦਾ ਮੂੰਹ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਬਚਨ ਹੈ ? ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਗੁਰਾਂ ਵਲ ਜਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਂਵਦਾ ਜਾਂਦਾ ਮੂੰਹ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ ? ਵਰਤਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ।

(੯) ਜੇਹੜੇ ਸਿਖ ਗੰਗਾ, ਜੀ ਦੇ ਇਸਨਾਨ ਨੂੰ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਵਨ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਿ ਵਰਤੀਏ ? ਬਚਨ ਹੋਆ, ਹਿਤ ਪਿਆਹ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਬਹੁਤੀ ਦਿੱਕਤ ਨਾਹੀ ਕਰਨੀ । ਭਾਈ ਸਿੰਘ ! ਤੁਸਾਡੇ ਉਪਰ ਸਾਡਾ ਏਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਪੰਜਾਂ ਮੇਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਦਕ ਘਟਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਕੋਈ ਓਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਮੇਲ ਕੀਤਾ ਚਾਹੇ ਮੇਲ ਲੈਣਾ । ਗੁਰਮਤਿ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ, ਭਜਨ ਕਰਨਾ, ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਤੇ ਵੰਡ ਖਾਣਾ, ਸਿਖ ਦੀ ਰਹਿਰਾਸਿ ਏਹੋ ਹੈ ।

(੧੦) ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਅਗੈ ਜੋ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਸਤਿ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਕੇ ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ ਵਚਾਂਵਦੈ ਸਾਂ ਤੇ ਦਸਗਾਤ ਕਰਾਂਵਦੇ ਸਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਪੰਡਿਤ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦੇ । ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ-- ਜੋ ਧਾਗਾ ਤੇ ਲੰਗੋਟ ਰਖੋ, ਦਸਗਾਤੁ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਂਵਨੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਿਵੇਂ ਕੀਚੇ । ਵਚਨ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਹੋਏ ਤੁਸਾਂ ਸਿਦਕ ਉਤੇ ਤਕੜੇ ਰਹਿਣਾ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਵਾਣਾ ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸਿਖਾਂ ਥੀਂ ਸੁਣਨੀ, ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਭੀ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਸਿਦਕ ਜੇਹਾ ਤੇ ਨਾਮੁ ਜੇਹਾ ਪਦਾਰਥ ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ['ਭਗਤਰਤਨਾਵਲੀ' ਵਿਚੋਂ

(ੳ)

ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਗਯਾ ਪਾਇ ਕੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਭਯੋ ਰੂਪ ਮੁਨਿਵਰ ਕੋ
ਜਟਾ ਜੂਟ ਨਖ ਸਿਖ ਕਰ ਪਾਵਨ ਭਗਤ ਸੂਰ ਦ੍ਰੇ ਰੂਪ ਨਰਵਰ ਕੋ
ਚਕ੍ਰਵੇ ਪਦ ਦਾਤਿ ਧੁਰ ਪਾਯੋ ਧਰਮਰਾਜ ਭੁੰਬਤ ਗਿਰਵਰ ਕੋ
ਉਦਯਾਸਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਅਬਿਚਲ ਰਾਜ ਮਿਲਯੋ ਸੁਰਪੁਰਿ ਕੋ । ੩੬੬
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਭਯੋ ਪੁਨੀਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਆਗਯਾ ਕਰਿ ਉਚਿਤ ਭਏ
ਮਿਟੀ ਦ੍ਰੇਤ ਸੁ ਜਗਤ ਉਪਾਧਿਨ ਅਸੁਰ ਮਲੇਫਨ ਮੂਲ ਗਏ
ਧਰਮ ਪੇਥ ਖਾਲਸ ਪ੍ਰਚੁਰ ਭਯੋ ਸਤਿ ਸਰਪ ਪੁੰਨ ਰੂਪ ਜਏ
ਕੋਛ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇਸ ਤ੍ਰੇ ਮੁਦ੍ਰਾ ਗੁਰ ਭਗਤਾਂ ਰਾਮਦਾਸ ਭਏ । ੩੬੭
ਕਾਲ ਉਪਾਸਕ ਛਤ੍ਰਿਯ ਧਰਮਾ ਰਣ ਕਟਿ ਕਸਿ ਪ੍ਰਮਾਨ ਅਏ
ਤਾਂ ਮਹਿ ਪੰਥ ਚਾਲਿਸ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਧਾਨ ਖਾਲਸਾ ਠਏ
ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿਏ
ਪੰਚਮ ਖਾਲਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਜਿਨ ਏ ਪੰਥ ਸੁਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟਏ । ੩੬੮
ਚਾਲਿਸ ਨਰ ਏ ਥੀਜ ਖਾਲਸਾ ਮੁਕਤੇ ਪਾਵਨ ਸਿੰਘ ਬਲੀ
ਮਾਤ ਭਗਵਤੀ ਪਿਤਾ ਕਾਲਪੁਰਖ ਗੋਦ ਲਿਯੋ ਦੈ ਖਾਸ ਪਲੀ
ਸਕਲ ਭ੍ਰਮ ਪਰਿਹਰ ਕਰਿ ਹਰਿਜਨ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸੁਚਿ ਮੰਤ੍ਰ ਭਲੀ
ਆਪ ਜਪਤ ਅਰ ਜਗਤ ਜਪਾਵਤ ਭਗਤ ਬਿਰੋਮਣਿ ਮਾਹਿ ਕਲੀ । ੩੬੯

ਬਿਸਨਪਦ ਪੁੰਨੀਆ ਰਾਜਪਲਾਸੀ

ਅਪਨ ਪੇ ਗੁਰ ਖਾਲਸੇ ਦੀਨਾ ਦੁਤਿਯ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਾ ।
ਬੋਲਨੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਸੰਭਾਖਨੁ ਨਾਮ ਗੁਬਿੰਦ ਕੀਰਤਨੁ ਸ਼ੋਭਾ

ਗੁਨਾਨੁਵਾਦ ਪੁਨ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਨ, ਉਨਤ ਬੰਨਤ ਸੰਨ ਬਰੰਬਾ
ਪਾਵਨ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟਯੋ, ਚਾਰ ਬਰਨ ਆਸ਼੍ਰਮ ਸੁਭ ਪੰਥਾ ।
ਇਨ ਕੋ ਦਰਸ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਦਰਸਨ, ਬੋਲਨੁ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥਾ
ਦ੍ਰਾਦਸ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰ ਏ ਕਹਿਯਤ ਦ੍ਰਾਦਸ ਭਾਨੁ ਪ੍ਰਗਟ ਹਰਿ ਸੰਤਾ ।
ਪ੍ਰਤਖਯ ਕਲਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਧਣੀ ਛੈ, ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਵਰਤੰਤਾ
ਦਾਸ ਗੋਬਿੰਦ ਫਤਿਹ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ, ਖਾਲਸਾ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ ਰੂਪ ਬਦੰਤਾ । ੩੭੧

(ਅ)

ਐਸੇ ਗੁਣ ਹਰਿ ਖਾਲਸੇ ਬਖਸ਼ਾ, ਭਗਤਿ ਕਯਾਨੀ ਰਾਜ ਜੋਗੇਸ਼ੁਰ
ਛਤ੍ਰਿਯ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅਨਨਯ ਉਪਾਸਕ; ਤਯਾਗੀ ਹਠੀ ਸੁਚ ਬੁਵਨੇਸੁਰ
ਗ੍ਰਾਹਯ ਸੁਭ ਤਯਾਗ ਬਿਵਰਜਤ ਸ੍ਰਿਤ ਆਦਯੋ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖ ਪਰਮੇਸੁਰ
ਗੀਤਾ ਉਪਨਿਸ਼ਧ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਮਹਿ, ਰਹਿਨੀ ਭਗਤ ਗਯਾਨਿ ਬ੍ਰਿਤੇਸਰ । ੫੧੩
ਅਸੁ ਖਾਲਸਾ ਖਾਲਸ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁ ਸਰੂਪ ਮਹਾਨੰ
ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਸਿਖਨ ਪ੍ਰਤਿ ਭਾਖਨ, 'ਮੁਦ੍ਰਾ ਤ੍ਰੇ ਕੋਛ ਕੇਸ', ਕ੍ਰਿਪਾਨੰ
ਤਾਂ ਕੀ ਰਹਿਨ ਸ੍ਰੁਤਯੋਕਿਤ ਭਾਖਤ, ਦਸ ਗ੍ਰਾਹਯ ਖਾਲਸ ਪ੍ਰਧਾਨੰ
ਦਯਾ, ਦਾਨ; ਰੁ ਛਮਾ ਸਨਾਨੰ, ਸੀਲ, ਸੁਚ, ਸਤਯੰ, ਸੰਭਾਨੰ ।
ਸਾਧਨ ਸਿਧ ਸੂਰ ਭਗਤਿ ਮਾਨੰ, ਦਸ ਗ੍ਰਾਹਯ ਆਸਤਿਥ ਪ੍ਰਮਾਨੰ । ੫੧੪

ਤਯਾਗੀ ਦਸ

ਬਿਰੋਧਿ ਸਾਧਨ-ਹਿੰਸਾ, ਅਹੰਕਾਰੇ, ਆਲਸ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ, ਪ੍ਰਮਾਨੰ
ਕਠੋਰਤ, ਜੜਤ, ਕ੍ਰਿਚਿਲ ਅਸਉਚੰ, ਕਲਮਾ ਮਾਂਸ, ਸੁਅਭਗਤਿਮਾਨੰ
ਦਸ ਗ੍ਰਾਹਯਾ ਦਸ ਤਯਾਗੀ ਐਸੇ, ਤਾਂਹਿ ਖਾਲਸਾ ਕਥਿਤ ਸੁਜਾਨੰ
ਅਸੁ ਖਾਲਸਾ ਖਾਲਸ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁ ਸਰੂਪ ਮਹਾਨੰ । ੫੧੫
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਬਿਚਰਤ ਬਨ ਤਿਨ ਮਹਿ, ਦੇਵਭੂਤ ਦੇਵ ਹੀ ਕਹੀਐ
ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੁਰਲਭ, ਐਸੇ ਖਾਲਸ ਹਰਿਜਨ ਚਹੀਐ
ਜਲ ਤਰੰਗ ਭੇਦ ਕਛੁ ਨਾਹਿਨ, ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮਾਤਮ ਲਹੀਐ
ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਜੀਵ ਜੀਵ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮੋ, ਸਾਯਰ ਬੁੰਦ ਬੁੰਦ ਸਿੰਧ ਅਹੀਐ । ੫੧੬
ਹਰਿ ਹੀ ਹੋਹਿ ਤੋ ਕਹਾਂ ਅਚਰਜ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਪਦ ਕਹੁ ਪ੍ਰਾਪਤਵਾਰੋ
'ਬਿਖ' ਪਦ ਦੁਹੁੰਅਨ ਤੇ ਗਉਰੋ, ਆਤਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਿਚਾਰੋ

ਤਾਸ ਮਹਾਤਮ ਨਿਜ ਮੁਖ ਗਾਵਤ, ਜਥਾ ਉਕਤਿ ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਹਮਾਰੋ
ਸੁਨਹੁ ਸੰਤ ! ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਜਸ ਕਉ, ਸੁਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤ ਫਲ ਚਾਰੋ । ੫੧੭
ਗੀਤਾ ਮਹਿ ਅਰਜਨ ਪ੍ਰਤਿ ਭਾਖਤ, ਸ੍ਰੀ ਮਤਿ ਭਗਤ ਮਹਾਤਮ
ਭਗਤ ਗਯਾਨਿ ਸੂਰ ਨਿਜ ਬਰਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਬਉ ਆਤਮ
ਟੀਕਾਕਾਰਹੁ ਦਰਸਨ ਭਗਤਨ ਖਾਲਸ ਪ੍ਰਤਿ ਹੈ ਭਾਖੀ
ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਕਉ ਉਚ ਮਹਾਤਮ, ਸਭਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟਨ ਆਖੀ । ੫੧੮

ਬਿਸਨੁ ਪਦ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇਵ ਪਲਾਸੀ ਚਰਪਦ

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖੁਸ । ਖਾਲਸਾ ਮਹਿ ਹਉ ਕਰਉ ਨਿਵਾਸ
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਮੁਖ ਹੈ ਅੰਗ । ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਹਉ ਬਸਤ ਸਦ ਸੰਗ । ੫੧੯
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਟ ਸੁਹਿਰਦ । ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਕਹਿਯਤ ਬਿਰਦ
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਪੰਡ ਰੂ ਪਾਦ । ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸੁਖ ਅਹਿਲਾਦ । ੫੨੦
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸਖਾਈ । ਖਾਲਸਾ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਖਦਾਈ
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੀ ਸੋਭਾ ਸੀਲ । ਖਾਲਸਾ ਬੰਧੁ ਸਖਾ ਸਦ ਡੀਲ । ੫੨੧
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਜਤ ਅਰ ਪਤ । ਖਾਲਸਹਿ ਸੋ ਮਾਕਉ ਉਤਪਤਿ
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਭਵਨ ਭੰਡਾਰ । ਖਾਲਸਹਿ ਕਰਿ ਮੇਰੇ ਸਦ ਕਾਰ । ੫੨੨
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸਜਨ ਪਰਵਾਰ । ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਕਰਤ ਉਧਾਰ
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਾਨ । ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਕੀ ਜਾਨ । ੫੨੩
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਧਰਮ ਰੂ ਕਰਮ । ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਭੇਦ ਨਿਜ ਮਰਮ
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ । ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸੁਜਨ ਸੂਰਾ । ੫੨੪
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਬੁਧਿ ਗਯਾਨ । ਖਾਲਸੇ ਕਾ ਹਉ ਧਰਉ ਧਯਾਨ
ਉਪਮਾ ਖਾਲਸਹਿ ਜਾਤ ਨ ਕਹੀ । ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਪਾਰ ਨਹਿ ਲਹੀ । ੫੨੫
ਸ਼ੇਸ ਰਸਨ ਸਾਰਦ ਸੀ ਬੁਧਿ । ਤਦਪਿ ਨ ਉਪਮਾ ਬਰਨਤ ਸੁਧ
ਯਾ ਮਹਿ ਰੰਚ ਨ ਮਿਥਯਾ ਭਾਖੀ । ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੁਰਨਾਨਕ ਸਾਖੀ । ੫੨੬
ਰੋਮ ਰੋਮ ਰਸਨਾ ਜਉ ਪਾਵਹੁ । ਤਦਪਿ ਨ ਖਾਲਸ ਜਸਹਿ ਤ ਕਾਵਹੁ
ਹੈ ਖਾਲਸੇ ਕਉ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ । ਓਤ ਪੋਤ ਸਾਗਰ ਬੁਢੇਰੇ ।

ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ
ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ । ੫੨੭
ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰ ਸੁਤ ਬਿਤ ਕੌਜ ਭੰਡਾਰ
ਰਾਜ ਮਾਲ ਸਾਦਨ ਸਕਲ, ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਬਿਉਹਾਰ । ੫੨੮ ।
ਲਸਕਰ ਨੇਥ ਖੁਸ ਭ੍ਰਿਤ, ਅਨੁਚਰ ਦਾਸੀ ਢਾਸ
ਮਿਤ੍ਰ ਕੁਟੰਬ ਧਨ ਭਵਨ ਮਮ ਸਮ੍ਰਿਧਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਤਾਸ । ੫੨੯ ।
ਗਿਰੰਥਾਰੀ ਅਰੁ ਸਾਹਿਬੀ, ਤਨ ਮਨ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਾਨ
ਪ੍ਰਸਾਦ ਖਾਲਸੇ ਕਰਿ ਮਿਲਯੋ, ਦਾਨ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ । ੫੩੦ ।
ਕ੍ਰਿਪਾਵੰਤ ਖਾਲਸ ਸਗਲ ਤਹਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭਯੋ ਗੈਰ
ਮੈਂ ਸੋ ਰੰਕ ਅਨਾਥ ਜਗ, ਭਟਕਤ ਫਿਰਤ ਕਰੋਰ । ੫੩੧ ।
ਸੇਵ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਸਫਲ, ਪੂਜਾ ਸਤ੍ਰਨ ਅਰਘਪਾਦ
ਦਾਨ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਕਰਿ ਖੌੜਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸਾਦ । ੫੩੨ ।
ਆਨ ਸੇਵ ਨਹਿ ਸਫਲ ਕਛੁ, ਈਤ ਉਤ ਪਰਲੋਕ
ਨਿਹਫਲ ਸੇਵਾ ਤਿਸ ਬਿਨਾ, ਕਬੀ ਹਰਖ ਕਬੀ ਸ਼ੋਕ । ੫੩੩ ।
ਜਜਨ ਭਜਨ ਮਮ, ਖਾਲਸਾ, ਖਾਲਸਾ ਪੁਜਬਿ ਜੋਗ
ਦਾਸ ਗੋਬਿੰਦ ਫਤਹ ਖਾਲਸਾ, ਦਰਸ ਪਰਸ ਮਿਟਿ ਸੋਗ । ੫੩੪ ।
ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਟ ਰੁ ਨੇਸ਼ਟਾ, ਖਾਲਸਾ ਪੂਜਨ ਧਯਾਨ
ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਖਾਲਸਾ, ਮੁਕਤਿ ਰੂਪ ਸਤਿ ਜਾਨ । ੫੩੫ ।
ਆਤਮ ਰਸ ਜੋ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਦੇਵ
ਪ੍ਰਭੂ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਿਨ ਭੇਵ । ੫੩੬

(੧੩) ਖਾਲਸਾ ਵਿਸਤਾਰ (ਪੰਡਿਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰੀ)

ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਦੇਵ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੋ ਬਦਾਵੈ ਬੋਗ
ਸ੍ਰੰਭ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਦ ਕੋ ਬਿਦਾਰੈ ਸ਼ੰਭੁਦਾਰਾ 1 ਸੀ
ਦਾਤੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕੀ ਸੁਰਾਹੀ ਸੀ ਪਯੂਖ 2 ਪੂਰੀ
ਡਾਬੇ ਚੀਤ ਸਯਾਹੀ ਕੋ ਇਲਾਹੀ ਖਾਕ ਪਾਰਾ ਸੀ
ਤੀਨੋਂ ਤਾਪ ਸਾਪਨ ਕੇ ਝਾਪਨ ਕੋ ਜਾਪਨ ਸੀ
ਪਾਪ ਕਲਾ ਕਾਪਨ ਕੋ ਭਾਰੀ ਦਾਤ ਆਰਾ ਸੀ
ਕਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਜਾਪ੍ਰਤਨ 3 ਕੇ ਕਾਟਬੇ ਕੋ
ਸਿੱਖੀ ਜੋ ਅਕਾਲ ਕੀ ਸੇ ਤਿੱਖੀ ਤੇਗ ਧਾਰਾ ਸੀ । ੧

1 ਦੁਰਗਾ

2 ਅੰਮ੍ਰਿਤ

3 ਬੱਕਰੇ

ਸਿਖੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਭਾਨੁ
ਕੇਸ ਸੀਸ ਰਾਈ ਲੀਨ ਤਿਖੀ ਤੇਗ ਤੀਰ ਸੀ
ਉਚੀ ਤੋਂ ਸੁਮੇਰ ਸੀ ਸੁ ਹੀਰਨ ਸੀ ਪੈਲ ਪੀਨ
ਸੀਤਲ ਹਿਮਾਲਯ ਸੀ ਸੁਗੰਧ ਹੈ ਪਣੀਰ 4 ਸੀ
ਫੂਲੇ ਹੈ ਬਸੰਤ ਸੀ ਅਨੰਤ ਸੀ ਚਿਤਈਸ
ਕਾਮਦਾ ਭਵਾਨੀ ਸੀ ਅਲੋਪ ਹੈ ਸਮੀਰ ਸੀ
ਗੰਗ ਸੀ ਪੁਨੀਤ ਭਾਰੀ ਸਿੰਧੂ ਸੀ ਪ੍ਰਮੋਦ ਪੂਰੀ
ਮਾਧੁਰੀ ਪਿਯੂਖ ਸੀ ਸੁਹਾਨੀ ਧੋਨੁ ਛੀਰ ਸੀ । ੨

4 ਚੰਦਨ

ਸਿਖੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੀਨ ਪਾਤਿਕੀ 5 ਪੁਨੀਤ ਚੀਤ
ਕੇਤੇ ਹੀ ਕਲੰਕ ਪੰਕ ਅੰਕ ਮੇਲੇ ਧ੍ਰੁ ਗਏ

5 ਪਾਪੀ

ਬਾਕੇ ਜਨਮਾਰੰਭ ਕੇ ਜੀਵ ਜੋ ਵਿਕਾਰੀ ਨੀਚ
ਆਛੇ ਨਿਜਾਨੰਦ ਜੋ ਪ੍ਰਯੋਗ 1 ਸੇਜ ਸ੍ਰੇ ਗਏ
ਸਯਾਰਨ ਤੇ ਸਿੰਘ ਹੋਇ, ਕੂਕਰ ਤੇ ਨੰਦੀ ਵੇਸ
ਰਾਸਭ ਤੇ ਬਾਜੀ 2 ਹੈ ਖਰੋਸ ਦ੍ਰਿਸ ਖੋ ਗਏ
ਸਾਕ ਸੇ ਸਰੋਜ ਹੁਏ, ਆਕ ਸੇ ਮਦਾਰ 3 ਹੁਏ
ਖਾਕ ਸੇ ਸੁਮੇਰ ਹੁਏ, ਕਾਕ ਹੰਸ ਹੁੇ ਗਏ । ੩

1 ਪਲੰਘ

2 ਘੋੜੇ

3 ਕਲਪ ਵਿਭ

ਸ੍ਰੀ ਯਾ

ਗੁਰਸਿਖਨ ਕੀ ਇਹ ਰੀਤਿ ਭਲੀ, ਤਰਤੇ ਰਹਤੇ ਕਰਤੇ ਅਘ ਹਾਨੀ
ਛਪਤੇ ਜਗ ਤੇ ਜਪਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ, ਦਪਤੇ ਗੁਨ ਕੋ ਤਪਤੇ ਨ ਅਮਾਨੀ
ਕਲਤੇ ਖਲਤੇ ਪਲਤੇ ਟਲਤੇ, ਚਲਤੇ ਛਲਤੇ ਦਲਤੇ ਜਸ ਪਾਨੀ
ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਤੇ ਭਨਤੇ: ਸੁਨਤੇ ਗੁਨਤੇ ਸਦਹੀ ਗੁਰਬਾਨੀ ।੪।
ਜਬ ਲੋ ਰਨ ਪਾਛਲ ਰੇਨ ਜਗੈ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਨਾਨ ਸੁਦਾਨ ਕਰੈ
ਅਤਿ ਨਿਮ੍ਰਤ ਬੋਲਤ ਮੀਠ ਮਧੂ, ਕਬਹੂੰ ਨ ਮ੍ਰਿਖਾ ਮੁਖ ਬੈਨ ਰਰੈ
ਤੁਛ ਨੀਂਦ ਅਹਾਰ ਵਿਹਾਰ ਜਿਤੋ, ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲ ਅਮਾਨ ਕਰੈ
ਅਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਕੇ ਪਗ ਪੈ, ਸਭ ਰੰਕ ਸੁਰਾਸੁਰ ਸੀਸ ਧਰੈ । ੫ ।

ਛਲ

ਪੰਡਿਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚਿਰਕਾਲ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿਕੇ ਸਿਖ ਰਾਜ ਦਾ
ਚਮਕਦਾ ਸੂਰਜ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ । ਮ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਿਖ
ਫੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਗਲੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਆਮ
ਸੁਣੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ । ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਨੇ ਇਸ
ਵਿਦਵਾਨੇ ਕਵੀ ਉਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਿੰਘ-ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ
ਦ੍ਰਸ਼ਟ ਦਮਨ ਅਤੇ ਦੀਨਬੰਧੂ ਚਿਤ੍ਰ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਹਿਯ ਕੋਮਲ ਦੀਨ ਦਯਾਲੁ ਹਨੀ, ਪ੍ਰਿਤਵੰਤ ਲਖੈਂ ਸਬ ਕੋ ਨਿਜ ਭਾਈ
ਮਤਿ ਸੰਤ ਪਿਪਾਸ ਛੁਧਾ ਜਿਤ ਜੇ. ਸੂਰਭੀ ਪਲ ਜਾਨਤ ਚੀਜ਼ ਪਰਾਈ
ਤ੍ਰਿਯ ਛੁਦ੍ ਸੁਤਾ ਤੁਲ ਹੁੰ ਭਗਨੀ, ਬ੍ਰਿਧ ਕੋ ਮਨ ਮਾਨਤ ਹੈ ਮਮ ਮਾਈ
ਕਲ ਹੋਸਨ ਕੇ ਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੇ, ਸਿਖ ਹੋ ਤਿਨ ਪੈ ਸਦ ਘੋਲ ਘੁਮਾਈ ੬।

ਕਬਿੱਤ

ਦੇਸਨ ਕੇ ਦੇਸ ਕੇਰੇ ਤੇਜ ਸੋਂ ਲਗਾਯ ਪਾਇੰ
ਆਰਯ ਮਲੋਛਨ ਕੇ ਪੂਜ ਜੋ ਬੁਕਾਏ ਹੈਂ
ਸਾਤਮੋ ਪਤਾਲ ਸੋਂ ਬਿਕੁੰਠ ਲੋਂ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਬੀਚ
ਅਪਨੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੈ ਪ੍ਰਮੋਦ ਕੈ ਸਿਧਾਏ ਹੈਂ
ਮਾਤੋ ਦੀਪ ਜੇਤੇ ਖੰਡ ਖੰਡ ਕੈ ਪਖੰਡ ਦੰਭ
ਆਦਿ ਕੀ ਮ੍ਰਿਯਾਦ ਮੈਂ ਅਸੰਖ ਲੋਕ ਲਾਏ ਹੈਂ
ਏ ਕੈ ਮੰਤ੍ਰ ਸਾਂਤਿਕੀ ਨਿਵਾਰਕੇ ਕਲੇਸ਼ ਸਿੰਘ
ਏਕ ਹੀ ਅਕਾਲ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਧਯਾਏ ਹੈਂ। ੭।

ਖ੍ਰਾਤ ਹੀ ਪਿਯੂਖ ਸਮੇਂ 1 ਗਾਤ ਕੋ ਪੁਨੀਤ ਕੀਨ
ਚੀਤ ਕੋ ਨ ਜਾਨ ਦੇਤ ਨੈਕਹੁੰ ਵਿਕਾਰ ਮੈਂ
ਆਸਨ ਕੋ ਸਾਧਕੈ ਅਰਾਧਕੈ ਅਗਾਧ ਮੀਤ
ਬਾਧ ਕੈ ਉਪਾਧਿ ਕੋ ਸਮਾਧਿ ਨਿਰਾਕਾਰ ਮੈਂ
ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਭੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਪ੍ਰਮੋਦ ਸੋਂ ਚਿਤਾਰੈ ਚਾਰ
ਕੰਜ 2 ਜਯੋਂ ਅਲੋਪ ਹੈ ਸਰੀਰ ਜੋ ਵਿਹਾਰ ਮੈਂ
ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਉਦਾਰਤਾਈ ਭਾਵਨਾ ਅਕਾਲ ਪੰਥ
ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਕੋਂ ਜੁਹਾਰੋਂ 3 ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੈਂ। ੮।
ਪੰਥ ਮਹਾਰਾਜ ਜੂ ਕੋ ਕੇਸਰੀ ਨਿਹਾਲ ਐਸੇ
ਯਾ ਮੈਂ ਭੱਗ ਮੱਛ ਕੇ ਪ੍ਰਮੋਦ ਲੀਜੀਯਤ ਹੈ

1 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ

2 ਕਮਲ

3 ਨਮਸਕਾਰ

ਆਛੇ ਬਿਸਰਾਮ ਐ ਪ੍ਰਸਾਦ ਆਠ ਯਾਮ। ਸੁਧਾ
ਈਸੂਰ ਕੋ ਨਾਮ ਸਦਾ ਕਾਮ ਕੀਜੀਯਤ ਹੈ
ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਨ ਕਾਨ ਰੰਕ ਭੂਪਤੀ ਸਮਾਨ ਏਕ
ਨੈਕੁ ਨ ਗੁਮਾਨ ਮੀਠ ਬੋਲ ਜੀਜੀਯਤ ਹੈ
ਦਾਰਦੀ ਨਿਰਾਸਨ ਕੋ ਦੀਨਨ ਕੇ, ਦਯਨ ਕੋ
ਭੂਖਨ ਕੋ ਪਯਾਸਨ ਕੋ ਮਾਨ ਦੀਜੀਯਤ ਹੈ। ੯।

ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਕੋ ਛਬੀਲੋ ਛੇਲ
ਕਾਮਨੀ ਕੁਰੰਗਨੈਨੀ ਜਾਨਹਿ ਨੰਦ ਲਾਲ 2 ਹੈ
ਗਯਾਨੀ ਅਵ੍ਰਧਤ ਜਾਨੈ ਨਾਥ ਜੂ ਸਪ੍ਰੁਤ ਜਾਨੈ
ਮੇਧਾ ਪੁਰਹੂਤ 3 ਜਾਨੈ ਨਯਾਯ ਮੈਂ ਮਰਾਲ ਹੈ
ਦੋਲਤੀ ਧਨੇਸ਼ ਜਾਨੈ ਪੰਡਿਤ ਗਨੇਸ਼ ਜਾਨੈ
ਭੀਰਵੰਤ ਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਨੈ ਰਾਗੀ ਰਾਗਮਾਲ ਹੈ
ਰੋਗੀ ਤੋਂ ਹਕੀਮ ਜਾਨੈ ਦੇਵਤੇ ਕਦੀਮ ਜਾਨੈ
ਜੋਧੇ ਭੀਮ ਜਾਨੈ ਐ ਗਨੀਮ 4 ਜਾਨੈ ਕਾਲ ਹੈ। ੧੦।

2 ਕਾਨੁ

3 ਈਦੁ

4 ਵੈਰੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੂ ਕੋ ਇਹ
ਲਾਡਲੋ ਛਬੀਲੋ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਅਨੰਤ ਹੈ
ਉਜਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਸੁ ਮੂਰਤਿ ਬਿਰਾਜੇ ਚਾਰੁ
ਰਾਜਸੀ ਵਿਹਾਰ ਚੀਤ ਸਾਂਤਿਕੀ ਲਸੰਤ ਹੈ
ਔਰ ਜੋਈ ਦੇਖੀਏ ਮਲੋਛਨ ਕੇ ਝੁੰਡ ਭਾਰੇ.
ਤਾਂ ਕੋ ਰੰਗ ਭੂਮਿਕਾ ਛਿਨੇਕੇ ਮੈਂ ਦਲੰਤ ਹੈ
ਅੰਧਕਾਰ ਟਾਰਬੇ ਕੋ ਦੁੱਜਨ ਕੇ ਮਾਰਬੇ ਕੋ
ਮਾਰਤੰਤ 5 ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਨਾਮ ਖਯਾਤਿਵੰਤ 6 ਹੈ। ੧੧। 5 ਸੂਰਜ 6 ਮਸ਼ਹੂਰ

ਯਾਂਕੀ ਪਾਰਜਾਤ 1 ਸੀ ਛਬੀਲੀ ਹੈ ਅਨੰਤ ਸ਼ੋਭ
 ਔਰ ਭੇਖ ਭਾਸੈਂ ਜਯੋਂ ਕਰੀਰ ਝੂਰੇ ਫਾਲਸਾ
 ਜੇਈ ਨੀਚ ਪਾਤਕੀ ਔ ਘਾਤਕੀ ਗਰੀਬ ਧੇਨੁ
 ਔਸੇ ਜੇ ਗਨੀਮ ਤੇ ਨਿਹਾਰੈਂ ਭੀਮ ਕਾਲ ਸਾ
 ਦਾਰਦੀ ਦੁਖਾਰੇ ਦੀਨ ਆਵੈਂ ਜੋ ਸਮੀਪ ਯਾਕੋ
 ਵਾਂਕੀ ਤੇ ਛਿਨੋਕ ਹੂੰ ਮੈਂ ਧੂਰੇ ਪੁੰਜ ਲਾਲਸਾ
 ਵੇਦ ਕੇ ਨਿਖੇਧੀ ਭੇਦਵਾਦੀ ਜੇ ਉਪਾਧੀ ਮੂਲ
 ਵਾਂਕੇ ਦੰਡ ਦੇਖੋ ਕੋ ਏ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ । ੧੨ ।

1 ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ

ਵੈਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਝੁੰਡਨ ਕੇ ਬੀਚ ਮੈਂ ਵਿਰਾਜੈਂ ਸਿੰਘ
 ਲਾਜੈਂ ਪਾਕਸ਼ਾਸਨ 2 ਸੇ ਭਾਜੈਂ ਤੇਜ ਭਾਲ ਕੇ
 ਪੂਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੱਛ ਲੱਛ ਗੁਨੋਂ ਕੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸੁੱਛ
 ਰੱਛਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅੱਛ ਕੇਸਰੀ ਨਿਹਾਲ ਕੇ
 ਆਸ਼ਕ ਹੈਂ ਗੁਨੀ ਪੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰੇ
 ਸੰਤ ਪੈ ਨਿਵਾਸਕ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਦੁਕਾਲ ਕੇ
 ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਮਾਲਕ ਔ ਪਾਲਕ ਹੈਂ ਦੀਨਨ ਕੇ
 ਗਾਲਕ ਗਨੀਮਨ ਕੇ ਬਾਲਕ ਅਕਾਲ ਕੇ । ੧੩ ।

2 ਇੰਦ੍ਰ

ਆਠੋ ਯਾਮ 3 ਹਾਥ ਰਾਖੈਂ ਤੇਜ ਸਮਸ਼ੇਰਨ ਪੈ
 ਦੁੱਜਨ ਬਟੇਰਨ ਪੈ ਧਾਵੈਂ ਬੇਗ ਬਾਜ਼ ਕੇ
 ਭੂਪਨ ਕੇ ਭੂਪ ਰੂਪ ਕਾਮ ਸੇ ਛਬੀਲੇ ਛੈਲ
 ਆਛੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੇ ਬਨਾਏ ਖੂਬ ਸਾਜਕੇ
 ਗਯਾਨੀ ਮਿਥਲੇਸ਼ 4 ਹੂੰ ਤੇ ਬੇਸ ਔ ਮਹੇਸ਼ ਧਯਾਨੀ
 ਕੇਸਰੀ ਨਿਹਾਲ ਦਾਨੀ ਲਾਖੋਂ ਹੀ ਸਮਾਜ ਕੇ
 ਏਈ ਰਛਵਾਰੇ ਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਤੇ ਸੁਮੀਤ ਭਾਰੇ
 ਪਯਾਰੇ ਗੁਰੂ ਬਾਨੀ ਕੇ ਦੁਲਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ । ੧੪ ।

3 ਪਹਿਰ

4 ਜਨਕ

ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੂ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਸੁਪੂਤ ਪਯਾਰੇ
 ਸੋਭਤੇ ਸੁ ਬਾਗੇ ਫੂਲ ਕੈਧੋਂ ਹੈ ਬਸੰਤ ਕੇ
 ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਭੁ ਚਾਪੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਤੋ ਪ੍ਰਚੰਡ ਭਾਨੁ ।
 ਖਾਪੀ ਹੈਂ ਗਨੀਮ ਜੰਗ ਨਾਮੀ ਭੂਮਿ ਕੰਤ ਕੇ
 ਪਾਪੀ ਸਾਂਪ ਝੁੰਡ ਪੈ ਕਲਾਪੀ ਹੈ ਅਮਾਪੀ ਸ਼ਾਂਤਿ
 ਤਾਪੀ ਨ ਕਦਾਪੀ ਬੋਲ ਦਯੋਸ਼ 2 ਜਯੋਂ ਹਿਮੰਤ ਕੇ
 ਥਾਪੀ ਹੈਂ ਪਰਪੁੰਨ ਕੇ ਅਲਾਪੀ ਹੈਂ ਸੁ ਬਾਨੀ ਨਾਥ
 ਜਾਪੀ ਨਾਮ ਈਸ਼ ਕੇ, ਮਿਲਾਪੀ ਸਾਧੁ ਸੰਤ ਕੇ । ੧੫ ।

1 ਸੂਰਜ

2 ਦਿਨ

ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਥ ਖਾਲਸੈ ਬਨਾਯੋ ਬੇਸ
 ਯਾਂਕੋ ਦੇਖਿ ਦੁੱਜਨ ਤੜਾਕ ਹੀਯੋ ਛਾਟਤੇ
 ਨੈਸਕ ਨਿਹਾਰੈਂ ਜੋ ਉਘਾਰੈ ਸੀਸ ਕੋਈ ਰਿਪੁ
 ਮਾਰੋ ਔ ਬਕਾਰੇ ਭਾਰੇ ਵਾਂਕੋ ਭੀਮ ਛਾਟਤੇ
 ਕੇਸਰੀ ਨਿਹਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਬੁਲਾਇ ਫਤੇ
 ਗਾਜਕੈ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਬੇਸੁਮਾਰ ਜੰਗ ਠਾਟਤੇ
 ਸੰਤਨ ਕੇ ਸ਼ੋਕ ਧੇਨੁ ਦੀਨਨ ਕੇ ਦੂਖ ਸਾਰੇ
 ਬੇਗ ਸੇ ਮਲੇਛ ਮੂੰਡ ਸੰਗਹੀ ਜੋ ਕਾਟਤੇ । ੧੬ ।

ਸਾਤੋਂ ਹੀ ਵਲਾਯਤ ਕੀ ਬੀਚ ਮੈਂ ਮਲੇਛ ਜੋਈ
 ਢੀਲੇ ਬੰਦ ਹੂਯੇ ਮਾਨੇ ਮੂਏ ਹੈਂ ਮਸਾਨ ਮੈਂ
 ਔਰ ਜੁ ਗਨੀਮਨ 3 ਕੇ ਝੁੰਡਨ ਕੇ ਝੁੰਡ ਭਾਰੇ
 ਕਾਂਪਤੇ ਸਭੀਤ ਚੀਤ ਖਾਨ ਮੈਂ ਨ ਪਾਨ ਮੈਂ
 'ਹਾਯ ਹਾਯ ਹਾਯ ਕੈਸੇ ਹੋਯਗੋ ਹਮਾਰੇ ਹਾਲ'
 ਔਸੇ ਬੋਲ, ਪੀਅਰੇ ਗਾਤ ਹੋਸ਼ ਨ ਟਿਕਾਨ ਮੈਂ
 ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ ਸੁ ਪੰਥ ਵਾਂਕੀ
 ਸੁਨੀ ਜੋ ਚਢਾਈ ਕੀ ਅਵਾਈ 4 ਖੂਬ ਕਾਨ ਮੈਂ । ੧੭ ।

3 ਵੈਰੀ

4 ਖਬਰ

ਭਾਰੀ ਹਲਚਲ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਮੇਂ ਅਖੰਡ ਹੋਤ
 ਫੁਦ੍ 1 ਗਰੇ ਤੇ ਮੰਡ ਮਾਲਿਕਾ ਖਸਕ ਜਾਤ
 ਧਰਾ ਧਰ ਪੁਲੀ ਧੁਕ ਧਰਨੀ ਧਸਕ ਜਾਤ
 ਸੋਸ਼ ਕੇ ਸਹਸ੍ ਫਨ ਮੁਰਕ ਮਸਕ ਜਾਤ
 ਛਿਤ ਮੈਂ ਮਲੋਫਨ ਕੀ ਛੁਹਨੀ 2 ਛਿਨੋਕ ਛਾਰ
 ਮੇਰੁ ਕੇ ਸਿਖਰ ਪਰ ਦੇਵਤਾ ਸਸਕ ਜਾਤ
 ਏਕ ਹੁੰ ਸੁ ਖਾਲਸ ਕੇ ਮਯਾਨ ਤੇ ਉਛਰ ਕਰਿ
 ਨੈਸਕੁ ਨਿਸਰਿ ਸਮਸੇਰ ਜੋ ਲਸਕ ਜਾਤ । ੧੮ ।

ਧਾਵੇਂ ਤੇਜ ਤੇਗੇ ਧੂਰ, ਖਾਲਸੇ ਸੁ ਜੋਧੇ ਸਿੰਘ
 ਛੋਭ ਕੇ ਗਨੀਮ ਗੋਲ ਘਾਵੇ ਭੀਮ ਜੁੱਟ ਜੁੱਟ
 ਛਤੀ ਝੰਡ ਛਿਤ੍ਰਨ ਕੇ ਤੋੜਤੇ ਝਟਾਕ ਤੁੰਡ
 ਚਿਤ੍ਰਨ ਸੇ ਭਾਗਤੇ ਪਹਾੜੀ ਜੰਗ ਹੁੱਟ ਹੁੱਟ
 ਮੁਗਲ ਮਤੰਗ ਕੇ 3 ਮੰਡ ਕੇ ਮਰੋੜੇਂ ਮੋੜ;
 ਪਾੜ੍ਹੇ ਸੇ ਪਠਾਨਨ ਕੇ ਪਾੜੇਂ ਪੇਟ ਸੁੱਟ ਸੁੱਟ
 ਸੂਕਰ ਸੇ ਸੱਯਦ ਸੁ ਰੋਝਨ ਸੇ ਸ਼ੇਖਜਾਏ,
 ਵਯਾਘ੍ਰ ਸੇ ਬਲੋਚਨ ਕੀ ਬੋਟੀ ਕਰੇਂ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ । ੧੯ ।

ਕੇਸਰੀ ਨਿਹਾਲ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਬਿਬੇਕੀ ਬੀਰ
 ਪੰਡਿਤ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਾਨੀ ਬੋਲਤੇ ਪ੍ਰਹੇਜ ਕੀ
 ਦੁੱਖਨ ਕੀ ਛਾਤੀ ਤੰਤ ਕਾਤੀ ਸੀ ਕਤਰ ਜਾਤ
 ਮੀਤ ਕੋ ਸੁਹਾਤੀ ਹੈ ਸੁ ਦਾਤੀ ਸੂਖ ਸੇਜ ਕੀ
 ਹੋਰਤੀ ਬਿਸਾਲ ਬੁਧਿ ਭਾਰਤੀ- ਪ੍ਰਮੋਦ ਬੀਚ
 ਕੌਨ ਬਾਤ ਜੋ ਪੈ ਮਤਿ ਛਾਕੈ ਅਮਰੇਸ਼ 4 ਕੀ
 ਹੋਤ ਜਥੇ ਭੇਟ ਤਥੇ ਯਾਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਠਾਟ
 ਲਾਟ ਕੇ ਲਿਲਾਟ 4 ਮੈਂ ਸੁ ਲਾਟ ਜਗੈ ਤੇਜ ਕੀ । ੨੦ ।

1 ਸ਼ਿਵ

2 ਰੋਜ

3 ਹਾਥੀ

4 ਇੰਦ੍ਰ

5 ਮੱਥੇ

ਕੀਜੀਏ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਮੋਰੀ ਬਾਤ ਪੈ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪਯਾਰੇ !
 ਲੀਜੀਏ ਬਿਚਾਰ ਚੀਤ ਸਾਚ ਮੈਂ ਅਲਾਯੋ ਹੈ
 ਧਾਵਾ ਲੈ ਖਗੋਸ਼ 1 ਕੋ ਦਿਨੋਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਲੀਨ
 ਚੋਰ ਲੈ ਜਮੇਸ਼ ਕੋ ਜਲੋਸ਼ 2 ਗਯਾਨ ਪਾਯੋ ਹੈ

1 ਫਰੜ

2 ਵਰਣ

ਬੈਸ ਲੀਨੀ ਸੋਸ ਕੀ ਦਿਨੋਸ਼ ਜੂ ਕੀ ਕਾਂਤਿ ਲੀਨੀ
 ਚਾਤੁਰੀ ਗਨੋਸ਼ ਕੀ ਰਮੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਯੋ ਹੈ
 ਛੀਨ ਕੇ ਧਨੋਸ਼ ਕੇ ਖਜਾਨੇ ਔ ਸੁਰੇਸ਼ 3 ਰਾਜ
 ਦੇਵਨ ਕੇ ਵੇਸ, ਨਾਥ ਪੰਥ ਯਿਹ ਸਜਾਯੋ ਹੈ । ੨੧ ।

3 ਇੰਦ੍ਰ

ਐ ਜੂ ਨਾਥ ਪੰਥ ਵੇਸ ਲੀਜੀਐ ਅਸੀਸ ਮੋਰੀ
 ਕ੍ਰਬ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰ ਚਲਤ ਰਹੁ
 ਪੂਜ ਪੂਜ ਸੰਤਨ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋਂ ਪਦਾਰਥਿੰਦ
 ਦੁੱਖਨ ਕੇ ਦੀਹ ਦਲ 4 ਦੰਡ ਦੇ ਦਲਤ ਰਹੁ
 ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸਰ ਸੋਂ ਰੀਤਿ ਸਬਹੀ ਕੇ ਸੰਗ
 ਦੀਨਨ ਪੈ ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਸੰਭੁ ਸੇ ਢਲਤ ਰਹੁ
 ਤੇਜ ਮਾਰਤੰਡ ਸੋਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਝੰਡ ਰਾਜਨ ਪੈ
 ਜੋ ਲੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਦਾ ਫੂਲਤ ਫਲੰਤ ਰਹੁ । ੨੨ ।

4 ਵੱਡੀ ਫੌਜ

ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੂ ਵਿਨੋਦੀ ਨਾਥ
 ਲੈ ਕੈ ਪੰਥ ਗੋਦੀ ਮੈਂ ਲਡਾਵੇਂ ਜਯੋਂ ਸੁ ਬਾਲਕੋ
 ਦੇਵੇਂ ਮਤਿ ਉਚੀ ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਔ ਯਰੀਬੀ ਚਾਲ
 ਦੇਵੇਂ ਪ੍ਰਾਤ ਕਾਲ ਮੈਂ ਸਨਾਨ ਸੁਧਾ ਤਾਲ ਕੋ
 ਰੀਤਿ ਦੋਵੇਂ ਨੀਤਿ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਔ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਦੋਵੇਂ
 ਰਾਗ ਰੰਗ ਗੀਤ ਦੋਵੇਂ ਮੀਤ ਦੋਵੇਂ ਨਾਲ ਕੋ
 ਨਾਮ ਦੇਵੇਂ ਗਾਮ ਦੋਵੇਂ ਦਾਮ ਦੋਵੇਂ ਧਾਮ ਦੇਵੇਂ
 ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਸੁ ਬਾਪ 4 ਦੇਵੇਂ ਏਕ ਏਕ ਲਾਲ ਕੋ । ੨੩ ।

4 ਸੁੰਦਰੀ

ਭਾਰੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਸੋ ਚਵਾਈ ਧਾਂਕ ਧੋਂਸਨ ਕੀ
 ਬੁੰਡਨ ਕੀ ਝੁਲਨ ਸੋ ਬੋਲਤੇ ਨਕੀਬ * ਰਹੈ
 ਗਾਲਬ ਗਨੀਮਨ ਕੇ ਗੋਲਨ ਪੈ ਗੋਲੇ ਹਨ
 ਗਜੇ ਗਾਢ ਗਾਢੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਵਤੇ ਗਰੀਬ ਰਹੈ
 ਗਾਯਕ ਪ੍ਰਬੀਨ ਵੈਦ ਜੋਤਸੀ ਮਹੰਤ ਸੰਤ
 ਪੰਡਿਤ ਕਵੀਸ਼ ਮਾਨ ਪਾਵਤੇ ਸਦੀਵ ਰਹੈ
 ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੂ ਕੇ ਲਾਡਲੇ ਛਬੀਲੇ ਛੋਲ
 ਖਾਲਸੇ ਰੰਗੀਲੇ ਪਯਾਰੇ ਯੇ ਤੋ ਚਿਰੰਜੀਵ ਰਹੈ । ੨੪ ।
 ਵਾਹਨ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ ਰਹੈ ਬਾਜਰੇ ਨਗਾਰੇ ਰਹੈ
 ਦੁੱਜਨ ਡਰਾਰੇ ਰਹੈ ਭਾਗੇ ਭੀਮ ਚਾਹ ਕੇ
 ਸੰਗਤੋਂ ਆਬਾਦ ਰਹੈ, ਆਵਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਰਹੈ
 ਲਾਖੋਂ ਅਹਿਲਾਦ ਹਰੈ ਦੇਖੀਏ ਉਮਾਹ ਕੇ
 ਗਾਦੀਆਂ ਅਟੱਲ ਰਹੈ ਚੌਂਕੀਆਂ ਅਚੱਲ ਰਹੈ
 ਬੁੰਗੇ ਝਲਾ ਝੱਲ ਰਹੈ ਪੂਰੇ ਉਤਸਾਹ ਕੇ
 ਲਾਗਤੇ ਦਿਵਾਨ ਰਹੈ ਗਾਵਤੇ ਸੁਜਾਨ ਰਹੈ
 ਝੁਲਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੈ ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇ ।

[—‘ਸਿਖੀਪ੍ਰਭਾਕਰ’ ਵਿਚੋਂ

*ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਚਲ ਕੇ ‘ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਜੈ’ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਚਾਕਰ

੧੪ ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਸਿਕਾ (ਬਾਵਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ)

ਦੋਹਰਾ— ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਦਸ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ ।
 ਕਰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਸੁਮੇਰ ਹਰਿ ਕਰਤ ਪਚਾਸਾ ਰਾਸ । ੧
 ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ ਵਿਖੇ ਵਿਖਮ ਬੁੱਧਿ ਨਹਿ ਜਾਸ ।
 ਆਦਿ ਅੰਤ ਮੇਂ ਏਕ ਸਮ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ । ੨ ।
 ਵਿਪ੍ਰ ਗਾਇ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕੀ ਰੁਚਿ ਨਾ ਰੁਕੈ ਚਿਤ ਜਾਸ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ । ੩ ।
 ਚਾਰ ਬਰਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਮੇਂ ਸਮਤਾ ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ । ੪ ।
 ਕੱਛ ਕੇਸ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪ੍ਰਿਯ ਕੰਘਾ ਕੜਾ ਸਦੀਵ
 ਜੋ ਧਾਰਤ ਟਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਦਈਵ । ੫ ।
 ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਿਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਰੀਤਿ ਨ ਰੁਚਿ ਯਹ ਔਰ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਮੌਰ । ੬ ।
 ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਸਿੰਮ੍ਰਤਨ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਰਹਿਤ ਕਰ ਹੇਤੁ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਕੇਤੁ । ੭ ।
 ਦਸਨ ਗੁਰਨ ਮੇਂ ਏਕਸੀ ਬੁਧਿ ਸੁਧਿ ਜਿਹ ਆਹਿ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਜਾਨ ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ । ੮ ।
 ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਯਥਾ ਕਰਮ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸਰੂਪ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ । ੯ ।
 ਸਾਧੂ ਸਮ ਸਭ ਜਗਤ ਮੇਂ ਸਿੰਘ ਸਰੂਪ ਅਨੂਪ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ । ੧੦ ।
 ਦੇਖਤ ਹੀ ਜਾਂ ਕੇ ਸਦਾ ਦੁਰਜਨ ਚਿਤ ਭਯ ਹੋਇ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਕਹੀਏ ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ । ੧੧ ।

ਸਤਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਂ ਕੇ ਸਦ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਕਹੀਏ ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ । ੧੨ ।
 ਦੇਖਨ ਮੇਂ ਥਾਂਕੇ ਲਗੈ ਕਾਂਕੇ ਚਿਤ ਨ ਦੁਖਾਇ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਕਹਾਇ । ੧੩ ।
 ਪਾਂਚ ਮੇਲ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰਿ ਦੋਇ ।
 ਇਨ ਸੋਂ ਜੋ ਵਰਤੇ ਨਹੀਂ ਅਹੇ ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ । ੧੪ ।
 ਮਰਨ ਜਨਮ ਕੋ ਭੈ ਨ ਜਿਹ ਸੁਪਨਿਹੁ ਰਿਦੇ ਉਠਾਇ ।
 ਹਰਿ ਸੁਮੇਰ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਕਹਾਇ । ੧੫ ।
 ਕੰਨਯਾ ਵਯਾਹੇ ਸਿੰਘ ਕੋ, ਮੋਨਨ ਕੋ ਨਹਿ ਦੇਇ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਅਭੇਉ । ੧੬ ।
 ਜੋ ਲੋਯਾ ਜਗ ਮੇਂ ਰਹੇ ਹਰਿ ਗੁਰ ਭਗਤਿ ਨ ਤਯਾਗ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਭਾਗ । ੧੭ ।
 ਤਨ ਤੇ ਨਵ ਨਵ ਨਿਤ ਉਠੇ ਭਗਤੀ ਭਾਉਂ ਤਰੰਗ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਅਭੰਗ । ੧੮ ।
 ਜਗ ਕੋ ਆਪਨ ਮੇਂ ਲਖੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਜਗ ਮਾਹਿ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਸੁ ਖਾਲਸਾ ਤਿਹ ਸਮ ਦੂਸਰ ਨਾਹਿ । ੧੯ ।
 ਦਸ ਗ੍ਰਾਹੀ ਤਯਾਗੀ ਸੁ ਦਸ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਲੇ ਲੀਨ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਸੁ ਖਾਲਸਾ ਸਰਬ ਲਾਲਸਾ ਹੀਨ । ੨੦ ।
 ਨਵਧਾ ਭਗਤੀ ਕੇ ਸਦਾ ਜਾਂਕੇ ਚਿਤ ਮੇਂ ਭਾਵ ।
 ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰ ਸਦ ਨਯਨ ਜਿਹ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਰਾਵ । ੨੧ ।
 ਸਤਿਨਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਜਿਹ ਰਾਮ ਔਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਯੋਤ ।
 ਦ੍ਰੋਸ ਬੁਧਿ ਨਹਿ ਜਾਸ ਜੀਯ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਦਿਖੰਤ । ੨੨ ।
 ਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਜਾਸ ਜੀਯ ਕੋਉ ਮਤ ਕੋ ਹੋਇ ।
 ਕੋਉ ਨਾਮ ਜਪੈ ਜਪ ਜਾਨ ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ । ੨੩ ।
 ਰਸੀਆ ਨਵ ਹੂੰ ਰਸਨ ਕੋ ਬਸੀਯਾ ਰਸ ਹੀ ਬੀਚ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਸੁ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀਯ ਰਤਿ ਸੀਚ । ੨੪ ।

ਕਾਰਣ ਯਾ ਜਗ ਕੋ ਜੁ ਹਰਿ ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਦਿਆਲ ।
 ਤਾਸ ਪ੍ਰੇਮ ਮੇਂ ਮਗਨ ਮਨ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਖਿਆਲ । ੨੫ ।
 ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾ ਤਯਾਗੈ ਕਬੂ ਜੋ ਯਾਸ ਸਿੰਘ ਸਰੂਪ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਅਹੇ ਖਾਲਸਾ ਭੂਪ । ੨੬ ।
 ਕਾਲ ਬਿਤੀਤੇ ਕਰੇ ਜੁ ਨਿਤ ਬਿੱਦਿਆ ਬਿਨੋਦ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਬਿਦਤ ਬਿਸਦ ਚਹੁ ਓਰ ੨੭ ।
 ਸਜਨ ਨੈਨ ਵੇਰਾਗ ਯੁਤ ਅਤਿ ਅਨੁਰਾਗ ਸਮੇਤ ।
 ਬਾਗ ਬਾਗ ਗੁਰ ਗੁਣ ਸੁਨਤ ਤਾਸ ਨ ਮਨ ਕਰ ਹੇਤ । ੨੮ ।
 ਨੀਚਾ ਜਾਨੇ ਆਪ ਕੋ ਉਚ ਲਖੇ ਸੰਸਾਰ ।
 ਸਰਬ ਰੇਣੁ ਮਨ ਜਾਸ ਕੋ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਅਪਾਰ । ੨੯ ।
 ਜਮ ਬਪੁਰਾ ਕੋ ਭੈ ਨ ਜਿਹ ਸਦਾ ਮਸਤ ਹਰਿ ਰੰਗ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਅਭੰਗ । ੩੦ ।
 ਮਨ ਨੀਚਾ ਮਤਿ ਉਚ ਜਿਹ ਮਤ ਰਾਖਾ ਗੁਰ ਵਾਹ ।
 ਕੇਸ ਸ੍ਰਾਸਾਂ ਸਾਥ ਹੇਂ ਸਦ ਨਿਬਾਹ ਯਹ ਚਾਹ । ੩੧ ।
 ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਟਹਲ ਨਵ ਨਰ ਦੀ ਕਰ ਜੋਇ ।
 ਤਾਸ ਸਰਣ ਸੁਮੇਰ ਹਰਿ ਅਹ ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ । ੩੨ ।
 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਚਾਚ ਕੁਲ ਤਿਹ ਸਨ ਕਰੇ ਨਾ ਦੁਹ ।
 ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਮੇਰ ਹਰਿ ਮਨ ਤੇ ਸਦਾ ਅਕੋਹ । ੩੩ ।
 ਨਗਨ ਸੀਸ ਭੋਗੈ ਨਹੀਂ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਨ ਪਿਆਰ ।
 ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਿਸ਼ਾਸ ਬਰ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਅਪਾਰ । ੩੪ ।
 ਸਦਾ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰਈ ਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜਗ ਕੋ ਪਿਆਰ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਅਪਾਰ । ੩੫ ।
 ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀ ਏਕ ਤੁਕ ਤਾਂ ਕੇ ਅਨੇਤ ਅਰਥ ।
 ਤਾਹਿ ਬਿਚਾਰਤ ਹੀ ਰਹੈ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਮਹੰਤ । ੩੬ ।
 ਰਾਮ ਰਮੰਤਾ ਸਰਬ ਮੇਂ ਯਿਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਵਾਕ ।
 ਯਾ ਤੇ ਦੋਸ ਨ ਕਰੇ ਜੋ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਪਾਕ । ੩੭ ।

ਤੁਰਕ ਕੀ ਸੰਗਤ ਨਾ ਕਰੇ ਲਰੈ ਯਥਾ ਬਲ ਧਾਰ ।
 ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਿਯਸੋ ਖਾਲਸਾ ਅਪਾਰ । ੩੮ ।
 ਸਨਮੁਖ ਜੋ ਸਸਤ੍ਰ ਲਗਤ ਰੁਧਰ ਲਿਪਤ ਤਨ ਹੋਇ ।
 ਹੋਰੀ ਕੋ ਜੋ ਖੇਲ ਲਖ ਲਖੇ ਖਾਲਸਾ ਸੋਇ ੩੯ ।
 ਰਾਮਾਦਿਕ ਅਵਤਾਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ ਨ ਆਪ
 ਸ੍ਰਵਣਹੁ ਤੇ ਨਹਿ ਸੁਣੇ ਜੋ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਅਪਾਪ । ੪੦ ।
 ਹਰਿ ਜਸ ਗੁਰ ਜਸ ਭਗਤ ਜਸ, ਕਰੈ ਸ੍ਰਵਣ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ।
 ਸੋ ਸੁਮੇਰ ਹਰਿ ਖਾਲਸਾ ਰੇ ਮਨ ਕਰ ਤਿਹ ਧਿਆਨ । ੪੧ ।
 ਨਿੰਦ ਨ ਕੀਜੇ ਕਾਹੂੰ ਮਤ ਸਭ ਕੋ ਸਮਤਾ ਭਾਉ ।
 ਭੇਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾ ਭੀਜਈ ਯਾ ਤੁਕ ਕੋ ਨਿਤ ਚਾਉ । ੪੨ ।
 ਜਿਤੇ ਭੇਖ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਸਭ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਕੀਨ ।
 ਦ੍ਰੋਸ਼ ਬੁੱਧਿ ਨਹਿ ਕਾਹੂੰ ਸਨ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਚੀਨ । ੪੩ ।
 ਸਿੰਘ ਹੋਇ ਕਰ ਜੋ ਕਰੇ ਪੁਨਾ ਪਾਥ ਕੋਈ ਔਰ ।
 ਤਿਹ ਕੁਲਟਾ ਕੋ ਤਿਆਗਈ ਸੋਈ ਖਾਲਸਾ ਮੋਰ । ੪੪ ।
 ਉਚਿਸਟੇ ਨਹਿ ਖਾਇ ਕਿਹ ਨਹਿ ਉਚਿਸਟ ਕਿਹ ਦੇਇ ।
 ਬਿਨ ਪਰੇਹੀ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸਦਾ ਸੀਚਰਤ ਭੋਇ । ੪੫ ।
 ਸੁਤੈ ਸਿਖਾਵੈ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਅੱਛਰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਜੋਇ ।
 ਸੋ ਸੁਮੇਰ ਹਰਿ ਖਾਲਸਾ ਸੱਚ ਬਿਚਾਰ ਯੁਤ ਹੋਇ ੪੬ ।
 ਦਾਤਾ ਗਿਆਤਾ ਸੂਰਮਾ ਗਿਆਨੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ।
 ਭਗਤਿ ਯੋਗ ਯੁਤ ਖਾਲਸਾ ਤੱਤ ਸੁਮੇਰ ਸੁ ਸਿੰਘ ੪੭ ।
 ਉਪਮਾ ਸ੍ਰੀ ਖਾਲਸੇਹਿ ਕੀ ਨਹਿ ਕਥਿ ਬਰਨ ਸਕੱਤ ।
 ਸ਼ੇਸ ਮਹੇਸ਼ ਗਨੇਸ਼ਹੂੰ, ਬਰਨਤ ਮੈਂ ਕੋ ਜੰਤੁ । ੪੮ ।
 ਸਫਲ ਕਰਨ ਹਿਤ ਨਿਜ ਗਿਰਾ ਦੋਹਾ ਕਹੇ ਪਚਾਸ ।
 ਸੰਮਤ ਨਭ ਭੁਜ ਨਵ ਸਸੀ ਵਦੀ ਵਿਸਾਖ ਸੁ ਰਾਸ ੪੯ ।
 ਸੰਮਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੀਯ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਨਭ ਭੋਦ ।
 ਵਦੀ ਵਿਸਾਖ ਸੁ ਦੂਜ ਬਰ, ਗੁਰ ਦਿਨ ਬਨਿਯੋ ਅਖੇਦ ੫੦ ।

—੦—

(੧੫) ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਤਕ (ਭਾਈ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ)

ਸਤਿਗੁਰ ਦਸ ਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ, ਪਾਦ ਪਦਮ ਪ੍ਰਣਾਮ
 ਦੁਰਗਾ ਦੁਰਗਤਿ ਹਾਰਣੀ, ਬੰਦਉਂ ਪੰਥ ਲਲਾਮ । ੧ ।
 ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਧਰਾ ਮਧ, ਜੋ ਬਿਕੁੰਠ ਕੋ ਰੂਪ
 ਬੰਦਉਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਕਉ, ਰੂਪ ਵੇਰਾਣ ਅਨੂਪ । ੨ ।
 ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ਗੁਰ, ਤਾਂ ਕੋ ਕਾਰਨ ਰੂਪ
 ਲੱਛਣ ਫਲ ਰਹਿਤ ਕਹੋ, ਕਰਉਂ ਸਹਾਇ ਅਨੂਪ । ੩ ।
 ਨਹਿ ਬੁੱਧਿ ਬਲ ਚਾਤੁਰਯਤਾ; ਸ੍ਰੀਤ ਆਗਮ ਕੋ ਸਾਜ
 ਸਰਣ ਪਰੇ ਕੀ ਰਾਖਈ, ਲਾਜ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ । ੪ ।
 ਭੂਲ ਚੁਕ ਖਿਮੀਅਹੁ ਗੁਨੀ, ਲਖਿ ਮੁਹਿ ਬਾਲ ਅਜਾਨ
 ਸੂਤ ਮੁਖ 'ਚੋਚੀ' ਸੁਨ ਪਿਤਾ, ਰੋਟੀ-ਚੇਤ ਸੁਜਾਨ । ੫ ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰ ਨਿਕਟ, ਸਿਖਨ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨ
 ਇੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਸਤ ਮਧ ਸਾਹ ਭੈ, ਸਭ ਸਿਖ ਨਾਠੇ ਚੀਨ । ੬ ।
 ਨਉਮੇ ਗੁਰ ਸਿਰ ਖੋਜ ਹਿਤ ਪੁਛੈ ਗੁਰ ਸਿਖ ਕੋਇ
 ਨਾਹਿ ਪਛਾਨ ਪਰੇ ਕਛੂ, ਸੁਨ ਬਡ ਬਿਸਮੀ ਹੋਇ । ੭ ।
 ਭੁਜ ਉਚੀ ਕਰਿ ਗੁਰ ਕਹਯੋਂ ਸੁਨੇ ਸਿਖ ਧਰ ਚਾਹਿ
 ਐਸੇ ਪੰਥ ਬਨਾਵਹੂੰ, ਲੁਕੈ ਨ ਲਾਖੋਂ ਮਾਹਿ । ੮ ।
 ਚੋਟੀ ਮੱਧ ਕਪਰਦਨੀ, ਸੂਧੋ ਬਮਸ੍ਰ ਪਾਗ
 ਚੰਡਿ ਤੇਜ ਮਸਤਕ ਲਸੈ, ਜਿਮ ਕਪੌਤ ਮੈਂ ਬਾਦ* । ੯ ।
 ਕਾਕਨ ਮੱਧ ਮਰਾਲ ਜਿਮ, ਜੈਸੇ ਮਿਕ ਮੈਂ ਸਿੰਘ
 ਤੇਜੇ ਮੱਧ ਵਰਣਾਸ੍ਰਮ ਮੈਂ ਟੇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ ਸਿੰਘ । ੧੦ ।

* ਪਾਡਾਤੁ—ਜਿਮ ਉਜਾਰ ਮੈਂ ਬਾਗ

ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ, ਕਰੀ ਭਗਵਤੀ ਸੇਵ,
 ਲੈ ਵਰ ਪੰਥ ਰਚਯੋ ਸੁਭਗ, ਸਭ ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਵ । ੧੧ ।
 ਪਿਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭੂ, ਮਾਤ ਚੰਡਿਕਾ ਜਾਸ
 ਹਿੰਦ ਤੁਰਕ ਕਰੇ ਪੈਰ ਸਮ, ਸੀਸ ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ । ੧੨ ।
 ਪੰਚ ਤਤ ਮੈਂ ਈਸ ਮਿਲ, ਕੀਨੋ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਕਾਸ
 ਤਿਮ ਗੁਰ ਪੰਚੋਂ ਸਿੰਘ ਮਿਲ, ਕੀਓ ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ । ੧੩
 ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਹਰੀ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਨ ਖਾਨ
 ਮੁਹਕਮ ਹਰਿ ਹਿੰਮਤ ਹਰੀ, ਪੰਚ ਪਿਆਰੇ ਮਾਨ । ੧੪
 ਕੌਂਤਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੀਏ ਕਿਤਕ, ਪਾਂਚਉ ਪਾਂਡਵ ਸੰਗ
 ਤਿਮ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਂਚ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਸੰਗ । ੧੫ ।
 ਪਾਂਚੋਂ ਗਿਆਨੇਂਦ੍ਰ ਸਹਿਤ, ਖਿਲੇ ਜੀਵਾਤਮ ਖੇਲ
 ਤਿਮ ਪਾਂਚੋਂ ਪਿਆਰੇ ਯੁਕਤ, ਕੀਯ ਗੁਰ ਕੌਂਤਕ ਕੇਲ । ੧੬ ।
 ਇਨ ਤੇ ਮਿਲ ਮੁਕਤੇ ਭਏ, ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਯੋ ਬਿਅੰਤ
 ਰਘੁਪਤਿ ਸੋ ਕਪਿ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੋ ਜਾਦਵ ਭਏ ਅਨੰਤ । ੧੭।
 ਕੱਛ ਕੇਸ ਕੰਘਾ ਕਰਦ, ਕਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪੰਥ
 ਜਤੀ ਭਰੋਸ ਵਿਚਾਰਨਾ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਦਾਨ ਰਿਪੁ ਮੰਥ । ੧੮ ।
 ਬਾਹਰ ਭੀਤਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਏ, ਸੁਨਹੁ ਸੰਤ ਮਨ ਲਾਇ
 ਸਬਦ, ਸੇਵ, ਸਤਿਸੰਗ ਸੱਚ ਸੱਸੇ ਧਰੇ ਬਨਾਇ । ੧੯ ।
 ਕੁੜੀਮਾਰ ਕੁਮਤੀ ਕੁਟਿਲ, ਕੁੜੇ ਕੱਚੇ ਕਿਰਾੜ
 ਇਨਕੋ ਸੰਗਿ ਨ ਕੀਜੀਏ, ਗੇੜੇ ਬੋਹਥ ਚਾੜ੍ਹ । ੨੦ ।
 ਭਰਮੀ ਸੰਗਤਿ ਭੂਤਨੀ, ਭੱਦਣੀ ਅਉਰ ਮਸੰਏ
 ਸ੍ਰਾਵਗ ਸਿਰ ਚੋਟੀ ਬਿਨਾ, ਇਸ ਤਜਿ ਲਹੋ ਅਨੰਦ । ੨੧ ।
 ਸੁਹਾ ਜੂਠਾ ਮੀਣੀਆ, ਧੀਰਮਲੀ ਮਨ ਮੰਤ
 ਤੁਰਕ ਤਮਾਕੂ ਤੁਰਕਣੀ, ਕੁੱਠਾ ਤਜਹੁ ਕੁਮੰਤ । ੨੨ ।
 ਕਠਗੀਧਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁੱਖ ਕਹਯੋ, ਸੁਨੋ ਸਿਖ ਨੰਦ ਲਾਲ ।
 ਜੋ ਆਵਹਿ ਮੁਹਿ ਪੰਥ ਮੈਂ, ਤਿਨ ਕੋ ਕਰਉਂ ਨਿਹਾਲ । ੨੩ ।

ਰਹਿਤਵਾਨ ਕੇ ਸੰਗਿ ਮੈਂ, ਰਾਖਾ ਰਹੋਂ ਹਮੇਸ਼
 ਕਾਲ ਜਾਲ ਸੰਕਟ, ਕਸ਼ਟ ਤਿਹ ਗ੍ਰਿਹ ਨਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ । ੨੪
 ਸ੍ਰੀ ਲਵ ਧੰਨਾ ਸੈਣ ਜੀ, ਬੰਧਕ ਨਾਮ ਸੁਦੇਵ
 ਇਹ ਪੰਚੋਂ ਪਿਆਰੇ ਭਏ, ਲੈ ਆਇਸ ਗੁਰਦੇਵ । ੨੫ ।
 ਦਸ ਗੁਰ ਦੁਰਗਾ ਹਨੂਮਤ, ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ
 ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੁਇ ਖਾਲਸੇ, ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਂ ਬਨਾਇ । ੨੬ ।
 ਸੁਨੋ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਰਹਿਤ, ਪੁਨ ਧਾਰੋ ਚਿਤ ਮਾਹਿ
 ਜਨਮ ਮਰਣ ਨਹਿ ਪਾਵਹੋਂ, ਸੁਨ ਕਰਿ ਗੁਰ ਬਚ ਚਾਹਿ । ੨੭ ।
 ਦੁਸ਼ਟ ਦਾਰਨ ਹੁਇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ, ਮਾਰੇ ਭੋਲ ਸੁਬੋਲ
 ਸਿੰਘ ਖਾਲ ਕੋ ਝਾੜ ਕੈ, ਕੌਂਤਕ ਕੀਨ ਅਕੋਲ । ੨੮ ।
 ਤਬ ਵਰ ਦੀਨੋ ਚੰਡਿਕਾ, ਹੋਇ ਖਾਲਸਾ ਨਾਮ
 ਪੰਥਪਤੀ ਤੁਮ ਹੋਹੁ ਗੁਰ, ਕਰੋ ਜੀਤ ਸਭ ਨਾਮ । ੨੯ ।
 ਤ੍ਰੈ ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਤਕ ਸਭੋ, ਮਾਯਾ ਰਹਤ ਅਤੀਤ
 ਚਉਥੇ ਗੁਰ ਚਰਨੀਂ ਲਗੀ, ਭਗਵਤਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਤੀਤ । ੩੦
 ਸਤੋ ਰਜੋ ਗੁਨ ਦੋ ਮਿਲੇ, ਪੁਨ ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰ ਮਾਹਿ
 ਤੀਨੋ ਗੁਨ ਤਨ ਮੈਂ ਮਿਲੇ, ਮਨ ਨਿਰਲੋਪ ਅਚਾਹਿ । ੩੧
 ਕਲਿ ਮੈਂ ਅਸੁਰ ਤੁਰਕ ਭਏ, ਤਿਨ ਹਤਨੋ ਕੇ ਹੇਤੁ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੀਨੋ ਖਾਲਸਾ, ਸੁਤ ਲਖ ਦੀਓ ਨਿਕੇਤ । ੩੨
 ਸਨਦਾਇਕ ਅਵਤਾਰ ਸੁਤ, ਦੀਨੋ ਪਠ ਪਰਲੋਕ
 ਗੁਰਤਾ ਮਨ ਤਨ ਕੋ ਕਰੇਂ ਦੀਨੋ ਸਿਖਨ ਓਕ । ੩੩ ।
 ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਭੇ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ
 ਗੁੰਬੀ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਤੇ, ਗਯਾਨੀ ਗੁਨੀ ਪ੍ਰਸੰਗ । ੩ ।
 ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ, ਬੁਧਿ ਪਟੁ ਨਿਰਮਲ ਜਾਹਿ
 ਪੂਜਾਰੀ ਅਰਦਾਸੀਏ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸੁਹਾਹਿ । ੩੫ ।
 ਦੇਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਨ ਗੁਰ, ਅਚ ਤਿਸ ਪਾਤ੍ਰ ਮਾਹਿ
 ਸਿਖਨ ਸਭਨ ਪਿਲਾਇ ਦਇ, ਦਈ ਸ਼ਕਤਿ ਸਭ ਚਾਹਿ । ੩੬ ।

ਸਤੋ ਰਜੋ ਤਮ ਖਾਲਸਾ ; ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਜਤੀ ਅਤੀਤ
 ਸੇਵਕ ਦਯਾਲੂ ਜੋਤਿਸ਼ੀ, ਜੋਗੀ ਪੰਡਿਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ੩੭।
 ਦਾਨੀ ਰਾਗੀ ਕਵੀ ਕਿਤ, ਕਿਰਤਿ ਵਿਰਤਿ ਸੰਤੋਖ
 ਕ੍ਰੋਧੀ ਤਪੀ ਬਿਰਕਤ ਰਸ, ਲੋਭੀ ਨਿਜ ਤਨ ਪੋਖ। ੩੮।
 ਸਸਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਵਯ ਕਿਰਤ, ਕਿਤੇ ਲੁਟੇਰੇ ਚੋਰ
 ਸੰਤ ਮਹੰਤ ਅਨੰਤ ਬ੍ਰਿਤਿ, ਹੋਇ ਖਾਲਸਾ ਮੋਰ। ੩੯।
 ਤਿਆਗ ਪਾਪ ਸਤਿਸੰਗ ਮੈਂ, ਬਖਸ਼ਾਵਹਿ ਤਨਖਾਹਿ
 ਤਖਤ ਭੇਟ ਗੁਰ ਤਖਤ ਦੇ ਬਖਸਯੋ ਸਾਹਨਸਾਹ। ੪੦।
 ਤਜਹਿ ਕੁਰਹਿਤੀ ਸੰਗ ਕਉ, ਰਹਿਤ ਧਰੈ ਗੁਰ ਕੋਰ
 ਸੋ ਖਲਾਸ ਹੁਇ ਖਾਲਸਾ, ਤਯੋਂ ਨਿਖਾਲਸ ਸੋਰ। ੪੧।
 ਉਠ ਪ੍ਰਭਾਤੇ ਨਾਮ ਜਪ, ਕਰ ਦਾਤਨ ਇਸਨਾਨ
 ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹੈ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਨ। ੪੨।
 ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ, ਸੁਣ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ
 ਕਰੈ ਕਿਰਤ ਪੁਨ ਧਰਮ ਕੀ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਨਿਹਾਰ। ੪੩।
 ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮਧਯਾਨ ਸੈਂ, ਪੜ੍ਹ ਚੰਡੀ ਕੀ ਵਾਰ
 ਸੰਧਯਾ ਮੈਂ ਰਹਿਰਾਸ ਜਪੁ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਨਿਹਾਰ। ੪੪।
 ਚਰਨ ਧੋਇ ਸੋਵਨ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤ ਸੋਹਿਲਾ ਗਾਇ
 ਤੋਲ ਬੋਲ ਪੂਰਾ ਰਹੈ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਹਾਇ। ੪੫।
 ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਗੁਰ ਅਰਥਾਸ ਕਰ, ਪੀਛੈ ਸਭ ਕਰ ਕਾਜ
 ਦੇ ਦਸਵੀਧ ਖਟੈ ਜੁ ਧਨ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਬਿਰਾਜ। ੪੬।
 ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ ਖਾਇ
 ਰਖਹਿ ਭਰੋਸਾ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਹਾਇ। ੪੭।
 ਬਰਖ ਮਾਸ ਗੁਰਪੂਰਬ ਦਿਨ, ਕਰਿ ਕੜਾਹ ਵਰਤਾਇ
 ਸਭ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਗੁਰ ਕਰੈ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਹਾਇ। ੪੮।
 ਭਗਤਿ ਖੰਡ ਮੈਦਾ ਕਰਮ, ਜੋਗ ਅਗਨਿ ਘ੍ਰਿਤ ਗਯਾਨ
 ਪਾਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੜਾਹ ਚਿਤ, ਛਕਹਿ ਖਾਲਸਾ ਜਾਨ। ੪੯।
 ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਬੀੜ ਜੋ, ਬਾਣ ਸੁਭਾਕ ਮੈਂ ਪਾਇ
 ਪੜ੍ਹਹਿ ਪ੍ਰੀਤ ਸੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਹਾਇ। ੫੦।

ਹਰਿਮੰਦਰ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ, ਕਰੈ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਚਾਰ
 ਉਸਤਤਿ ਪੜ੍ਹੈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਨਿਹਾਰ। ੫੧।
 ਰਿਦੈ ਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਪੁ, ਜਾਪੁ ਸਵੈਯੇ ਧਾਰਿ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ, ਕਹਿ ਖਾਲਸਾ ਸਿਰ ਧਾਰਿ। ੫੨।
 ਕਰਦ ਭੇਟ ਆਹੁਤ ਕਰੈ, ਕੇਸੀ ਕਰੈ ਸਨਾਨ
 ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਗਾਥਾ ਸੁਨੈ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਜਾਨ। ੫੩।
 ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਦਾ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ ਬੈਨ
 ਭਾਰਤ ਧਰਮਾਗਮ ਸਮਾ, ਪੜ੍ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਚੈਨ। ੫੪।
 ਰਾਜਨੀਤਿ ਨਾਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਕੂਟ ਸਸਤ੍ਰ ਕੀ ਮਾਲ
 ਸਹਸ੍ਰ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਜਾਪੁ ਜੀ, ਪੜ੍ਹਹਿ ਖਾਲਸਾ ਚਾਲ। ੫੫।
 ਨੰਦ ਲਾਲ ਗੁਰਦਾਸ ਕੀ, ਪੜ੍ਹੈ ਬੈਨ ਚਿਤ ਲਾਇ
 ਮੰਤ੍ਰ ਸਮਾ ਗੁਰਸਬਦ ਪਠ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਹਾਇ। ੫੬।
 ਕਾਚੀ ਬਾਣੀ ਸਭ ਤਜੈ, ਬਿਨ ਬਿਬੇਕ ਜੋ ਜਾਨ
 ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਗੁਰ ਲਖੈ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਨ। ੫੭।
 ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸਭ ਮੈਂ ਲਖਹਿ, ਵਰਤੈ ਯਥਾਥਿਕਾਰ
 ਜੇਸੇ ਤਨ ਕੇ ਅੰਗ ਹੈ, ਸੁਈ ਖਾਲਸਾ ਨਿਹਾਰ। ੫੮।
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਢਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਪਾਠ ਪੁਬ ਧਾਰ
 ਪੀਛੈ ਵਿਦਯਾ ਅਉਰ ਪਵਿ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਨਿਹਾਰ। ੫੯।
 ਨਿਤਨੇਮ ਜਪੁ ਗਾਥ ਸੁਨ, ਪੀਛੈ ਕਿਰਤ ਸੁਧਾਰ।
 ਮਨਹੁ ਨ ਭੂਲੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਨਿਹਾਰ। ੬੦।
 ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਰੀ ਧਰਮ ਪਦ ਅੰਨ ਆਸਣ ਪਦ ਤ੍ਰਾਣ
 ਪਰ ਕੋ ਅੰਗ ਨ ਧਾਰਈ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਪਛਾਣ। ੬੧।
 ਲੂਣ ਖਾਇ ਨਹਿ ਦਗਾ ਕਰ, ਅਗਨਿ ਨ ਖੇਤੀ ਲਾਇ
 ਸੁਤਾ ਭੇਣ ਕੋ ਧਨ ਨ ਲੇ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਹਾਇ। ੬੨।
 ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਿਗ ਉਚ ਹੋ, ਬਹੈ ਨ ਕੀਜੈ ਪਾਵ
 ਮਾਤ ਤਾਤ ਗੁਰ ਨਿੰਦ ਤਜਿ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਹਾਵ। ੬੩।

ਜੁਆ ਵੇਸਵਾ ਮਾਸ ਮਦ, ਸੁਤਕ ਪਾਤਕ ਅੰਨ
 ਜੁਠਾ ਆਲਸ ਬੋਲ ਬਦ, ਤਜੈ ਖਾਲਸਾ ਧੰਨ । ੬੪ ।
 ਲਘੁ ਸੁਚੇਤੈ ਰਤ ਸਮੇਂ, ਨ੍ਹਾਨ ਖਾਨ ਸਮੇਂ ਸੈਨ
 ਸੀਸ ਨਗਨ ਨਾਹੀ ਕਰੈ, ਸੁਈ ਖਾਲਸਾ ਐਨ । ੬੫ ।
 ਸਿਖ ਕੋ ਆਧਾ ਨਾਮ ਭਨ, ਝੂਠੀ ਕਸਮ ਉਠਾਇ
 ਪੰਜ ਪੀਰੀਏ ਸੰਗ ਤਜਿ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਹਾਇ । ੬੬ ।
 ਨਾਰੀ ਸੇਜ ਲਖਾਵਣਾ, ਤੇੜ ਬਸਨ ਸਿਰ ਧਾਰ
 ਨਿਜ ਪਦ ਤਜੈ ਪੁਜਾਵਨੇ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਨਿਹਾਰ । ੬੭ ।
 ਪੋਥੀ ਧੋਨੁ ਗੁਰ ਮੋਹਰ, ਲੋਹ ਨ ਲਾਵੈ ਪਾਦ
 ਨ੍ਹਾਏ ਦੀਏ ਬਿਨਾ ਸਿਖ, ਛਕੈ ਨ ਕਬੀ ਪ੍ਰਸਾਦ । ੬੮ ।
 ਵਿਆਹ ਜਨਮ ਮ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰ, ਬਖਸ਼ਾਏ ਤਨਖਾਹ
 ਕੰਘਾ ਕੇਸਨ ਮੈਂ ਧਰੇ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਕਹਾਹਿ । ੬੯ ।
 ਸੇਵ ਕਰੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ, ਧੂਪ ਦੀਪ ਕਰਿ ਚਉਰ
 ਧਰੈ ਕੜਾਹ ਰੁਮਾਲ ਫੂਲ, ਸੁਈ ਸਿੱਖ ਸਿਰਮਉਰ । ੭੦ ।
 ਜੂੜਾ ਦਾੜ੍ਹਾ ਵਯੰਗ ਕਰਿ, ਧਰੈ ਭੇਖ ਕੁਛ ਹੋਰ
 ਤਹਮਤ ਤੰਬ ਲੰਗੋਟ ਧਰ, ਸੋ ਸਿਖੀ ਕਾ ਚੋਰ । ੭੧ ।
 ਤੁਰਕ ਕਲਾਮਾ ਕਬਰ ਹਿਤ, ਪੁਨ ਮਸੀਤ ਸਿਰ ਨਿਆਇ
 ਟੋਪੀ ਸਿਰ ਰਾਖੈ ਕਬੀ, ਸੋ ਸਿਖ ਗੁਰ ਨ ਸੁਹਾਇ ੭੨ ।
 ਪਿਤਾ ਸਿਖ ਮੋਨਾ ਸਵਨ ਹੁਇ, ਸੁਤਾ ਸਿਖ ਕੋ ਦੇਇ
 ਆਦਰ ਹੁਇ ਪੁਰਲੋਕ ਮੈਂ, ਪਿਤਰ ਉਧਾਰ ਕਰੇਇ । ੭੩ ।
 ਪਾਹੁਲ ਦੇਵੈ ਪੂਤ ਕੋ, ਦੇ ਗੋਲਕ ਤਨਖਾਹ
 ਸੰਗ ਨ ਕੀਜੈ ਤੁਰਕ ਕਾ, ਧੰਨ ਸਿਖ ਸੁਮਤਿ ਚਾਹ । ੭੪ ।
 ਸੁਤ ਸਿੰਮ੍ਰਤਿ ਕੇ ਭਰਮ ਤਜ, ਇਕ ਅਕਾਲ ਕੀ ਆਸ
 ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਚ ਪਰ ਚਲੈ, ਸੁਈ ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ । ੭੫ ।
 ਜਨਮ ਵਿਆਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਆ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਨੁਸਾਰ,
 ਘੋੜੀ ਛੇਤ ਅਲਾਹਣੀ, ਪੜ੍ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਸਾਰ । ੭੬ ।

ਸ਼ਰਧਾ ਧੂਰਕ ਕੇ ਸਬਦ, ਪੂਰਨ ਹੋਵਹਿ ਆਸ
 ਪਾਠ ਕਰਾਵੈ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ, ਸੁਈ ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ । ੭੭ ।
 ਗੁਰ ਸਿਰ ਵਾਰਿਓ ਲੋਹ ਲੈ, ਧਾਰੇ ਭੂਖਨ ਅੰਗ
 ਭੋਜਨ ਪਟ ਕਰ ਸੇਵ ਤਿਹ, ਸੋ ਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਹੰਗ । ੭੮ ।
 ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਓ ਕੇ ਨਿਮਿਤ, ਕਰੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਵਾਸ
 ਪੜ੍ਹਿ ਅਨੰਦ ਵਰਤਾਵਈ, ਸਭ ਸੰਕਟ ਤਿਹ ਨਾਸ । ੭੯ ।
 ਕਲਪ ਨ ਲਾਵੈ ਬਦਨ ਪਰ, ਕਟਹੁੰ ਨ ਲਾਹੈ ਕੱਛ
 ਖਰ* ਨ ਛੁਹਾਇ ਅੰਗ ਪਰ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਛ । ੮੦ ।
 ਵਦ ਸਮ ਲਖ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ, ਸੋਹਿ ਸੋ ਸਤਿਨਾਮ
 ਗੀਤਾ ਸਮ ਪਠ ਸੁਖਮਨੀ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਲਲਾਮ । ੮੧ ।
 ਸਿਖਨ ਕੇਸ ਸਨਾਨ ਕਰਿ, ਪਟ ਪਹਿਰਾਵਹਿ ਅੰਗ
 ਲੈਨੋ ਦੇਨਾ ਸਿਖਨ ਸੋਂ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਉਮੰਗ । ੮੨ ।
 ਆਸ ਨ ਰਾਖੈ ਮਨੁਜ ਕੀ, ਰਾਖੈ ਟੇਕ ਅਕਾਲ
 ਗੁਰ ਹਿਤ ਖਾਇ ਖਵਾਵਈ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਨਿਹਾਲ । ੮੩ ।
 ਗਉਕਾਨ ਤੇ ਪਾਤ ਜਿਹ, ਮੁੰਦੀ ਸੂਕਰ ਦਾੜ੍ਹ
 ਹਿੰਦ ਤੁਰਕ ਕੇ ਧਰਮ ਕੋ, ਬਿਖਿਆ ਕਰੈ ਉਜਾੜ । ੮੪ ।
 ਦਿਜਨੀ ਮੀਠਾ ਗੁੜ ਬਨੀ ਬਿਖਿਆ ਬਨਾ ਚੰਡਾਲ
 ਸਭ ਹੱਤਿਆ ਤਿਨ ਆ ਲਗੈ, ਬਿਖਿਆ ਪੀਵਨ ਨਾਲ । ੮੫ ।
 ਬਨਦੇਵੀ ਬਨ ਦੇਵਤਾ, ਦੇਵ ਮੰਤ੍ਰ ਸੂਤਿ ਸੇਤ
 ਸਾਧ ਖਯਾਹ ਯੱਗ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਿਹ, ਬਿਖਿਆ ਜਾਹਿ ਨਿਕੇਤ । ੮੬ ।
 ਬਿਧਿ ਨਾਰਦ ਸੰਬਾਦ ਏ, ਕਹਯੈਂ ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ
 ਬਿਖਿਆ ਪੀਣੇ ਹਾਰ ਕੋ; ਖਏ ਨ ਖਾਲਸਾ ਖਾਨ । ੮੭ ।
 ਗੰਗਾ ਗਯਾ ਪ੍ਰਯਾਗ ਪੁਨ, ਕਾਸੀ ਮਥੁਰਾ ਦੂਰ
 ਇਸ ਤੇ ਸਤਗੁਨ ਅਧਿਕ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਿਰਧਾਰ । ੮੮ ।
 ਤੀਰਥ ਦੇਵਨ ਨੇ ਰਚੇ, ਇਹ ਹਰਿ ਕਾਢੀ ਕਾਰ
 ਅਸ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਨਾਇ ਜੋ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਨਿਹਾਰ । ੮੯ ।

ਉਸਤਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਮੋਖ ਸਰ, ਪਟਨਾ ਔਰ ਹਬੂਰ
 ਸਭ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੈਂ ਸੁਭਗ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭਰਪੂਰ । ੯੦ ।
 ਪ੍ਰਾਣੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋਤੁ ਜੋ, ਦੇ ਪੁਸ਼ਾਕ ਗੁਰਦੁਆਰ
 ਪਾਠ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਾ ਕਰੈ, ਸੋ ਸਿਖ ਮੁਕਤ ਨਿਹਾਰ । ੯੧ ।
 ਧੋਤੀ ਭੁਜਾ ਅਨੰਤ ਜਿਹ, ਕੰਠ ਜਨੇਊ ਜਾਹਿ
 ਬਿਨ ਪਾਹੁਲ ਜੋ ਸਿਖ ਹੈ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ ਆਹਿ । ੯੨ ।
 ਦਾਨ ਦੇਇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਕੋ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੈ ਸਿਖ ਸੰਗਿ
 ਕੰਘਾ ਭੋਜਨ ਸਿਖ ਦੇਇ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਉਮੰਗ । ੯੩ ।
 ਸੰਤੋਖੀ ਭਜਨੀਕ ਕੋ, ਜੋ ਸਿਖ ਸੇਵੈ ਕੋਇ
 ਸੋ ਵਥੁ ਗੁਰ ਕੋ ਜਾ ਮਿਲੈ ਫਲ ਅਨੇਕ ਤਿਹ ਹੋਇ । ੯੪ ।
 ਚਲੈ ਰਹਿਤ ਗੁਰ ਖਾਲਸਾ, ਸੋ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੋ ਰੂਪ
 ਸਭਨਾ ਪਤ ਸਿਰ ਨਿਆਵਹੀ, ਭਦਣੀ ਰੂਪ ਕੁਰੂਪ । ੯੫ ।
 ਚਾਰੋਂ ਵਰਣ ਮਿਗ੍ਰਾਵਲੀ, ਬੰਨਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸਿੰਘ
 ਜਨਕ ਭੂਪ ਸਮ ਨਾਮ ਪਛ, ਸੁਤ ਪਿਤ ਆਵਤ ਸਿੰਘ । ੯੬ ।
 ਰਹਿਤ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਬਹੁਤ, ਮੋਹਿ ਬਖਾਨੀ, ਬੋਰ
 ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਤਨਖਾਹ ਖਫ, ਕਹਯੋ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਚੋਰ ੯੭ ।
 ਉਤਮ ਮੱਧਮ ਖਾਲਸਾ, ਰਹਿਤ ਬਗੈਰ ਕਨਿਸ਼ਟ
 ਪਕਰੈ ਕੋ ਨ ਪਰਲੋਕ ਮੈਂ ਜਬ ਕਬ ਤਾਰੈ ਇਸ਼ਟ । ੯੮ ।
 ਪੜ੍ਹ ਵਿਦਾਂਤ ਕਿਆ ਮਾਂਗਹੈ, ਕੋ ਮ੍ਰਿਗਾਵਲਿ ਭੂਪ
 ਗਾਥਾ ਕਰੈ ਪਯੂਖ ਸਰ, ਸ਼ਤਕ ਰਚਯੋ ਤਿਹ ਭੂਪ । ੯੯ ।
 ਉਨੀ ਸੈ ਤੇਤੀ ਅਬਦ ਫਾਗਨ ਸੁਦਿ ਹਰ ਥੀਤ
 ਪੜ੍ਹੈ ਸੁਨੈ 'ਖਾਲਸ ਸ਼ਤਕ' ਲਹਹਿ ਸਿਖ ਗੁਰ ਪ੍ਰੀਤਿ । ੧੦੦ ।

ਇਸ ਕਵੀ ਨੇ ਅਗੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਬੰਦ
 ਲਿਖੇ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :—

ਅਣੀ ਧਮਾਕਾ ਕੋਰੜਾ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਿ ਕਮੰਦ
 ਇਨਕਾ ਕਮਰਕਸਾ ਰਖੇ, ਬਾਹਰ ਸਿਖ ਅਨੰਦ । ੧ ।
 ਬਾਣੀ ਜੋਗ ਵੈਰਾਗ ਹਿਯ, ਭਯਤੀ ਸ਼ਾਂਤਿ ਅਚਾਹ
 ਖਿਮਾ ਗਰੀਬੀ ਜਤ ਰਖਹਿ, ਅੰਤਰਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਥਾਹ । ੨ ।
 ਸਿਖੀ ਗੁਰ ਕੀ ਅਗਮ ਹੈ, ਪੰਚਮ ਗੁਰ ਦਿਖਰਾਇ
 ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਟਕੇ ਦੀਏ, ਨਿਜ ਸਿਖ ਆਧ ਬਨਾਇ । ੩ ।
 ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹਉਂ ਮੋਹ ਲਬ, ਪ੍ਰਭੂ ਸਮ ਵਿਆਪੇ ਸਾਰ
 ਇਨ ਤੇ ਨੀਤੋਕਤਿ ਬਚੈ, ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੰਸਾਰ । ੪ ।
 ਸੈਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਸਾਧਸੰਗਿ, ਸੈਨਾਪਤਿ ਗੁਰਦੇਵ
 ਪ੍ਰੀਤਿ ਭੇਟ ਤਿਹ ਦੇਇਕੈ, ਮੁਕਤਿ ਇਨਾਮ ਸੁ ਲੇਵ । ੫ ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਹਿਮਾ—
 ਅੰਤ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਚਾਰ ਸ੍ਰੋਯੇ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹਨ:
 ਜਿਨ ਕੀਨ ਸਨਾਨ ਸ੍ਰਧਾਸਰ ਮੈਂ, ਤਿਨ ਗੰਗ ਸਨਾਲ ਕੀਆ ਨ ਕੀਆ
 ਜਿਨ ਮੰਤ੍ਰ ਲੀਆ ਸਤਿਨਾਮਹਿ ਕੋ, ਤਿਨ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਲੀਆ ਨ ਲੀਆ
 ਜਿਨ ਲੀਨ ਸ੍ਵਾਦ ਤ੍ਰਿਹਾਵਲ ਕੋ, ਤਿਨ ਆਬਹਯਾਤ ਪੀਆ ਨ ਪੀਆ
 ਇਨ ਬਾਤਨ ਤੇ ਜੋਊ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਨਰ, ਸੋ ਭਵ ਮਾਹਿ ਜੀਆ ਨ ਜੀਆ । ੧ ।
 ਜਿਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੇਖ ਲੀਓ, ਜਗੰਨਾਥ ਦੀਦਾਰ ਕੀਆ ਨ ਕੀਆ
 ਜਿਨ ਪਾਠ ਸੁਨਿਓ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਹਿ ਕੋ, ਰਸ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਲੀਆ ਨ ਲੀਆ
 ਜਿਨ ਦੀ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਦਰ ਮੈਂ, ਤਿਨ ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦੀਆ ਨ ਦੀਆ
 ਇਕ ਬਾਤਨ ਤੇ ਜੋਊ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਨਰ, ਸੋ ਭਵ ਮਾਹਿ ਜੀਆ ਨ ਜੀਆ । ੨ ।
 ਜਿਨ ਕੇਸ ਧਰੇ ਸਿਰ ਪਾਹੁਲ ਲੈ, ਤਿਨ ਦੁਆਰਕਾ ਛਾਪ ਕੀਆ ਨ ਕੀਆ
 ਜਿਨ ਗਾਥ ਸੁਨੀ ਦਸ ਹੀ ਗੁਰ ਕੀ, ਤਿਨ ਭਾਰਤ ਸ੍ਵਾਦ ਲੀਆ ਨ ਲੀਆ
 ਜਿਨ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਪਦ ਰੇਣੁ ਲਈ, ਤਿਨ ਔਖਧਿ ਔਰ ਪੀਆ ਨ ਪੀਆ
 ਇਕ ਬਾਤਨ ਤੇ ਜੋਊ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਨਰ, ਸੋ ਭਵ ਮਾਹਿ ਜੀਆ ਨ ਜੀਆ । ੩ ।
 ਜਿਨ ਦੋਸ਼ ਕਰੇ ਤਨਖਾਹ ਦਈ, ਤਿਨ ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਔਰ ਕੀਆ ਨ ਕੀਆ
 ਜਿਨ ਲੇ ਘ੍ਰਿਤ ਆਰਤੀ ਮਾਹਿ ਦੀਆ, ਤਿਨ ਦੀਪਕ ਦਾਨ ਦੀਆ ਨ ਦੀਆ
 ਜਿਨ ਭੇਟ ਪੁਸ਼ਾਕ ਦਈ ਤਖਤੈ, ਤਿਨ ਮ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਆਨ ਲੀਆ ਨ ਲੀਆ
 ਕਹਿ ਬੋਧ ਮ੍ਰਿਗੰਦ ਜ ਬੇਮੁਖ ਹੈ, ਸਿਖ, ਸੋ ਭਵ ਮਾਹਿ ਜੀਆ ਨ ਜੀਆ । ੪ ।

ਅੰਤਿਕਾ—

ਭੱਟ ਵਹੀ ਦਾ ਰਹਿਤ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਲੇਖ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਲ ਦਸਮਾਂ.....
 ਬੇਟਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕਾ, ਸਾਲ ਸਤ੍ਰਾਂ ਸੈ ਪਚਾਵਨ
 ਮੰਗਲਵਾਰ ਵੇਸਾਖੀ ਕੇ ਦਿਹੂ ਪਾਂਚ ਸਿਖੋਂ ਕੋ
 ਖਾਂਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਦੀ, ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਰਾਖਾ।
 ਧ੍ਰਿਸਮੈ ਦੇਆ ਰਾਮ ਸੋਪਤੀ ਖੜੀ, ਬਾਸੀ ਲਾਹੌਰ ਖਲਾ ਹੁਆ,
 ਧਾਛੇ ਮੋਹਕਮ ਚੰਦ ਛੀਪਾ, ਬਾਸੀ ਦਵਾਰਕਾ, ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਨਾਈ
 ਬਾਸੀ ਬਿਦਰ ਜਫਰਾਬਾਦ ਸਹਿਰ, ਧਰਮਚੰਦ ਜਵੰਦਾ ਜਾਟ
 ਬਾਸੀ ਹਸਤਨਾਪੁਰ, ਹਿੰਮਤਚੰਦ ਝੀਵੇਰ, ਬਾਸੀ ਜਗਨ ਨਾਥ
 ਬਾਰੇ ਬਾਰੀ ਬਲੇ ਹੁਏ। ਸਭ ਕੋ ਨੀਲੰਬਰ ਪਹਿਨਾਇਆ,
 ਵਹੀ ਵੇਸ ਅਪਨਾ ਕੀਆ।
 ਹੁੱਕਾ, ਹਲਾਲ, ਹਜ਼ਾਮਤ, ਹਰਾਮ, ਟਿੱਕਾ, ਜੰਵੂ, ਧੌਤੀ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਾਇਆ।
 ਮੀਣੇ, ਧੀਰਮੱਲੀਏ, ਰਾਮਚਾਈਏ, ਸਿਰਗੁਮਿ, ਮਸੰਦੋਂ ਕੀ ਵਰਤਣ ਬੰਦ ਕੀ।
 ਕੰਘਾ, ਕਰਦ, ਕੇਸਗੀ, ਕੜਾ, ਕਛਹਿਰਾ—ਸਭ ਕੋ ਦੀਆ, ਸਭ ਕੇਸਾਧਾਰੀ
 ਹੁਏ। ਸਭ ਕਾ ਜਨਮ ਪਟਨਾ, ਬਾਸੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਬਤਾਈ।
 ਆਗੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗਤਿ ਗੁਰੂ ਜਾਣੇ
 ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣਾ, ਗੁਰੂ ਹਰ ਬਾਈ ਸਹਾਈ ਹੋਗੁ।

(ਭੱਟ ਵਹੀ ਪਰਗਣਾ ਬਾਨੇਸਰ)

ਨਿਸ਼ਾਨਿ ਸਿਖੀ ਈਂ ਪੰਜ ਹਰਫਿ ਕਾਛ। ਹਰਗਿਜ਼ ਨਬਾਸਦ ਅਜੀਂ ਪੰਜ ਮੁਆਫ
 ਕੜਾ ਕਾਰਦੋ ਕੱਛ ਕੰਘਾ ਬਿਦਾ। ਬਿਲਾ ਕੇਸ ਹੇਚ ਅਸਤ ਜੁਮਲਾ ਨਿਸ਼ਾ।

(ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਫਾਰਸੀ ਕਵੀ)

੧. ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਭਾਕਰ	ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ
੨. ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਧਾਕਰ	
੩. ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ	,
੪. ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਤ	ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ
੫. ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ	ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਵਹੀਰੀਆ
੬. ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ	ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ
੭. ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ	ਡਾ: ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ
੮. ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ	ਸ: ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ
੯. ਗੁਰਮਤਿ ਫਿਲਾਸਫੀ	ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ
੧੦. ਪੂਰਨ ਮਨੁਖ	ਪ੍ਰਿ: ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ
੧੧. ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ ਭੰਡਾਰ	ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ
੧੨. ਸਿਖ ਕਾਨੂੰਨ	
੧੩. ਸਿਖ ਧਰਮ	ਪ੍ਰੋ: ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ
੧੪. ਸਿਖ ਧਰਮ ਖਾਫੇ	ਪ੍ਰੋ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ
੧੫. ਗੁਰਸਿਖੀ ਕੀ ਹੈ ?	ਡਾ: ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਨਸੁਖਾਨੀ
੧੬. ਰੱਛਿ ਆ ਰਿਆਇਤ	ਪ੍ਰਿ: ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ
੧੭. ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ	ਸੰਪਾਦਕ—ਡਾ: ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ
੧੮. ਬਿਬੇਕ ਬਾਰਧਿ (ਖਰੜਾ)	ਡਾ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸੰਕਲਿਤ
੧੯. ਸੁਧਰਮ ਮਾਰਗ ਗ੍ਰੰਥ	ਸੰਤ ਭੂਪ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲਾ
੨੦. ਬਿਜੇ ਮੁਕਤ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ	
੨੧. ਪੌਥੀ ਗੁਰਮਤਿ ਹੁਲਾਸ	ਗਿ: ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ
੨੨. ਖਾਲਸਾ ਸੰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	ਗਿ: ਅਮਰ ਸਿੰਘ
੨੩. ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	ਪੰਚ ਖੰਡ ਭਸ਼ੋੜ
੨੪. ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	ਚੰਡ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
੨੫. ਸਿਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ	ਸ੍ਰ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਮਾਸਕ ਪੱਤ੍ਰ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਦਾ ਰਹਿਤ ਨੰਬਰ (ਜਨਵਰੀ ੧੯੩੨ ਈ.)

ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਵਲੀ

ਸੰਖਿਪ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ	30-00	ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸ਼ਨ	5-00
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	30-00	ਵਾਰਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ	5-00
ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸ਼ਨ	30-00	ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਗਰ	5-00
ਦਰਬਾਰੀ ਰਤਨ	30-00	ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ	6-00
ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੌ ਸਾਖੀ	20-00	ਨਾਨਕ ਸਾਇਰ ਏਵ ਕਹਤ ਹੈ	5-00
ਕਲਮ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ	20-00	ਪੰਜ ਦਰਿਆ	5-00
ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ (ਦੋ ਭਾਗ)	20-00	ਜੰਗਨਾਮਾ	5-00
ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਾਂ	40-00	ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੋਸ਼	5-00
ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਰਾਂਮਾਹੇ	40-00	ਪ੍ਰਸਿਧ ਪੰਜਾਬੀ	5-00
ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਝਾਂ	10-00	ਪੁਸ਼ਪਾਜਲੀ	5-00
ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਦ	13-00	ਸਾਹੂ ਈਸ਼ਤਦਾਸ	5-00
ਸ਼ਾਫ਼ ਗੁਰਦੇਵ	6-00	ਸਾਈਂ ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ	5-00
ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਾਰਾਜਾ	6-00	ਹੁਸੈਨ ਰਚਨਾਵਲੀ	5-00
ਬਚਨ ਸਾਈਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ	6-00	ਹਾਸਮ ਰਚਨਾਵਲੀ	10-00
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਲਾ	6-00	ਦਰਸ਼ਨ ਭਗਤ	3-00
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਵੀ	6-00	ਬਾਬਾ ਵਜੀਦ	3-00
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਵਿਤਾ	10-00	ਬੋਲੈ ਸੇਖ਼ ਫਟੀਦ	5-00
ਬਾਬਾ ਸਾਧੂਜਨ	7-50	ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ	5-00
ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ	10-00	ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ	30-00
ਪੰਜਾਬੀ ਜੰਵਾਂ	10-00	ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ	10-50
ਪੰਜਾਬੀ ਝਗੜੇ	10-00	ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਇਰੈਕਟਰੀ	5-00
ਪੰਜਾਬੀ ਕਿੱਸੇ	10-00	ਪੂਰਨ ਕਤਾਕਾਥ-ਹਰਿੰਦਰ ਕੋਰ	5-00